

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti

Təhlükəli yüklərin dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması
Qaydalarının təsdiq edilməsi haqqında

Qərar № 207

Bakı şəhəri, 20 noyabr 2000-ci il

«Nəqliyyat haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 27 iyul tarixli 165 nömrəli Fərmanının icrası ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. «Təhlükəli yüklərin dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması Qaydaları» təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

A. RASI-ZADƏ.

«Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu»nda dərc olunmuşdur (31 noyabr 2000-ci il, № 11, maddə 828) («VneshExpertService» LLC).

7 noyabr 2002-ci il tarixli 173 sayılı; 2 iyun 2003-cü il tarixli, 73 nömrəli; 13 sentyabr 2006-cı il tarixli, 207 nömrəli; 7 avqust 2009-cu il tarixli, 122 nömrəli Qərarlara əsasən dəyişikliklərlə («VneshExpertService» LLC).

---

*Azərbaycan Respublikasının
Nazirlər Kabinetinin
20 noyabr 2000-ci il tarixli
207 nömrəli qərarı ilə
təsdiq edilmişdir*

I hissə. Ümumi müddəalar

1.1. Qaydaların tətbiq edilməsi

1.1.1. Bu Qaydalar «Nəqliyyat haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası ərazisində dəmir yolu nəqliyyatı ilə təhlükəli yüklərin daşınmasında təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə tələbləri müəyyən edir.

Yükgöndərənlər (yükalanlar), hüquqi və fiziki şəxslər (təhlükəli yükləri daşıyanlar, göndərənlər, alanlar, yükləyənlər, boşaldanlar və saxlayanlar), xidmət göstərən nəqliyyat-ekspedisiya müəssisələri bu Qaydaların və texniki təhlükəsizlik üzrə normativ sənədlərin tələblərinə əməl etməlidirlər.

1.1.2. Bu Qaydalarla nəzərdə tutulmayan hallar yarandıqda, təhlükəli yüklərin daşınmasında yüklərin ümumi daşınma Qaydalarının müvafiq bölmələri rəhbər tutulur.

1.1.3. Dəmir yolu-dəniz nəqliyyatı vasitəsilə təhlükəli yüklərin birbaşa, qarışıq daşınması bu Qaydalara və «Təhlükəli yüklərin dəniz nəqliyyatı ilə daşınması Qaydaları»na müvafiq surətdə həyata keçirilir.

Beynəlxalq yük nəqliyyatı haqqında Sazişin (BYNS) iştirakçısı olan ölkələrin dəmir yolları arasında təhlükəli yüklərin daşınması, Beynəlxalq dəmir yollarında təhlükəli yüklərin daşınmasının xüsusi şərtləri ilə, BYNS-in iştirakçısı olmayan dəmir yolu nəqliyyatı olan dövlətlər arasında isə təhlükəli yüklərin daşınması xüsusi sazişlərə müvafiq qaydada alınmış xüsusi razılıqların (lisenziyaların) şərtləri ilə tənzimlənir.

1.1.4. Hüquqi və fiziki şəxslər (təhlükəli yükü daşıyanlar, göndərənlər, alanlar, yükləyənlər, boşaldanlar, saxlayanlar), nəqliyyat-ekspedisiya xidmətləri bu Qaydaların, Beynəlxalq və Respublika qanunvericilik aktlarının, normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olaraq, ~~təhlükəli yüklərin daşınması üzrə müvafiq fəaliyyət növünün həyata keçirilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Dövlət Sənayedə İşlərin Təhlükəsiz Görülməsinə Nəzarət və Dağ-Mədən Nəzarəti Komitəsindən (Bundan sonra — Dövdəğmədəntexnəzarət Komitəsi) xüsusi razılıq (lisenziya) aldıqdan sonra~~, dəmir yolu nəqliyyatı ilə təhlükəli yüklərin daşınmasına icazə verilir.

1.1.5. *Fövqəladə Hallar Nazirliyindən* xüsusi razılığı (lisenziyası) olmayan hüquqi və fiziki şəxslərə (təhlükəli yükləri daşıyanlara, göndərənlərə, qəbul edənlərə) təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqon ayrılmasına yol verilmir.

1.1.6. Təhlükəli yükü daşıyanlar, yükgöndərənlər, yükalanlar, saxlayanlar və dəmir yolunun müvafiq idarəetmə xidmətləri bu Qaydaların yerinə yetirilməməsinə görə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

1.1.7. Hüquqi və fiziki şəxslər (yükgöndərənlər, yükalanlar, yükləyənlər, boşaldanlar, saxlayanlar) qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada, Azərbaycan Respublikası *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq nəzarət müfəttişliyi və müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının tələbi ilə işlərin texniki təhlükəsizlik normativlərinə uyğun olaraq yerinə yetirilməsinə təminat verən tədbirlərin işlənilməsi və həyata keçirilməsi barədə «Texniki təhlükəsizlik haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada texniki təhlükəsizlik Bəyannaməsini təqdim etməlidirlər.

1.1.8. Təhlükəli yüklərin daşınması, yüklənməsi, boşaldılması, saxlanması ilə məşğul olan hüquqi, fiziki şəxslərin və işçilərin texniki təhlükəsizlik üzrə biliklərinin yoxlanılması, təkmilləşdirilməsi, eləcə də onların attestasiyadan keçirilməsi dəmir

yolunun yükdaşıma xidmətləri tərəfindən *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müəyyən etdiyi qaydada təmin olunmalıdır.

1.1.9. Əsas yüklərin təsnifatı əsasında zəhərləyici, partlayıcı təsirə malik olan və xüsusi aktivliyi böhran vəziyyətində olan radioaktiv maddələrin və materialların, eləcə də digər yanğı təhlükəli yüklərin təhlükəsiz daşınması üzrə təlimatlar və şərtlər hüquqi şəxslər, dövlət və qeyri-dövlət orqanları tərəfindən hazırlanarsa və tətbiq edilərsə, onların sənədləri qabaqcadan Azərbaycan Respublikası *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmalıdır.

1.1.10. Təhlükəli yüklərin daşınması zamanı baş vermiş qəza hadisələri barədə məlumatın dərhal və təcili qaydada dəmir yolunun müvafiq idarəetmə orqanlarına və Azərbaycan Respublikası *Fövqəladə Hallar Nazirliyinə* çatdırılması zəruridir.

1.1.11. Respublikanın qanunvericiliyinə uyğun olaraq, hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən xaricdən radioaktiv tullantıların Azərbaycan Respublikasının ərazisinə dəmir yolu nəqliyyatı vasitəsilə gətirilməsinə yol verilmir.

1.1.12. Təhlükəli yüklərin dəmir yolu ilə təhlükəsiz daşınması üzrə qaydalar:

- a) lokomotivlərin, vaqonların, sisternlərin hazırlanmasını, təmirini və istismarını, qatarların qəbulunu, yola salınmasını və tərtib edilməsini;
- b) təhlükəli yüklərin daşınmaya hazırlanmasını;
- c) təhlükəli yüklərin daşınması üçün qabların və qablaşdırmanın yararlılığını;
- ç) magistral və sənaye dəmir yolu vasitəsilə daşınma gedişinin (prosesinin) təşkilini;
- d) təhlükəli yüklərin təhlükəsiz daşınmasına nəzarətin təşkili üzrə ümumi tələbləri müəyyən edir.

Bu Qaydalar təhlükəli yüklərin daşınması zamanı insan həyatının və sağlamlığının mühafizəsinə, ətraf mühitin və maddi nemətlərin qorunmasına yönəldilib.

1.1.13. Yükəndərənələr, yükalanlar, eləcə də təhlükəli yüklərin daşınmasında, onların qorunmasında və (və ya) müşayiətində iştirak edən magistral və sənaye dəmir yolu nəqliyyatı işçiləri, təhlükəli yüklərin daşınması, qatarların və konteynerlərin hazırlanması, texniki xidməti, təmiri, eləcə də nəqliyyat ekspedisiya xidməti ilə məşğul olan bütün müəssisə və təşkilatlar bu Qaydaları əldə rəhbər tutmalıdırlar.

1.1.14. Bu Qaydalar təhlükəli yükləri istifadə, istehsal, emal, məhv edən və ya saxlayan müəssisə və obyektlərin ərazidaxili texnoloji daşınmalarına və Dövlət səviyyəsində qərara alınmış xüsusi daşınmalara şamil olunmur.

1.1.15. Təhlükəli yüklərin magistral və müəssisədaxili dəmir yolu vasitəsi ilə daşınmasının, onların daşınması üçün vaqonların və konteynerlərin hazırlanmasının, təmirinin və istismarının təşkili bu Qaydalara müvafiq qaydada, eləcə də təhlükəli yüklərin daşınmasında təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən təsdiq olunmuş və Azərbaycan Respublikasının *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmış normativ-texniki sənədlərə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Təhlükəli yüklərin təhlükəsiz daşınması üzrə təsdiq olunmuş normativ-texniki sənədlərdə dəyişikliklər və əlavələr Azərbaycan Respublikasının *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmalıdır.

1.1.16. 50°S temperaturda, yaxud 0,07 Mpa (0,7 kqsm²)-dən yüksək təzyiqdə nəql edilən və ya bu təzyiqdə boşaldılan təhlükəli yüklər üçün istifadə edilən vaqon-sisternlərin, qazanların və xüsusi konteynerlər «Təzyiq altında işləyən tutumların təhlükəsiz istismar Qaydaları»nın tələblərinə cavab verməlidir.

1.1.17. Təzyiq altında sıxılmış, mayeləşdirilmiş və həll edilmiş qazların daşınması bu Qaydaların, yüklərin ümumi daşınma Qaydalarının, eləcə də sistemlərin istismarı zamanı boşaltma və doldurma işlərinin təhlükəsiz aparılmasına və bu sinifdən olan konkret yüklərin daşınmasına aid olan normativ-texniki sənədlərin tələblərinə uyğun yerinə yetirilməlidir.

1.1.18. Qatarların hərəkətinin təşkili və hərəkət qurğularının, maşın və mexanizmlərin lazımi qaydada saxlanması Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən təsdiqlənmiş qayda və təlimatların tələblərinə cavab verməlidir.

1.1.19. Təhlükəli yüklərin doldurulma qaydaları, onların daşınması üçün hərəkət vasitələrinin seçilməsi, texniki və kommersiya cəhətdən bu məqsədlər üçün yararlılığının müəyyən edilməsi və vaqonlarda yüklərin bərkidilməsi Azərbaycan Dövlət Dəmir yolu Nizamnaməsinin, təhlükəli yüklərin daşınma Qaydalarının və həmin sahələrə aid olan digər normativ-texniki sənədlərin tələblərinə uyğun olmalıdır.

1.1.20. Təhlükəli yük daşıyan hüquqi və fiziki şəxslərin mülkiyyətində olan və ya icarəyə götürülmüş ixtisaslaşdırılmış vaqonların magistral dəmir yollarında işlənməsinə icazə verilməsi üçün onların qeydiyyatına alınması Beynəlxalq tələblərə uyğun olaraq təsdiqlənmiş qaydalar əsasında aparılır.

1.1.21. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün yeni növ vaqon və konteynerlərin xaricdən alınmasına və yaxud respublika ərazisindən tranzit keçməsinə Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu, onların texniki vəziyyətinə dair şəhadətnamə əsasında (9 nömrəli əlavə) *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırdıqdan sonra icazə verilir.

1.1.22. Vaqon və konteynerlərin sahibi olan müəssisələr, hüdudi şəxslər vaqon sistemlərin qazanlarının işçi və konstruksiya quruluşlarının təmirinin və texniki müayinəsinin aparılmasına dair vaqon sistemlərin qazanlarında növbəti texniki müayinənin aparılması tarixini qeyd etməlidirlər.

II sinif təhlükəli yükləri daşıyan vaqon-sistemlərin qazanlarında növbəti texniki-müayinəni aparın müəssisənin Dövlət orqanı tərəfindən verilən şərti nömrəsi, növbəti daxili baxış və hidravlik sınaq aparılması müddəti göstərilməlidir.

1.1.23. Bu Qaydaların mətnində istifadə olunan ixtisarlər, əsas terminlər və qısaldılmış ifadələr 1a nömrəli əlavədə verilmişdir.

1.2. Təhlükəli yüklərin təsnifatı

1.2.1. Təhlükəli yüklərə xas olan xüsusiyyətlər daşınma prosesində, yükləmə-boşaltma işlərinin həyata keçirilməsində və saxlanmasında ətraf mühitə zərər vura bilən, partlayışa, yanğına və ya nəqliyyat vasitələrinin, qurğuların, binaların və tikililərin zədələnməsinə,

həmçinin, insanların, heyvan və quşların zəhərlənməsinə, xəstələnməsinə, zədə almasına və ölümünə səbəb ola bilən maddələrə, materiallara, məmulatlara, məhsullara və təhlükə potensialı tullantılara aiddir.

1.2.2. Təhlükəli yüklər BMT-nin Beynəlxalq Sazişlərinə, konvensiyalarına, məcəllələrinə və Dövlət standartlarına müvafiq olaraq aşağıdakı siniflərə bölünürlər:

- 1-ci sinif — partlayıcı materiallar (PM);
- 2-ci sinif — təzyiq altında sıxılmış, mayələşdirilmiş və həll edilmiş qazlar;
- 3-cü sinif — tezalısan mayələr (TAM);
- 4-cü sinif — tezalısan bərk maddələr (TBM); öz-özünə alısan maddələr (ÖM); su ilə əlaqəyə girdikdə alovlanan qazlar ayrılan maddələr;
- 5-ci sinif — oksidləşdirici maddələr (OM) və üzvü peroksidlər (ÜP);
- 6-cı sinif — zəhərli maddələr (ZM) və yoluxucu maddələr (YM);
- 7-ci sinif — radioaktiv materiallar (RM);
- 8-ci sinif — aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr (AKM);
- 9-cu sinif — alısan maddə və materiallar, müəyyən şəraitdə zəhərləyici və korroziyaedici xarakterli, zəif zəhərli təzyiq altında olan maddələr.

Ayrı-ayrı sinifdən olan təhlükəli yüklər onlara xas olan fiziki-kimyəvi xüsusiyyətlərinə, növlərinə və daşınma zamanı təhlükə dərəcəsinə görə bu Qaydaların 1 nömrəli əlavəsində göstərilən yarım siniflərə, kateqoriyalara və qruplara bölünür.

1.2.3. Təhlükəli yüklərin müəyyən bir sinifə, yarım sinifə, dərəcəyə və qrupa aid edilməsi, Beynəlxalq və Dövlət standartına müvafiq olaraq həyata keçirilir (bax. 1 nömrəli əlavəyə). Birdən çox təhlükə növünə xas olan təhlükəli yükün sinifi (yarım sinifi) təhlükə növlərinin birincilik cədvəlinə (Dövlət standartına) müvafiq qaydada müəyyən edilir. Belə yüklər üçün həm birincilik təhlükə sinifləri, həm də əlavə təhlükə sinifləri üçün müəyyən edilmiş tələblərə əməl edilməlidir.

Təhlükəli yüklərin daşınması, göndərilməsi və alınması ilə məşğul olan hüquqi, vəzifəli və fiziki şəxslər Respublikanın müvafiq qanunvericilik aktlarının, Azərbaycan Respublikası *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən verilmiş xüsusi razılıq (lisenziya) ilə müəyyən edilmiş şərtlərin və texniki təhlükəsizlik üzrə normativlərin tələblərinə əməl etməyə borcludurlar.

1.3. Daşınmaya buraxılmış təhlükəli yüklər

1.3.1. Əlifba göstəricisində (2 nömrəli əlavə) və 1-ci sinif təhlükəli yüklərin siyahısında (10 nömrəli əlavə) adları çəkilən təhlükəli yüklərin dəmir yolu ilə daşınmasına icazə verilir.

1.3.2. Əlifba göstəricisində adları çəkilməyən, lakin öz kimyəvi xüsusiyyətlərinə görə həmin göstəricidəki yüklərlə oxşar təhlükə xarakterinə uyğun olan təhlükəli yüklər (1. 3. 3-cü bənddə göstərilənlərdən başqa) yük göndərən aldığı lisenziyada və qaimədə göstərilmiş şərtlərlə daşınırlar. Bu zaman yük göndərən qaimənin «Yükün adı» sütununda standart və ya texniki şərtlərə müvafiq olaraq daşınan yükün adını göstərməli, onun altında «Yük _____ şərtlərlə daşınır» (Əlifba göstəricisinə uyğun olaraq bu yükün bərabər tutulduğu yükün adı göstərilir) «QK (qəza kartoçkası) əlavə edilmişdir» qeydini etməlidir və daşınan yükün qəza kartoçkasını əlavə etməli, həmçinin ştempel vurmaldır.

1.3.3. Əlifba göstəricisində adları çəkilən yüklərə bərabər tutula bilməyən xüsusi və ya icarə edilmiş vaqon və konteynerlərdə bu Qaydalarda nəzərdə tutulmamış şərtlərlə daşınması tələb olunan təhlükəli yüklər yalnız dəmir yolu rəhbərliyinin və *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq nəzarət müfəttişliyinin icazəsi ilə yükəndərən hüquqi və fiziki şəxsin özünün vəsətəti ilə və aldığı xüsusi razılıq (lisenziya) əsasında daşına bilər. Göstərilən vəsətətlər dəmir yolu rəhbərliyinə daşınmanın başlanmasına 6 aydan gec olmayan bir müddətdə göndərilir.

Vəsətətə, bu Qaydalara 3 nömrəli əlavədə və dəmir yolu nəqliyyatı ilə təhlükəli yüklər daşınarkən təhlükəsizliyin təmin edilməsi və yaranmış qəza vəziyyətlərinin ləğv edilməsi üzrə Qaydalara uyğun olaraq, yükəndərən hüquqi şəxs və müəssisənin rəhbəri tərəfindən bu Qaydaların 4 nömrəli əlavəsində göstərilmiş formada tərtib edilmiş, imzalanmış və möhürü ilə təsdiq olunmuş 2 nüsxədən ibarət yükün xarakteristikası, qəza kartoçkası və *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* verdiyi xüsusi razılığın (lisenziyanın) surəti əlavə edilir.

Zəruri hallarda dəmir yolu rəhbərliyinin tələbi ilə texniki şərtlər və digər əlavə sənədlər təqdim edilməlidir.

1.3.4. Təhlükəli yüklərə aid olan kimyəvi reaktivlər və tibb preparatları dəmir yolu nəqliyyatı ilə, bu Qaydalarla müəyyən olunmuş şərtlər əsasında daşınır.

1.3.5. Birbaşa qarışıq dəmir yolu — dəniz nəqliyyatı ilə təhlükəli yüklər yalnız yükəndərən tərəfindən göndərmə stansiyasına dəniz nəqliyyatının belə daşımaya razılıq verməsi haqqında sənəd təqdim edildikdən sonra daşınır.

Yükəndərənlər birbaşa qarışıq dəmir yolu-dəniz nəqliyyatında yüklərin daşınma sifarişlərində və daşınma planlarında bu və ya digər təhlükəli yüklərin daşınma xüsusiyyətlərini göstərməlidirlər.

1.4. Sənədlərin tərtib edilməsi

1.4.1. Yükəndərən göndərmə stansiyasına təhlükəli yükün hər göndərişi üçün «Yüklərin daşınma Qaydaları»na müvafiq tərtib edilmiş qaimə təqdim etməlidir.

1.4.2. Qaimənin «Yükün adı» sütununda yükəndərən (hüquqi, fiziki şəxslər) əlifba göstəricisinə uyğun olaraq təhlükəli yükün dəqiq adını və qəza kartoçkasının (QK) nömrəsini, *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən verilmiş xüsusi razılığın (lisenziyanın) seriyasını, qeydiyyat nömrəsini, tarixini qeyd edib, imzası və möhürlə təsdiqləməklə dəqiq göstərməlidir. Əgər təhlükəli yükün əlifba göstəricisi adı ümumi xarakter daşıyarsa, məsələn: «tərkibində tezəlişən maye olan yapışqan», yükəndərən qaimədə yükün adını Beynəlxalq standartda və ya texniki şərtlərə uyğun göstərməlidir, (məsələn: «Tərkibində tezəlişən maye olan yapışqan AK 32 (quttaperça yapışqanı)»).

Əlifba göstəricisinin 2-ci sütununda qəza kartoçkasının nömrəsi göstərilməmişdirsə, bu zaman qəza kartoçkası yükəndərən tərəfindən qaiməyə əlavə edilməlidir. Qaimədə «Yükün adı» sütununda yükəndərən «QK əlavə edilmişdir» qeydini etməlidir, məsələn: «Alkilfenol-QK əlavə edilmişdir».

1.4.3. Daşınmasına inqibirləşdirilmiş, fleqmaləşdirilmiş, nəmləndirilmiş halda və əsas maddəsi müəyyən qatılıqda olan vəziyyətdə icazə verilmiş yüklər təqdim edilərkən

yükgöndərən qaimədə yükün adından sonra onun vəziyyətini göstərməlidir, məsələn: «Sirkonium, nəmləndirilmiş toz».

1.4.4. Qaimənin yuxarı hissəsində yükgöndərən tərəfindən bu yük üçün nəzərdə tutulmuş qırmızı rəngdə ştempel vurulur. Əlifba göstəricisində adı çəkilən yüklər üçün qaimədə əlifba göstəricisinin 7-ci sütununda bu yük üçün nəzərdə tutulmuş ştempel vurulur. Vaqon vərəqində göndərmə stansiyası tərəfindən analoji ştempel vurulur.

1.5. Təhlükəli yüklərin müşayiət edilməsi

1.5.1. Əlifba göstəricisində «**» nişanı ilə nişanlanmış təhlükəli yüklər yükgöndərən (yükalanın) bələdçiləri və ya yükgöndərən (yükalanın) mütəxəssislər briqadası tərəfindən bu Qaydaların və «Yüklərin daşıma Qaydaları»nın tələblərinə riayət olunmaqla müşayiət edilir. Müşayiət olunması göstərilməyən belə yüklü vaqonlar göndərmə stansiyası tərəfindən daşınmaya qəbul edilmir.

1.5.2. Təhlükəli yükləri müşayiət edən bələdçilər bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş öhdəliklərdən başqa, həmin yükün müşayiət edilməsi haqqında yükgöndərən tərəfindən tərtib olunmuş və təsdiq edilmiş xidməti təlimatı, yükün təhlükəli xüsusiyyətlərini, təhlükəsizlik üzrə tələbləri, qəza hallarında ilk yardım göstərilməsi tədbirlərini bilməli və yolda bu yük üçün müəyyən edilmiş təhlükəsizlik şərtlərinin və tədbirlərinin yerinə yetirilməsinə əməl etməlidirlər.

1.5.3. Yükgöndərən yükü müşayiət edənləri və mühafizə dəstəsinin şəxsi heyətini lazımı fərdi mühafizə vasitələri və xüsusi geyim, dərman qutuları, alət dəsti, deqazasiya, ilk yangınsöndürmə vasitələri ilə, həmçinin lazımı köməkçi vasitələrlə təmin etməlidir.

1.5.4. Əgər yolda vaqonun təyinatı üzrə getməsinə yol verməyən nasazlıq aşkar edilərsə, bu vaqon qatardan açılır, xüsusi ayrılmış yola verilir və müşayiət edən tərəfindən qorunur.

Vaqonlar qrupunu ancaq bir şəxs müşayiət etdiyi halda qatardan bütün qrup açılır. Nasazlığın aradan qaldırılması müşahidə edən nəzarəti altında Dəmir Yolunun rəhbərliyi tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

1.5.5. Bu Qaydalara əsasən yükgöndərən və ya yükalan tərəfindən yolda müşayiət edilməsi tələb olunan, lakin müşayiət edilməyən təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlar aşkar edilərsə, bu zaman həmin vaqonlar yükgöndərən (yükalanın) nümayəndəsi gələnədək stansiyada saxlanılır. Göstərilən vaqonlar stansiyanın xüsusi ayrılmış yollarında və ya stansiyanın texniki-sərəncam aktı (TSA) ilə müəyyən edilmiş digər təhlükəsiz yerdə saxlanılır.

Vaqon saxlanılmış stansiyanın rəisi vaqonun saxlanması haqqında, yükgöndərənə (yükalanı), *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq nəzarət müfəttişliyinə göndərmə (təyinat) stansiyasının rəisi vasitəsilə məlumat verməli, yükgöndərən (yükalan) isə dərhal öz nümayəndələrini dayanma məntəqəsinə ezam etməlidir.

1.5.6. Təhlükəli yükləri müşayiət edən mütəxəssislər, dəstələr və hərbi keşikçilər texniki təhlükəsizlik üzrə normativlərin, gömrük, vergi, dəmir yolu və Azərbaycan Respublikasının digər hüquqi aktlarının tələblərinə tabedirlər.

Dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstələri təhlükəli yükləri ölkənin sərhədləri hüdudunda müşayiət edir.

II hissə. Təhlükəli yüklərin örtülü vaqonlarda və konteynerlərdə daşınması qaydaları

2.1. Təhlükəli yüklərin örtülü vaqonlarda və konteynerlərdə ümumi daşınma şərtləri

Qablar, bağlamalar və markalanma

2.1.1. Təhlükəli yüklər daşınmaya yükəndərən tərəfindən bu məhsul üçün müəyyən edilmiş standartlarla, texniki şərtlərlə və ya «Təhlükəli yüklər, Qablar» üzrə Dövlət standartları ilə nəzərdə tutulmuş qablarda və bağlamalarda verilir.

Qab və bağlamalar möhkəm və saz olmalıdır, yükün sızması və səpələnməsi tam istisna edilməlidir, daşınmanın təhlükəsizliyi və mühafizəsi təmin olunmalıdır. Qab və bağlamaların hazırlandığı material daxilində olan məhsula qarşı inersiyalı olmalıdır.

2.1.2. Tezalışan zəhərli, aşındırıcı, korroziyaedici qazlar və ya buxarlar ayıran, quruduqda partlayıcı və ya hava və su nəmliklə reaksiyaya girdikdə təhlükəli ola bilən yüklər, həmçinin, oksidləşdirici xüsusiyyətlərə malik olan maddələr hava ilə reaksiyaya girməməsi üçün hermetik qablara qablaşdırılmalıdır.

2.1.3. Şüşə qablardakı təhlükəli yüklər möhkəm (taxta, polimer, metal) yeşiklərdə qablaşdırılmalı, yeşiklərdəki boş yerlər isə yanmayan müvafiq aralıq və hopdurucu materiallar ilə doldurulmalıdır. Kiçik ölçülərdə bükülmüş və bu Qaydaların 2. 1. 43-cü bəndinə əsasən təhlükəsiz yüklər kimi daşınan məmulatların büzmələnməmiş kartondan hazırlanmış yeşiklərdə qablaşdırılmasına icazə verilir. Yeşiklərin içlikləri, ara qatları, şəbəkələri, arakəsmələri, amortizatorları olmalıdır.

Yeşiklərin divarları ağızı bağlı butulkalardan və bankalardan 5 sm hündür olmalıdır. Şüşə qablarda təhlükəli yüklər kiçik partiyalarla göndərilərkən möhkəm bağlanmış taxta yeşiklərdə qablaşdırılmalıdır.

2.1.4. Metal və ya polimer bankalarda, bidonlarda və kanisterlərdə olan təhlükəli yüklər əlavə taxta yeşiklərə və ya şəbəkələrə qablaşdırılmalıdır.

2.1.5. Əgər standartlarla və məhsulun texniki şərtləri ilə kisələrə və büzmələnməmiş kartondan olan yeşiklərə qablaşdırılması yol verilsə, bu təhlükəli yüklər vaqon göndərmələri ilə daşınmalıdır.

Kiçik partiyalı göndərmələrlə daşınma zamanı kisələrdəki təhlükəli yüklər bərk nəqliyyat qabına (metal və ya faner barabanlara, çəlləklərə, taxta və ya metal qutulara) qablaşdırılmalıdır.

2.1.6. Maye şəklində olan təhlükəli yüklər daşınmaya verilərkən qab bu məhsul üçün standartlarla və ya texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş normada doldurulmalıdır.

2.1.7. Bu Qaydaların 4 və 5 nömrəli əlavələrinə əsasən bir vaqonda birgə daşınmasına icazə verilən təhlükəli yüklər bir yük yerində birgə qablaşdırıla bilər. Bu zaman hər

maddə onun üçün müəyyən olunmuş standartlara və ya texniki şərtlərə müvafiq şəkildə ayrı qablaşdırılır. Qablaşdırılmış maddələr özəkli möhkəm taxta qutularda yerləşdirilir. Qutunun dibi özəklər arasındakı, həmçinin qapağın altındakı boş yerlər, müvafiq yanmayan yumşaq qablaşma materialı ilə doldurulur. Qutu qapaq ilə möhkəm bağlanılır. Belə yerin brutto çəkisi 50 kq-dan artıq olmamalıdır.

Birgə qablaşdırılmış bütün maddələr qaimədə hər birinin çəkisi göstərməklə adbaad qeyd edilməlidir.

2.1.8. Konteynerlərdə daşınmasına icazə verilən təhlükəli yüklər örtülü vaqonlarda daşınma zamanı olduğu kimi qablaşdırılır.

2.1.9. Vaqon göndərmələri ilə təhlükəli maye yüklər daşınarkən yükə göndərən ayrı-ayrı yük yerlərinin zədələnmə bilməsi halını nəzərə alaraq vaqonlara yük yerinin 1%-dən az yer tutan boş yeşiklər qoymalıdır.

2.1.10. Təhlükəli yüklərin yük yerlərinə yüklərin daşınması qaydalarına və yüklərin markalanması üzrə Dövlət standartlarına müvafiq olaraq nəqliyyat markalanması vurulmalıdır.

2.1.11. Yükə göndərən hər bir yük yerinə bu Qaydaların 2. 1. 10-cu bəndində nəzərdə tutulan markalanmadan başqa yükün növünü, təhlükə dərəcəsini və aşağıda göstərilənləri özündə əks etdirən markalanma vurmalıdır:

- a) əlifba göstəricisinə müvafiq olaraq Beynəlxalq və Dövlət standartları üzrə təhlükə nişanları (formasını və təsviri bu Qaydaların 6 nömrəli əlavəsində göstərilmişdir);
- b) əlifba göstəricisinə müvafiq olaraq yükün adı (bir yük yerində bir neçə təhlükəli yük birgə qablaşdırıldıqda hər yükün adı göstərilir);
- c) təsnifat şifri;
- ç) BMT-nin nömrəsi.

2.1.12. Təhlükə nişanları qutuların, qabların və nəqliyyat bağlamalarının hər üç səthinə (yan, tən və üst); çəlləklərin görünən dibinə və silindr hissəsinə, bağlamaların və topların tən və yan səthlərinə, qabın başqa növlərinə (balonlara və s.) — vaqonda yerləşdirilərkən görünən ən münasib yerlərə vurulur.

2.1.13. Kağızdan və kartondan düzəldilmiş təhlükə nişanları qaba yapışqanla yapışdırılır. Parçadan hazırlanmış təhlükə nişanları tikilir, fanerdən, metaldan, plasmassdan hazırlanmış nişanlar boltlar, şuruplar və mıxlar vasitəsi ilə, əgər digər bərkidilmə üsulu mümkün deyilsə, yük (balonlarla və s.) məftil vasitəsi ilə bərkidilir.

2.1.14. Qaba və bağlamalara nişanlar, bilavasitə trafaretlər boya ilə vurulur. Nişanın rəngi qabın və ya bağlamanın rəngi ilə eyni olarsa, nişan kontrast fona vurulur.

2.1.15. Təhlükə nişanları aşağıda göstərilənlərə bölünürlər:

- a) təhlükə növünü xarakterizə edən əsas və yükün aid edildiyi sinifə (yarımsinifə) müvafiq təhlükə nişanları;

b) əlavə təhlükə növünü xarakterizə edən əlavə təhlükə nişanları.

Əgər yük bir neçə təhlükə növünə malikdirsə, yükgöndərən qabın üzərinə bu təhlükə növlərinə müvafiq bütün nişanları vurmaq lazımdır.

2.1.16. Müxtəlif siniflərdən olan təhlükəli yüklər birgə qablaşdırılıbsa, yük yerinə hər bir yükə müvafiq təhlükə nişanları vurulmalıdır.

2.1.17. Təhlükəli yüklər nəqliyyat bağlamalarında daşınarsa və paketə vurulan nişanlar görünmürsə, təhlükə nişanları həm bağlamaya, həm də paketə vurulur.

Daşıma zamanı vaqonlara, konteynerlərə və onlarda təhlükəli yüklərin yerləşdirilməsinə olan tələblər

2.1.18. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün dəmir yolu parkının örtülü vaqonlarından, yükgöndərənlərin (yükalanların) ixtisaslaşdırılmış vaqonlarından və ya dəmir yolu parkından xüsusi ayrılmış və yükgöndərənlər (yükalanlar) tərəfindən icarəyə götürülmüş ixtisaslandırılmış vaqonlardan istifadə edilə bilər.

Əlifba göstəricisində adları çəkilən bəzi təhlükəli yüklərin açıq hərəkət tərkibli (yarımvaqonlar və ya platformalar) və dəmir yolu parkının universal konteynerləri vasitəsilə daşınmasına yol verilir. Bu zaman bu Qaydaların 2. 2. 23-cü bəndinin tələbinə əməl olunmalıdır.

Təhlükəli yüklərin daşınması üçün yükgöndərənlər (yükalanlar) bu məhsul üçün standartlara və texniki təhlükəsizlik tələblərinə müvafiq olaraq nəzərdə tutulmuş xüsusi konteynerlərdən istifadə edə bilərlər.

Təhlükəli yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş ixtisaslaşdırılmış vaqonların və konteynerlərin konstruksiyası və parametrləri standartların və texniki təhlükəsizlik şərtlərinin tələblərinə müvafiq olmalı və yükün mühafizəsini və daşınmanın təhlükəsizliyini təmin etməlidir.

3, 5, 6, 8-ci sinif təhlükəli maye yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş ixtisaslaşdırılmış konteyner-sisternlərdə (bundan sonra konteyner-sisternlər) aşağı boşaltma cihazı olmamalıdır və *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən verilmiş konteyner-sisternin dövrü olaraq müayinədən keçirilməsini və onda konkret təhlükəli yükün daşınmasının mümkünlüyünü təsdiq edən sertifikat olmalıdır.

Təhlükəli yüklərin daşınmasına icazə verilən vaqonların növü və konteynerlərin tipi əlifba göstəricisində göstərilmişdir.

2.1.19. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş vaqon və konteynerlər Dövlət Dəmir Yolunun «Texniki istismar Qaydaları» ilə nəzərdə tutulmuş nişan və yazılardan başqa, yükün Əlifba göstəricisinə əsasən, təhlükə xarakterinə müvafiq olan təhlükə nişanına və daşınan yükün BMT-nin nömrəsinə malik olmalıdır.

Yükgöndərənlər təhlükə nişanlarını vaqonlara yüklərin vaqon göndərməsi zamanı vururlar.

Təhlükə nişanlarının və BMT nömrələrinin vaqon və konteynerlərə vurulması qaydası bu Qaydalara 6 nömrəli əlavədə göstərilmişdir.

2.1.20. Təhlükəli yüklərin yüklənməsi üçün verilmiş vaqon və konteynerlər əvvəl daşınmış yüklərdən təmizlənməli və saz vəziyyətdə olmalıdır.

Təhlükəli yüklərin daşınması zamanı istifadə olunan universal konteynerlər yalnız metaldan olmalıdır.

Bütün vaqon və konteynerlərin təhlükəli yüklərin daşınması üçün kommertiya cəhətdən yararlı olmasını yükləndərlər müəyyən edirlər. *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən texniki müayinədən keçməmiş vaqon və konteynerləri təhlükəli yüklərlə yüklənməyə verilməsinə və bu yüklərin daşınması üçün yararlı hesab edilməsinə yol verilmir. Vaqonların və konteynerlərin müayinəsi boş vəziyyətdə yükləmə başladığı gün həyata keçirilir. Müayinənin nəticəsi VU-14 formalı xüsusi jurnalda qeyd edilir və daşınması bu vaqonda və ya konteynerdə nəzərdə tutulmuş yükün adı göstərilir.

Plan təmirinə 15 gündən az bir müddət qalmış vaqonların təhlükəli yüklərin yüklənməsi üçün ayrılmasına icazə verilmir.

Yükləndərlənə (yükalana) mənsub olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş hərəkət düzümünün, işlək hərəkət hissələrinin, təkər cütlərinin, buks qovşağının, vaqon ramasının, tormoz və zərbə dartı qurğularının texniki müayinəsi və yararlılığının müəyyən edilməsi dəmir yolunun vaqon təsərrüfatı işçiləri tərəfindən yükləndərlənin stansiya rəisinə yazılı şəkildə və ya qeydiyyatdan keçən telefonqram vasitəsilə verdiyi sifarişi əsasında həyata keçirilir.

İxtisaslaşdırılmış vaqonların banlarının (kuzovlarının), konteynerlərin gövdəsinin, həmçinin onların armaturlarının və avadanlıqlarının texniki vəziyyətlərinin təhlükəli yüklərin daşınması üçün yararlı olması yükləndərlən tərəfindən müəyyən edilir.

Yükləndərlənə ona mənsub olan və ya icarəyə götürdüyü vaqon və ya konteyner-sisternaya təhlükəli yükün hər dəfə yüklənməsi əməliyyatından əvvəl stansiyanın və vaqon deposunun işçilərinə vaqonun və ya konteyner-sisternin, onların armaturu və avadanlığı da daxil olmaqla, texniki vəziyyəti haqqında bu yükün daşınma təhlükəsizliyinə zəmanət verən şəhadətnamə təqdim etməlidir (9 nömrəli əlavə). Şəhadətnamənin nömrəsi vaqon təsərrüfatının işçiləri tərəfindən VU-14 formalı kitabda qeyd edilir, yükləndərlən isə qaimənin arxa tərəfindəki 4-cü sütunda — «Vaqon (konteyner-sistern), onun armaturu və avadanlığı saz vəziyyətdədir və müəyyən edilmiş tələblərə müvafiqdir» sözlərini qeyd etməlidir.

2.1.21. Vaqonlar vaqon baxıcısı olmayan dalan yollarına ikiqat əməliyyatlar edilməsi üçün verildikdə, həmçinin təhlükəli yüklər vaqon təsərrüfatının işçiləri olmayan stansiyalarda yüklənərkən vaqonların müayinə edilməsi və hazırlanması qaydaları, habelə hazırlanmış vaqonların yükləmə məntəqəsinə göndərilməsi qaydası Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu rəisi tərəfindən müəyyən edilir.

2.1.22. Yükləndərlənə (yükalana) mənsub olan ixtisaslaşdırılmış vaqonlar və ya yükləndərlən (yükalanan) tərəfindən icarəyə götürülmüş dəmir yollarının vaqon parkından xüsusi ayrılmış vaqonlar daimi yükləmə (boşaltma) stansiyalarına təhkim edilməlidirlər. Həmin vaqonlarda yalnız onlarda daşınması nəzərdə tutulmuş təhlükəli yüklərin daşınmasına icazə verilir.

İxtisaslaşdırılmış və icarəyə götürülmüş vaqonlarla daşınan yüklər boşaldıldıqdan və qalıqlardan təmizləndikdən sonra həmin vaqonların boş qablarından yükalanan tərəfindən

bu təhlükəli yüklərin yükəndərənün ünvanına bu Qaydaların 2. 1. 48-ci bəndində göstərilən şərtlərlə daşınması üçün istifadə edilə bilər.

Xüsusi və icarəyə götürülmüş vaqonların yüklənməsi və boşadılması dalan yollarında həyata keçirilir. Bu vaqonlarda yüklərin daşınmasına yalnız vaqon gəndərmələrində icazə verilir.

2.1.23. Yükgəndərənə (yükalana) mənsub olan vaqonlar yüklərin bərkidilməsi üçün bütün mexanizmlərlə təchiz edilməli və belə vaqonların istismarı üzrə təlimata əsasən bütün vasitələrlə təmin edilməlidir.

2.1.24. İcarəyə götürülmüş vaqonlar yükəndərənün (yükalanın) gücü və vəsaitləri ilə daşınması nəzərdə tutulmuş yüklərin daşınma şərtlərinə müvafiq olaraq təchiz edilir.

Əgər vaqonlar konkret yüklər və ya yüklər qrupu üçün icarəyə götürüləbsə, bu halda yükəndərən (yükalan) təhlükə nişanının üstündə yükün və ya yük qrupunun adını yazır (hərflərin hündürlüyü 15 sm. olmalıdır).

Təhlükə nişanının altında qapının bütün eni boyunca qara boya ilə «Başqa yüklər ilə yükləmək olmaz» və ya «Yalnız təhkim edilən stansiyasında yüklənməlidir» sözləri yazılır (hərflərin hündürlüyü 10 sm. olmalıdır), qapıdan sol tərəfdə «İcarəyə götürülmüşdür (icarəçinin adı göstərilir), «Təcili (stansiyanın adı və təhkim edilmiş yol göstərilir) stansiyasına qaytarılmalıdır» sözləri qeyd edilir.

2.1.25. Dəmir yollarının ümumi parkının konteynerlərdən və vaqonlarından təhlükəli yüklər boşaldıldıqdan sonra yükalanlar konteynerləri və ya kuzovu müayinədən keçirməli, daşınan yüklərin və zibilin qalıqlarını texniki təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl etməklə yığmalı və atmalı, zəruri hallarda isə onları yumalı, zərərsizləşdirməli, vaqon və konteynerlərdən təhlükə nişanlarını çıxarmalıdır.

2.1.26. Bu Qaydaların 2 nömrəli əlavəsinin 3-cü və 7-ci sütunlarında göstərilən zəhərli və aşındırıcı xassələrə malik olan maddələrin vaqon gəndərmələrində yükalan insanların, heyvanların zəhərlənməsinin və yüklərin çirklənməsinin qarşısını almaq məqsədilə boşaltmadan sonra öz gücü və vəsaitləri ilə vaqonları daşınan yüklərin qalıqlarından təmizləməli, qaynar su ilə yumalı, zəruri hallarda isə onları ekoloji cəhətdən təhlükəsiz üsullar ilə zərərsizləşdirməlidir.

Zəhərli və aşındırıcı maddələrin boşaldılmasından sonra vaqonların yuyulması və zərərsizləşdirilməsi stansiya rəisinin, vaqonun yuyulmasına və zərərsizləşdirilməsinə cavabdeh olan yükalanın nümayəndəsinin iştirakı ilə dəmir yolu nəqliyyatında texniki təhlükəsizlik və sanitari nəzarəti orqanlarının nümayəndələri tərəfindən yoxlanılır.

Vaqon yuyulduqdan və zərərsizləşdirildikdən sonra yükalanın vaqonun təmizlənməsi üçün məsul nümayəndəsi vaqonların zərərsizləşdirilməsi, yuyulması və onlardan insanların, heyvanların, yemin, ərzaq məhsullarının və digər yüklərin daşınmasının mümkün olması haqqında texniki və sanitari nəzarəti orqanlarının nümayəndəsinin təsdiq etdiyi xüsusi arayışı stansiyaya təqdim etməlidir. Həmin arayış stansiyanın işlərində saxlanılır. Zərərsizləşdirmə və yuyulma haqqında arayış olmadıqda, vaqonlar stansiya tərəfindən qəbul edilmir.

2.1.27. Yükləmə məntəqələrinə təhkim edilmiş ixtisaslaşdırılmış və icarəyə götürülmüş vaqonlar boşaltmadan və onlardan daşınan yüklərin qalığı təmizləndikdən sonra yükalan

avadanlıqla birgə öz plombları ilə tam daşıma sənədləri üzrə onları təhkim edilmiş stansiya göndərməlidir.

Bütün belə vaqonların yüklənməsi, boşaldılması, zərərsizləşdirilməsi üzrə işlər yükləndirən (yükalanın) gücü və vəsaitləri ilə həyata keçirilir. Belə vaqonlar təmirə göndərilərkən yükləndirən (yükalanın) gücü və vəsaitləri ilə zərərsizləşdirilməli və yuyulmalıdır. Belə halda vaqonların zərərsizləşdirilməsinə nəzarət və arayışın verilməsi bu Qaydaların 2. 1. 26-cı bəndinə müvafiq olaraq həyata keçirilir.

İcarə müddəti başa çatdıqdan sonra icarəçi (yükləndirən və ya yükalan) öz gücü və vəsaitləri ilə vaqonları zərərsizləşdirməli, təhlükə nişanlarını çıxartmalı, trafaretləri rəngləməlidir. Zərərsizləşdirmənin yoxlanılması və arayışın verilməsi bu Qaydaların 2. 1. 26-cı bəndinə müvafiq həyata keçirilir. Yalnız bundan sonra vaqonlar stansiya tərəfindən qəbul edilir və digər yüklərin daşınması üçün istifadə edilir.

2.1.28. Xüsusi konteynerlər yüklü, eləcə də boş vəziyyətdə daşınarkən onların üst səthində təhlükəli yüklərin izi və ya qalığı olmamalıdır.

2.1.29. Təhlükəli yüklər boşaldılmış xüsusi konteynerlər daşımaya verildikən yükalan, yüklü konteynerdə olduğu kimi, qapıların möhkəm bağlanmasını, yüklərin və digər bağlayıcı qurğuların möhkəmliyini təmin etməlidir.

2.1.30. Bayır tərəfdən və daxildən təmizlənmiş, yuyulmuş xüsusi boş konteynerlər qaytarılarkən yükləndirən, qaimənin «Yükün adı» sütununda «(daşınan yükün adı göstərilməklə) boşaldılmış boş konteyner təmizlənmişdir, yuyulmuşdur, təhlükəsizdir» sözlərini qeyd edir.

2.1.31. Qalıqların və ya daşınan yükün qalıqları olan boş xüsusi konteynerlərin qaytarılması həmin konteynerlərin daşınan yük üçün və ya məhsulun normativ-texniki sənədlərlə nəzərdə tutulmuş və bu Qaydalarla müəyyən edilmiş şərtlər əsasında həyata keçirilir.

Qaimənin «Yükün adı» sütununda yükləndirən «(daşınan yükün adı göstərilməklə) boşaldılmış konteyner» qeydini edir və daşınan yük üçün bu Qaydalarla nəzərdə tutulmuş təhlükə haqqında ştempel vurur, qəza kartoçkasını (QK) əlavə edir və ya onun nömrəsini göstərir.

2.1.32. Təhlükəli yüklərin örtülü vaqonlarda və konteynerlərdə, həmçinin təhlükəli yüklə yüklənmiş konteynerlərin açıq hərəkət tərkibində yerləşdirilməsi və bərkidilməsi «Yüklərin yüklənməsinin və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nə və «Yüklərin daşınma qaydaları»na müvafiq şəkildə həyata keçirilir. Təhlükəli yüklərin xüsusi konteynerlərdə yerləşdirilməsi və bərkidilməsi üsulları yükləndirən tərəfindən tərtib olunur və təsdiq edilir. Bu üsullar «Yüklərin yüklənməsinin və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nin və «Yüklərin daşıma qaydaları»nın tələblərinə müvafiq olmalıdır.

Yüklərin vaqonlarda və konteynerlərdə bərkidilməsi üçün istifadə edilən materiallar daşınan təhlükəli yüklərə münasibətdə inersiyalı olmalıdır.

Bir sıra təhlükəli yüklərin yerləşdirilməsi və bərkidilməsi üzrə xüsusi tələblər bu Qaydaların 2. 2-ci bəndində göstərilmişdir.

2.1.33. Təhlükəli yüklərin bir neçə laylarla yığılması zamanı yük qalaqlarının dayanaqlığını təmin etmək və qabların zədələnməsinin qarşısını almaq məqsədilə laylar arasına qalınlığı 20 mm-dən az olmayan lövhələrdən hazırlanmış döşəmələr qoyulur.

2.1.34. Vaqonların (konteynerlərin) təhlükəli yüklərin daşınması üçün yanğından mühafizəyə münasib olaraq hazırlanması bu Qaydalarla nəzərdə tutulmuş hallarda, 7 nömrəli əlavəyə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

2.1.35. Vaqonların (konteynerlərin) konkret təhlükəli yükün daşınması üçün partlayışdan və yanğından mühafizə cəhətdən seçilməsi və hazırlanması yükəgöndərən tərəfindən həyata keçirilir. Bu zaman yükəgöndərən vaqonun (konteynerin) bərkidilməsi üçün istifadə edilən materiallar ilə daşınan yükün uyğunlaşma tələblərinə müvafiq olmasını yoxlamalıdır.

Təhlükəli yüklərin daşınmaya qəbulu və verilməsi

2.1.36. Təhlükəli yüklər daşınmaya qeyri-ümumi istifadə yerlərində təqdim edilir. Təhlükəli yüklərin bu qayda ilə qəbulu həm ümumi, həm də qeyri-ümumi istifadə yerlərində həyata keçirilən kiçik və konteyner göndərmələrinə aid edilmir.

2.1.37. Ümumi istifadə yerlərində təhlükəli yüklərin qəbulu və verilməsi bir qayda olaraq «avtomobil-vaqon», «vaqon-avtomobil» variantı üzrə stansiyanın və yükəgöndərənin bilavasitə nəzarəti altında həyata keçirilir.

2.1.38. Təhlükəli yük (kiçik qablarda olan yüklərdən başqa) əlifba göstəricisində göstərilən konkret göndərmə növləri ilə daşınmaya təqdim edilə bilər.

2.1.39. Təhlükəli yükün kiçik göndərmələrlə qəbulu zamanı əgər bir yerdə belə qabların və ya markalanmanın bu Qaydalara müvafiq olmaması, qablaşmanın zədələnməsi, yükəgöndərən tərəfindən yükün çəkisinin səhv göstərilməsi aşkar edilərsə, bu göndərmə daşınmaya qəbul edilmir və bu barədə ümumi formalı akt tərtib edilir.

Yükəgöndərən qəbul edilməyən yükü dərhal stansiyadan çıxarmalıdır.

2.1.40. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlar gəldikdə, onlar yükalanlar və limanlar tərəfindən öz dalan yollarına qəbul edilməlidirlər.

Yükalan təhlükəli kiçik yüklü göndərmələrin və konteynerlərin gəlməsi haqqında bildiriş alındığı andan 24 saat ərzində onları stansiyadan çıxarmalıdır.

Yükalan onun ünvanına gəlmiş təhlükəli yükün qəbulundan imtina edə bilməz.

Təhlükəli yüklərin birgə daşınması

2.1.41. Müxtəlif təsnifatlı, həmçinin bəzi eyni təsnifat şifrli, lakin bu Qaydaların 4 nömrəli əlavəsinə əsasən birgə daşınmasına icazə verilməyən təhlükəli yüklərin bir vaqon və ya konteynerə yüklənməsinə yol verilmir.

Təhlükəli yüklərlə təhlükəsiz yüklərin bir vaqonda və ya konteynerdə birgə daşınması bu Qaydaların 5 nömrəli əlavəsinə müvafiq olaraq həyata keçirilir.

2.1.42. Müstəsna hal kimi 3-cü sinifdən olan tezalısan maddələrin və tibb, veterinar, laboratoriya əmlakının komplektinə daxil olan 8. 1-ci yarımşinif turşuların vaqon-göndərmələri ilə birgə daşınmasına icazə verilir.

Tezalısan mayelər kip bağlanan qablara qablaşdırılmalı (şüşə qabın tutumu 1 litrdən artıq olmamalıdır) və yuvacıqları qutunun hündürlüyü boyda olan möhkəm taxta qutulara yerləşdirilməlidir. Zəruri hallarda qutularda horizontal sıra qatları və amortizatorlar olmalıdır. Yuvacıqlardakı və qutunun qapağının altındakı boşluq yanmayan ara qatı materialı ilə doldurulur.

Turşu doldurulmuş şüşə qab qoruyucu qapaqlarla bərkidilmiş şüşə tıxaclarla kip bağlanmalı və yuvacıqlı möhkəm taxta qutulara yerləşdirilməlidir. Yeşiklərin yuvacıqları yumşaq, yanmayan materiallar (şlak-pambıq, kizelqur və s.) ilə döşənməlidir. Turşuların qablaşdırılması zamanı kağızdan, taxta qırıntılarından, samandan və başqa tezalısan və yanan maddələrdən istifadə edilməsinə yol verilmir. Yeşiyin brutto çəkisi 50 kq-dan artıq olmamalıdır.

Turşu ilə olan yük vaqonlara yükləmə zamanı tezalısan və yanan materiallar olan qutuların əks tərəfində yerləşdirilir. Bütün yerlər bir-birinə sıx qoyulmalı və möhkəm bərkidilməlidir.

Kiçik qablarda təhlükəli yüklərin daşınması

2.1.43. Kiçik, yəni netto çəkisi 1 kq-dan və həcmi 1 litrdən artıq olmayan qablarda olan, adları əlifba göstəricisində «+» işarəsi ilə nişanlanmış (2 nömrəli əlavə) təhlükəli yüklərin kiçik göndərmələrlə və universal konteynerlərdə təhlükəsiz yüklər kimi ümumi əsaslarla daşınmasına icazə verilir. Belə hallarda qaimədə təhlükə və qoruyucu haqqında heç bir qeydiyyata edilmir.

Vaqon göndərmələri ilə daşınması nəzərdə tutulan yüklərdən başqa (bax. 2. 2 bəndi) qalan xırda çəkili təhlükəli yüklərin kiçik göndərmələrlə və universal konteynerlərlə daşınmasına bu Qaydalarla müəyyən edilmiş şərtlərlə yol verilir.

2.1.44. Müxtəlif adlardan olan təhlükəli yüklərin, həmçinin təhlükəli yüklərin kiçik qablardakı təhlükəsiz yüklərlə birgə bir yük yerində qablaşdırılması bu Qaydaların 2.1.7-ci bəndində göstərilən tələblərə əməl edilməklə həyata keçirilə bilər.

2.1.45. Kiçik qablardakı təhlükəli yüklər bu Qaydaların 2.1-ci bəndinin tələblərinə əməl edilməklə qablaşdırıla bilər.

2.1.46. Qabın xaricində və qaimədə yükün adından sonra yük göndərən «Kiçik qablarda» sözlərini qeyd edir.

Boş qabın qaytarılması

2.1.47. Bu Qaydaların 2.1.48-ci bəndində göstərilənlərdən başqa təhlükəli yüklərin boş tarası xaricdən və daxildən təmizləndikdən və zərərsizləşdirildikdən, həmçinin təhlükə nişanları ləğv edildikdən sonra onların təhlükəsiz yüklər kimi ümumi əsaslarla daşınmasına yol verilir. Bu zaman yük göndərən qaimənin «Yükün adı» sütununda — «Qaydan qab (daşınan yükün adını göstərməklə) təmizlənməmişdir, təhlükəsizdir» sözlərini qeyd edir.

2.1.48. İxtisaslaşdırılmış və icarəyə götürülmüş vaqonlarda daşınan təhlükəli yüklərin boş qabları, yükalan tərəfindən boşaldıqdan sonra həmin yük üçün nəzərdə tutulmuş vaqonlarda daşınır. Belə qabın digər vaqonlarda daşınmasına yol verilmir. Boş qab xaricdən təmizlənmiş, kip tıxaclarla bağlanmış halda daşınan yük üçün müəyyən edilmiş şərtlərlə daşınır.

Yükgöndərən qaimənin «Yükün adı» sütununda (daşınan yükün adı göstərilir) «boş qab» qeydini etməlidir.

2.2. Təhlükəli yüklərin xüsusi daşınma şərtləri (1-ci, 7-ci siniflərdən və 6.2-ci yarımşinif yüklərdən başqa)

Bu Qaydaların 2.1-ci bəndində göstərilən ümumi tələblərdən başqa, xüsusiyyətlərindən və təhlükə xarakterindən asılı olaraq təhlükəli yüklərin daşınması zamanı Azərbaycan Respublikasının «Texniki təhlükəsizlik haqqında», «Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında», «Ekoloji təhlükəsizlik haqqında» Qanunlarının və digər qanunvericilik aktlarının tələblərinə və aşağıda göstərilən xüsusi şərtlərə əməl edilməlidir.

Təzyiq altında sıxılmış, mayeləşdirilmiş və həll edilmiş qazlar (2-ci sinif)

2.2.1. Bu sinifdən olan maddələrə təzyiq altında sıxılmış, mayeləşdirilmiş və ya həll edilmiş şəkildə daşınan, həmişə təzyiq altında olan, möhkəm və kip bağlanan xüsusi qablara doldurulması tələb olunan qazlar aiddir.

Bu sinifdən olan maddələrin ümumi təhlükə xüsusiyyəti temperatur yüksəldikcə təzyiqin tez artmasıdır ki, bu da qabların zədələnməsi nəticəsində qaz olan qabın partlamasına gətirib çıxara bilər.

2.2.2. Təzyiq altında sıxılmış, mayeləşdirilmiş və həll edilmiş qazlar bu məhsul üçün standartlarda və ya texniki şərtlərdə nəzərdə tutulmuş, təzyiq altında işləyən qabların quruluşu və təhlükəsiz istismarı qaydalarının tələblərinə, cavab verən balonlarda, qablarda və ya xüsusi konteynerlərdə daşınır.

2.2.3. Yükgöndərən daşımaya təzyiq altında sıxılmış, mayeləşdirilmiş və həll edilmiş qazları yalnız ventilləri və özü tamamilə saz vəziyyətdə olan balonlarda verməlidir. Həmin balonlar müvafiq rəngdə olmalı və onların üzərində aşağıdakılar göstərməlidir:

- 1) Dövlət standartı üzrə P19,6 MPA (200 kq s/sm²) olan qazlar üçün kiçik və orta həcmli polad balonlar. Texniki şərtlərə uyğun olaraq hər bir qaz növü üçün müəyyən edilmiş rəngli zolaqlar və yazılar;
- 2) yükgöndərənin və ya balonları dolduran zavodun plombları ilə plomblanmış qoruyucu qapaqlar;
- 3) qalınlığı 25 mm-dən az olmayan iki ədəd qoruyucu rezin halqalar;
- 4) təhlükə nişanları;
- 5) doldurma təlimatlarına əsasən balonların ventillərində boğucu qapaqlar.

2.2.4. Yükgöndərən balonları, qabları və xüsusi konteynerləri həmin məhsul üçün standartlarla və ya texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş normadan artıq qazla doldurmamalıdır.

2.2.5. Zəhərli qazlar (2.2-ci yarım sinif), zəhərli tezalısan qazlar (2.4-cü yarım sinif) olan balon və qablar, həmçinin həmin qazlardan boşaldılmış balonlar yalnız vaqon göndərmələri ilə və ya konteynerlərdə daşınır.

2.2.6. Qaz olan balonlar üfüqi vəziyyətdə, qapaqları bir istiqamətdə yüklənir.

Vaqon göndərmələrində müstəsna hal kimi, qoruyucu qapaqları olmayan balonların yüklənməsinə yol verilir. Belə hallarda hər bir balon sıralarının arasına balonlar üçün yuvacıqlı taxta lövhə aralıqlar qoyulmalıdır. Balonlar (qablar) arasında aralıq kimi samandan, quru otdan və digər tezalısan və yanar materiallardan istifadə edilməsinə yol verilmir.

Balonlar şaquli vəziyyətdə o zaman yüklənə bilər ki, onların qoruyucu halqaları olsun və balonların yerindən tərpənməməsi və yıxılmaması üçün sıx yüklənsin. Yükün qapıya təzyiqinin istisna edilməsi üçün qapı yerləri qalınlığı 40 mm-dən az olmayan lövhələrlə mühafizə edilməlidir.

Tezalısan qazlar (2.3-cü yarım sinif), zəhərli tezalısan qazlar (2.4-cü yarım sinif) olan balonlar elə yerləşdirilməli və bərkidilməlidir ki, balonların bir-birlərinə və vaqonun metal hissələrinə toxunması mümkün olmasın.

2.2.7. Oksidləşdirici qazlar (təsnifat şifrləri 2121, 2125, 2221, 2223, 2243) olan balonların, mineral və bitki yağlarının izi olan vaqonlara yüklənməsinə yol verilmir.

2.2.8. Boşaldılmış balonlar (qablar, xüsusi konteynerlər) təhlükəli yük kimi, mayələşdirilmiş və sıxılmış qazlar üçün müəyyən edilmiş şərtlərlə daşınmalıdır.

Yükgöndərən boş balonları (qabları, xüsusi konteynerləri) daşınmaya təqdim edərkən qaimənin «Yükün adı» sütununda » _____ (qazın adını göstərməklə) boşaldılmış balonlar» sözlərini qeyd etməlidir.

Balonlardakı (qablardakı, xüsusi konteynerlərdəki) qalan təzyiq, təzyiq altında işləyən qabların quruluşu və təhlükəsiz istismarı qaydaları ilə müəyyən edilmiş normalara müvafiq olmalıdır.

Boş balonlar (qablar, xüsusi konteynerlər) ventilləri bərk bağlı vəziyyətdə, qapaqları isə taxılmış şəkildə daşınır, kiçik göndərmələrlə daşınma zamanı onların üzərində «Boşdur» yazısı olmalıdır.

2.2.9. Fosgen və sabitləşdirilmiş xloroetan, həmçinin bu yüklərdən boşaldılmış qab yalnız ixtisaslaşdırılmış vaqonlarda daşına bilər və vaqonlar yükgöndərəninin (yükalanının) mütəxəssislər briqadası ilə müşayiət edilməlidir.

Tezalısan mayələr (3-cü sinif)

2.2.10. Bu sinifdən olan maddələrin əsas təhlükəsi alışma mənbəyinin (açıq alov, qılgıncım, elektrik boşalması) qısamüddətli təsirindən alışan və hava ilə birgə partlayış

təhlükəsi yaradan buxar ayırmasıdır. Bu mayelərin buxarları narkotik təsirə malik ola bilər. Bir çox mayelər və onların buxarı yüksək zəhərləyici maddələrdir.

2.2.11. Yüksək zəhərləyici və korroziyaedici, tezalışan mayelər (təsnifat şifrləri — 3121, 3122, 3221, 3222, 3141, 3241, 3231, 3241, 3242, 3131, 3323, 3333, 3343) yalnız vaqon göndərmələri ilə daşınır.

2.2.12. Akrilonitril, sulfid-karbon, etilmerkaptan, izopropilnitrat, samın, həmçinin bu yüklərdən boşaldılmış qab yalnız ixtisaslaşdırılmış və ya yükləyicilər (yükalanlar) tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarda daşınır. Bu yüklər üçün nəzərdə tutulmuş vaqonlar yükləyicilərin tərəfindən sarı rənglə rənglənməlidir.

Yuxarıda göstərilən yüklər daşınmaya standart çəlləklərdə kip və plomblanmış vəziyyətdə təqdim edilməlidir. Çəlləklər vaqonlara yalnız bir lay, tıxacları yuxarı vəziyyətdə yüklənir.

İzopropilnitrit və samının daşınması üçün vaqonlar həm yüklü, həm də boş vəziyyətdə yükləyicilərin (yükalanın) mütəxəssislər briqadasının müşayiəti ilə hərəkət edə bilər.

2.2.13. Örtülü vaqonlarda yalnız kimyəvi cəhətdən təmiz metanol şüşə qablarda və bu məhsul üçün standartlarla və texniki şərtlərlə nəzərdə tutulmuş qablarda daşına bilər.

Metanol ixtisaslaşdırılmış və ya yükləyicilərin (yükalanın) icarəyə götürdüyü vaqonlarda daşınır, qabın mərkəzi hissəsində təhlükə nişanının üstündə «Metanol» sözü yazılmalıdır. Yüklün iki yarusla daşınması üçün vaqon yükləyicilərin tərəfindən daimi döşəmə ilə təchiz edilməli və sarı rənglə boyanmalıdır. Qab təsadüfən zədələnməyə yüklün vaqondan sızmasının qarşısını almaq məqsədi ilə vaqonun döşəməsinə yükləməyə qədər 100 mm-dən az olmayan hündürlükdə quru qum səpilməlidir. Qumun çölə tökülməməsi üçün kuzanın bütün perimetri boyu, o cümlədən qapıarası məsafə üzrə vaqonun döşəməsinə 150 mm hündürlükdə planka vurulmalı və ya digər üsulla möhkəm bərkidilməlidir.

Qablaşdırılmış metanol mütləq dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizəsinin müşayiəti ilə daşınmalıdır.

2.2.14. Qablarda benzin daşınarkən yükləyicilərin qaimənin «Yüklün adı» sütununda «Etilləşdirilməmiş motor benzini» və ya «Etilləşdirilmiş benzin» sözlərini qeyd etməlidir. Etilləşdirilmiş benzinin qabda daşınmasına yalnız səlahiyyətli texniki nəzarət və sanitariya orqanının icazəsi olduqda və bu icazədə göstərilən şərtlərə əməl olunduqda yol verilir.

2.2.15. Lyuminal A, heptil, T-185 məhsulu, diran A, həmçinin bu yüklərin boş qabları yalnız yükləyicilərin (yükalanın) ixtisaslaşdırılmış vaqonlarında daşına bilər.

Bu yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş həm boş, həm də yüklü vaqonlar yükləyicilərin (yükalanın) mütəxəssislər briqadasının müşayiəti ilə hərəkət etməlidir.

Göstərilən yüklər yükləyicilərin (yükalanın) xüsusi qablarında daşınırlar.

2.2.16. Plastifikator və sintin yalnız yükləyicilərin (yükalanın) ixtisaslaşdırılmış vaqonlarında və onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarda daşınır.

2.2.17. 3-cü təhlükə sinfinə aid edilmiş pestisidlər bu Qaydaların 2.2.47-ci bəndində müəyyən edilmiş şərtlərlə daşınır.

Tezalıışan bərk maddələr, öz-özünə alışıan maddələr və su ilə əlaqəyə girdikdə tezalıışan qazlar ayrılan maddələr (4-cü sinif)

2.2.18. Bu sinifdən olan maddələr və materiallar su ilə və ya havanın rütubəti ilə əlaqəyə girdikdə, xarici alışıma mənbələrindən, öz-özünə baş verən kimyəvi reaksiyalardan, həmçinin daşınma zamanı qızdıqda tez alışırlar.

4-cü sinifdən olan maddələr üç yarım sinifə bölünür:

4.1. — tezalıışan bərk maddələr;

4.2. — öz-özünə alışıan maddələr;

4.3. — su ilə əlaqəyə girdikdə alovlanan qazlar ayrılan maddələr.

Hər bir yarım sinif üçün özünə məxsus təhlükə nişanları müəyyən edilmişdir.

Tezalıışan bərk maddələr (4.1-ci yarım sinif)

2.2.19. 4.1-ci yarım sinifə aşağıdakılar aiddir:

a) aşağı enerjide alışıma mənbələrinin (şam alovu, qığılcım, közərən siqaret və s.) qısa müddətli (30 saniyəyə qədər) təsirindən alışıma qabiliyyətli tezalıışan bərk maddələr və materiallar;

b) hava temperaturu daxil olmadan ekzotermik parçalanmaya meyilli olan və parçalanmanın temperaturu 65 °C-dən çox olmayan maddələr;

c) sürtünmə nəticəsində alovlanan bərk maddələr və məmulatlar.

2.2.20. Partlayıcı tezalıışan bərk maddələr (təsnifat şifrləri 4152, 4153, 4172) daşınmaya ancaq hermetik qabda təqdim edilir.

2.2.21. Kinofilmlər, kino lentləri və fotoqrafiya lentləri dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınma zamanı ancaq aşağıda göstərilən üsulla qablaşdırılmalıdırlar:

a) hər bir lent rulonu ağ rəngli tənəkədən hazırlanmış qapağı möhkəm bağlanan qutulara qoyulmalıdır;

b) qutular qapaqlı dəmir yeşiklərə sıx yerləşdirilir və yeşiklər yük göndərən tərəfindən plomblanır.

Tezalıışmayan (asetat və triasetat) lentlər və ensiz lentli kinofilmlər daşınarkən, bu barədə yük göndərən qaimədə qeyd etməlidir. Qabların üzərinə «Kino lenti» və ya «Fotoqrafiya lenti», «Tezalıışmayandır» sözləri dəqiq yazılmalıdır.

Köhnə, istifadə edilmiş lentlər dəmir yeşiklərdə və ya metal çəlləklərdə daşınırlar.

2.2.22. Sellüloiddən hazırlanmış məmulatlar universal konteynerlərdə istehlakçı qabında daşına bilər.

Təhlükəsiz kibritlərin ancaq faner yeşiklərdə paketləşdirilmiş şəkildə kiçik göndərmələrlə daşınmasına yol verilir.

2.2.23. Universal konteynerlərdə və örtülü vaqonlarda kükürd bu Qaydaların 7 nömrəli əlavəsinin tələblərinə müvafiq olaraq nəqliyyat qabında daşınır.

2.2.24. Təsnifat şifri 4113 olan tezalıyan materiallar — pambıq mahlıç, pambıq lif, nutlif, daranmış kətan, quru lif, daranmış iplik, iplik, daranmış kəndir, saman, sıxılmış saman, sıxılmış quru ot — bu Qaydaların 7 nömrəli əlavəsində göstərilən qaydalara əməl etməklə daşınır.

Öz - özünə alıyan maddələr (4.2-ci yarımşinif)

2.2.25. 4.2-ci yarımşinifə pirofor maddələr (havada tezalıyan maddələr), alışma dərəcəsinədək özbaşına qızan digər maddələr və materiallar aiddir.

Bəzi maddələrin alışma qabiliyyətləri nəmləndikdə və havanın rütubəti ilə əlaqəyə girdikdə artır.

2.2.26. Heyvan və bitki mənşəli materiallar (təsnifat şifrləri 4212, 4213) yalnız, vaqon göndərmələri ilə və konteynerlərdə daşınmalıdır. Qabsız cecə daşınarkən vaqonlar yüklənmədən əvvəl əsaslı surətdə yuyulmalı, təmizlənməli və qurudulmalıdır.

Yükgöndərən yüklərin nəmişlikdən qorunması üçün tədbirlər görməlidir. Yüklənərkən cecələrin temperaturu 30 °C-dən artıq olmamalıdır.

Kopra, pambıq pintası, pambıq təmizləyən zavodların lif tullantıları, çiyidli pambıq qabsız daşınarkən vaqonlar və ya konteynerlər bu qaydaların 7 nömrəli əlavəsinin tələblərinə müvafiq hazırlanmalıdır.

2.2.27. Sarı fosfor, həmçinin onun qabı daşınmaya yalnız yükgöndərənin (yükalanın) mülkiyyətində olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarla daşınmasına yol verilir. Sarı fosforun daşınması üçün nəzərdə tutulmuş vaqon sarı rəngə boyanmalıdır. Qapının mərkəzində təhlükə nişanı üstündə «Sarı fosfor» sözləri yazılmalıdır.

Yükgöndərən sarı fosforu əvvəlcədən su doldurulmuş, yükün marşrutu üzrə rayonlarında havanın temperaturu 0°C-dən aşağı olduğu hallarda isə donmayan kalsium-xlorid məhlulu doldurulmuş kip standart çəlləklərə və ya bankalara qablaşdırılmalıdır.

Fosforlu çəlləklər plomblanmalıdır. Bankaların ağızı lehimlənməli və əlavə olaraq qapaqlı möhkəm taxta yeşiklərə qablaşdırılmalıdır. Fosforlu çəlləklər vaqonda bir yarusda və mütləq tıxacları yuxarı vəziyyətdə yerləşdirilir.

Su ilə əlaqəyə girdikdə tezalıyan qaz ayıran maddələr (4.3-cü yarımşinif)

2.2.28. Bu yarımşinifdən olan maddələrin təhlükəliliyi ondan ibarətdir ki, onlar su, su məhsulları ilə, həmçinin havanın rütubəti ilə əlaqəyə girdikdə, tezalıyan qaz və qazların alışması üçün bir çox hallarda kifayət olan istilik ayırırlar.

2.2.29. SN (natrium, sian) katalizatoru və onun boşaldıldığı tara yalnız yükəndərənin xüsusi izotermik vaqonlarında daşınır.

Bu yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş vaqonlar həm boş, həm də yüklü halda yükəndərənin (yükalanın), mütəxəssislər briqadası tərəfindən müşayiət edilməklə hərəkət etməlidir.

2.2.30. Silanxloridlər (təsnifat şifri 4361), həmçinin onların boşaldığı boş qablar yalnız yükəndərənin (yükalanın) mülkiyyətində olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarda daşınmalıdır. Bu vaqonlar yükəndərənin tərəfindən sarı rəngə boyanmalıdır.

Göstərilən yüklər plomblanmış hermetik standart çəlləklərdə daşınırlar. Çəlləklər vaqonlarda bir yarusda tıxacları, yuxarı vəziyyətdə yerləşdirilir.

Oksidləşdirici maddələr və üzvi peroksidlər (5-ci sinif)

2.2.31. Bu sinifdən olan maddələr oksigen ayırırlar və nəticədə alışan maddələrin özbaşına yanmasına gətirib çıxarır, onların yanmasını gücləndirir, yanğın intensivliyini artırır və ya digər maddələr ilə birlikdə partlayıcı qarışıqlar əmələ gətirir.

5-ci sinif yüklər iki yarım sinifə bölünür:

- 5.1-ci yarım sinif oksidləşdirici maddələr;
- 5.2-ci yarım sinif — üzvi peroksidlər.

Hər yarım sinif üçün öz təhlükə nişanları müəyyən edilir.

Oksidləşdirici maddələr (5.1-ci yarım sinif)

2.2.32. 5.1-ci yarım sinifə aid olan maddələrin əsas təhlükəsi ondan ibarətdir ki, əgər onlar yumşaq vəziyyətdədirsə, alışan materiallarla (odun qırıntıları, saman, talaşa, metal tozları, kükürd və s.) birlikdə alışan və ya partlayıcı qarışıqlar yaradırlar.

2.2.33. Müxtəlif markalardan olan ammoniyak şorasının bir-biri ilə və digər təhlükəli və təhlükəsiz yüklərlə bir yerdə daşınmasına yol verilmir.

2.2.34. 5.1-ci yarım sinifdən olan yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş vaqonlar daşınan yüklərin qalıqlarından və tozdan əsaslı surətdə təmizlənməli və yuyulmalıdırlar, həmin vaqonlarda mineral və bitki yağlarının izi olmamalıdır.

2.2.35. Ammonium perxlorat, anozit, həmçinin onlar boşaldılmış tara daşınmaya yalnız yükəndərənin (yükalanın) mülkiyyətində olan və ya onların icarəyə götürdükleri vaqonlarda daşına bilər. Qatılığı 60 faizdən yuxarı olan hidrogen peroksidin yalnız yükəndərənin (yükalanın) ixtisaslaşdırılmış vaqonlarında daşınmasına yol verilir.

Amonium-perxloratın, anozitin və qatılığı 60 faizdən yuxarı olan hidrogen — peroksidinin daşınması və həmin maddələrin boşaldıldığı boş vaqonların hərəkəti yalnız yükəndərənin (yükalanın) mütəxəssislər briqadasının müşayiəti ilə həyata keçirilir.

2.2.36. Butil üç hidroperoksidi, həmçinin yağlı məhlulda yağlı turşular fraksiyasının peroksidi daşınmaya yalnız yükəndərənin, (yükalanın) mülkiyyətində olan örtülü izotermik vaqonlarda ilin yay mövsümündə temperaturu tənzimləməklə və ya onlar

tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarda ilin qış mövsümündə, marşrut yolunda havanın temperaturu tənzimlənən temperaturdan aşağı olarsa daşına bilər. Həmin yüklərin daşınması ancaq yükçündərənin (yükalanın) bələdçisinin müşayiəti ilə həyata keçirilir.

Üzvi peroksidlər (5.2-ci yarımşinif)

2.2.37. 5.2-ci yarımşinifə aid olan maddələrin bir çoxu yanar maddələrdir, oksidləşdirici kimi təsir göstərir. Bundan başqa, tezalısan maddələr özbaşına partlaya bilər. Bu zaman zərbəyə və sürtünməyə həssas olan böyük miqdarda isti və qaz ayrıla bilər. Peroksid birləşmələri, xüsusən maye və pasta şəklində olduğu halda gözə düşdükdə, güclü, müalicəsi mümkün olmayan zəhərlənmələrə, dəriyə düşdükdə isə yanığa səbəb olur.

2.2.38. Temperaturunun tənzimlənməsi tələb edilən, üzvi peroksidlər (təsnifat şifrləri — 5211, 5212, 5221, 5222) hava klapanları olan xüsusi qablara qablaşdırılır.

5.2-ci yarımşinifdən olan başqa yüklər hermetik qabda daşınmalıdır;

2.2.39. Göz üçün aşındırıcı olan üzvi peroksidlərin (təsnifat şifrləri 5251, 5252, 5271) qablarına əlavə olaraq «Gözün yanmasından qorun» sözləri yazılmalıdır.

2.2.40. Üzvi, peroksidlərin bütün təhlükəli və təhlükəsiz yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir.

Temperaturun tənzimlənməsini tələb edən üzvi peroksidlər (təsnifat şifrləri 5211, 522, 5221, 5222) yükçündərənin və ya yükalanın ixtisaslaşdırılmış izotermik vaqonlarında daşınmalıdır.

5.2-ci yarımşinifdən olan başqa yüklər, həmçinin onların boşaldıldığı boş qablar yükçündərənin (yükalanın) mülkiyyətində olan vaqonlarda və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarda daşınır. Belə yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş vaqonlar yükçündərənin tərəfindən boz rəngə boyanmalıdır.

Üzvi peroksidlərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş vaqonlar, həm boş, həm də yüklü vəziyyətdə yükçündərənin (yükalanın) mütəxəssislər briqadası tərəfindən müşayiət edilməlidir.

Zəhərli və yoluxdurucu maddələr (6-cı şinif)

2.2.41. Bu şinifə aid olan maddələr orqanizmə düşdükdə, dəriyə dəydikdə və ya onlarla nəfəs alındıqda zəhərlənmə və ya xəstəlik doğura bilər.

6-cı şinifdən olan təhlükəli yüklər iki yarımşinifə bölünür:

- 6.1-ci yarımşinifə zəhərli maddələr;
- 6.2-ci yarımşinifə yoluxdurucu maddələr daxildir.
- 6.2-ci yarımşinifə aid olan yüklərə bu Qaydalar şamil edilmir.

Zəhərli maddələr (6. 1-ci yarımşinif)

2.2.42. 6.1-ci yarımşinifə aid olan yüklərin əsas təhlükəsi ondan ibarətdir ki, onlarla ehtiyatsız davranıldıqda zəhərlənməyə, xəstəliyə, hətta insanların və ya heyvanların

ölümünə səbəb ola bilər. Mayələr, xüsusən tez uçan mayələrin buxarı nəfəsə düşdükdə daha təhlükəlidir. 6.1-ci yarımsinifə aid olan bütün maddələr udulduqda təhlükəlidir, onların bir çoxu dəriyə düşdükdə zərərli təsir göstərir. Bərk maddələr, xüsusən toz şəklində təhlükəlidir.

2.2.43. Pek və antrasen taxta çəlləklərdə və ya qutularda daşınırlar. Daş kömür və neft pekinin qabsız yalnız açıq hərəkət düzümündə daşınmasına yol verilir.

Ümumi istifadə yollarında pekin tarasız yüklənməsinə, boşaldılmasına və saxlanmasına yol verilmir.

2.2.44. Maye etil asetonianhidridi və arsen üç oksidi güclü zəhərləyicidir. Onlar həm də ona görə təhlükəlidir ki, onların zəhərli təsiri dərhal bilinmir və zərərçəkənə hiss edilmədən keçir:

Bu yüklərin və onların boşaldığı qabın daşınmasına yükəndərən (yükalanın) mülkiyyətində olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarda icazə verilir. Vaqonlar yükəndərən tərəfindən sarı rəngə boyanmalıdır.

Maye etil daşıyan vaqonun qapısında (təhlükə nişanının altında) «Vaqona yalnız maye etil yüklənməlidir» sözləri yazılır.

Göstərilən yüklər standart hermetik və plomblanmış çəlləklərdə daşınmalıdır.

Maye etil və asetonianhidrin olan çəlləklər bir yarusda tıxacları yuxarı vəziyyətdə yerləşdirilir.

Maye etil və arsen üç oksidi (arsenli anhidrid) yalnız yükəndərən (yükalanın) nümayəndələrinin müşayiəti ilə daşınır.

2.2.45. Amidol, akvanit, sianidlər, həmçinin sianid turşusu, sinxonin, strixnin, dixlorid civə, təbii kinovar və bu yüklərdən boşaldılmış qab yalnız yükəndərən (yükalanın) xüsusi örtülü vaqonlarında daşına bilər.

Yüklü və boş vaqonlar yükəndərən (yükalanın) mütəxəssislər briqadasının müşayiəti ilə hərəkət etməlidir.

Amidol yükəndərən (yükalanın) hermetik qablarında azot yastığı altında daşınmalıdır. Bu məhsul olan qabların daşınmasına xüsusi qurğularla təchiz edilmiş meydançalarda yerləşdirilməsi və bərkidilməsindən sonra icazə verilir.

2.2.46. Enit, propit, həmçinin bu yüklərdən boşaldılmış qablar yükəndərən (yükalanın) xüsusi qurğularla təchiz edilmiş örtülü vaqonlarında daşınmalıdır. Enit və propitin xüsusi konteynerlərdə (qablarda) daşınmasına yol verilir.

Yüklü vaqonlarda, həmçinin boş qab və xüsusi konteynerlərdə (qablarda) yükün qalığı qalarsa, yükəndərən (yükalanın) nümayəndələrinin müşayiəti ilə daşınır.

2.2.47. Kənd təsərrüfatı üçün pestisidlər, həmçinin həmin yüklərin boşaldığı qablar yükəndərən (yükalanın) mülkiyyətində olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonlarda daşınmalıdır.

Vaqonlar yükğöndərən tərəfindən sarı rəngə boyanmalıdır. Qapılarda, təhlükə nişanının üstündə «Pestisidlər» xəbərdarlıq sözləri, təhlükə nişanının altında isə «Digər yüklərlə yüklənməməlidir» sözləri yazılmalıdır.

Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr (8-ci sinif)

2.2.48. 8-ci sinifə aid olan maddələrin əsas təhlükəsi onların diri toxumaları zədələmək və müxtəlif materiallara dağıdıcı təsir göstərmək xüsusiyyətlərinə malik olmasındadır. Bu maddələrin buxarı və tozu orqanizmə düşdükdə zəhərlənmə doğura bilər. 8-ci sinifə aid olan bir sıra yüklər oksidləşdirici təsirə malikdirlər, yəni yanar maddələrin və materialların alovlanması doğura bilər.

2.2.49. Öz-özünə alışan qarışıqlar yarada bilən aşındırıcı maddələrin (təsnifat şifrləri — 8151, 8152, 8121, 8321, 8221, 8251) qablaşdırılmasında quru otdan, samandan, taxta yonqarlardan və oddan qoruyucu tərkiblə hopdurulmamış digər materiallardan istifadə edilməsinə yol verilmir.

2.2.50. Amil, amilin və melanc, həmçinin onlardan boşaldılmış qab yalnız yükğöndərən (yükalanın) ixtisaslaşdırılmış vaqonlarında daşına bilər.

Bu yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulmuş vaqonlar həm yüklü, həm də boş vəziyyətdə yükğöndərən (yükalanın) mütəxəssislər briqadasının müşayiətilə hərəkət etməlidir.

Göstərilən yüklər yükğöndərən (yükalanın) xüsusi tutumlarında daşınırlar.

2.2.51. Hermetik bağlanan polad balonlarda civə və onun boşaldığı qab xüsusi yeşik altlıqlarında, yükğöndərən (yükalanın) plombları ilə plomblanmış vəziyyətdə, kiçik göndərmələrlə daşınır.

Digər təhlükəli maddələr (9-cu sinif)

2.2.52. 9-cu sinifdən olan təhlükəli yüklər iki yarım sinifə bölünürlər:

- 9.1-ci yarım sinifə 1-8-ci siniflərə aid edilməyən yüklər daxildir;
- 9.2-ci yarım sinifə isə yalnız dəniz nəqliyyatı ilə qalama şəklində daşınan zaman təhlükə doğuran yüklər aiddir.
- 9.2-ci yarım sinifə aid olan yüklərə bu Qaydalar şamil edilmir.

1-8-ci siniflərə aid edilməyən təhlükəli yüklər (9.1-ci yarım sinif)

2.2.53. 9.1-ci yarım sinifə aid olan maddələrin təhlükəliliyi ondan ibarətdir ki, onlar müəyyən şəraitdə alışma qabiliyyətinə malikdir (ətraf havanın yüksək temperaturu, yüklərin yanğın zonasına düşməsi, yanma mənbələrinin uzun müddətli təsiri və s.), nəmləndikdə polad, alüminium və digər metallar üçün korroziyalıdırlar, düzgün davranmadıqda (fərdi mühafizə vasitələri olmadan işləmək, ərzaq məhsulları ilə bir yerdə saxlanması və s.), orqanizmə zərərli təsir göstərir, nəm dərini qıcıqlandırır və yandırır, oda düşdükdə isə zəhərləyici qazayırma qabiliyyətinə malikdir.

2.2.54. Aerosol qabları (təsnifat şifri — 9113) klapanların təsadüfi işə düşməsinin qarşısının alınması üçün mühafizə qapaqlarına malik olmalıdır.

Aerozollu şüşə qablar zərbədən mühafizə məqsədi ilə əlavə standartlara və texniki şərtlərə müvafiq olan futlyarlara qablaşdırılır.

III hissə

3.1. Sistern-vaqonlarda və bunker-yarımvaqonlarda təhlükəli maye yüklərin daşınması qaydaları

3.1.1. Dəmir Yolu nəqliyyatı ilə sisternlərdə, bunker-yarımvaqonlarda daşınan maye yüklərin adları Yüklərin daşınma Qaydalarının 41-ci bölməsinin 1 nömrəli əlavəsində göstərilmişdir. Digər yüklərin sisternlərdə daşınmasına yol rəhbərliyi icazə verir (3 nömrəli əlavə).

3.1.2. Sisternlərdə, bunker-yarımvaqonlarda daşınan maye yüklərin bu Qaydaya uyğun olaraq düzgün yüklənməsinə, boşaldılmasına, sənədləşdirilməsinə, adlarının, dərəcələrinin düzgün göstərilməsinə, vaqonun təmizlənməsinə yükəgöndərən və yüklənən məsuliyyət daşır.

3.1.3. Maye yüklər dəmir yolunun ixtisaslaşdırılmış, eləcə də icarəyə verilmiş sisternlərində daşınır. İxtisaslaşdırılmış və icarəyə verilmiş vaqonlar göndərmə və yaxud təyinat stansiyalarına təhkim olunmalıdır.

İcarəyə verilmiş sisternləri istismar etmək üçün icarəçi Dövlət Dəmir Yolu ilə ümumi qayda əsasında müqavilə bağlamalıdır.

3.1.4. Dəmir yolu nəqliyyatındakı sisternlər iki hissəyə bölünür:

- a) neft məhsulları daşıyan yükboşaltma cihazları universal olan (trafaretlər «neft-benzin») sisternlər;
- b) yükboşaltma cihazları olmayan və yuxarıdakı lyuk qapağından boşaldılan (trafaret «benzin») sisternlər.

3.1.5. Yuxarıdan və yaxud aşağıdan boşalan sisternlərə Yüklərin daşınma Qaydalarının 41-ci bölməsinin 1 nömrəli əlavəsində göstərilən adda yüklər yüklənə bilər.

4-oxlu yük tutumu 60 ton, çənin həcmi 72,7 m trafareti «Benzin» (kalibr tipi 53a) olan sisternlərə yalnız benzin, ağ neft, dizel yanacağı və başqa duru neft məhsulları yüklənib daşına bilər. Həmin vaqonlarda xam neft, mazut, mühərrik yağlarının daşınmasına yol verilmir.

Kimyəvi yükləri, ancaq onlar üçün ixtisaslaşdırılmış sisternlərdə daşınmasına yol verilir.

3.1.6. Sisternlərin üzərində kalibr tiplərindən əlavə neft məhsulları üçün nəzərdə tutulmuş, o cümlədən «benzin-neft», «benzin», «neft», «mazut» sözləri trafaretlə göstərilməlidir.

İxtisaslaşdırılmış sisternlərin rəngləri digərlərindən fərqlənməlidir.

3.1.7. Texniki yoxlanış keçirildikdən sonra xüsusi sisternalar ümumi istifadədə olan yollara *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırıldıqdan sonra, dəmir yolu rəhbərliyinin icazəsi ilə buraxılır.

İxtisaslaşdırılmış vaqonları ümumi istifadədə olan yollara buraxmazdan əvvəl vaqon deposu rəisinin, stansiya rəisinin, vaqon sahibinin iştirakı ilə vaqonun texniki, kommersiya cəhətdən sazlığı yoxlanılaraq 3 nüsxədən ibarət akt tərtib edilir, aktın 1-ci nüsxəsi vaqon deposunun rəisinə, 2-ci nüsxəsi stansiya rəisinə, 3-cü nüsxəsi isə vaqonun sahibinə verilir.

3.1.8. İxtisaslaşdırılmış və icarəyə verilmiş vaqonlar, sisternalar sahiblərinin və icarədarların dalan yollarında saxlanılmalıdır.

3.2. Maye yüklərin yüklənməsi və boşaldılması

3.2.1. Sisternlərdə, bunker yarımvaqonlarda daşınan yüklər dalan yollarında yüklənməli və boşaldılmalıdır. Dəmir yolu rəhbərliyinin icazəsi ilə vaqonlar dəmir yolunun ümumi istifadədə olan yollarında yüklənib boşaldıla bilər.

3.2.2. Sisternlərin, bunker yarımvaqonların yük göndərmək üçün kommersiya cəhətdən sazlığını yükləyən təyin etməlidir, onların yüklədikləri yüklərin təyinat stansiyasına itkisiz çatması üçün o məsuliyyət daşıyır.

3.2.3. Boşaltma cihazları, içəri pilləkənləri, qapaqları və boltları saz olmayan, qapaqla qapaq arasındakı rezin ara qatları və plomblanmaq üçün xüsusi yeri olmayan və yükləri axan sisternaları yüklənməyə vermək olmaz.

3.2.4. Yük tutumları 60 ton və çox olan sisternalar yüklənərkən sisternanın boğazındakı nişan bərabərinə qədər yüklənməlidir.

Yük tutumları 60 tondan az olan sisternalar isə qapağın aşağı hissəsi hündürlüyünə qədər yüklənməlidir. Xüsusi çəkili 0,84 olan mayelər, 4-oxlu, yük tutumları 60 ton, çənin həcmi $72,7 \text{ m}^3$, trafareti «benzin» (kalibr tipi 53a) olan sisternlərə, həmçinin xüsusi çəkisi 1 tondan çox olan mayelər sisternlərə onların yük tutumları qədər yüklənməlidir.

Zəruri hallarda dəmir yolu rəhbərliyi sisternalara müəyyən olunmuşdan az normada yüklənməsinə icazə verə bilər.

3.2.5. Boşaltma cihazları universal olan sisternlərə yüklənən mayelərin temperaturu 100°C -dən aşağı olmalıdır.

3.2.6. Yükləmə zamanı sisternlərin üzərindəki trafaretlər, rəqəmlər və başqa göstəricilər çirklənərsə və oxunmazsa, yükləyən onları təmizləməlidir. Əks təqdirdə Dövlət Dəmir Yolunun Nizamnaməsinə əsasən yükləyən cərimə olunur.

3.2.7. Sisternlər yükləndikdən sonra yükün axması aşkar edildikdə, göndərmə stansiyasının işçiləri həmin sisterni qatardan açıb yükləyən dalan yoluna qaytarır və onun yükü yükləyən vasitəsi ilə başqa saz sisternə köçürülür.

3.2.8. Yükləyən yüklədikləri sisternlərin lyuklarının altına onun diametri ölçüsündə sıxlaşdırıcı karton ara qatları qoyaraq qapaqları kəpəkləməlidir.

Sisternlərin lyuklarında rezin ara qatları üçün yuva olduqda, belə sisternlərə ara qatlarını dəmiryolu qoymalıdır. Sisternlərə yükləndikdən sonra yükəgöndərən tərəfindən plomblanmalıdır.

3.2.9. Yükəgöndərənlər tərəfindən sisternlərə başqa yüklər yükləndikdə, göndərmə stansiyası təcili qaydada həmin vaqonları yükəgöndərənin dalan yoluna qaytarıb onların boşaldılmasını tələb etməlidir. Dövlət Dəmir Yolu Nizamnaməsinə əsasən yükəgöndərən cərimə oluna bilər.

3.2.10. Yükalan onun ünvanına gələn sisternlərin vaxtında boşaldılması üçün qabaqcadan hazırlıq işləri görməlidir. Yüklər vaqonlardan tamamilə boşaldılmalı, sisternlərdə yük qalıqları 1 sm-dən artıq olmamalıdır.

3.2.11. Sisternlərdən yük boşaldıqdan sonra, yükalan:

- a) sisternləri, bunker yarımvaqonlarını boşaltdıqdan sonra onları yük qalıqlarından təmizləməli;
- b) çənin yuxarı hissəsindəki yazıları, trafaretləri aydın görünənə qədər təmizləməli;
- c) yükboşaldan cihazların hissələrini yerinə qoymalı və bağlamalı;
- ç) rezin ara qatlarını öz yuvalarına qoymalı;
- d) vaqonlar təhkim olunan stansiyalara gedirsə, sistem plomblanmalı və sənədləşdirilməlidir.

3.2.12. Boşaldılan sisternlərdə, bunker yarımvaqonlarında yük qalıqları aşkar edildikdə xüsusi akt tərtib edilir, vaqon yükalana qaytarılaraq, tamamilə boşaldılması tələb olunur.

3.2.13. Sisternlərin daxili vəziyyətinə baxmaq üçün əleyhqaz və xilasedici kəmərlər geymədən işçilərin sisternlərin içərisinə girməsinə yol verilmir.

3.2.14. Neft məhsulları yüklənən və həmçinin boşalan yerlər daimi elektrik işığı ilə təmin olunmalıdır.

3.2.15. Təhlükəli yük boşaldılan yerlər dəmir yolu tikililərindən, anbarlarından, baş yollarından, yaşayış evlərindən ən azı 100 m, partlayıcı, zəhərləyici yüklər yüklənən-boşalan, saxlanılan yerlərdən isə — ən azı 200 m-dən kənar məsafədə yerləşdirilməlidir. Təhlükəli yüklər boşalan yerlər birinci halda - 50 m, ikinci halda isə 25 m məsafədən uzaq yerləşdirilməlidir.

3.3. Boş sisternlərin qaytarılması

3.3.1. Eyni adda yük daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış sisternlər, o cümlədən turşu, spirt, kimyəvi yüklər daşıyan sisternlər, həmçinin xüsusi və icarəyə götürülmüş sisternlər boşaldıqdan sonra sənədlər (qaimə, yol cədvəli, vaqon və rəqəsi) tərtib edilərək təhkim olunmuş stansiyalara göndərilməlidir.

3.3.2. Təyinat stansiyalarında yükalanlar ümumi istifadədə olan sisternləri, bunker-vaqonlarını boşaldıqdan sonra QU-27 formalı daşıyıcı qaimə tərtib edərək stansiyaya verməlidirlər.

Stansiya daşıyıcı qaimənin düzgün tərtib olunmasını yoxlamalıdır.

Yuyucu-buxarlayıcı stansiyada həmin sisternada yük qalığı aşkar edildikdə, xüsusi akt tərtib olunur və Dövlət Dəmir Yolu Nizamnaməsinə əsasən yükalan cərimə edilir.

3.4. Sıxılmış və mayeləşdirilmiş qazlar

3.4.1. Sıxılmış və mayeləşdirilmiş qazlar yükgöndərənlərin (yükalanların) ixtisaslaşdırılmış sisternlərində daşınır və həmin vaqonlarda başqa yüklərin daşınmasına yol verilmir.

3.4.2. Mayeləşdirilmiş qaz daşıyan sisternlər açıq boz rənglə rənglənmişdir. Vaqonun hər iki tərəfinin orta hissəsində uzununa 300 mm enində fərqləndirici zolaq çəkilməli, çənin üstündə daşdığı yükün adı və həmçinin «təpədən buraxılmasın» qeydi edilməlidir.

3.4.3. Sisternlər boşaldıqdan sonra boş halda göndərilərkən yükalanlar tərəfindən vaqonun qapıları bağlanmalı və plomblanmalıdır. Sisternlərin saz saxlanması, vaqonun düzgün yüklənməsi, yol boyu təhlükəsizliyin təmin edilməsi məsuliyyətini yükgöndərən daşıyır.

3.4.4. Yükgöndərən vaqon qaiməsinin yuxarı hissəsində yüklərin təhlükəli olması barədə qırmızı rəngdə ştempel vurmaldır. Həmin ştempeldən stansiya işçisi vaqon vərəqəsinə də vurmaldır.

3.4.5. Mayeləşdirilmiş qazla yüklü sisternlərin göndərilməsi barədə yükgöndərən yükalanlara məlumat verməlidir. Məlumatda vaqonun nömrəsi, yükün adı, qaimənin nömrəsi, yüklənmə tarixi göstərilməlidir və yükalanlar həmin vaqonun gəlməsini izləməlidirlər. Əgər vaqon vaxtında təyinat stansiyasına daxil olmasa, yükalan axtarış elan etməlidir.

3.4.6. Mayeləşdirilmiş qaz sisternləri yüklü və boş halda dəmir yolu ilə bələdçisiz göndərilir.

Yükgöndərənlərin xahişinə əsasən mayeləşdirilmiş qazlar bələdçilərlə göndərilə bilər.

3.5. Turşuların daşınması

3.5.1. Turşular yanğın, partlayış, aşındırıcı, əritmə xüsusiyyətlərinə malik olan təhlükəli kimyəvi mayedir.

3.5.2. Turşular yükgöndərənlərin (yükalanların) ixtisaslaşdırılmış vaqonlarında və yaxud dəmir yolu tərəfindən icarəyə verilmiş vaqonlarda daşına bilər. Hər iki halda vaqonlar qabaqcadan turşu daşımaq üçün hazırlanmalıdır.

3.5.3. Dəmir yolunda ümumi istifadədə olan sisternlərə turşuların yüklənilib boşaldılmasına yol verilmir. Yükgöndərənlər turşular üçün nəzərdə tutulmayan adi sisternlərlə yük yüklədikdə, stansiya həmin vaqonları təcili qaydada yükgöndərənənin dalan

yoluna qaytarmaqla vaqonun boşaldılmasını tələb edir və Dəmir yolu Nizamnaməsinə əsasən onları cərimə edir.

3.5.4. Yükgöndərən turşunu yükləməzdən əvvəl sisternin kommersiya cəhətdən sazlığını yoxlamalıdır. Yüklənmə qurtardıqdan sonra sisternin qapağı arasına turşuya davamlı ara qatı qoyduqdan sonra qapaq möhkəm bağlanmalı və sistern plomblanmalıdır.

3.5.5. Təyinat stansiyalarında yükalanların vasitəsi ilə sisternlər turşu yüklərindən tamamilə boşaldılmalı, vaqonun üzərindəki yük qalıqları təmizlənməli, sisternin qapağı arasına turşuya davamlı olan ara qatları qoyulduqdan sonra qapaq kip bağlanmalı və vaqon plomblanmalıdır.

3.5.6. Yol boyu vaqondan turşu axması aşkar edildikdə, həmin sistern təcili qaydada qatarın tərkibindən açılmalı və stansiyada xüsusi ayrılmış yola verilməlidir. Stansiya işçiləri turşunun axması barədə telefonla və ya teleqrafla yükgöndərəni xəbərdar etməlidir. Əgər yaxınlıqda turşu yükləyib boşaldan zavod yaxud müəssisə varsa, stansiya həmin müəssisəyə müraciət edərək müvafiq mütəxəssislərin göndərilməsini tələb etməlidir. Yükgöndərənin və ya yaxınlıqdakı müəssisənin mütəxəssislərinin köməyi ilə turşu axan vaqondan başqa bir vaqona köçürülməlidir.

IV hissə. 1-ci sinif təhlükəli yüklərin daşınması (partlayıcı maddələr)

4.1. Ümumi müddəalar

4.1.1. Partlayıcı materiallara (bundan sonra — PM) xarici mexaniki, kimyəvi, elektrik, termik və digər təsirlər altında kimyəvi halını dəyişmə qabiliyyətinə malik olan partlayıcı maddələr, pirotexniki maddələr və tərkibində bir və ya bir neçə partlayıcı və pirotexniki maddələr birləşdirən məmulatlar aiddir.

4.1.2. Yalnız adları Siyahıda (10 nömrəli əlavə, cədvəl 10.1,10.2) çəkilən PM dəmir yolu vasitəsilə daşına bilər.

4.1.3. Bu Qaydalara və Siyahıya dəyişikliklər və əlavələr normativ-hüquqi aktlar ilə nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

4.1.4. PM tərtibatçı tərəfindən konkret PM üçün tərtib edilmiş normativ sənədlərdə (standartlarda, texniki şərtlərdə) BMT-nin İqtisadi və Sosial Şurasının təhlükəli yüklər üzrə tövsiyələrinə (bundan sonra — BMT-nin tövsiyələrinə) müvafiq olaraq ad və nömrə verilir.

Daşımaya təqdim edilmiş PM adının, BMT nömrəsinin və şərti nömrəsinin uyğunluğunu yükgöndərən müəyyən edir və dəmir yolu mütəxəssisləri onları yoxlamır.

4.1.5. Hər bir PM və ya onun qrupu üçün istehsalçı təşkilat, hüquqi və fiziki şəxs qəza kartoçkaları tərtib edir, burada PM xüsusiyyətləri, insanların həyatı üçün təhlükə doğuran yanğın və partlayış təhlükəliliyi, konkret təhlükəsizlik və mühafizə tədbirləri, qəza hallarının yaranması zamanı onların nəticələrinin ləğv edilməsi üzrə fəaliyyət qaydası göstərilir.

PM üçün tərtib edilmiş qəza kartoçkalari istehsalçı təşkilat hüquqi və fiziki şəxs (yükgöndərən) tərəfindən hazırlanır, *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* və dəmir yolu rəhbərliyi ilə razılaşdırılır və təhlükəsizlik qaydalarında və Dövlət Dəmir Yolu ilə təhlükəli yüklər daşınarkən, qəza vəziyyətinin aradan götürülməsi qaydalarında dərc edilir.

PM üçün hər qəza kartoçkasına 10.1-ci və 10.2-ci cədvəllərdə göstərilən nömrə müəyyən edilir. Qəza kartoçkasının forması 13 nömrəli əlavədə göstərilmişdir.

Tərtib olunmuş və təsdiq edilmiş qəza kartoçkalari olmayan yeni PM-in Siyahıya daxil edilməsinə yol verilmir.

4.1.6. PM dəmir yolu ilə yükgöndərənə (yükalana) mənsub olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərdə, həmçinin dəmir yolu parkının vaqonlarında 10 nömrəli əlavəyə uyğun olaraq daşınır.

4.1.7. PM-in daşınmasına yol verilən hərəkət növü 10.1-ci və 10.2-ci cədvəllərdə göstərilmişdir. 10 nömrəli əlavədə nəzərdə tutulmuş hallarda PM-in daşınması üçün yalnız xüsusi konstruksiyalı və rəngli vaqonlardan istifadə edilir.

4.1.8. Açıq hərəkət düzümü ilə — PM-in daşınmasının mümkünlüyü həmin məhsulun texniki sənədlərində və 10 nömrəli əlavədə nəzərdə tutulduğu halda yol verilir.

PM-in örtülü vaqonda yerləşdirilməsi və bərkidilməsi üsulları müvafiq qaydada hazırlanıb və razılaşdırılıbsa, yükgöndərən daşınma üçün açıq hərəkət düzümü əvəzinə örtülü vaqonlardan istifadə edə bilər.

4.1.9. Müəssisə və təşkilatlara mənsub olan, mütəxəssislərin və mühafizə dəstəsinin yerləşdirilməsi və PM-in daşınması üçün nəzərdə tutulmuş ixtisaslaşdırılmış vaqonlar «Hüquqi şəxslərə, idarələrə müəssisə və təşkilatlara mənsub olan vaqonların, dəmir yollarının ümumi istifadə yollarında hərəkəti qaydaları» haqqında təlimata uyğun olaraq dəmir yolu ilə hərəkət etməyə buraxılır.

Vaqonlarda yükgöndərənlər tərəfindən hazırlanmış tələblərə uyğun olaraq, yüklərin bərkidilməsi üçün xüsusi avadanlıqlar olmalıdır. Bu vaqonlarda eyni zamanda hər hansı digər yükün daşınmasına yol verilmir.

Belə vaqonlar boş vəziyyətdə, yükgöndərən tərəfindən tam daşıma sənədləri üzrə qapıları və lyukları plomblanmış şəkildə qaytarılır.

PM-in daşınması üçün nəzərdə tutulmuş ixtisaslaşdırılmış konteynerlərin konstruksiyası və parametrləri konkret məhsul üçün müəyyən olunmuş qaydada, nəzərdə tutulmuş standartlara və ya razılaşdırılmış texniki şərtlərə müvafiq olmalıdır.

Konkret PM-in daşınması üçün konteynerin həm texniki, həm də kommersiya cəhətdən yararlı olması yükgöndərən tərəfindən müəyyən edilir. İxtisaslaşdırılmış konteynerlərin texniki vəziyyətinə görə bu konteynerlərin sahibi məsuliyyət daşıyır.

4.1.10. İxtisaslaşdırılmış konteynerlərdə PM-in daşınması, konteynerlərin vaqona tam komplektlərlə yüklənməsi ilə həyata keçirilir. Açıq hərəkət düzümündə daşınan belə konteynerlərin daxili həcmi 5 m³-dən az olmamalıdır.

Dəmir yolunun universal konteynerlərinin tipinə və parametrlərinə uyğun gəlməyən xüsusi konteynerlərdə PM-in açıq hərəkət düzümündə daşınmaya, təhlükəsizliyin təmin edilməsi məqsədilə, yalnız yükgöndərən mütəxəssislərinin və ya mühafizə dəstəsinin müşayiəti ilə buraxılır.

4.1.11. PM dəmir yolu ilə yük qatarlarında və ya bu Qaydaların 4.6, 4.7-ci bəndlərinin və 10 nömrəli əlavənin tələblərinə müvafiq olaraq xüsusi qatarlarda daşına bilər.

4.1.12. Bir vaqonda və ya bir vaqona yüklənmiş konteynerlərdə müxtəlif PM-in birgə daşınması imkanı, yükgöndərən tərəfindən 10.1-ci və 10.2-ci cədvəldə göstərilmiş qaydada 1 nömrəli əlavəyə müvafiq müəyyən edilir. Komplektə daxil olan PM istisna olmaqla, müxtəlif şərti nömrələrə malik olan PM bir konteynerdə daşına bilməz.

Aşağıda göstərilən yüklərlə PM bir vaqonda və ya bir vaqona yüklənmiş müxtəlif konteynerlərdə birgə daşına bilməz:

- a) başqa siniflərdən olan təhlükəli yüklərlə;
- b) qablarından asılı olmayaraq bütün təhlükəsiz maye yüklərlə;
- c) sürtgü yağları, neft məhsulları ilə.

4.1.13. PM-in kiçik partiyalarla bir yükgöndərən tərəfindən bir neçə yükə qalana, getmə yolunda qismən boşaltma və yükləmə əməliyyatları aparılmaqla daşınmasına icazə verilir.

Belə daşınma zamanı aşağıda göstərilən şərtlərə əməl edilməlidir:

- a) Belə vaqona yolda ancaq yük qismən boşaldılan stansiyalarda vaqonda qalan yükün təyinat stansiyasına ünvanlanmış yük yüklənə bilər. Yüklənən yükün, daşınan PM ilə birgə daşınması mümkün olmalıdır;
- b) yükləmə zamanı yükgöndərən PM-i elə yerləşdirməlidir ki, yol boyu vaqonun bərabər yüklənməsi təmin edilsin. Bu zaman qapılararası məsafə birinci növbədə boşaldılan partiyalarla yüklənməlidir;
- c) PM vaqonda elə yerləşdirilməli və bərkidilməlidir ki, yük yerlərini tərpətmədən markalanmanı və yerlərin sayını yoxlamaq mümkün olsun, hər partiyanın işə digər partiyaların yerindən tərpədilməsinə və onların, vaqonda bərkidilməsinə toxunulmadan boşaldılmasına imkan olsun;
- ç) PM-in yüklənməsi, boşaldılması və əlavə yüklənməsi, 4.5.2-ci yarımbənddə göstərilən hallardan başqa, yalnız yükə qalana və ya onun tərəfindən icarəyə götürülmüş dalan yollarında həyata keçirilməlidir;
- d) PM kiçik partiyalarla daşınarsa, yükgöndərən yükə qalana PM-i bilavasitə vermək (almaq) vəzifəsi qoyulmuş, mütəxəssisləri — paylaşdırıcıları ilə müşayiət edilməlidir və qorunmalıdır. Vaqon qismən yükləndikdən (boşaldıqdan) sonra mütəxəssislər tərəfindən plomblanır. Bunun üçün yükgöndərən onları plomblama üçün zəruri alətlərlə (plomblar, bağlayıcı-plomblama qurğuları, mənqənlərlə, çıxarıclar və s.) təmin etməyə borcludur.

4.1.14. PM qəbulu və verilməsi üçün tikilən dəmir yolunun açıq olan stansiyasının siyahısı bu xəttlər istismara təhvil verilənədək tikintini həyata keçirən təşkilatlar tərəfindən tikilən dəmir yolları ilə yüklərin, sərnişinlərin, baqajın və poçtun daşınması qaydaları ilə müəyyən olunur və elan edilir.

4.1.15. PM yükqaldırma qabiliyyətindən artıq olmamaq şərti ilə, yüklənmənin müəyyən edilmiş qaydada tərtib və təsdiq edilmiş texniki normalarına ciddi əməl edilməklə yüklənməlidir.

PM-in örtülü vaqonlarda, konteynerlərdə, o cümlədən ixtisaslaşdırılmış konteynerlərdə, həmçinin hərəkət düzümündəki konteynerlərdə yerləşdirilməsi və bərkidilməsi sxemləri yükqaldırma qabiliyyətindən artıq işlənilir və həmin yükqaldırma təşkilatları və hüquqi şəxsləri tərəfindən təsdiq edilir. Bu sxemlər «Yüklərin yüklənməsinin və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nin tələblərinə uyğun olmalıdır. Zəruri olduqda dəmir yolu onların təqdim edilməsini tələb edə bilər.

4.1.16. Yükqaldırma (yükalan) müəssisələrin, təşkilatların, idarələrin rəhbərləri və hüquqi şəxslər PM-in daşınması ilə məşğul olan işçiləri onların vəzifəsi dairəsində müntəzəm surətdə təlimatlandırılmalı və bu Qaydaların yerinə yetirilməsini yoxlamalıdır. Təlimatın həyata keçirilməsi dövrü müəssisə rəisi, təşkilatların rəhbərləri və hüquqi şəxs tərəfindən müəyyən edilir.

4.1.17. Yolun hərbi nəqliyyat rəisləri, dəmir yolu sahələrinin və stansiyalarının hərbi komendantları, Müdafiə Nazirliyinin (MN), Daxili İşlər Nazirliyinin (DİN) xüsusi daşımalar şöbələrinin (DİN XDŞ) rəisləri və texniki təhlükəsizlik xidmətləri PM-in daşınmasına nəzarət etməlidirlər. Başqa hüquqi şəxslərin; idarələrin, təşkilatların daxili qoşunlar tərəfindən mühafizə edilən yüklərinin daşınmasına nəzarət, DİN, XDŞ və DİN daxili qoşunlarının hərbi komandaturaları tərəfindən həyata keçirilir. Dəmir yolu nəqliyyatı orqanlarının vəzifəli şəxsləri lazımi məlumatları vaxtında onlara təqdim etməlidir.

4.1.18. Yol hissəsinin rəisi, qatarların hərəkətinin təhlükəsizliyi üzrə Baş inspektor, daşıma, lokomotiv və vaqon birliklərinin rəisləri, lokomotiv və vaqon depolarının, dəmir yolunun hərbi mühafizə-mühafizə dəstələrinin və bölmələrinin rəisləri, Texniki Təhlükəsizlik üzrə Xidməti (TTX) PM-in daşınması ilə məşğul olan işçiləri, onların vəzifəsi dairəsində müntəzəm surətdə təlimatlandırılmalı və bu Qaydaların yerinə yetirilməsini yoxlamalıdır.

4.1.19. Yükqaldırma (yükalan) və Dövlət Dəmir Yolu qanunvericiliklə və dəmir yolunun Nizamnaməsi ilə müəyyən edilmiş qaydada, onların səlahiyyətinə aid olan məsələlər üzrə bu Qaydaların tələblərinin yerinə yetirilməməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

4.1.20. PM-in dəniz vasitəsilə daşınması müvafiq dəmir yolu — dəniz nəqliyyatının normativ sənədlərinə və bu Qaydalara müvafiq surətdə həyata keçirilir.

4.1.21. PM-in qablaşdırılması və nəqliyyat faktorlarının təsirini əvəz edən sınaq rejimləri dövlət və sahə standartlarının, eləcə də qab üçün müəyyən edilmiş texniki şərtlərin tələbləri əsasında müəyyən edilir və dəmir yolunun rəhbərliyi ilə razılaşdırılır.

4.2. Yükün daşınmaya hazırlanması. Qablaşdırma. Markalanma

4.2.1. Yükgöndərən PM daşınmaya təqdim etməzdən əvvəl, onun standartı və ya onun üçün müəyyən edilmiş texniki şərtlərə müvafiq olduğuna əmin olmalıdır.

PM-in qabı möhkəm, saz, standartı və ya texniki şərtlərə müvafiq olmalıdır və yükün mühafizəsini təmin etməlidir.

Ayrı-ayrı yük yerlərindən ibarət olan nəqliyyat paketləri də bu tələblərə cavab verməlidir.

Qabda olan PM Dövlət standartının, ~~lisensiyasının~~ və texniki şərtlərin (TŞ-in) tələblərinə, müvafiq şəkildə yerləşdirilməli və bərkidilməlidir ki, onların qabın içində, yük yerlərinin isə nəqliyyat paketlərində tərpənməsi mümkün olmasın. PM-in göndərilməyə hazırlanması zamanı yük yerində (qabda), həmçinin bir nəqliyyat paketində müxtəlif adlardan olan PM-in (əgər onlar bir komplektdə daşınırsa) yerləşdirilməsinə yol verilmir. PM-in digər yüklərlə, o cümlədən təhlükəsiz yüklərlə birgə qablaşdırılmasına yol verilmir.

Konkret PM-in qablaşdırma metodu 10.1-ci və 10.2-ci cədvəllərdə göstərilmişdir və o, 11 nömrəli əlavənin tələblərinə müvafiq olmalıdır.

4.2.2. Hər bir yük vahidi konkret PM növü üçün nəzərdə tutulmuş normativ — texniki sənədlərə müvafiq olmaqla Beynəlxalq (BMT) və Dövlət standartına uyğun olaraq nəqliyyat markalanması üzrə markalanır, həmçinin PM-in təhlükə növünü və dərəcəsini (bundan sonra nəqliyyat təhlükəsini) xarakterizə edən markalanma maya malik olmalıdır. Təhlükə nişanlarının markalarının təsviri və göstərici rəqəmləri aydın şəkildə və dəqiq verilməlidir.

Nəqliyyat təhlükəsini xarakterizə edən markalanma Dövlət standartına müvafiq olaraq qaba, nəqliyyat paketinə, həmçinin konteynerə və ya dəmir yolu nəqliyyat vasitəsinə vurulur. 10.2-ci cədvəldə göstərilmiş yüklər, üçün markalanma aşağıda göstərilənləri əks etdirməlidir (şəkil 1a):

- əsas və əlavə təhlükə nişanlarını;
- şərti nömrəni.

Şəkil 1. Yük vahidində markalanmanın yerləşdirilməsi: 1 — şərti nömrə, 2 — təhlükə nişanı, 3 — manipulyasiya nişanları, 4 — BMT nömrəsi.

Şəkil 2. Partlayıcı materiallar üçün təhlükə nişanları: a) 1.1-1.3-cü yarım siniflər üçün; b) 1.4-cü yarım sinif üçün; c) 1.5-ci yarım sinif üçün; ç) 1.6-cı yarım sinif üçün; * - sinifin göstərilmə yeri; ** - yarım sinifin və uyğun qrupların göstərilmə yeri; *** - uyğun qrupların göstərilmə yeri; - qəza kartoçkasının nömrəsinin göstərilmə yeri.

10.1-ci cədvəldə adları çəkilən PM üçün göstərilən markalanma aşağıdakıları özündə əks etdirməlidir (şəkil 1 b):

- təhlükə nişanını;
- yükün nəqliyyat adını;

- BMT nömrəsini.

Əgər nəqliyyat paketinin yan və tin hissələrində qaba vuruları markalanma aydın və dəqiq görünürsə, bu zaman PM-in nəqliyyat təhlükəsini xarakterizə edən markalanma vurulmaya bilər.

PM-in nəqliyyat təhlükəsini xarakterizə edən markalanma əgər yan, tin divarlara yerləşmirsə, qabın qapağına vurula bilər. Bu halda vaqonun qapıarası yerlərində PM-in nəqliyyat təhlükəsini xarakterizə edən markalanma lövhəsi asılır.

Qəfəs şəklində silindr qaba yuxarıda göstərilən markalanma yan divarın markalanmayan hissəsinə vurulur.

Altlıqlarda qoyulmuş futlyarlara qablaşdırılmış PM daşımarkən təhlükə nişanları və şərti işarələr futlyarlara vurulur, manipulyasiya nişanları isə Dövlət standartına əsasən altlıqlara vurulur.

4.2.3. Yarımşiniflərdən asılı olaraq PM-in təhlükə nişanları 2-ci şəkildə göstərilənlərə uyğun yerinə yetirilir.

Göstərilən təhlükə nişanları üçün fon narıncı rəngdə 1.4, 1.5, 1.6. rəqəmlərinin hündürlüyü 30 mm, qalınlığı isə 5 mm olmalıdır.

Təhlükə nişanları künc üstünə qoyulmuş kvadrat şəklində olmalıdır. Qaba və (və ya) nəqliyyat paketinə vurulmuş təhlükə nişanları üçün kvadratın tərəflərinin ölçüsü 100 mm-dən az olmamalıdır (əgər qabın ölçüsü yol vermirsə, kvadratın tərəflərinin ölçüsü 50 mm-ə qədər azaldıla bilər, «Partlaya bilər» sözlərinin əvəzinə qısaldılmış şəkildə «Partlayıcı» sözü yazıla bilər), dəmir yolu nəqliyyat vəsaitinə, konteynerə vurulmuş təhlükə nişanı üçün kvadratın tərəfinin ölçüsü 250 mm-dən az olmamalıdır.

Qara rəngli haşiyə, qaba və nəqliyyat paketinə vurulmuş nişanın kənarından 5 mm məsafədə konteynerə və ya dəmir yolu nəqliyyatı vasitəsinə vurulan nişanın kənarından 15 mm məsafədə yerləşdirilməlidir.

PM-in şərti nömrəsi bərabəryanlı üçbucağa vurulur və bu üçbucaq təhlükə nişanının altına vurulur (bax. şəkil 1a). Üçbucağın tərəflərinin ölçüsü 50, 80 və ya yük vahidinə vurulduqda 150 mm-dən, konteynerə və dəmir yolu nəqliyyatı vasitəsinə vurulduqda isə 250 mm-dən az olmamalıdır.

Qara rənglə vurulmuş haşiyə, tərəfləri 50 və ya 80 mm ölçüdə olduqda üçbucağın kənarından 50 mm aralı məsafədə, tərəfləri 150 və ya 200 mm ölçüdə isə 15 mm aralı məsafədə yerləşdirilməlidir.

Üçbucağın tərəfləri 150 və ya 200 mm ölçüdə olarsa, PM-in şərti nömrəsinin rəqəmlərinin hündürlüyü 50 mm olmalıdır. Yük yerlərinin ölçüsü kiçik olduqda PM-in şərti nömrəsinin yerləşdiyi üçbucağın tərəfləri 25 mm-ə qədər, yükün şərti nömrəsini müəyyən edən rəqəmlərin hündürlüyü isə 10 mm-ə qədər kiçildilə bilər.

4.2.4. Yükün təhlükə nişanını xarakterizə edən markalanma vurulur:

a) qaba və (və ya) nəqliyyat paketinə kontrast fonunda və ya manipulyasiya nişanları ilə yanaşı yarlıqda, Dövlət standartı üzrə («Yüklərin daşıma Qaydaları»nın müvafiq bölməsi);

b) konteynerdə — qapıya, yan divarlara və əgər konstruksiya yol verirsə, damına;

c) dəmir yolu nəqliyyat vasitəsinə — hər iki qapının mərkəzinə elə vurulmalıdır ki, qəza-bərpa işləri zamanı personal həmin nişanları görsün.

Markalanmanın vurulması üçün Dövlət standartına müvafiq üsullardan və materiallardan istifadə edilir.

Şəkil 3. Təhlükə yarlığının forması və tərkibi: 1 — təhlükə nişanı, 2 — şərti nömrə, 3 — BMT nömrəsi.

İri ölçülü qaba, konteynerə və dəmir yolu nəqliyyatı vasitəsinin üzərinə təhlükə nişanı, qəza kartoçkasının nömrəsi və üçbucaqda PM-in şərti siyirmə yarlıq (şəkil 3a) nömrəsi və ya düzbucaqlıda BMT nömrəsi (şəkil 3b) bərkidilməlidir. Həmin nişan və nömrələr boşaltma başa çatdıqdan sonra yükalan tərəfindən çıxarılır. Çıxarılan yarlığın bərkidilmə yeri 6 nömrəli əlavəyə əsasən müəyyən edilir.

4.3. Daşınmaya sifariş və daşıma sənədlərinin tərtib edilməsi

4.3.1. Yükalan dekadanın başlanmasına qədər üç gündən gec olmayaraq, stansiya rəisi vasitəsilə yol hissəsinin rəisinə, Daşıma birliyinə, MN-nin yükçöndərənlərinə, dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantına 15 nömrəli əlavədə göstərilmiş formada, dekadanın günlərinə bölməklə yükləmə üçün dekada sifarişi verməlidir.

DİN-nin və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin (MTN) yükçöndərəni sifarişi DİN XDS-nə verir.

4.3.2. Vaqonların PM ilə yüklənməsi üçün verilməsi haqqında bildiriş «Yüklərin daşıma Qaydaları»na uyğun olaraq müəyyən edilir.

Stansiya Müdafiə Nazirliyinin PM-in yüklənməsi üçün hərəkət düzümünün verilməsi haqqında, həmçinin dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın komendantını, DİN və MTN-nin PM-in yüklənməsi üçün hərəkət düzümünün verilməsi haqqında isə DİN XDS-ni xəbərdar etməlidir.

4.3.3. Yükçöndərən yükləmənin başlanmasına qədər 24 saatdan gec olmayaraq, göndərmə stansiyasına qaiməni və ya PM «Yüklərin daşıma Qaydaları»na və bu qaydalara müvafiq tərtib edilmiş daşıma sənədlərinin komplektini təqdim etməlidir.

PM vaqon göndərmələri ilə və kiçik partiyalarla daşınarsa, hər bir vaqona və partiya üçün QU-27 formalı qaimə və ya daşıma sənədləri tərtib edilir.

PM hərbi nəqliyyatla, həmçinin yükçöndərənin (yükalanın) mütəxəssislərinin və ya mühafizə dəstəsinin müşayiətilə göndərilirsə, bu zaman bütün nəqliyyat və ya

mütəxəssislər və ya mühafizə dəstəsilə müşayiət edilən vaqonlar qrupu üçün QU-27 formalı bir qaimə tərtib edilir.

4.3.4. PM-in yüklənməsinə və onların Dəmir yolu stansiyalarının Siyahısına (16 nömrəli əlavə) daxil edilmiş stansiyanın xüsusi ayrılmış sahəsinə gətirilməsinə stansiya rəisi, o olmadıqda stansiya rəisinin müavini icazə verir.

Yükləməyə icazə verilməsi haqqında qaimənin müvafiq sütununda yükləmə tarixi, yükün gətirilməsi, yükləmə əməliyyatlarının başlanması və qurtarması vaxtı göstərilməklə qeyd edilir. Bu zaman MN yüklərinin gətirilmə vaxtı dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantı, təhlükəsizlik xidməti, DİN XDSİ ilə razılaşdırılır.

4.3.5. PM-in daşınması üçün daşıma sənədlərini tərtib edərkən yükçöndərən 10.2 nömrəli cədvələ əsasən aşağıda göstərilən formada bu yükün şərti nömrəsini göstərməlidir:

- «Partlayıcı maddə...»;
- yükün təsnifat şifri;
- qəza kartoçkasının nömrəsi».

Əgər daşıma 10.1 nömrəli cədvələ müvafiq həyata keçirilərsə, bu sütunda yükün BMT nömrəsi, nəqliyyatın adı, təsnifat şifri, qəza kartoçkasının nömrəsi göstərilir.

PM-in daşınması üçün qaimə tərtib edilərkən onun üz tərəfinin yuxarı hissəsində 4.6.8-ci bəndə uyğun olaraq yükçöndərən qırmızı rəngdə «PM», «Qoruyucu» ştempellerini, həmçinin aşağıda göstərilənləri vurmalıdır:

- a) «Təpədən buraxılmasın» - 10.1-ci və 10.2-ci cədvəllərdə tələb olunarsa;
- b) «Tormoz söndürülsün» - bu Qaydalara əsasən söndürülmüş avtotormozlu vaqonlarda daşınmalı olan PM ilə yüklü vaqonlar daşınarkən, həmçinin belə PM-in avtotormozun söndürülməsi tələb edilməyən yüklərlə bir vaqonda daşınarkən;
- c) «Seksiya açılmamalıdır» - 4.6.4-cü bəndə əsasən PM seksiyalarda (sxemlərdə) daşınarkən;
- ç) «Mütəxəssisin müşayiəti ilə», «MN mühafizə dəstəsi», «Yükçöndərənin mühafizə dəstəsi», «DİN mühafizə dəstəsi» - yük mütəxəssisinin, hərbi mühafizə dəstəsinin, yükçöndərənin (yükalanın) və ya DİN-nin hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsinin müşayiəti ilə daşınarkən; əgər yük eyni vaxtda həm mütəxəssisin, həm də hərbi mühafizə dəstəsinin (yükçöndərənin mühafizə dəstəsinin) müşayiəti ilə daşınarsa, hər iki ştempel vurulur; qaimənin «Yükün adı» sütununda mühafizə dəstəsinin, yükçöndərənin (yükalanın) və ya DİN-nin hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsinin rəisinin soyadı, adı, atasının adı, PM mütəxəssis tərəfindən müşayiət edilərkən isə göstərilənlərdən başqa onun şəxsiyyətini təsdiq edən sənədin və ezamiyyət vəsiqəsinin nömrəsi göstərilməlidir;
- d) «D.y. mühafizəsi» - 4.9.3-cü bəndə əsasən dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsinin müşayiətilə daşınan PM üçün;
- e) 119, 126, 137, 141, 179, 182 şərti nömrələrlə PM daşınarkən bütün daşıma sənədlərinə «PM» ştempeli əvəzinə qırmızı rəngli «Xüsusilə təhlükəlidir, PM¹» ştempeli vurulmalıdır.

Yükgöndərən tərəfindən qaiməyə vurulmuş ştempellər və qeydlər əsasında stansiya analoji qeydləri və ştempelləri dəmir yolu tərəfindən tərtib edilən daşıma sənədlərinə vurur.

PM bir vaqonda kiçik partiyalarla yolda qismən boşalma ilə daşınarsa, bu Qaydaların 4.3.5 bəndi ilə nəzərdə tutulmuş ştempellər hər bir qaiməyə bu sənəd üzrə daşınmaya verilmiş yükə müvafiq vurulur.

PM-i müşayiət edən mütəxəssislər və mühafizə dəstəsi olan vaqonların isidilməsi üçün soba qurğuları olarsa, yükgöndərən QU-27 formalı qaimə tərtib edərək qaimənin «Yükün adı» və ya «Qeydlər» sütununda (müvafiq vaqonun nömrəsi qarşısında) «Soba vasitəsilə isidilir» sözlərini qeyd etməlidir.

4.3.6. PM-in vaqonlara yüklənməsi, yerləşdirilməsi və bərkidilməsi üçün məsul olan yükgöndərənlər və ya onların işçiləri qaimənin arxa tərəfində, 1-ci sütunda «Yüklərin yüklənməsinin və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nin müvafiq bölməsində müəyyən edilmiş qaydada qeyd etməli və onun öz vəzifəsini, soyadını göstərməklə, imzaları ilə təsdiq etməlidirlər.

Qaiməyə aşağıda göstərilən qaydada bəyannamə əlavə edilməlidir.

Bəyannamə

Bununla təsdiq edirəm ki, bu qaimə üzrə daşınmaya təqdim edilmiş yük partiyası, «Təhlükəli yüklərin dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınma Qaydaları»nın tələblərinə uyğun olaraq, qaimədə göstərilən adına, çəkisinə tamamilə müvafiqdir, lazımi qaydada təsnifatlandırılmış, qablaşdırılmış, markalanmış, təhlükə nişanları ilə təchiz edilmiş, yerləşdirilmiş, bərkidilmiş və bütün cəhətlərdən PM-in dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması üçün lazımi vəziyyətdədir (Bəyannaməyə «Texniki təhlükəsizlik haqqında» Qanunla müəyyən edilmiş digər məlumatlar da əlavə olunur).

Bəyannamə yükgöndərənin PM-in yüklənməsi üçün məsul olan nümayəndəsi tərəfindən imzalanır.

4.3.7. PM yükgöndərənin (yükalanın) mütəxəssislərinin və ya mühafizə dəstəsinin müşayiətilə böyük miqdarda, həmçinin vaqon qrupları ilə daşındıqda, göndərmə stansiyası vaqon vərəqini və QU-29a formalı yol cədvəlini «Yüklərin daşınma Qaydaları»na müvafiq tərtib edir.

Daşıma sənədlərini tərtib edən stansiya vaqon vərəqinin və yol cədvəlinin arxa tərəfinin müvafiq sütunlarına, yükgöndərənin qaiməyə bu Qaydaların 4.3.5-ci bəndinə əsasən vurduğu ştempelləri və qeydləri vurur.

Bu zaman «PM» ştempeli, həmçinin 4.3.5-ci bəndlə nəzərdə tutulmuş ştempellər və alışıq PM-in söndürülmə üsulları haqqında edilən qeydlər yol cədvəlinin «Təhlükə kateqoriyası haqqında ştempellər» sütununa vurulur.

«Təpədən buraxılmasın» və «Seksiya açılmamalıdır», həmçinin «Soba vasitəsilə isidilir» ştempelləri yol cədvəli ilə hərəkət edən vaqonların siyahısının «Qeyd» sütununa vurulur.

PM kiçik partiyalarla 4.1.13-cü bəndə uyğun olaraq yolda qismən boşaltmaqla daşınarkən, daşıma sənədləri PM daşımaya qəbul edən, sonradan isə qismən boşaltma

stansiyaları tərəfindən yol cədvəlinə yükün üzərinə yapışdırılmış paketə yerləşdirilir və yol boyu ilk təyinat stansiyasına hərəkət edən yükün üzərinə yapışdırılır. Bu yol cədvəlinin arxa tərəfinə yükləndirən tərəfindən 4.3.5-ci bəndə müvafiq vurulmuş ştempellər keçirilir. Bu vəqonda digər təyinat stansiyalarına daşınan yüklərin yol cədvəlləri sənədlərin konvertləşdirilməsi üçün istifadə edildikdə ştempellər və qeydlər bu yol cədvəllərinə köçürürlər. Vaqon vərəqi PM-in qismən boşaldıldığı stansiyada qalır və həmin stansiya boşaltmadan (yükləmədən) sonra yeni vaqon vərəqi tərtib edilir.

4.3.8. Hər bir halda stansiya rəisi, onun müavini və ya yük kontorunun müdiri PM üçün tərtib edilmiş daşınma sənədlərinin (qaimənin, bəyannamənin, yol cədvəlinin və vaqon vərəqinin) tərtib edilməsinin düzgünlüyünü və bu Qaydalara müvafiq olub-olmamasını yoxlamalıdır.

4.4. Vaqonların yüklənmə üçün hazırlanması və yük altına verilməsi

4.4.1. PM-in daşınması üçün yük dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstələri tərəfindən müşayiət edilirsə, keçid meydançalarında və dayanacaqlarda əl tormozlarına malik olan vaqonlardan istifadə edilməsinə yol verilir.

4.4.2. PM-in texniki, həmçinin kommersiya cəhətdən müayinədən keçməmiş vaqonlara yüklənməsinə yol verilmir. Vaqon yüklənmənin başladığı gün boş vəziyyətdə müayinədən keçməlidir.

Dəmir yolu vaqonlarına texniki xidmət və onların texniki cəhətdən belə yüklərin daşınması üçün istifadə edilməsinə yararlılığı dəmir yolunun vaqon təsərrüfatının və texniki təhlükəsizlik xidmətinin (TTX) işçiləri tərəfindən həyata keçirilir.

Yükgöndərənə (yükalanə) mənsub olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş hərəkət düzümünün texniki müayinəsi və vaqonların işlək hərəkət hissələrinin, təkər cütələrinin, buks qovşağının, ramalarının yararlılığı yükgöndərən stansiya rəisinə yazılı surətdə və ya qeydiyyatdan keçmiş telefoqram ilə verdiyi sifariş əsasında dəmir yolunun vaqon təsərrüfatının işçiləri tərəfindən həyata keçirilir.

Bu vaqonların texniki vəziyyəti və PM-in daşınması üçün onların kuzovlarının (banlarının) (döşəməsinin, divar örtüklərinin, qapılarının, damlarının, yük qapaqlarının) yararlılığı, qapaqlarının möhkəm bağlanması və həmçinin bütün daxili və xarici avadanlıqlarının təmizliyi və vəziyyəti yükgöndərən tərəfindən müəyyən edilir.

4.4.3. PM-in yüklənməsi üçün ayrılmış, həmçinin yükgöndərənlərə (yükalanlara) mənsub olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonların uçotu VU-14 formalı ayrıca kitabda aparılır, texniki müayinə üçün təqdim edilmiş vaqonların müayinəsi və onların texniki cəhətdən PM daşınması üçün yararlı olması haqqında müayinəni aparən işçilər tərəfindən bu kitabə müvafiq qeydlər edilir və bu zaman avtotormozların işə salınması və söndürülməsi haqqında həmçinin sonuncu dövrü təmirinin yeri, vaxtı haqqında əlavə qeydlər edilir. Bu qeydlər həmin işçilərin imzaları ilə təsdiqlənir.

4.4.4. Vaqonların PM-in daşınması üçün kommersiya cəhətdən yararlılığı yükgöndərən tərəfindən müəyyən edilir.

Yükgöndərənə (yükalanə) mənsub olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş hərəkət düzümünün, həmçinin boşaltmadan sonra dəmir yolu vaqonlarının yuyulması və təmizlənməsi yükgöndərən (yükalanın) qüvvəsi və vəsaitləri ilə həyata keçirilir.

4.4.5. PM yüklənməmişdən əvvəl yükəndərən 8 nömrəli əlavədə göstərilən qaydada örtülü vaqonların qapı və yük aralıqlarındakı deşikləri tutmalıdır. Belə vaqonların yan və tavan lyukları əvvəlcədən möhkəm bağlanılır və içəri tərəfdən «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nin III bölməsinin tələblərinə müvafiq olaraq məftil və tir vasitəsilə bərkidilir.

4.4.6. Əgər Siyahıda «PM daşınarkən vaqonların avtotormozları söndürülməlidir» (bax. 10.1-ci və 10.2-ci cədvəllərdəki qeydlər) göstərilərsə, bu PM-in yüklənməsi üçün vaqonlar verilməmişdən əvvəl vaqon baxıçısı ayırıcı kranları bağlamalı və onu belə vəziyyətdə məftillə bərkitməli və plomblamalıdır.

Göstərilən vaqonlarda avtotormozların söndürülməsi dalan yoluna xidmət göstərilməsi haqqında təlimatla müəyyən edilmiş qaydada vaqon yükləndikdən sonra təhvil yolunda həyata keçirilir.

Stansiyaların texniki-sərəncam aktlarına (bundan sonra — stansiyanın TSA) əsasən, əgər manevlər yalnız işə salınmış avtotormozlar ilə həyata keçirilirsə, stansiyadan göndərilən PM yüklü vaqonların tormozları onlar yola düşən qatarın tərkibinə qoşulduqdan və həmin qatarda tormozlar işə salındıqdan sonra söndürülür. Stansiyaya gəlmiş vaqonların tormozları onlar qatardan açılanadək işə salınmalıdır.

4.4.7. Avtotormozların söndürülməsi, vaqon təsərrüfatı xidmətinin işçilərinə onların söndürülməsi zəruriyyətinin bildirilməsi qaydası, həmçinin dəmir yolunun lokomotivlərinin xidmət etdiyi dalan yollarında belə vaqonların manevr hərəkətinin yerinə yetirilməsi zamanı əlavə təhlükəsizlik tədbirləri Texniki təhlükəsizlik Xidməti (TTX) tərəfindən 4.6.18-ci bəndə müvafiq hazırlanır və yolun hissə, daşıma birliyinin rəisləri tərəfindən təsdiq edilir.

4.4.8. Vaqon baxıçısı olmayan stansiyalarda PM ilə yüklənməyə verilmiş vaqonların hazırlanması və texniki xidməti, həmçinin ikiqat əməliyyatların yerinə yetirilməsi qaydası PM-in hər bir yüklənmə məntəqəsi üzrə yol rəisi tərəfindən müəyyən edilir.

4.4.9. PM tam metaldan hazırlanmış, müşayiətçilər və hərbi mühafizə dəstəsinin yerləşdirilməsi üçün yeri olan, yükəndərən (yükalanın) ixtisaslaşdırılmış vaqonlarında daşınarkən, PM-in növündən asılı olmayaraq müşayiətçilərin və hərbi mühafizə dəstəsinin həmin vaqonda getməsinə yol verilir. Göstərilən yer atmosferə qıçılmanın düşməsinə istina edən mövcud elektrik isitmə qurğuları ilə, nasaz olduqda isə, onların avtomatik söndürülməsini təmin edən qurğularla, həmçinin yükəndərən (yükalan) tərəfindən normalar üzrə müəyyən edilmiş yangınsöndürmə vasitələri ilə təchiz edilməlidir. İstismə cihazlarının konstruksiyası və onların quraşdırılma yeri hərbişədirilmiş mühafizə dəstəsinin idarə orqanları və dəmir yolunun vaqon təsərrüfatı işçiləri ilə razılaşdırılmalıdır. Bu zaman 4.3.5-ci bənddə nəzərdə tutulmuş qaydada, vaqonun soba vasitəsilə isidilməsi haqqında daşıma sənədlərində qeydiyyat aparılmır.

Yükəndərən yükləmədən əvvəl göstərilən cihaz və vasitələrin saz vəziyyətdə olmalarını yoxlamalıdır.

PM-in daşınması üçün nəzərdə tutulmuş ixtisaslaşdırılmış vaqonların elektrik avadanlıqları partlayışdan mühafizə tələblərinə cavab verməlidir.

PM yüklənmiş vaqonda hərbi keşik dəstəsinin və müşayiətçi mütəxəssislərin getməsinə yol verilmir. Belə daşıma zamanı mütəxəssislərin, hərbi keşik və mühafizə dəstələrinin

yerləşdirilməsi üçün yükəndərəninin planının hesabına, imkan daxilində, keçid meydançası olan örtülü dördöxlü vaqon ayrılır. Belə vaqonlar dəmir yolu tərəfindən aşağıda göstərilən qaydada təchiz edilməlidir:

- MN, DİN, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi hərbi keşikçilərinin yerləşdirilməsi üçün — dəmir yolu rəhbərliyi tərəfindən təsdiq edilmiş «Dəmir yollarında çıxarılma tipli hərbi avadanlığın hazırlanması, istismarı, uçotu və saxlanması üzrə Təlimat»la müəyyən edilmiş normalara uyğun olaraq;
- yükəndərəninin (yükalanın) mütəxəssislərinin və ya mühafizə dəstəsinin, həmçinin milis dəstələrinin yerləşdirilməsi üçün qış mövsümündə sobalarla və soba avadanlıqları ilə.

Mühafizə dəstəsinin və müşayiət edən mütəxəssislərin yerləşdirilməsi üçün yükəndərənə (yükalana) mənsub olan və onlar tərəfindən avadanlıqlarla təchiz edilmiş, stansiyalarda sanepidemioloji xidmətin, insarı və heyvanların daşınmasına yararlı hesab edilən vaqonlardan və ya yükəndərən (yükalan) tərəfindən avadanlıqla təchiz edilmiş tamamilə metal sərnəşin vaqonundan istifadə edilə bilər.

4.4.10. Yükəndərən ixtisaslaşdırılmış, mülkiyyətində və ya icarədə olan vaqon və konteynerlərə PM yüklənərkən yükləmə əməliyyatı başlanmamışdan əvvəl vaqonların və konteynerlərin, onların konkret partlayıcı maddənin daşınması zamanı təhlükəsizliyini təmin edən avadanlıqları daxil etməklə, texniki cəhətdən saz olmaları haqqında şəhadətnaməni stansiyanın və ya vaqon deposunun işçilərinə təqdim edir.

Vaqon təsərrüfatının işçisi şəhadətnamənin nömrəsini VU-14 kitabına qeyd edir, yükəndərən isə qaimənin arxa tərəfində 4-cü sütunda «Vaqon texniki və kommərsiya cəhətdən sazdır və onun avadanlığı, müəyyən edilmiş tələblərə müvafiqdir» sözlərini qeyd edir.

Şəhadətnamə aşağıda göstərilən formada tərtib edilir:

Partlayıcı materialların daşınması üçün vaqonun kuzovunun texniki vəziyyəti haqqında Şəhadətnamə

Bu şəhadətnamə ilə təsdiq olunur ki, _____
vaqon kuzovunun (avadanlıqlar da daxil olmaqla) texniki vəziyyətinə görə
_____ [daşınan yükün adı] daşınma
təhlükəsizliyini təmin edir.

Şəhadətnamə _____ müddətədək qüvvədədir.

Möhür yeri

Xidmət, sex rəisi

[vaqonlara göstərilən xidmətə görə məsul şəxs]

4.4.11. PM üçün nəzərdə tutulmuş və yükəndərəninin (yükalanın) mülkiyyətində olan yeni ixtisaslaşdırılmış vaqonların texniki müayinə aktları tərtib edilərkən və onlar dəmir yollarında istismar üçün yararlı hesab edilərkən, texniki təhlükəsizlik xidməti (TTX) və vaqon təsərrüfatı konstruksiyalarının uyğunluğunu və vaqonun texniki hazırlanma sertifikatını yoxlamalıdır.

4.5. PM-in gətirilməsi, yüklənməsi, boşaldılması və yükdəyişdirmə (bir yerdən başqa yerə yükləmə)

4.5.1. PM vaqonlara göstərilən yüklərin vaxtında yüklənməsini, boşaldılmasını və işlərin təhlükəsizliyini təmin edən və yalnız yükqondərənə (yükalanı) mənsub olan, yaxud onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş, dalan dəmir yollarında yüklənməlidir (boşaldılmalıdır).

4.5.2. Müdafiə Nazirliyinə, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinə və Daxili İşlər Nazirliyinə məxsus olan PM-in (101, 115, 119, 121, 125, 126, 128, 130, 133, 134, 137, 141, 143, 148, 150, 154, 155, 156, 167, 168, 176, 179, 180, 182, 199, 301, 320 şərti nömrəli yüklərdən başqa) yüklənməsi və boşaldılması dəmir yolu rəhbərliyinin təsdiq etdiyi dəmir yolu stansiyalarının xüsusi ayrılmış açıq meydançalarında da həyata keçirilə bilər.

PM-in yüklənməsi, boşaldılması və yükdəyişdirmə üçün ayrılmış yerlərə və mexanizmlərə olan ümumi tələblər 12 nömrəli əlavədə göstərilmişdir.

4.5.3. Müəssisələrin, idarələrin, təşkilatların və hüquqi şəxslərin dalan yollarında, həmçinin dəmir yolu stansiyalarının xüsusi ayrılmış açıq meydançalarında PM olan vaqonların gecə-gündüz yüklənməsi və boşaldılması yükqondərəninin (yükalanın) qüvvəsi və vəsaitləri ilə 12 nömrəli əlavədə göstərilən tələblərə müvafiq həyata keçirilir.

Vaqonların, müəssisələrin, idarələrin, təşkilatların və hüquqi şəxslərin dalan yollarına verilməsi və götürülməsi qaydaları dalan dəmir yolunun istismar edilməsi haqqında müqavilələrlə, həmin dalan dəmir yoluna dəmir yolunun lokomotivi xidmət göstərdikdə isə vaqonların verilməsi və götürülməsi haqqında müqavilələrlə müəyyən edilir.

4.5.4. PM yükqondərən və ya yükalan tərəfindən ayrılmış xüsusi nümayəndənin rəhbərliyi altında, yolun yanğından mühafizəsi və texniki təhlükəsizlik xidmətinin nümayəndəsinin iştirakı ilə yüklənir və boşaldılır.

Bu zaman yükqondərəninin və ya yükalanın nümayəndəsi PM-in dəmir yolu stansiyalarının xüsusi ayrılmış açıq meydançalarına gətirilməsini və aparılmasını, PM-in təqdim edilmiş (sxemlərə) və «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nə uyğun olaraq yüklənməsinin, yerləşdirilməsinin və bərkidilməsinin, həmçinin açıq hərəkət düzümündə PM-in xüsusi qaydada örtülməsinin düzgünlüyünü, PM-in bircə yüklənməsi şərtlərinin yerinə yetirilməsini və yükləmə-boşaltma işləri zamanı təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl edilməsini, yüklü vaqonun dəmir yoluna təhvil verilənədək və ya boşaldılmaq üçün gəlmiş vaqonun dəmir yolundan qəbul edildiyi andan PM-in mühafizəsini təmin etməlidir.

Dəmir yolu stansiyalarının xüsusi ayrılmış açıq meydançalarında Müdafiə Nazirliyinə, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinə və Daxili İşlər Nazirliyinə məxsus olan PM-in vaqonlara yüklənməsi və boşaldılması zamanı yükqondərən (yükalan) iş başlanana qədər stansiya rəisinə görülən işlərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün məsul olan şəxsin soyadını və vəzifəsini bildirməlidir.

4.5.5. Yükqondərən PM-in daşınması üçün əvvəlcədən vaqonları xüsusi avadanlıqlarla təmin etməli, PM-in bərkidilməsi və vaqonların hazırlanması üçün materiallar (lövhələr, dayaqlar və arakəsmələr, çanaqlar, şəbəkələr, yumşaq altlıq materialları, keçə, brezent, kraft-kağızlar, yapışqan və s.) hazırlamalıdır.

4.5.6. Yükgöndərən PM göndərməyə verilənədək, PM-in yükləmə prosesində qablaşdırmanın düzgünlüyünü, qabın keyfiyyətini, markalanmanın aparılmasını, PM üzərində və daşıma sənədlərində PM-in şərti nömrəsinin (BMT nömrəsinin), yükün çəkisinin düzgün göstərilməsini, əgər yük plomblanıbsa, plomb və möhürlərin toxunulmazlığını yoxlayır, bütün yük yerlərinə diqqətlə baxır.

Aşkar edilmiş bütün zədələr və nasazlıqlar, həmçinin yüklənmə, boşaltma prosesində qabın aldığı zədə ən qısa müddətdə xüsusi ayrılmış yerlərdə aradan qaldırılmalıdır.

Əgər 4.5.2-ci bənddə göstərilən PM yüklənərkən yüklənmə başa çatanaqədər aradan qaldırılması mümkün olmayan defektlərə malik olan yük yerləri, həmçinin dağılma və tökülmə aşkar edilən qab daşınmaya buraxılmır və dərhal yükgöndərən tərəfindən PM-in qəza kartoçkasında göstərilənlərə müvafiq olaraq stansiyanın ərazisindən çıxarılır.

4.5.7. PM yüklənmə yerinə stansiya rəisi və ya onun müavini tərəfindən 4.3.4-cü bəndə müvafiq olaraq müəyyən edilmiş müddətdə gətirilir.

PM stansiyaya gətirilənədək yükgöndərən tərəfindən yuxarıda göstərilən işlərin görülməsi üçün 4.5.4-cü bəndə uyğun olaraq ayrılmış məsul nümayəndə stansiya rəisindən, o olmadıqda isə onun müavini tərəfindən PM-in göstərilən müddətdə gətirilmə vaxtını və imkanını təsdiq edən məlumat alınmalıdır. Stansiya rəisi və ya onun müavini tərəfindən belə təsdiqedicinin cavabın göndərilməsi nəzərdə tutulan bütün yük partiyasının hərəkət düzümü ilə mütləq təmin edildiyi halda verilə bilər.

Yükün stansiyaya müəyyən edilmiş vaxtdan əvvəl gətirilməsinə yol verilmir.

PM yükləmə yerinə gətirilənədək yükgöndərən 4.5.5-ci bəndə uyğun olaraq, yükləmək vaxtı lazım olan alət və materialları, həmçinin yük yerlərinin zədələnmə və ya qəza hallarının nəticələrinin ləğv edilməsi üçün zəruri vasitələri əvvəlcədən gətirməlidir.

PM stansiyaya hissə-hissə gətirilirsə, hərbi komanda (yükdaşıyan fəhlələr) yükün birinci partiyası ilə eyni vaxtda gətirilir.

4.5.8. Vaqonlar PM ilə tam həcmdə və ya tam yükötürmə qabiliyyəti qədər yüklənməyibsə, boş qalan hissə, həmin yükalanın ünvanına digər tezalımayan və təhlükəsiz yüklərlə (4.1.12-ci bənddə göstərilən PM-dən başqa) yüklənə bilər.

Yükləndikdən sonra PM texniki şərtlərə, ~~lisenziyanın tələblərinə~~ və ya müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilmiş çertyojlara (əgər «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri» ilə yüklənməsi nəzərdə tutulmayıbsa) müvafiq şəkildə bərkidilir.

PM-in yerləşdirilmə və bərkidilmə sxemlərində aşağıda göstərilənlər nəzərdə tutulmalıdır:

- a) yük yerlərinin döşəmənin üzərində bir-birinə sıx şəkildə bir bərabərdə yerləşdirilməsi;
- b) qutuların qapaqlarının, çəlləklərin tıxaclarının yuxarı vəziyyətdə yerləşdirilməsi;

c) döyüş sursatları məmulatlarının vaqonun uzunluğu oxu boyunca eninə düzülməsi mümkün olmayan döyüş sursatlarının vaqon boyunca öz oxları uzununa düzülməsi;

ç) mexaniki təsirlərə daha həssas olan yüklü yerlər elə yerləşdirilməlidir ki, onun yüklənməsi sonuncu növbədə boşaldılması isə birinci növbədə olsun;

d) normativ sənədlərdə (NS) məhdudiyətlər qoyulmayıbsa vaqonların tutumundan və yükötürmə qabiliyyətindən maksimum istifadə edilməlidir.

Texniki sənədlərdə PM-in yerləşdirilməsinin üsulları və sayı haqqında xüsusi göstərişlər olarsa, sxemlər hazırlanarkən bu göstərişlər rəhbər tutulmalıdır.

Daşıma zamanı ayrı-ayrı yerlərin tərpənməsinin və ya yıxılmasının qarşısını almaq üçün PM-in yuxarı sırasının bərkidilməsinin etibarlı olmasına, həmçinin açıq hərəkət düzümündə daşınan PM-in möhkəm bərkidilməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. PM vaqona çox ehtiyatla, iş zamanı qılgılcım verməyən alətlərdən (bürünc, mis, tunc və s.) istifadə etməklə bərkidilir, qaba təzyiq göstərilməsinə, təkan və zərbə vurulmasına yol verilmir.

4.5.9. Yükləmə başa çatdıqdan sonra vaqonların qapıları möhkəm bağlanır, qapı calaq yanlıqları, kilid-plomb qurğuları ilə fiksasiya olunur və ya lövhə məftili burmaqla bərkidilir və vaqon, yükəndərənə plombları ilə plomblanır.

Vaqon yalnız yükləmənin məsul rəhbəri tərəfindən, «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nə müvafiq həyata keçirilməsinə və PM-in etibarlı bərkidilməsinə əmin olduqdan sonra plomblanır. Yükləmə, boşaltma, vaqonların plomblanması, onlardan plombların çıxarılması zamanı nəqliyyatı müşayiət edən şəxsin iştirakı ilə (belə müşayiət edilmə bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuşsa) həyata keçirilir.

4.5.10. Təyinat stansiyasına PM-in gəlməsi, həmçinin PM-in dalan yollarına və ya xüsusi ayrılmış yerlərə boşalmaya verilməsi haqqında təyinat stansiyasının rəisi dərhal müəyyən edilmiş qaydada yükalanə xəbər verir. Yükalan PM yüklü vaqonları stansiyaya gəldiyi andan 2 saatdan gec olmayaraq qəbul etməlidir.

MN-ə məxsus PM yüklü vaqonların gəlməsi və onların boşalmaya verilməsi haqqında stansiya rəisi müəyyən edilmiş qaydada, dəmir yolu sahəsinin və stansiyasının hərbi komendantına, DİN və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin yükləri haqqında isə DİN Xüsusi Daşımalar Şöbəsinə (XDŞ) məlumat verməlidir.

4.5.11. Yükəndərənə vəzifələri:

a) stansiyanın rəisi və ya müvafiq işçiləri ilə, MN, DİN və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin yükləri üzrə isə, dəmir yolu sahəsinin və stansiyasının hərbi komendantı və DİN XDŞ ilə daima əlaqə saxlamaq, öz ünvanına gələn PM-in miqdarını bilmək, onların boşaldılması üçün əvvəlcədən yer, vasitələr hazırlamaq və PM-in qəbul edilməsi üçün məsul şəxs təyin etmək;

b) vaqonlar boşalmaya verildiyi ana qədər, boşalmanın məsul rəhbər işçisi ilə birgə PM-in müəyyən edilmiş müddətdə boşaldılmasını və mühafizəsini təmin etmək, vaxtında yükdaşıyan fəhlələr göndərmək;

c) vaqonlar boşalmaya verildiyi andan 12 saat ərzində PM-in stansiya ərazisindən çıxarılması;

ç) qismən boşaltma zamanı PM-in qalan hissəsinin boşalmış yerə dağılmaması üçün yaruslar və yükün bütün hündürlüyü boyu eyni vaxtda lövhələrlə və dayaqlıq tirlərilə, «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nin tələblərinə uyğun şəkildə möhkəm bərkitmək.

4.5.12. Stansiya rəisi, MN-nin yükləri üzrə isə dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantı PM-in vaxtında yüklənməsinə, boşaldılmasına və stansiyanın ərazisindən çıxarılmasına nəzarət etməlidir.

4.5.13. Stansiyanın xüsusi ayrılmış yerlərinə yüklənmək və ya boşaldılmaq üçün verilmiş vaqonların sayı yolun tutumundan və ya yükləmə (boşaltma) imkanından artıq olmamalıdır. Nəqliyyatın tərkibində olan PM yüklü qalan vaqonlar stansiyanın TSA-da nəzərdə tutulmuş yollara, 12 nömrəli əlavənin (bənd 1) tələblərinə müvafiq qoyulurlar.

Əgər stansiyanın yol qurğuları göstərilən işlərin iki və daha çox məntəqələrdə yerinə yetirilməsinə imkan verirsə, bu zaman həmin məntəqələr bir-birindən ən azı 125 m. məsafədə yerləşdikdə, onlarda yükləmə-boşaltma və ya yükləyişdirmə işləri eyni vaxtda aparıla bilər.

4.5.14. Yükləmə-boşaltma işlərinə xüsusi təlim və tibb müayinəsindən keçmiş yüköndərən (yükalanın) nümayəndəsi buraxılır.

Yükləmə-boşaltma işləri başlamamışdan əvvəl, bu işlərin görülməsi üçün təyin edilmiş şəxslər işlərə rəhbərlik edən və texniki təhlükəsizlik xidməti tərəfindən təhlükəsizlik texnikası üzrə təlimatlandırılmalı və bilikləri yoxlanılmalıdır.

Yükləmə-boşaltma işləri yerinə yetirilərkən bu Qaydaların 4.11-ci bəndində ~~xüsusi razılıqda (lisenziyada)~~ və digər normativ sənədlərdə göstərilən texniki şərtlərə və yanğın təhlükəsizliyi tədbirlərinə əməl edilməlidir.

4.6. Qatarların tərtib edilməsi və manevr işləri

4.6.1. PM tək vaqonlar, vaqon qrupları və marşrutlar ilə müvafiq qoruyucu qoşmaqla, çəkisi və uzunluğu norma həddində olan qatarların hərəkət cədvəli ilə nəzərdə tutulmuş yük qatarlarında daşınır.

119, 126, 137, 141, 179, 182, 350, 351, 352, 360, 361, 362, 363, 365 şərti nömrəli PM yalnız xüsusi qatarda daşınır. Xüsusi qatarların hərəkət qaydası dəmir yolu rəhbərliyi tərəfindən müəyyən edilir.

Çeşidləmə və sahə stansiyaları arasında PM-lə yüklü vaqonlar, tərtibat planına müvafiq olaraq, bütün yük qatarları ilə hərəkət edə bilərlər. Belə vaqonlar aralıq stansiyalarından yaxınlıqdakı sahə və ya çeşidləmə stansiyalarına və ya geri istiqamətində yığma, daşıyıcı qatarlarla və ya dispetçer lokomotivləri ilə, qovşaq və qovşaqdan əvvəlki stansiyalar arasında isə ötürücü və daşıyıcı qatarlarla hərəkət edirlər.

Tərkibinə PM yüklü vaqon qoşulmuş yığma qatara, konduktor briqadası və ya qatar tərtibatçısı (qatarı müşayiət edən, sahədə dispetçer lokomotivlə işləyən və ya aralıq stansiyasının ştatında olan) tərəfindən xidmət edilməlidir.

PM-in aşağıda göstərilən qatarlarda daşınmasına yol verilmir:

- a) sərnəşin və poçt-baqaj qatarlarında (tabel silahının və onun döyüş sursatının, Müdafiə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin hərbi keşik dəstələrinin, komandalarının və dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstələrinin daşınması istisna olmaqla);
- b) insan, həmçinin tərkibinə hərbi eşalonlardan başqa insanlar minmiş ayrı-ayrı vaqonlar (eşalonun şəxsi heyəti olan vaqonlardan başqa) qoşulmuş qatarlarda;
- c) birləşmiş qatarlarda;
- ç) yuxarı üçüncü, aşağı üçüncü, yana dördüncü və böyük qabaritli qatarlarda;
- d) uzunluğu hərəkət etdikləri sahələrin qəbul-göndərmə yollarının tutumundan çox olan qatarlarda.

Vaqonların nömrələnməsi üçün tərtibat planı üzrə daha uzaq qatarlara nəzərdə tutulmuş PM yüklü vaqonların, yaxın təyinatlı qatarlara qoşulmasına yol verilmir.

Hissə dispetçeri, stansiya növbətçisi və manevr dispetçeri qatar işini planlaşdırarkən, stansiyaya daxil olmuş PM yüklü vaqonların birinci növbədə az sayda qatarlar ilə göndərilməsi imkanını araşdırmalıdır.

4.6.2. Dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsi ilə müşayiət edilməli olan PM yüklü vaqonlar bir qrupdan olan qatarlara qoşulur, bu zaman bir istiqamətdən olan vaqonlar getdiyi bütün yol boyu açılmamalıdır. Mühafizə dəstəsi, qorunan vaqondan və ya vaqonlar qrupundan beş vaqondan uzaq məsafədə olmamalıdır.

Mühafizə dəstəsinin getməsi üçün, keçid meydançasından, xüsusi ayrılmış və avadanlıqlarla təchiz edilmiş vaqonlardan və ya qatar lokomotivinin qeyri-işçi kabinəsindən istifadə edilir. Nişançı əvvəlcədən lokomotivdə getmə qaydası haqqında maşinist tərəfindən təlimatlandırılmalıdır.

4.6.3. Söndürülmüş avtotormozlarla daşınmalı olan PM yüklü vaqonlar, dəmir yolunun texniki istismar Qaydaları ilə müəyyən edilmiş qaydada qatara qoşulur.

Belə yüklər Müdafiə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin keşikçiləri ilə qorunan nəqliyyatla (vaqonlar qrupu ilə) daşınarkən onlar qatarlara qoşulduqda, həmin şərtlərə əməl edilir, bu zaman qruplar arasında bir ədəddən çox olmayan sayda hərbi nəqliyyata aid olmayan vaqonun qoşulmasına yol verilir.

PM yüklü vaqonlar yükəgöndərən (yükalanın) mütəxəssisləri və ya hərbi keşikçiləri ilə müşayiət edilərkən onlar tərəfindən qorunan vaqonlar, bir qrupdan olan qatarlara qoşulur. Bu vaqonların bir-birindən və ya qatarın digər vaqonlarından qorunması, təhlükəsiz yüklü və ya boş vaqonlardan istifadə edilməklə həyata keçirilir.

Vaqonların bir-birindən qorunması, yükləmə yerindən təyinat yerinədək boş vaqonlardan istifadə edilməklə həyata keçirildikdə, boş vaqonların nömrələri QU-27 formalı dəmir yolu qaiməsinə yazılır.

Qoruyucu kimi boş vaqonlardan istifadə edilməsinə, yükəndərən razılıq verməzsə, stansiyada PM yüklü vaqonların qoruyucusu kimi istifadə edilə bilən yüklü vaqonlar yığılanadək onlar dalan yolunda qalır.

4.6.4. Tərkibində PM yüklü hərbi nəqliyyat olan qatarlara bu hərbi nəqliyyata aidiyyəti olmayan PM yüklü vaqonlar qoşula bilərlər. Xüsusi hərəkət düzümünün, stansiyaların və daşınan PM-in normativ texniki sənədləri ilə nəzərdə tutulmuş müəyyən texnoloji sxemlər (qoşmalar) üzrə tərtib edilmiş nəqliyyatın, PM-i müşayiət edən mütəxəssisin və ya hərbi keşik dəstə rəisinin icazəsi olmadan açılmasına yol verilmir.

Belə seksiyalarda və sxemlərdə (qoşmalarda) mütəxəssislərin və keşikçilərin getməsinə və PM yüklü vaqonlar arasında qoruyucu qoşma zəruriyyəti olub-olmamasını yükəndərən NS (normativ sənəd) əsasında müəyyən edir.

Əgər NS-lə nəzərdə tutulmuşdursa, refrijerator seksiyalarında və sxemlərində (qoşmalarında) belə qoruyucunun olması tələb olunmur.

Qoruyucu vaqonlar olmadan PM-in dəmir yolu tərəfindən daşınmasına əsas qaimədə «Seksiya açılması» ştampelinin olmasıdır.

4.6.5. Eşalona mənsub olan avtomaşınlarla, avtoqatarlara, avtosistemlərə və digər xüsusi tutumlara, həmçinin açıq zirehli transportyorlara yüklənmiş PM, qatar tərkibində hərəkət edərkən 4.6.6 - 4.6.8-ci bəndlərə əsasən qoruyucuya malik olmalıdır.

Eşalona mənsub olan döyüş sursatı ilə təchiz edilmiş tank, özü hərəkət edən artilleriya qurğuları, artilleriya dartıcıları və örtülü zirehli nəqliyyatlar ilə yüklənmiş platformalar və yarımvaqonlar qatarda qoruyucusuz hərəkət edə bilərlər.

Yükün müşayiət edilməsi və qorunması üçün ayrılmış bələdçilər, mütəxəssislər, keşikçi dəstələri olan vaqonlar qatarda PM yüklü vaqonlardan həm irəlidə, həm də arxada qoşula bilər.

Tezalısan mayelərlə yüklənmiş vaqon tərtibat stansiyalarında qatara PM ilə yüklənmiş vaqonlardan sonra (qatarın əvvəlindən hesab edilməklə) qoşulmalıdır.

4.6.6. Daşıma sənədlərində «Qoruyucu» ştampeli olan PM yüklü vaqonlar qatara qoşularkən və manevr işi yerinə yetirilərkən aşağıdakı 1 nömrəli cədvəldə göstərilən minimum normadan az olmayaraq qoruyucuya malik olmalıdır.

4.6.7. Tərkibində PM yüklü vaqonlar olan qatarlarda qoruyucu kimi təhlükəsiz yüklü vaqonlardan və ya boş vaqonlardan, həmçinin təhlükəsiz yüklü sistemlərdən istifadə edilə bilər.

Boş və yüklü platformalar (o cümlədən 1 nömrəli cədvəldə göstərilənlər), həmçinin transportyorlar qoruyucu kimi istifadə edildikdə, PM yüklü vaqona ən azı iki vaqon qoşulur.

1 nömrəli cədvəl

PM yüklü vaqonlar üçün qatarlarda və manevr işləri zamanı minimum qoruyucu normalar

Qoruyucu tələb olunan şərtlər	Qoruyucu vaqonların sayı	
	3.9.2-ci bənddə göstərilən şərti nömrəli PM üçün	Digər PM üçün
Aparıcı lokomotivdən:		
PM yüklü bütün örtülü xüsusi vaqonlar (dartıcı qüvvəsi və yanacaq növündən asılı olmayaraq)	3	3
PM yüklü platforma və yarımvaqonlar:		
bərk yanacaqlı paravozdan	5	5
digər lokomotiv növlərindən	3	3
Axırncı vaqon nəzərə alınmaqla qatarın sonundan, o cümlədən itələmə zamanı	3	3
Eşalonun şəxsi heyətinin olduğu vaqondan	3	3
Yüklərin müşayiət edilməsi üçün xüsusi ayrılmış işçilər, bələdçilər, mühafizə və keşik dəstələri olan hərəkət tərkibindən (vaqonlardan, işlək vəziyyətdə olmayan lokomotivlərdən, dəmir yolunda hərəkət edən kranlardan və digər mexanizmlərdən)	3	1
Təhlükəli yüklü vaqonlardan (2, 3, 4, 5-ci siniflərdən və 6,1-ci yarımşinifdən olan təhlükəli yüklü vaqonlar istisna olmaqla)	3	3
2, 3, 4, 5-ci siniflərdən və 6,1-ci yarımşinifdən olan təhlükəli yüklü vaqonlardan	yol verilmir	3
Təhlükəli yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulan boş sisternalardan	1	1
3.9.2.-ci bənddə göstərilən şərti işarəli PM ilə yüklənmiş vaqonlardan	3	3
Digər PM ilə yüklənmiş vaqonlardan	3	0
Taxta-şalban, polad və dəmir-beton dayaqlar, relslər, borular və buna bənzər yüklərlə sonuncu tirlərdən və transportyordan kənara çıxmış vəziyyətdə yüklənmiş platformalardan və yarımvaqonlardan	1	1
Bərk yanacaqla işləyən paravozdan, PM yüklü vaqonların dalan yoluna verilməsi (yığışdırılması) və manevr zamanı teplovozdən (paravozdan)	1	1

4.6.8. Hərbi eşalonlarda PM-in, eşalona mənsub olan, digər təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilir, bu zaman onların arasında qoşulan qoruyucuların sayı bir vaqondan az olmamalıdır və 4.6.7-ci bənddə göstərilən tələblərə uyğun olmalıdır.

4.6.9. Stansiyada PM yüklü vaqonlar ilə manevr işi üçün ayrılmış manevr lokomotivi radio rabitə vasitəsilə təchiz edilməlidir, qatar tərtibatçısı isə daşınan saz radiostansiyaya malik olmalıdır.

4.6.10. PM yüklü vaqonlarla manevr edilməsi zəruriyyəti olduqda, stansiya növbətçisi, manevr dispetçeri və ya təpə növbətçisi bu barədə qatar tərtibatçısına məlumat verməlidir, o isə öz köməkçisini və lokomotiv maşinistini PM yüklü vaqonlarla işləmək qaydası haqqında yerli təlimatla müəyyən edilmiş qayda ilə və vasitələrlə xəbərdar etməlidir.

Əgər PM yüklü vaqonların və ya hərbi nəqliyyat tərkibindən olan vaqonların sənədlərinə «Təpədən buraxılmasın» ştempeli vurulmuşdursa, onlarla manevr işi asta-asta və ya təpəaltı park tərəfdən lokomotivlə götürməklə, təkansız və sərt dayanma etməməklə, qoruyucu normalara ciddi əməl etməklə həyata keçirilir. PM yüklü vaqonların digər vaqonlara və ya lokomotivlərə qoşulması zamanı bir-birlərinə dəymə sürətləri 3 km/saat-dan çox olmamalıdır. Bu vaqonlar çeşidləmə təpəsindən yalnız lokomotivlə buraxıla bilər.

4.6.11. Daşıma sənədlərində «Təpədən buraxılmasın» ştempeli vurulmamış PM yüklü vaqonlar çeşidləmə təpələrindən buraxıla bilərlər və onların təkanlarla manevr edilməsinə yol verilir. Belə vaqonların digər vaqonlarla birləşdirilməsi zamanı bir-birlərinə dəymə sürətləri 5 km/saat-dan çox olmamalıdır. Buraxılma prosesində təpə növbətçisi (paylaşdırma məntəqəsinin operatoru) və ya təpə tərtibatçısı, icra postlarının operatorlarını, vaqonların hərəkət sürətinin tənzimləyicisini, yoldəyişmə postlarının növbətçilərini PM ilə yüklənmiş vaqonların açılmaları haqqında xəbərdar etməlidir. Belə açılmaların təpədən buraxılmasında, endirilməsində, həmçinin PM yüklü vaqonların olduğu yola hər hansı açılan vaqonun buraxılmasında iştirak edən işçilər xüsusən diqqətli olmalı, təpədən buraxmanın təhlükəsizliyini və hərəkət tərkibinin zədələnməməsini təmin etməlidirlər. Çəkmə sürəti, həmçinin tormoz mövqelərində tormozlanma gücü açılmalar arasında zəruri intervallar yaratmaqla və bu vaqonların digər vaqonlarla bir-birlərində müəyyən edilmiş dəymə sürətlərinə danışıqsız əməl etməklə tənzimlənməlidir.

Belə qaydalara və təhlükəsizlik tədbirlərinə bu vaqonların təkanlarla manevr işi zamanı əməl edilməlidir.

4.6.12. PM yüklənmiş vaqonlarla manevr işinə başlamazdan əvvəl, yükü müşayiət edən mütəxəssislər və komanda, həmçinin keşikçi dəstəsinin rəisi və dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsinin atıcısı, görüləcək manevrlər haqqında, stansiya işçisi tərəfindən PM yüklü vaqonlarla işləmək qaydası haqqında yerli təlimata müvafiq olaraq xəbərdar edilməlidir.

4.6.13. PM yüklü vaqonlarla manevr işləri zamanı maşinist lokomotivin idarə edilməsini maşinist köməkçisinə həvalə edə bilməz.

4.6.14. Çeşidləmə yollarında, yığılmada olma hallarından başqa, PM yüklü vaqonların qatardan kənarında dayanması yeri, bərkidilməsi və çəpərlənməsi qaydası stansiyanın TSA ilə dəmir yolunda «Qatarların hərəkəti və manevr işləri haqqında təlimatı»n, dəmir yollarında «İşarəvermə haqqında təlimatı»n və yerli təlimatın 4.6.18-si bəndində nəzərdə tutulmuş tələblərinə müvafiq surətdə müəyyən edilir.

Keşik dəstələri və ya yükgöndərənin mütəxəssisləri olan vaqonlar, yolda onların müşayiət etdikləri PM yüklü vaqondan 50 m-dən çox olmayan məsafədə həmin və ya ona bitişik yola qoyulur. Vaqonların bərkidilməsi stansiyalarda və yükləmə-boşaltma yollarında stansiyanın TSA ilə müəyyən edilmiş qayda və normalar üzrə yerinə yetirilir.

4.6.15. Arsenalların, bazaların və anbarların dalan yollarına PM yüklü vaqonların verilməsi, yığışdırılması, bir qayda olaraq, maye yanacaq ilə işləyən teplovozlar vasitəsilə yerinə yetirilir.

Vaqon PM ilə yüklənməyə verilməmişdən əvvəl manevr dispetçeri (stansiya növbətçisi) PM yüklü vaqonla işləmək qaydası haqqında yerli təlimatla müəyyən edilmiş qaydaya

müvafiq məlumat verməli, vaqonların müayinədən keçməsinə və belə yüklərin daşınması üçün texniki cəhətdən yararlı olmasına əmin olmalıdır.

PM yüklü vaqonlar, müəssisələrin və təşkilatların dalan yollarına verildikdə, 4.6.6-cı bənddə müəyyən edilmiş normaaya uyğun olaraq qoruyucuya malik olmalıdır.

PM vaqonlarını yükləmə üçün qəbul edən və ya göndərən, (dalan yollarına xidmət göstərilməsi haqqında yerli təlimatlarda, belə vaqonların verilmə və götürülmə marşrutları manevr heyətlərinin onlar ilə yerdəyişmə sürəti, keçidlərdən keçmə və marşrutların mühafizəsi qaydası, həmçinin yerli şəraitdən asılı olaraq təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün digər zəruri tədbirlər müəyyən edilməlidir.

4.6.16. Stansiyanın texnoloji mərkəzinin operatoru və ya stansiya növbətçisi tərkibində PM yüklü vaqonlar olan qatarın natura vərəqəsinin «xüsusi qeydlər» sütununda belə yüklə yüklənmiş hər vaqonun nömrəsinin qarşısında daşıma sənədləri əsasında qatarın DU-1 formalı natura vərəqəsinin tərtib edilməsi haqqında təlimatda müəyyən edilmiş qeydləri etməlidir.

4.6.17. PM yüklü vaqonların üzərində təbaşirlə yükləmə və boşaltma stansiyaları, həmçinin yükün xarakteri haqqında hər hansı qeydlərin edilməsinə yol verilmir.

4.6.18. Bütün çeşidləmə və sahə stansiyalarında, həmçinin yükləmə, boşaltma, yükdəyişmə stansiyalarında, yol hissəsinin və Daşıma Birliyi rəislərinin zəruri bildikləri stansiyalarda TSA əlavə kimi PM yüklü vaqonlarla işləmək qaydası haqqında yerli təlimat tərtib edilir və o, dəmir yolunun hissə və daşıma birliyinin rəisləri tərəfindən təsdiq edilir.

4.6.19. Qatarların tərtibatı və manevr işi üzrə, bu Qaydalarda nəzərdə tutulmamış məsələlər qarşıya çıxdıqda, dəmir yolunun «Texniki istismar Qaydaları», «Qatarların hərəkəti və manevr işləri haqqında təlimat» və digər normativ sənədlər rəhbər tutulur.

4.7. PM yüklü qatarların yol boyu hərəkəti

4.7.1. Tərkibində PM yüklü vaqonlar olan qatarlar sahələrdən keçdikdə qatar dispetçerinin, stansiya növbətçilərinin, Müdafiə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin, *Dövlət Sərhəd Xidmətinin* və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin yükləri olan qatarlar keçdikdə isə həmçinin dəmir yolu sahələrinin və stansiyalarının hərbi komendantlarının DİN XDS-nin xüsusi nəzarəti altında olmalıdırlar, onlar bu qatarların vaxtında və təhlükəsiz hərəkətinin təmin edilməsi üçün tədbirlər görməlidirlər. Belə qatarlarla baş vermiş bütün ləngimələr və qəza halları haqqında qatar dispetçeri dərhal hissə növbətçisinə məlumat verməlidir və onunla birlikdə qatarların ləngimələrinin səbəblərinin tez bir zamanda ləğv edilməsi və hərəkətə başlaması üçün təxirəsalınmaz tədbirlər görməlidir. Hissə növbətçisi baş verən hadisələr haqqında yolun hissə rəisinə, daşıma birliyinin əməli sərəncam şöbə rəisinin növbə üzrə müavininə, dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantına, DİN XDS-nə, ərazi dövlət texniki nəzarət orqanlarına məlumat verir.

4.7.2. PM yüklü qatarlar üçün bərk yanacaq lokomotiv verildikdə, depo növbətçisi qığılcımsöndürən cihazların saz vəziyyətdə olub-olmamasını, həmçinin yangınsöndürmə vəsaitlərinin olmasını xüsusi diqqətlə yoxlayır və bu barədə TU-152 formalı jurnala qeyd edir.

4.7.3. Qatar lokomotivinin maşinisti daşıma sənədlərini aldıqdan sonra, qatar stansiyadan yola düşənədək natura vərəqəsi üzrə PM yüklü vaqonların qatarın tərkibində olmasına və yerləşmə yerinə əmin olmalıdır. Əgər qatarda baş konduktor varsa, natura vərəqinin göstəriciləri üzrə belə vaqonların qatarda olması haqqında maşinistə məlumat verilməsi ona həvalə edilir.

Qatarın tərkibində PM yüklü vaqonların olması haqqında tərtibat (göndərilməyə hazırlıq) stansiyasının növbətçisi qatar dispetçerinə əvvəlcədən məlumat verməlidir.

4.7.4. Qatarın tərkibində PM yüklü vaqonlar olarsa, qatarın nömrəsinə «PM» hərfləri əlavə edilir. Qatarın göstərilən hərflər olan nömrəsi, qatarların hərəkət jurnalında, qatar dispetçerinin icra edilmiş hərəkət çədvəlində, lokomotiv maşinistinə verilən yazılı icazələrdə, natura vərəqələrində, qatarın qəbulu və göndərilməsi ilə əlaqədar digər sənədlərdə göstərməlidir.

Stansiya növbətçisi, belə qatarlar haqqında qonşu stansiyaya və qatar dispetçerinə, qatarın nömrəsinə «PM» hərflərini əlavə etməklə məlumat verməlidir.

4.7.5. Tərkibində PM yüklü vaqonlar olan qatar sahə və çeşidləmə stansiyasından yola düşməmişdən əvvəl qatarın dispetçeri bu barədə qatarın getdiyi stansiyalara və qonşu sahələrin dispetçerinə qeydiyyatdan keçən dispetçer əmri ilə məlumat verməlidir.

4.7.6. Qatarın gəlməsi haqqında stansiya növbətçisi bu Qaydaların 4.6.18-ci bəndinə müvafiq olaraq, müəyyən edilmiş qaydaya əsasən texniki xidmət məntəqəsinin, dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə xidmətinin işçilərini və qatarın stansiyada olduğu dövrdə PM yüklü vaqonların hazırlanması həvalə edilmiş digər stansiya işçilərini xəbərdar etməlidir.

PM yüklü vaqonlar və qatarlar haqqında bu vaqonlara və qatarlara xidmət etməyən şəxslərə məlumat verilməsinə yol verilmir.

4.7.7. Tərkibində PM yüklü vaqonlar olan qatarlar stansiyanın TSA-da göstərilən xüsusi ayrılmış yollara qəbul olunurlar.

4.7.8. PM yüklü qatarların aralıq stansiyalarında lokomotivsiz dayanmasına yol verilmir. Müstəsna hallarda tərkibində PM olan qatar aralıq stansiyasında Dövlət Dəmir Yolunun rəisinin icazəsi ilə lokomotivsiz saxlanıla bilər, belə hallarda yolun hissə və daşıma birliyi rəisləri bu vaqonun təyinatı üzrə göndərilməsini tezləşdirmək üçün bütün zəruri tədbirləri görməlidirlər. Qatarın tərkibində MN-nin PM yüklənmiş vaqonu olduqda, həmin qatarın aralıq stansiyasında lokomotivsiz saxlanması dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantı ilə, DİN, DSX və MTN-nin PM yüklənmiş vaqonu olduqda isə DİN XDŞ ilə razılaşdırılmalıdır. DİN-nin daxili qoşunlarının keşikçiləri tərəfindən mühafizə olunan, digər nazirliklərə, idarələrə, təşkilatlara, hüquqi şəxslərə mənsub olan PM yüklü vaqonlar olduqda isə razılaşdırma DİN XDŞ ilə aparılır.

Qatarda dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstələri ilə mühafizə edilən PM olduqda, dispetçer bu barədə hərbişdirilmiş mühafizə xidmətinin ən yaxınlıqdakı sahəsində həmin stansiyada yerləşən bölməsinə məlumat verir.

4.7.9. PM-in dəmir yolunda daşınma prosesində yaranmış qəza vəziyyətlərinin ləğv edilməsi zamanı, birinci növbədə görülməli tədbirlər və fəaliyyət qaydası, dəmir yolları ilə

təhlükəli yüklər daşınarkən təhlükəsizliyin təmin olunması və yaranmış qəza vəziyyətlərinin ləğv edilməsi qaydaları ilə müəyyən edilir.

4.8. Yol boyu vaqonların texniki xidməti, nasazlıqların aradan qaldırılması və təmiri

4.8.1. PM yüklü qatarlar (vaqonlar) texniki xidmətə təqdim edilərkən, 4.6.18-ci bənddə nəzərdə tutulmuş yerli təlimatın tələblərinə əməl edilməlidir.

Texniki xidmət məntəqəsi, PM yüklü qatarların tərkibindəki vaqonların hər hansı təmirinə, vaqonların nömrələri haqqında məlumat olmasa və yükü müşayiət edən keşik dəstəsinin rəisindən icazə alınmasa başlamamalıdır.

PM yüklü qatarların (vaqonların) texniki xidmətə təqdim edilməsi VU-14 formalı ayrıca kitabda uçota alınır. Bu qatarların (vaqonların) müayinəsinin nəticələri haqqında texniki xidmət məntəqəsi göstərilən kitabda müvafiq qeydlər etməli və onları öz imzaları ilə təsdiq etməlidir.

4.8.2. Yolda getdiyi zaman eşalonlardakı (hərbi nəqliyyatdakı) vaqonların ayrılmasına yol verilmir.

Yüklərin yerinin dəyişdirilməsi və ya bərkidildiyi yerdən açılması, vaqonların (o cümlədən PM yüklü vaqonların) digər kommersiya və ya texniki nasazlıqları aşkar edilərsə, onların aradan qaldırılması və ya nasaz vaqonların saz vaqonlarla əvəz edilməsi üçün eşalon (hərbi nəqliyyat) dayandırılmalıdır. Nasazlığın xarakterindən, işin həcmindən və şəraitdən asılı olaraq, hərəkət düzümündən təmirə açılmaqla və bu məqsədlər üçün xüsusi ayrılmış yola çəkilməklə və ya hərəkət tərkibindən açılmamaqla həyata keçirilir.

4.8.3. Eşalonun (nəqliyyatın) dayandırılması hadisəsi haqqında stansiya növbətçisi (stansiya rəisi) hissə növbətçisinə, sonuncu isə dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantına, DİN XDS-nə məlumat verməlidir.

4.8.4. Eşalonda daşınan yükün nasaz vaqondan saz vaqona yüklənməsi, eşalonun şəxsi heyəti tərəfindən hərbi nəqliyyatın tərkibində daşınan yük isə (xüsusi hərəkət tərkibinin seksiyalarının tərkibinə daxil olan vaqonlar istisna olmaqla) «hərbi nəqliyyatı» müşayiət edən mütəxəssisi ilə, o olmadıqda isə dəmir yolu sahəsi stansiyasının hərbi komendantının, DİN və MTİ-in yükləri üzrə isə DİN XDS-nin və ya stansiya rəisinin çağırdığı mütəxəssisin rəhbərliyi və iştirakı ilə dəmir yolunun qüvvəsi, vəsaitləri ilə həyata keçirilir.

Yük bir vaqondan digərinə, dəmir yolu stansiyasının əmri ilə təsdiq edilmiş, dəmir yolunun nümayəndəsinin iştirakı ilə yüklənir.

Mütəxəssislər dəmir yolunun əlaqədar işçiləri ilə PM-in yüklənməsi, boşaldılması və bərkidilməsi üzrə işlərin aparılması qaydası, həmçinin bu işlərin yerinə yetirilməsi zamanı şəxsi təhlükəsizlik tədbirləri haqqında təlimat keçirlər.

4.8.5. Yükgöndərən (yükalan) stansiyanın rəisi, dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantı, DİN-nin və təhlükəsizlik xidmətinin yükləri üzrə isə DİN XDS tərəfindən verilən tələbi aldıqdan sonra dərhal göstərilən mütəxəssisin stansiyaya yola düşməsinə təmin etməlidir.

4.8.6. Qarnizon rəisləri dəmir yolu sahələrinin və stansiyalarının hərbi komendantlarının və stansiya rəislərinin sifarişi ilə yükləmə-boşaltma işlərinin yerinə yetirilməsi üçün mütəxəssislər, yaxud lazım olarsa, yaxınlıqdakı hərbi hissələrin şəxsi heyətini ayırmalıdır. DİN, DSX və MTN-nin yükləri üzrə yükləmə-boşaltma işləri, müvafiq olaraq DİN, DSX, XDS-nin sifarişi ilə DİN, DSX və MTN-nin hərbi hissələrinin mütəxəssisləri və şəxsi heyəti ayrılır.

4.8.7. PM-in daşınması üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi hərəkət düzümünün seksiyalarının, həmçinin müəyyən texnoloji sxemlər üzrə qoşulmuş örtülü vaqonların, platformaların və digər vaqonların, onları müşayiət edən mütəxəssislərin və ya hərbi keşik dəstəsi rəisinin icazəsi olmadan, açılmalarına yol verilmir. PM, daşınmaya belə seksiyalarda (sxemlərdə) verildikdə yükqöndərən qaiməyə bu Qaydaların 4.3.5 (c) bəndində göstərilən ştempeli vurur.

PM-in daşındığı xüsusi hərəkət düzümünün seksiyalarının, həmçinin xüsusi tərtib edilmiş sxemlərin tərkibində olan vaqonların təmirə ehtiyacı olduqda, belə vaqonlar yalnız yükü müşayiət edən mütəxəssisin, keşik dəstəsi rəisinin icazəsi ilə və ya onun nəzarəti altında seksiyadan (sxemdən) açılıb təmir yollarına verilə bilərlər. Belə halda açılma ilə təmir edilməsi tələb olunan vaqonun yerləşdiyi seksiyanın (sxemin) bütün tərkibi saxlanılır.

Təmir edilmiş vaqonlar seksiyanın (sxemin) müvafiq hissəsinə qoşulurlar. Əgər seksiyanın (sxemin) boş vaqonu texniki nasazlıq səbəbindən təyinat stansiyasınadək hərəkət edə bilmirsə, bu zaman yükü müşayiət edən mütəxəssisin və ya keşik dəstəsinin sifarişi ilə həmin vaqon seksiyadan (sxemdən) açılaraq, yeni təyinat üzrə müvafiq daşıma sənədləri tərtib edilməklə göndərilə bilər.

Bütün göstərilən hallarda hərbi nəqliyyatın, xüsusi hərəkət düzümünün (sxemin) seksiyalarının saxlanılmış vaqonları, həmçinin dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsinin, hərbi keşik dəstəsinin və ya yükqöndərənin (yükalanın) mütəxəssislərinin müşayiət etdikləri PM yüklü vaqonlar dəmir yolunda «Qatarların hərəkəti və manevr işləri haqqında təlimatı»n tələblərinə müvafiq olaraq stansiyanın TSA ilə PM yüklü vaqonların dayanması üçün nəzərdə tutulmuş yollara qoyulurlar.

4.8.8. Texniki və kommersiya nasazlıqları səbəbindən PM yüklü vaqonlardan, açılan vaqonların mühafizəsi təmin edildikdə, yalnız dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsinin mühafizə etdikləri vaqonların açılmasına yol verilir. Bununla əlaqədar stansiya rəisi əlavə hərbişdirilmiş mühafizə dəstəsi çağırılmalı və o, gəldikdən sonra açılmış qrupun saz vaqonlarını təyinatı üzrə göndərməlidir.

4.8.9. Təmir qurtardıqda və ya yükün bu vaqonlardan başqa vaqonlara yüklənməsi başa çatdıqda, vaqonlar saxlanılmış eşalona qoşulmalı və təyinatı üzrə göndərilməlidir.

4.8.10. Yükün boşaldılması mümkün olmazsa, nasaz vaqonun təmiri isə eşalonun, vaqon qrupunun uzun müddət dayanmasına səbəb olarsa, bu vaqon dəmir yolu sahəsinin və stansiyasının hərbi komendantının və DİN XDS eşalon rəisinin razılığı ilə eşalondan açılır və təmirdən sonra birinci qatarla təyinat stansiyasına göndərilir.

Açılmış vaqonların mühafizəsi üçün eşalonun rəisi şəxsi heyətdən keşikçi dəstəsi təyin edir, onu bütün qüvvədə olan normalara müvafiq olaraq təmin edir, dəmir yolu isə onun yerləşməsi üçün pulsuz insan daşınmasına aid olan vaqon verir.

4.8.11. Yükgöndərənin (yükalanın) mütəxəssisləri ilə müşayiət edilən PM yüklü vaqonun banının (kuzasının) təmirinin mümkünlüyü, bu mütəxəssislər tərəfindən müəyyən edilir. Onlar bu barədə vaqonların təmir işləri üzrə rəhbərini yazılı surətdə xəbərdar etməlidir.

4.8.12. Yüklü vaqonun təkər cütlərinin dəyişdirilməsi və təkər arabacıqlarının çıxarılması lazım olduqda, yüklü vaqonun kuzası səlissə qaldırılmalı, vaqonun bir tərəfi qaldırılan zaman isə qalxmanın bufer tirinin yanında ölçülən hündürlüyü, ilkin vəziyyətə nisbətən 650 mm-dən çox olmamalıdır.

4.8.13. PM yüklü vaqonların texniki xidməti, nasazlıqların aradan qaldırılması və təmiri zamanı 4.11.2-ci bənddə göstərilən yanğın təhlükəsizliyi şərtlərinə və tədbirlərinə əməl etməlidir.

4.9. Mühafizə və müşayiət

4.9.1. PM yüklü vaqonlar (hərəkətdə olarkən və dayandıqda) MN, DİN, DSX, MTN-nin hərbi keşik dəstələrinin silahlı qarovulu, yükgöndərənin (yükalanın) və ya dəmir yolunun hərbişədirilmiş mühafizə dəstələri tərəfindən fasiləsiz qorunmalı və mütəxəssislər tərəfindən müşayiət edilməlidirlər. Belə yüklərin mühafizəsiz daşınmasına yol verilmir.

Stansiyada müşayiət və mühafizə olunmayan PM yüklü vaqonlar aşkar edildikdə, onlara dərhal keşikçi qoyulur və onlar müəyyən edilmiş qaydada keşikçi dəstəsinə və ya dəmir yolunun hərbişədirilmiş mühafizə dəstəsinə təhvil verilir.

Yüklü vaqonların, yükgöndərənin (yükalanın) mühafizə dəstəsi, DİN-nin keşikçi dəstələri tərəfindən qəbul edilməsi qaydası, idarə nizamnamələri, tövsiyələri və xüsusi təlimatlarla müəyyən edilir.

PM yüklü vaqonlar bərə gəmilərində daşınarkən, müvafiq daxili və ya Beynəlxalq dəmir yolu və bərə nəqliyyatı haqqında normativ sənədlərin tələblərinə müvafiq mühafizə olunurlar.

4.9.2. Müdafiə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin PM daşınarkən, onların mühafizəsi üçün keşikçi dəstələri müvafiq olaraq Müdafiə, Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik Nazirliklərinin *habelə Dövlət Sərhəd Xidmətinin* hərbi hissələrindən ayrılır.

Belə yüklərə Müdafiə Nazirliyinin və Daxili İşlər Nazirliyinin hərbi hissələri, idarələri və müəssisələri tərəfindən göndərilən, həmçinin onların ünvanına digər nazirlik və idarələrin müəssisələri, təşkilatları tərəfindən göndərilən PM aiddir.

Belə yüklərin mühafizə edilmə qaydası və onları qoruyan vəzifəli şəxslərin öhdəlikləri Müdafiə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin nizamnamələri, əmrələri və təlimatları ilə müəyyən edilir.

115, 119, 121, 126, 128, 130, 134, 137, 141, 143, 148, 154, 155, 156, 167, 168, 176, 179, 182, 199 şərti nömrəli yüklərlə yüklənmiş vaqonlar yükgöndərənin (yükalanın) hərbişədirilmiş mühafizə dəstələri tərəfindən mühafizə olunur.

4.9.3. PM-in mühafizəsi bu Qaydaların 4.9.2-ci və 4.1.14-cü bəndlərində göstərilən hallar istisna olmaqla, dəmir yolunun hərbişədirilmiş mühafizə dəstələrinə həvalə olunur.

Hərbiləşdirilmiş mühafizə ilə müşayiət edilməli olan PM, dəmir yolunun yükəndərəndən həmin yüklü vaqonları qəbul etdiyi vaxtdan eyni zamanda, mühafizə olunmağa qəbul edilir. Belə yüklərlə dalan yollarında yüklənmiş vaqonların mühafizəsi üçün qəbul edilməsi və təhvil verilməsi, dalan yolunun istismarı və ya vaqonların verilməsi və götürülməsi haqqında müqavilələr ilə müəyyən edilən təhvil-təslim yerlərində həyata keçirilir.

Hərbiləşdirilmiş mühafizə dəstələrini çağırmaq qaydası və PM yüklü vaqonların mühafizə edilmə qaydası, həmçinin belə yüklər daşınarkən hərbiləşdirilmiş mühafizə dəstəsinin vəzifələri dəmir yolu rəhbərliyi tərəfindən müəyyən edilir.

4.9.4. Yol boyu müşahidə olunması tələb olunan PM-in mühafizəsi və müşayiəti yükəndərənin və ya yükalanın ayırdığı mütəxəssislər tərəfindən təmin edilir.

PM-in mühafizə və müşayiət edilməsi üçün bir mütəxəssis kimi, yükəndərənin (yükalanın) «Yüklərin daşınma Qaydaları»nın və yükün xüsusiyyətlərini, onun daşınması zamanı texniki təhlükəsizlik tədbirlərini, ilk tibbi yardım göstərilməsi qaydasını bilən, qabın, xüsusi hərəkət tərkibinin və konteynerlərin müvafiq qovşağının mümkün ola bilən nasazlıqlarını aradan qaldırmaq üçün biliyə malik olan, bu Qaydaları və konkret yükün müşayiət edilmə qaydasını tənzimləyən təlimatlar həcmində sınaqdan keçmiş işçilər və ya hərbi qulluqçular təyin olunur.

Yükəndərən həmin mütəxəssisləri, həmçinin PM-i müşayiət edən mühafizə dəstəsini müvafiq təlimat ilə, həmçinin fərdi mühafizə, ilk tibbi yardım göstərmə, yanğınsöndürmə, işarə vermə vasitələri ilə, elektrik akkumulyator fənləri, alət dəstləri, ehtiyat ara qatları materialları və öz mülkiyyətində olan qabdan xüsusi hərəkət düzümündə, konteynerlərdə yaranmış nasazlıqları aradan qaldırmaq üçün ləvazimatla təchiz etməlidir.

Göstərilən vasitələrin, alətlərin, cihazların, materialların, ləvazimatın siyahısı və onların minimum miqdarı yükəndərən tərəfindən konkret yükün xassələri nəzərə alınmaqla müəyyən edilir və PM müşayiət etmə qaydasını tənzimləyən təlimatda göstərilir.

4.9.5. Keşikçi dəstələri (naryadlar) mühafizə edilməli olan PM yükləndikdən sonra yükəndərən onun plombları ilə plomblanmış vaqonları siyahı üzrə keşikçi dəstəsinin rəisinə və ya nəqliyyat rəisinə təhvil verməlidir.

Vaqonların siyahısı üç nüsxədə tərtib olunur; keşikçi dəstəsi (naryadının) rəisinin və ya nəqliyyat rəisinin imzası olan bir nüsxəsi yükəndərəndə qalır, iki nüsxəsi isə keşikçi dəstəsinin rəisinə və ya nəqliyyat rəisinə təqdim edilir.

Keşikçi dəstəsinin rəisi və ya hərbi nəqliyyatın rəisi vasitəsi ilə yükalanı paketdə qoşma və ya digər sənədlər göndərilərsə vaqonların siyahılarının iki nüsxəsindən biri həmin paketə qoyulur.

Vaqonlar bir təyinat stansiyasına, lakin müxtəlif yükalanların ünvanına göndərildikdə hər yükalanın vaqonları üçün ayrı-ayrı vaqon siyahıları tərtib edilir.

4.9.6. PM yüklü vaqonları mühafizə dəstəsinə (naryada) və ya hərbi nəqliyyatın rəisinə, həmçinin yükü müşayiət edən mütəxəssislərə mühafizə edilməsi üçün təhvil verməmişdən əvvəl yükəndərən nəqliyyat vaqonlarının üzərindən təbaşirlə yazıları

silməli, keşikçi dəstəsinin (naryadın) şəxsi heyətini və yükü müşayiət edən digər şəxsləri aşağıda göstərilənlərlə ətraflı təlimatlandırılmalıdır:

- a) PM yüklü vaqonların yol boyu və dayanacaqlarda mühafizə edilməsinin xüsusiyyətləri haqqında, yanğın təhlükəsizliyi tədbirləri ilə, PM yüklü vaqonların qoruyucu ilə qorunması qaydası ilə, şəxsi təhlükəsizlik tədbirləri, kənar şəxslərin keşikçilərin (naryadın) olduğu vaqonda getmələrinin yolverilməzliyi ilə, mühafizə edilən vaqonlar açılarkən keşikçilərin (naryadların) fəaliyyəti ilə, dəmir yollarında və vaqonlarda olarkən davranış qaydaları ilə;
- b) dəmir yolu işçilərinin vaqonlara texniki xidmət, təmir üçün, manevr işlərinin aparılması üçün və digər zəruri hallarda mühafizə edilən vaqonlara yaxın buraxılma qaydaları ilə;
- c) qəza zamanı fəaliyyət qaydası ilə.

Yükgöndərən PM müşayiət edən mütəxəssislərin ezamiyyət vəsiqəsində, keşikçi dəstəsinin (naryadın) və nəqliyyat rəislərinin vəsiqələrində təlimat keçirilməsi haqqında qeyd edilir.

4.9.7. Yükgöndərən, keşikçi dəstəsinin rəisini, nəqliyyat rəisini, PM müşayiət edən mütəxəssisləri müvafiq təlimatla müəyyən edilmiş işarə vasitələri ilə təmin etməli və qatar zəruri hallarda saxlandıqda həmin vasitələrlə «İşarəvermə təlimatı» ilə tanış etməlidir. Keşikçi dəstəsinin (naryadın) rəisi uyğun olaraq keşikçi dəstəsinin bütün şəxsi heyətini təlimatlandırır.

4.9.8. Dəmir yolunun hərbişədirilmiş mühafizə dəstəsi ilə mühafizə edilən PM yüklü vaqonlar təyinat stansiyasına gəldikdən sonra, yükalan vaqonları dəmir yolundan qəbul edəndək, hərbişədirilmiş mühafizə dəstəsi tərəfindən mühafizə edilməlidir.

Yükalan dəmir yolundan vaqonları qəbul etdikdən sonra yük qəbulədicisi və ya stansiya rəisinin əmri ilə müvəkkil edilmiş başqa işçi keşikçi dəstəsinin marşrutuna bu barədə qeyd edir.

PM yüklü vaqonlar dəmir yolundan qəbul edildikdən sonra, bu yükün fasiləsiz və etibarlı mühafizəsi yükalan tərəfindən yerinə yetirilməlidir. PM yüklü nasaz vaqonlar təmir və boşaldılmaq üçün yola verildikdə mühafizə edilməlidir. (4.9.2-ci, 4.9.3-cü, 4.9.4-cü bəndlər).

4.10. Partlayıcı materialların hərbi eşalonda və nəqliyyatda daşınma xüsusiyyətləri

4.10.1. Hərbi eşalonun tərkibində PM-in daşınması üçün hərəkət düzümünün növü, yükgöndərən tərəfindən müəyyən edilir.

PM və digər təhlükəli yüklər hərbi eşalonların tərkibində açıq hərəkət düzümü ilə tanklarda, özügedən artilleriya qurğularında, artilleriya dartıcılarında, zirehli avtomobillərdə, avtosistənlərdə, xüsusi konteynerlərdə və tutumlarda, avtomaşınların kuzalarında, həmçinin bütün avtoqatar bir hərəkət tərkibi vahidində yerləşərsə və tormoz qoşmalarında və nəqliyyat arabalarında avtoqatarlarda və yarımqoşma vaqonlarda daşınır.

Göstərilən yüklər, 11 nömrəli əlavədə nəzərdə tutulmuş tələblərə uyğun qablaşdırıldıqda, ayrı-ayrı vaqonlarda, avtomaşın və tortoz qoşmalarının kuzalarında, nəqliyyat arabalarında avtoqatarlarda və yarımqoşmalarda daşına bilər.

Hərbi sursatın, hərbi texnikanın və PM yüklü hərbi maşınların və ya digər təhlükəli yüklərlə yüklənmiş vaqonların qoşulma yerlərinin üstündə yerləşdirilməsinə yol verilmir.

4.10.2. Hərbi əşalona məxsus PM olan texnikaların yerləşdirilməsi və bərkidilməsi, hərbi əşalonların və transportyorların tərkibindəki vaqonların maksimum yükqaldırma imkanından və tutumundan istifadə edilərək dəmir yolu hərəkət düzümündə sursatın və hərbi texnikanın yerləşdirilməsinin və bərkidilməsinin texniki şərtlərinin tələblərinə müvafiq olaraq həyata keçirilir.

Yerləşdirmə və bərkidilmə üsulu, göstərilən texniki şərtlərdə nəzərdə tutulmamışdırsa, PM yüklü texnikanın daşınması açıq hərəkət tərkibinə «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nin tələblərinə müvafiq hazırlanmış cizgilər əsasında həyata keçirilir.

Cizgilərdə və hesablamalar olan izahedici qeydlərdə Müdafiə Nazirliyi tərəfindən razılaşdırılması barədə imzalar olmalıdır.

Stansiya rəisi və ya onun müavini yüklərin göstərilən cizgilərə müvafiq olaraq yerləşdirilməsini və bərkidilməsini şəxsən yoxlayır. Belə yoxlama, həmçinin yol rəhbərliyinin şəxsən ayırdığı və əmrlə təsdiq etdiyi başqa işçi tərəfindən də keçirilə bilər.

Hərbi əşalonlara məxsus PM-in yüklənməsi, boşaldılması, yükləmə-boşaltma işlərinin və yüklərin mühafizəsinin təşkili əşalonun rəisinə həvalə edilir.

4.10.3. Hərbi əşalon (hərbi nəqliyyat) üçün daşıma sənədləri yükləmə ilə eyni vaxtda tərtib edilir. QU-27e formalı qruppalı daimə tərtib edilərkən «Xüsusi qeydlər» sütununda əşalon rəisi (hərbi nəqliyyat) PM yüklü hər bir vaqonun qarşısında «PM» işarəsini qeyd edir, qaimənin üz tərəfində isə 4.3.5-ci bənddə nəzərdə tutulmuş ştempelləri vurur.

4.10.4. Hərbi əşalonun (hərbi nəqliyyatın) tərtib edilməsinə olan tələblər və minimum qoruyucu normalar 4.6.5, 4.6.6, 4.6.7, 4.6.8-ci bəndlərin tələblərinə müvafiq olmalıdır.

Tanklarda, zirehli maşınlarda və digər qapalı hərbi texnikada döyüş sursatı kimi yerləşdirilmiş PM olan vaqonlara qoruyucu tələb olunmur.

Hərbi əşalona məxsus olmayan və sənişin daşınması üçün müəyyən olunmuş qatara, PM yüklü, iri qabaritli radioaktiv yüklü vaqonların, turşu, mayeləşdirilmiş qaz, tezalısan maye, yüklü sistemlərin, həmçinin mayeləşdirilmiş qaz sistemlərinin qoşulmasına yol verilmir.

PM daşınarkən hərbi əşalonun tərkibində hərbi keşik dəstələri və müşayiətçi mütəxəssislər bu əşalonun rəisi tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada yerləşdirilir.

4.10.5. Əşalonların şəxsi heyəti və hərbi nəqliyyatın keşikçiləri olan vaqonlarla manevr ediləcəyi haqqında, həmçinin manevr işi, qatarların qonşu yollara qəbulu və göndərilməsi barədə dəmir yolu stansiyası müəyyən edilmiş qaydada əşalon rəisini və əşalon növbətçisini xəbərdar edir (4.6.18-ci bəndə bax),

4.10.6. Hərbi eşalonlarda və nəqliyyatda PM daşınarkən, bu bölmənin bütün müddəaları, həmçinin qoşunların daşınması üzrə tövsiyələr və digər idarədaxili aktlar rəhbər tutulur.

4.10.7. Eşalon rəisi (hərbi nəqliyyatın yükçündərənini) hərbi eşalonda (hərbi nəqliyyatda) PM yüklü hərbi texnikanın və sursatın səhv yerləşdirilməsinin və bərkidilməsinin nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyır.

4.11. Yanğının qarşısının alınması tədbirləri

4.11.1. Müdafiə Nazirliyinə, Daxili İşlər Nazirliyinə, *Dövlət Sərhəd Xidmətinə* və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinə məxsus olan PM-in yüklənməsi, boşaldılması və yenidən yüklənməsi üçün stansiyada xüsusi ayrılmış yerlər, yükçündərən (yükalan) tərəfindən yük əməliyyatının aparıldığı PM-in xassələrindən asılı olaraq qəza kartoçkalarına müvafiq olaraq, lazımı yanğınsöndürmə vasitələri ilə təmin edilməlidir. Yanğınsöndürmə vasitələri yükçündərən (yükalan) tərəfindən əvvəlcədən hazırlanmalı və yükləmə (boşaltma) yerinə gətirilməlidir.

PM yükləmə, boşaltma və yenidən yükləmə yerlərinin təmin edilməsi üçün lazım olan yanğınsöndürmə vasitələri və yanğın alətləri normaları dəmir yolu rəisi tərəfindən, hərbi nəqliyyatın rəisi ilə birgə, hər bir məntəqədə belə yüklərin yükləmə, boşaltma və yenidən yükləmə həcmindən asılı olaraq təsdiq edilir.

Yükçündərənlər hərbi eşalonları, Daxili İşlər Nazirliyi və dəmir yolu rəhbərliyi ilə razılaşdırılmış və Müdafiə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş normalar üzrə yanğınsöndürmə vasitələri ilə təchiz edir.

4.11.2. PM ilə yüklənmiş vaqonlarla iş aparılarkən (texniki xidmət və vaqonların təmiri, yükləmə-boşaltma və manevr işləri) aşağıda göstərilənlərə yol verilmir:

a) işıqlanma üçün açıq işıqdan (məşəllərdən, fitillərdən və s.), həmçinin kerosin və şam fənərlərindən istifadə edilməsinə (bu məqsədlər üçün yalnız saz akkumulyator və ya batareya ilə işləyən elektrik fənərlərindən istifadə edilir);

b) yanan məşəllər, manqal, qaz və elektrik qaynağı tətbiq edilməklə təmir və xidmət işlərinin aparılmasına;

c) PM-in yükləmə, boşaltma, yenidən yükləmə yerlərindən 100 m yaxın məsafədə siqaret çəkilməsinə;

ç) PM ilə yüklənmiş vaqonun içində elektrik akkumulyator və ya batareya fənərlərindən istifadə edilməsinə.

Yükləmə-boşaltma işlərinin rəhbəri kibriti, alışqanı və siqaret çəkmək üçün digər əşyaları olan şəxsləri PM ilə işləməyə buraxmamalıdır.

4.11.3. PM-in yüklənməsinə (boşaldılmasına) başlanana qədər nəqliyyat orqanlarının nümayəndələri və yükləmənin (boşaltmanın) rəhbəri, yanğının başlanması zamanı və partlayış təhlükəsi olduqda PM olan avtomobillərin kənara çəkilməsinə əvvəlcədən nəzərə almalıdır.

PM olan yük avtomobillərinin stansiya hüdudlarında hərəkət etməsi və onların yükləmə (boşaltma) yerinə yaxınlaşması qaydası yükçöndərənin (yükalanın) məsul nümayəndəsi tərəfindən tənzimlənilir.

Yükləməni və boşaltmanı gözləyən avtomobillər ən qısa müddətdə belə sürücüsüz qalmamalıdır. Avtomobillər yükləmə (boşaltma) yerlərindən ən azı 25 m məsafəyə uzaqlaşdırılmalı, mühərriklər söndürülməlidir.

PM olan hərəkət düzümü yanında insanların yığılması və böyük yük partiyalarının toplanması, həmçinin kənar şəxslərin belə yüklərin yüklənmə və boşaldılma yerlərinə buraxılmasına yol verilmir.

4.11.4. PM-in yüklənməsi, boşaldılması, yenidən yüklənməsi üçün istifadə edilən avtomobillər saz olmalıdır və avtomobil nəqliyyatı ilə partlayıcı materialların daşınması qaydaları ilə nəzərdə tutulmuş təhlükəsizlik tələblərinə uyğun olmalıdır. Maye yanacaqda işləyən avtomobillər və avtoyükləyicilərdə odsöndürənlərlə və qığılcım söndürənlərlə təchiz edilməlidir; səsboğaların üstündə xüsusi sipər quraşdırılmalıdır.

Nasaz (qığılcımsöndürəni olmayan, səsboğanı və elektrik sistemi olmayan benzin çənindən və borusundan benzin axan, bərkidilməmiş detalı olan və s.) avtomobillər və avtoyükləyicilər yüklərin daşınmasına və yükləmə-boşaltma işlərinə buraxılır.

Belə yüklərlə yükləmə-boşaltma işlərinin görülməsi üçün istifadə edilən avtomobil hərəkətli yük kranlarının səsboğın borularında etibarlı qığılcım söndürən olmalıdır, elektrik kranları isə etibarlı torpaqlanmalıdır.

4.11.5. Elektrovozlara və teplovozlara dəmir yolu rəhbərliyi ilə müəyyən edilmiş ümumi normadan artıq əlavə yangınsöndürmə avadanlığı verilmir.

PM ilə işləyən manevr lokomotivləri saz qığılcımsöndürən qurğulara malik olmalıdır.

V hissə. 7-ci sinif təhlükəli yüklərin daşınması (bölünən radioaktiv materiallardan başqa)

5.1. Ümumi müddəalar

5.1.1. Bu Qaydalar xüsusi aktivliyi 74 kBk/kq-dan (0,002 mikro-küri/q) artıq olan radioaktiv materialların (RM), ümumi aktivliyi bu Qaydalara 17 nömrəli əlavənin 5-ci sütununda göstərilən həddən artıq olan miqdarda radioaktiv materialların və radioaktiv bölünən materialların (uran-233, uran-235, plutonium-238, plutonium-239, plutonium-241 və ya onların 0,015 kq-dək qarışıqları və bu radioaktiv maddələrin əsasında çəkisi 0,150 kq-dan çox olmayan neytron mənbələri) daşınması zamanı tətbiq edilir. Bu radioaktiv materiallar xüsusi nəqliyyat bağlama dəstlərində daşınır.

5.1.2. Yekun aktivliyi 17 nömrəli əlavənin 5-ci sütununda göstərilən kəmiyyətdən aşağı olan və onların xüsusi aktivliyi 74 kBk/kq-dan (0,002 mikro-küri/q) az olan RM təhlükəsiz yüklər üçün müəyyən edilmiş şərtlərlə daşınır.

Yükçöndərən belə yüklərin yüklənməsi üçün radioaktiv maddələrin ətraf mühitə düşməsinə istisna edən qabda təqdim etməlidir. Bu zaman qabın üstündə şüalanma

dozasının gücü 3 mk-3 v/s-dan (0,3 mber/s) artıq olmamalıdır. Belə qabların qapaqlarının iç səthində radiasiya təhlükəsi nişanı vurulur (6.2, nömrəli əlavə, şəkil 7a, 7b, 7c).

5.1.3. Qamma-defektoskopların radioaktiv başlıqları, qamma-terapiya aparatlarının şüalandırıcı başlıqları, bağlama komplektlərinin; qoruyucu konteynerləri, şüalandırıcı qurğuların konteynerləri, nəqliyyat-yenidəndoldurma konteynerləri və buna uyğun olaraq içindəki radioaktiv materialların etibarlı hermetikliyi təmin edilən, konstruksiyası *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* və sanitar nəzarəti orqanları ilə razılaşdırılmış digər xüsusi məmulatlar üçün nəzərdə tutulmuş qabda daşınır və müəyyən nəqliyyat kateqoriyasına uyğun şəkildə təhlükə nişanları ilə markalanır (6.2 nömrəli əlavə, şəkil 7a, 7b, 7c).

5.1.4. Daşıma zamanı radiasiya nəzarəti, yük yüklənməyə və nəql edilməyə hazırlandıqda, həmçinin yük yolboyu bələdçilərlə müşayiət edildikdə yükgöndərən, yük boşaldıqda isə yükalan tərəfindən həyata keçirilir.

Dəmir yolunun texniki təhlükəsizlik xidməti və sanitar-epidemioloji stansiyaları radioaktiv materialların daşınması zamanı radiasiya təhlükəsizliyinə əməl olunmasına müəyyən edilmiş qaydada nəzarət edir.

5.1.5. Radioaktiv yük qabının və markalanmasının müvafiq standartlara və bu Qaydaların tələblərinə uyğun olmasına, həmçinin daşıma şərtlərinin müəyyən edilməsinə görə bütün məsuliyyəti, qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada yükgöndərən daşıyır.

5.1.6. Bu Qaydalarla nəzərdə tutulmayan hallarda, «Yüklərin daşıma Qaydaları»nın, həmçinin radioaktiv maddələr daşınarkən təhlükəsizlik qaydalarının (RMNTQ-73)* və radioaktiv təhlükəsizlik normalarının (RTN-76/87) tələbləri rəhbər tutulur.

* RMNTQ-73 — radioaktiv maddələrin təhlükəsiz nəqli Qaydaları

5.2. Nəqliyyat bağlama komplektlərinə və radioaktiv bağlamalara olan tələblər

5.2.1. Radioaktiv maddələr, daşıma zamanı onların təhlükəsizliyini və toxunulmazlığını təmin edən, şüalanmadan mühafizəni, həmçinin onların ətraf mühitə düşməsinin qarşısını alan nəqliyyat bağlama dəstlərində daşınır.

Nəqliyyat bağlama dəstləri aşağıda göstərilən iki tipə bölünürlər:

A tipli dəst, radioaktiv maddələrin itkiyə getməsinin və ya səpələnməsinin qarşısını alan, normal daşıma şəraitində temperatur təsiri ilə müşayiət edilməyən, şüalanmadan mühafizənin səmərəliliyini təmin edən, mexaniki möhkəmliyə malikdir və sınaqlardan sonra müvafiq standartların və texniki şərtlərin tələblərinə cavab verir;

B tipli dəst, radioaktiv maddələrin itkiyə getməsinin və ya səpələnməsinin qarşısını alan, daşıma zamanı mümkün qəza hadisələri vaxtı temperaturun təsiri ilə müşayiət edilən şüalanmadan mühafizə səmərəliliyini təmin edən yüksək mexaniki möhkəmliyə və termodavamlığa malikdir, sınaqlardan sonra müvafiq standartların və texniki tələblərin şərtlərinə cavab verir.

A tipli bir ədəd bağlama komplektinə bu Qaydalara 17 nömrəli əlavədə göstərilən kəmiyyətdən artıq olmayan miqdarda (aktivlik üzrə) radioaktiv maddə yüklənə bilər.

5.2.2. Bağlama dəstinin konstruksiyası, daşıma zamanı dəstin davamlılığını, «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nə müvafiq olaraq onun hərəkət düzümündə etibarlı bərkidilməsini, vaqonun döşəməsinə olan qüvvənin 2200 kq/m²-dən (2,2 ts/m²), universal konteynerin döşəməsinə olan qüvvənin isə 1000 kq/m²-dən (1 ts/m²) çox olmamasını təmin etməlidir.

5.2.3. 10 kq-dan artıq çəkiddə olan bağlama dəstləri dəstəklərə, qulplara və onların yüklənib-boşaldılmasını asanlaşdıran digər alətlərə malik olmalıdır.

25 kq-dan artıq çəkiddə olan bağlama dəstləri qaldırıcı nəqliyyat vasitələrinin köməkliliyi ilə qaldırılmaq və yerləşdirilmək üçün xüsusi alətlərlə təchiz edilməlidir.

Qaldırıcı alətlər bağlama dəstinin çəkisindən 6 dəfə artıq ağırlığa davamlı olmalıdır.

5.2.4. Radioaktiv maddələr olan bağlamanın minimum çəkisi 5 kq-dan az olmamalıdır. Bağlama dəstinin minimum xarici ölçüsü 0,1 metrədən az olmamalıdır.

5.2.5. Bağlama dəstinin xarici səthində plombların vurulması üçün qurğular elə quraşdırılmalıdır ki, daşıma zamanı onun qopardılması və ya zədələnməsi mümkün olmasın.

Yükgöndərən daşıma üçün təqdim etdiyi hər bir bağlamanı plomblamalıdır.

5.2.6. Nəqliyyat bağlama dəstləri qüvvədə olan dövlət standartlarının və müvafiq qaydada təsdiq edilmiş texniki təhlükəsizlik üzrə şərtlərin tələblərinə cavab verməlidir.

Radioaktiv maddələrin seriyadankənar zavod istehsalı olmayan bağlama dəstlərində daşınmasına yol verilmir.

5.2.7. Bağlama dəstinin xarici səthində müvafiq standartların tələblərinə müvafiq markalanma və təhlükə nişanları vurulmalıdır.

A tipli bağlama dəstlərinin üstündəki yazılar metal səthdə perxlorvinil kimyəvi davamlı emal ilə və karton üzərində atmosfer təzyiqin davamlı mina ilə yazılmalıdır.

B tipli bağlama dəstinin üzərindəki yazılar alovun təsirinə davamlı olmalıdır.

5.2.8. Digər təhlükə növlərinə malik olan radioaktiv materialların bağlamalarının üzərinə əlavə təhlükə nişanları vurulur.

5.2.9. Radioaktiv materiallar olan nəqliyyat və sənaye bağlama dəstləri radioaktiv bağlamalar adlanır. Bir və ya bir neçə radioaktiv bağlamadan ibarət yük, radioaktiv yük və ya radioaktiv maddəli yük adlanır.

5.2.10. Radioaktiv bağlamaları göndərməmişdən əvvəl yükgöndərən nəqliyyat indeksini (radioaktiv bağlamanın səthinin istənilən nöqtəsindən 1 m məsafədə şüalanmanın ekvivalent dozasının gücünün mber/ç ilə ifadə edilmiş qiymətini) müəyyən etmək üçün hər bir bağlamanın şüalanmasının ekvivalent dozasının gücünü ölçməlidir. Ölçmənin nəticələri özündən böyük tam rəqəmə qədər yuvarlaqlaşdırılır və bağlamanın bir-birinə əks istiqamətdəki tərəflərinin xarici səthindəki nəqliyyat kateqoriyasının nişanına yazılır.

5.2.11. Bir neçə ayrı-ayrı kiçik qabaritli radioaktiv bağlamalar bir yükalanın ünvanına daşındıqda onlar bir yük yerində birləşdirilməlidir. Müxtəlif nəqliyyat kateqoriyalarından olan bağlamaların birləşdirilməsinə yol verilir.

Bağlamalar, ölçüsü 0,8x0,8x1 m olan qutuya aşağıda göstərilən tələblərə əməl edilməklə yerləşdirilir:

- a) qutunun konstruksiyası möhkəm olmalı və onda yerləşdirilmiş kiçik qabaritli radioaktiv bağlamaların tam toxunulmazlığı təmin olunmalıdır;
- b) qutunun əl ilə daşınması, çəngəlli yükvuranların və digər yükləndirici mexanizmlərin köməkliyi ilə qaldırılması üçün mexanizmə malik olmalıdır;
- c) yükqaldıran mexanizmi olmayan stansiyanın anbarı vasitəsilə kiçik göndərmələrlə yük qəbul edildikdə, kiçik qabaritli radioaktiv bağlamaların birləşdirilmiş yük çəkisi 80 kq-dan, həmin qurğulara malik olan stansiyalarda isə 700 kq-dan artıq olmamalıdır.

Qutunun bir-birinə əks istiqamətdəki yan tərəflərinin üzərində radioaktivlik üzrə təhlükə nişanları, hər bir bağlamanın nəqliyyat indeksi və bağlamalarda olan izotoplar göstərilən siyahıya malik olmalıdır.

Bağlamalar qutuya elə yığılmalıdır ki, daşınma zamanı plombların və nəqliyyat kateqoriyalarının təhlükə nişanlarının zədələnməsinə yol verilməsin.

Kiçik qabaritli radioaktiv bağlamaların nəqliyyat indekslərinin cəmi 50-dən artıq olmamalıdır.

5.2.12. Radioaktiv bağlamanın səthinin və ya səthindən 1 m. məsafədə şüalanmanın ekvivalent gücündən asılı olaraq radioaktiv bağlamalar üç nəqliyyat kateqoriyasına və dörd təhlükəli yüklər qrupuna bölünürlər (2 nömrəli cədvəl).

Təhlükə nişanlarının nümunələri 6.2 nömrəli əlavə, şəkil 7a, 7b, 7c-də göstərilmişdir.

5.2.13. Radioaktiv yük göndərilənədək yükqondərən, radioaktiv bağlamanın xarici səthində «çıxarılan»* radioaktiv çirklənmənin olmamasını, həmçinin ümumi radioaktiv çirklənmə səviyyəsinin yolverilən 10 alfa-hissəciklərinin (dəq. sm²), 100 beta-hissəciklərinin (dəq. sm²) kəmiyyətlərindən artıq olmamasını yoxlamalıdır.

2 nömrəli cədvəl

7-ci sinif təhlükəli yüklərin nəqliyyat kateqoriyaları və qrupları

Qrup	Radioaktiv bağlamanın nəqliyyat kateqoriyası	Təhlükə nişanının rəngi	Nəqliyyat indeksi	Şüalanmanın maksimum səviyyəsi m3v/saat (mber/saat)	
				Bağlamanın səthində	Bağlamanın səthindən 1 m məsafədə
1	I	Ağ	O	0,005 (0,5)	0,0005 (0,05)

2	II	Yuxarı hissəsi sarı, aşağı hissəsi ağ	ψ 1	0,50 (50,0)	0,01 (1,0)
3	III	Həmçinin	ψ 10	2,0 (200,0)	0,10 (10,0)
4	III Yüksəldilmiş şüalanma səviyyəli və «müstəsna istifadə» şərtləri ilə nəql edilən.	«—»	ψ 50	10,0 (1000,0)	0,50 (50,0)

5.2.14. Radioaktiv yüklərin vaqon göndərmələri zamanı yükəndərən vaqonun hər bir yan tərəfinə nəqliyyat vasitəsi üçün nişan vurmaldır (6.2. nömrəli əlavə, şəkil 7a, 7b, 7ç).

* «Çıxarılan» radioaktiv cirkənmə — səthi ilə zəif əlaqəsi olan radioaktiv cirkənmədir, hansı ki «sürtmə» üsulu ilə müəyyən edilir. Vaqonların, konteynerlərin və radioaktiv bağlamaların xarici səthlərinin «çıxarılan» radioaktiv cirkənməsinə yol verilmir.

5.3. Radioaktiv yüklərin daşınmasının təşkili

5.3.1. Sayından, radioaktiv bağlamaların çəkisindən və nəqliyyat indeksindən asılı olaraq radioaktiv maddələr örtulu vaqonlarda (tormoz meydançaları olmayan), aztonlu, vaqon və kiçik göndərmələrlə, dəmir yolunun brutto çəkisi 3 və 5 ton olan universal konteynerlərdə, yükəndərənlərin və yükalanların ixtisaslaşdırılmış konteynerlərində, yük qatarlarında, həmçinin poçt-baqaj və sənişin qatarlarında yük baqajı kimi daşıma bilər.

5.3.2. İstənilən əlaqələrdə radioaktiv bağlamaların daimi daşınması üçün yükəndərənlərə və ya yükalanlara məxsus, xüsusi avadanlıqlarla təchiz edilmiş vaqonlardan istifadə edilə bilər.

5.3.3. Nəqliyyat indeksinin cəmi 50-dən artıq olan radioaktiv bağlamalarının, həmçinin istənilən kateqoriyalı bağlama qruplarının kiçik və aztonluq göndərmələrlə universal konteynerlərdə və yük baqajı kimi daşınmasına yol verilmir.

5.3.4. Qısaömürlü nuklidli (yarımparçalanma dövrü 15 günədək) radioaktiv bağlamaların və müəyyən temperatur rejiminə əməl olunması tələb olunan bağlamaların yük qatarlarında daşınmasına yol verilmir. Belə bağlamalar yalnız sənişin qatarları ilə daşıma bilər.

5.3.5. Kiçik göndərmələrlə bir yük yerində çəkisi 500 kq-dan çox olmayan radioaktiv bağlamalar (bir yük yerinin çəkisi 500 kq-dan çox olan bağlamalar ancaq göndərmə və təyinat stansiyalarının rəislərinin razılığı ilə) daşınmaq üçün qəbul edilir, nəqliyyat paketlərinin daşınması zamanı nəqliyyat paketlərinin çəkisi 1 t-dan artıq olmamaldır.

5.3.6. Bir ünvanə göndərilən radioaktiv bağlamalar yükəndərən tərəfindən nəqliyyat paketlərində, yüklərin nəqliyyat paketlərində daşıma qaydalarının və «Nəqliyyat paketləri. Paketləşdirmə vasitələrinin tətbiqinin təşkili. Ümumi texniki tələblər», Dövlət və Beynəlxalq standartların tələbləri nəzərə alınmaqla paketləşdirilmiş şəkildə göndəriləlidir.

5.3.7. Yığıma vəqonda digər yüklərlə birgə I kateqoriyadan olan nəqliyyat bağlamalarını məhdudiyətsiz, II və III kateqoriyadan olan nəqliyyat bağlamalarını isə nəqliyyat indekslərinin cəmi 50-dən çox olmayan sayda daşınır.

5.3.8. Bir vəqonda radioaktiv yüklərlə birgə digər təhlükəli yüklərin və aydınlaşdırılmamış kino, foto, rentgen lentlərinin və plastinkaların daşınmasına yol verilmir.

5.3.9. Yalnız radioaktiv yüklərlə yüklənmiş vəqonlarda bu Qaydaların 5.3.14-cü və 5.3.15-ci bəndlərinin tələblərinə əməl edilməklə istənilən nəqliyyat kateqoriyalarından olan bağlamalar daşına bilər. Belə halda yüklərin təyinat yerinədək mütəxəssislər tərəfindən müşayiət edilməsi zəruriyyəti, yükəgöndərən tərəfindən müəyyən edilir.

5.3.10. Radioaktiv bağlamaları qəbul edərkən dəmir yolu, dozimetrik yoxlama keçirməlidir və alınan nəticələrlə qoşma sənədlərin göstəriciləri arasında uyğunsuzluq aşkar etdikdə, dəmir yolu yükü daşımaq üçün qəbul etməkdən imtina etməlidir.

Aşkar edilmiş pozuntular ümumi formalı aktlarla sənədləşdirilir. Aktların surəti yerli, idarədaxili və *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq nəzarət orqanlarına, həmçinin yükəgöndərənə göndərilir.

5.3.11. Yükəgöndərən qaimənin «Yükün adı» sütununda: «Radioaktiv maddə», radioaktiv maddənin adı, bağlamanın nəqliyyat kateqoriyası, nəqliyyat indeksi, maddənin bekerellərdə aktivliyi (kürü) göstərməlidir.

Qaimənin yuxarı hissəsində yükəgöndərən qırmızı rəngli «Radioaktivdir» ştempelini və əgər radioaktiv yük digər təhlükə növlərinə malikdirsə, əlavə həmin təhlükə növləri haqqında ştempelləri vurmağıdır. Stansiya həmin ştempelləri vəqon vərəqinə də vurur.

5.3.12. Radioaktiv yüklər, radioaktiv bağlamaların saxlanması üçün xüsusi anbarlar nəzərdə tutulmuş stansiyalara göndərməyə 24 saat qalmış, radioaktiv bağlamalar ümumi anbarlarda saxlanılan stansiyalara isə göndərməyə gündüz vaxtı 6 saat qalmış və yerli vaxt ilə saat 9-dən 11-dək göndərildikdə 12 saat qalmış gətirilir.

5.3.13. «Müstəsna istifadə» şərtlərilə daşınan III nəqliyyat kateqoriyalı 4-cü qrup təhlükəli bağlamaların yüklənib-boşaldılması yalnız yükləmə-boşaltma mexanizmləri və yük sahiblərinin gücü ilə yerinə yetirilir.

5.3.14. Radioaktiv bağlamalar yükəgöndərən tərəfindən elə yerləşdirilməli və ekranlaşdırılmalıdır ki, vəqonun və konteynerin yuxarı səthinin istənilən nöqtəsində şüalanmanın ekvivalent dozasının gücü 2m3v/saat-dan (200 mber/saat), səthindən 2 m məsafədə isə 0,1 m 3v/saat-dan (10 mber/saat) artıq olmasın.

5.3.15. Radioaktiv bağlamalarla tam yüklənmiş vəqonlar qatar tərkibində sərnişin vəqonları, insanlarla tutulu yük vəqonları, tormoz meydançası olan və ya təhlükəli, o cümlədən zəhərli və ya partlayıcı yüklə yüklənmiş vəqonlarla yanaşı olmamalıdır.

5.3.16. Qatarın tərkibində radioaktiv bağlamalarla yüklənmiş vəqonun olması barədə natura vərəqində «Radioaktivdir» qeydi edilir.

5.3.17. Yük daşımaya təhvil verilən gün, yükəgöndərən yükəkalana onun ünvanına göndərilən radioaktiv bağlamalar haqqında, yükün adını, yerin sayını, radioaktiv

bağlamaların kütləsini, göndərmə tarixini, vaqonun (konteynerin) və göndərmənin nömrəsini göstərməklə, teleqram vurur.

5.3.18. Yükalan onun ünvanına göndərilmiş radioaktiv bağlamaların gəlməsini izləməli və onlar müəyyən edilmiş müddətdə gəlmədikdə, dəmir yolundan həmin yüklərin axtarılmasını və radioaktiv bağlamaların təyinatı üzrə çatdırılmasını tələb etməlidir. Təyinat stansiyası baş verən hadisə haqqında daxili işlər və nəqliyyatda texniki təhlükəsizlik və sanitar nəzarəti orqanlarına, yükləyicilərə məlumat verməli və «Yüklərin daşınma Qaydaları»na əsasən sənədləri təqdim edən yükalanın sifarişi ilə, göstərilən sənədlər olmadıqda isə yükləyicinin bu Qaydaların 5.3.17-ci bəndində göstərilən teleqramı üzrə radioaktiv bağlamaların axtarışını təmin etməlidir.

5.3.19. Radioaktiv bağlamalar gəldikdə, təyinat stansiyası «Yüklərin daşınma Qaydaları»na əsasən yükalanı bu barədə məlumat verməlidir. Yük gəldikdən sonra 12 saat ərzində bağlamanın vəziyyətindən asılı olmayaraq, yükalan onları stansiyadan çıxarmalıdır.

Yükalan təyinat məntəqəsində radioaktiv bağlamaları vaxtında qəbul etmədikdə və onların çıxarılmasını ləngitdikdə, dəmir yolu bu bağlamaların məcburi şəkildə çıxarılması üçün tədbirlər görülməsi haqqında nəqliyyatda daxili işlər orqanlarına müraciət etməlidir.

5.3.20. Əgər qaimədə göstərilən yükalan təyinat stansiyasında olmazsa, bu zaman yükləyicinin dəmir yolundan müvafiq xəbərdarlıq aldıqdan sonra bir gün ərzində yükün digər istehlakçıya verilməsi (ünvanın dəyişdirilməsi) məsələsini həll etməlidir.

5.3.21. Radioaktiv bağlamanın plömlərinin və ya radioaktiv bağlamanın zədələndiyi aşkar edildikdə, bağlama açılmadan və onun içindəkilər yoxlanılmadan ümumi formalı akt tərtib edilir və bu barədə dərhal yükləyicilərə, yolun texniki təhlükəsizlik üzrə xidmətinə, sanitar-epidemioloji stansiyasına və yerli sanitar nəzarəti və Daxili İşlər Nazirliyinin orqanlarına məlumat verilir. Belə hallarda bağlamalar yalnız yükalan tərəfindən açılır və yoxlanılır.

5.3.22. Yalnız radioaktiv yüklər yüklənmiş vaqonlar və konteynerlər boşaldıqdan sonra yükalan vaqonların və konteynerlərin radiometrik yoxlanılmasını həyata keçirməlidir (radioaktiv maddələrlə «çıxarılan» çirklənmə olmamalıdır) və radioaktiv təhlükə nişanlarını çıxarmalıdır. 5.2.13-cü bənddə göstərilən səviyyələri keçən çirklənmə aşkar edildikdə, dezaktivasiya keçirilməlidir.

Vaqonlarda və konteynerlərdə «çıxarılan» çirklənmənin olmaması haqqında yükalan stansiyaya arayış verməlidir. Arayış verilənədək vaqonlar yükanda «boşdayanmada» qalır.

5.3.23. Vaqonların dezaktivasiyası yükalanın gücü ilə dəmir yolu nəqliyyatında texniki təhlükəsizlik üzrə idarə daxili xidmətin və sanitar nəzarətinin xətti təşkilat nümayəndələrinin nəzarəti altında yerinə yetirilir.

Vaqonların dezaktivasiyası və onların boş dayanması ilə əlaqədar məsrəflər çirklənmədə günahkar olan təşkilatlara müəyyən edilmiş qaydada təqdim edilir.

5.3.24. Radioaktiv bağlamalar daşınma və saxlanma zamanı qabın üzərindəki manipulyasiya nişanlarına müvafiq vəziyyətdə qoyulmalıdır. Dayanıqlılığının təmin

edilməsi üçün yükçöndərən onları vaqonun və ya konteynerin içində etibarlı şəkildə bərkitməlidir.

5.4. Universal konteynerlərdə radioaktiv yüklərin dəmir yolu ilə daşınması

5.4.1. Radioaktiv maddələrin bağlamaları dəmir yolunun universal konteynerlərində daşınmaya yalnız konteyner əməliyyatları aparılması üçün açıq olan stansiyalara təyinatla qəbul edilir. Universal konteynerlərdə belə daşınma dəmir yolunun «Yüklərin daşınma Qaydalar»-1 ilə həyata keçirilir.

Radioaktiv yükləri yükləmək üçün yalnız brutto çəkisi 3 ton və 5 ton olan saz metal konteynerlər ayrılır.

5.4.2. Bir konteynerə radioaktiv bağlamalarla birgə digər yüklərin yüklənməsinə yol verilmir. Radioaktiv yüklər konteynerin içində yükçöndərən tərəfindən möhkəm (dayaqlardan, tirlərdən, amortizasiyaedici və digər materiallardan istifadə edilməklə) bərkitilməlidir.

5.4.3. Radioaktiv bağlamalar yükləndikdən sonra yükçöndərən universal konteynerin xarici səthində və ondan 1 m məsafədə şüalanmanın ekvivalent gücünü və bu ölçmələrin maksimum göstəriciləri üzrə konteynerin nəqliyyat kateqoriyasını müəyyən etməlidir.

Konteynerdə hər hansı radioaktiv maddələr olan bağlamaların yerləşdirilməsindən asılı olmayaraq, yükçöndərən konteynerin xarici səthindəki və ondan 1 m məsafədə şüalanma dozasının ekvivalent gücünün III nəqliyyat kateqoriyasına (3-cü təhlükə qrupu) aid bağlamalar üçün müəyyən edilmiş ölçüdən artıq olmaması və konteynerlərə yüklənən radioaktiv bağlamaların nəqliyyat indeksləri cəminin isə 50-dən artıq olmaması üçün lazım olan şəraiti təmin etməlidir.

5.4.4. Yükçöndərən müəyyən edilmiş nəqliyyat kateqoriyasını qaimədə göstərməli, konteynerin isə tininə və arxa divarlarına və damına müvafiq nəqliyyat kateqoriyasına uyğun olaraq, üzərində nəqliyyat indekslərinin cəmi göstərilməklə təhlükə nişanlarını (6.1 nömrəli əlavə, şəkil 7a,7b,7c) yapışdırır.

5.4.5. Konteynerdəki radioaktiv yükün çəkisi konteynerin yükqaldırma qabiliyyətindən artıq olmamalıdır.

5.4.6. Radioaktiv bağlamalar olan konteynerlər, bir qayda olaraq, yol boyu ayrılmayan vaqonlara yüklənməlidir. Belə konteynerlər tormoz meydançası olmayan vaqonların orta hissəsinə qoyulur.

Radioaktiv bağlamalar olan konteynerlər bu Qaydaların 5.3.14-cü və 5.3.15-ci bəndlərinin tələblərinə cavab verən vaqonlara yüklənməlidir.

5.4.7. II və III nəqliyyat kateqoriyalarına (2-ci və 3-cü təhlükə qrupları) bərabər sayılan radioaktiv bağlamalar olan universal konteynerlərin, aydınlaşdırılmamış kino, foto, rentgen lentləri və lövhələri ilə yüklənmiş konteynerlərin bir vaqona yüklənməsinə yol verilmir.

5.4.8. Göndərmə, təyinat və çeşidləmə məntəqələrindəki konteyner meydançalarında 1-ci nəqliyyat kateqoriyasına bərabər tutulan konteynerlərdən başqa, radioaktiv yüklü

konteyner neqativ kino, foto, rentgen lentləri və lövhələri ilə yüklənmiş konteynerlərdən 5 m-dən çox məsafədə qoyulmalıdır.

5.4.9. Konteynerlərə yüklənmiş radioaktiv bağlamaların səthinin, həmçinin universal konteynerlərin səthinin radioaktiv çirklənməsi 5.2.13-cü bəndin tələblərinə uyğun olmalıdır.

5.5. Radioaktiv yüklərin sərnişin qatarlarında daşınması

5.5.1. Baqaj vaqonunda I nəqliyyat kateqoriyasına aid radioaktiv bağlamaların eyni vaxtda daşınma miqdarı məhdudlaşdırılmır. Daşınma, yol boyu yenidən yükləmə olmadan aparılır.

5.5.2. II və III kateqoriyalardan olan radioaktiv bağlamalar kiçik partiyalarla aşağıdakı şərtlərlə, yük-baqaj qismində daşınmaya qəbul edilə bilər;

a) radioaktiv bağlamaların xarici səthində «çıxarılan» radioaktiv çirklənmə olmadığı, ümumi çirklənmənin ölçüsü isə 5.2.13-cü bənddə göstərilən kəmiyyətdən artıq olmadığı halda;

b) II və III kateqoriyalarda olan bağlamaların ümumi sayı elə olmalıdır ki, nəqliyyat indekslərinin cəmi 10-dan artıq olmasın;

c) baqaj vaqonunda insanların olduğu yerdə şüalanmanın ekvivalent dozasının gücü 0,01 m³v/saat-dan (1 mber/saat) artıq olmadığı halda;

ç) bir radioaktiv bağlamanın maksimum çəkisi, yükçündənin və yükalanın vəsaitləri ilə yükləmə-boşaltma işləri mexanikləşdirilmiş üsulla aparılırsa, 165 kq-dan, əllə yükləndikdə isə 50 kq-dan artıq olmadığı halda;

d) bir bağlamanın minimum brutto çəkisi 10 kq olduğu, ölçüsü isə 0,2x0,2x0,2 m-dən az olmadığı halda.

Müstəsna hallarda yükçündənin xahişi və stansiya rəisinin icazəsilə bir bağlamanın minimum brutto çəkisinin 5 kq olmasına, tərkibində «nişanlanmış» radioaktiv maddələr və ya radioaktiv tibb preparatları olan dəstlərin çəkisinin 5 kq-dən az olmasına yol verilir. Bağlama dəstlərinin xarici minimum ölçülərindən biri 0,1 m-dən az olmamalıdır.

5.5.3. Ayrı-ayrı hissələrinin çəkisi 50 kq-dan artıq olan göndərmələr o şərtlə qəbul edilir ki, qatarın təyinat stansiyasında dayanma müddəti 5 dəqiqədən az olmasın.

5.5.4. Yükalan onun ünvanına gəlmiş radioaktiv yükü almaq üçün qatara sərnişin qatarının gəldiyi vaxt yaxınlaşmalıdır.

Yükalan olmadıqda, radioaktiv yük baqaj vaqonundan baqaj anbarına yığılır. Eyni vaxtda stansiya rəisi 5.3.19-cu bəndə müvafiq tədbirlər görür.

5.5.5. I nəqliyyat kateqoriyasına aid olan radioaktiv bağlamalar, dəmir yolunun Sərnişindaşıma İstehsalat Birliyi rəisinin icazəsi olduqda müşayiətçi ilə sərnişin qatarının ayrıca kupesində daşınma bilər.

Yükləmə üçün sifariş qatarın yola düşməsinə qədər ən azı 5 saat qalmış verilməlidir. Belə əl yükünün ümumi çəkisi 200 kq-dan çox olmamalıdır.

Daşınmasına icazə verilmiş radioaktiv bağlamaları yükçöndərən qatarın yola düşdüğü gün onun yola düşməsinə 2 saat qalmış stansiyağa gətirir. Müşayətçi əvvəlcədən stansiya rəisinə yaxınlaşmalı və ezamiyyət vəsiqəsini və ona radioaktiv maddələrin daşınmasının həvalə edilməsi haqqında digər sənədləri stansiya rəisinə təqdim etməlidir.

5.6. Radioaktiv maddələrdən boşaldılmış, qaytarılan qabların daşınması

5.6.1. Radioaktiv maddələr boş nəqliyyat bağlama dəstlərindən təmizlənməli, onların xarici səthlərində radioaktiv maddələrlə «çıxarılan» çirklənmə olmamalıdır. Bu zaman ümumi radioaktiv çirklənmə 5.2.13-cü bənddə göstərilən kəmiyyətlərdən artıq olmamalıdır.

Onların daşınması ümumi əsaslarla məhdudiyyət qoyulmadan həyata keçirilir.

Konteynerin qoruyucusu içində radioaktiv maddələrlə (açılmış ampulalar və ya penallar, pambıq və s.) çirklənmiş materiallar olmamalı, konteynerin xarici səthindən 0,1 m məsafədə şüalanmanın ekvivalent dozasının gücü 1 mk3v/saat-dan (0,1 mber/saat) artıq olmamalıdır.

Yükçöndərən tərəfindən konteyner bağlanmalı, plomblanmalı və radioaktiv təhlükə nişanları vurulmamış xarici bağlamaya yerləşdirilməlidir.

5.6.2. Boş qabı göndərən qaimədə, «Yükün adı» sütununda «Radioaktiv maddənin qabı təmizlənməmiş və təhlükəsizdir» sözlərini qeyd etməlidir. Bundan başqa o, qaiməyə radioaktiv maddələr nəql edilərkən təhlükəsizlik qaydaları (RMNTQ-73) ilə müəyyən edilmiş formada sertifikat əlavə etməlidir.

5.7. Stansiyada radioaktiv yüklərin müvəqqəti saxlanma şərtləri

5.7.1. Radioaktiv yükləri daima qəbul edən və göndərən, həmçinin onları müvəqqəti saxlayan stansiyalarda ümumi istifadə anbarlarında sahəsi 10 m²-dən az olmayan xüsusi yerlər ayrılmalı və çəpərlənməlidir. Ayrılmış yer kərpic və ya betondan hazırlanmış materialla çəpərlənməli və onun hündürlüyü 2 m-dən az olmamalıdır. Divara radioaktiv təhlükə nişanı vurulur (6.2 nömrəli əlavə, şəkil 7a,7b,7c).

Anbarın bu hissəsinə kənar şəxslərin daxil olmasına yol verilmir.

5.7.2. Radioaktiv yüklərin saxlanılması üçün yerlər tərkibində yolun daşıma birliyinin baş mühəndisi (komissiyaanın sədri), Texniki təhlükəsizlik xidmətinin, yük və kommərsiya şöbəsinin rəisi, stansiya rəisi, yol nəqliyyat-ekspedisiya müəssisələrinin, istehsalat sahəsinin və ya mexanikləşdirilmiş yükləmə-boşaltma işləri sahəsinin, yolun yanğından mühafizəsinin, yolun sanitar-epidemiologiya stansiyasının (Yol SES), *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin müvafiq qurumlarının* və nəqliyyatda daxili işlər orqanlarının nümayəndələri daxil olan komissiya tərəfindən müəyyən edilir.

Ayrılmış yerlər radioaktiv təhlükəsizlik normalarına (RTN-76/87), radioaktiv maddələr və digər ionlaşdırıcı şüalanma mənbələri ilə işləmək üçün qanunvericiliyin tələblərinə əsasən sanitar qaydalarına (ƏSQ-72/87) müvafiq surətdə avadanlıqlarla təchiz edilməlidir.

Komissiya qəbul aktını tərtib edir və bu aktda radioaktiv yüklərin saxlanması qaydaları, anbarların ərazisinə radioaktiv maddələrin aparılmasına icazə verilən işlərin xarakteri göstərilir. Qəbul aktı əsasında Yol SES radioaktiv yüklərin saxlanılmasına icazə verən sanitariya pasportu (3 il müddətinə) tərtib edir. Sanitariya pasportunun surəti qeydiyyatdan keçirilməsi üçün daxili işlər orqanlarına göndərilir.

5.7.3. I, II, III Nəqliyyat kateqoriyasına aid olan radioaktiv bağlamalar anbarlarda başqa yüklərlə bir yerdə aşağıda göstərilənlərə əməl etdikdə müvəqqəti saxlanıla bilər:

a) Azərbaycan Respublikasının Dövlət mühəndislik nəzarət Komitəsi tərəfindən verilmiş xüsusi rəziyyət 7 (lisenziya) ilə müəyyən edilmiş şərtlərin tələblərinə əməl olunarsa;

b) radioaktiv bağlamaların eyni vaxtda saxlanması üçün nəqliyyat indekslərinin cəmi 50-dən artıq olmasın;

c) radioaktiv maddələrin saxlanması üçün ayrılmış yerlər aydınlaşdırılmamış kino, foto, rentgen lentləri və plastinkaları olan yüklərdən, həmçinin baqajdan 18 nömrəli əlavədə göstərilən məsafədə yerləşdirilməklə;

ç) radioaktiv bağlamalar saxlanılan anbarın xarici səthində şüalanma dozası 3 mk3v/saat-dan (0,3 mber/saat) çox olmamaqla;

d) stansiyadan kənarında ekvivalent dozanın gücü bu ərazinin fonuna nisbətən 0,3 mk3v/saat-dan (0,03 mber/saat) çox olmadıqda;

e) şüalanma dozasının gücünə Yolun Texniki təhlükəsizlik xidməti və SES işçiləri tərəfindən nəzarət edildikdə.

5.7.4. Radioaktiv yükləri epizodik hallarda qəbul edən və göndərən stansiyalarda radioaktiv yüklərin ümumi anbarlarda müvəqqəti saxlanılmasına bu Qaydaların 5.7.3-cü bəndinin tələblərinə əməl edildikdə yol verilir.

5.7.5. «Müstəsna istifadə» şərtləri ilə daşınan III nəqliyyat kateqoriyasına aid (4-cü təhlükə qrupu) bağlamaların dəmir yolu stansiyasının ərazisində saxlanılmasına yol verilmir.

5.7.6. Radioaktiv yüklərin saxlanılma müddətinə və şərtlərinə nəzarəti təmin etmək üçün ayrıca boşaltma kitabı (QU-44 formasında) aparılmalıdır.

VI hissə

6.1. Təhlükəli yüklərin daşınmasında təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə əsas tələblər

6.1.1. Yükgöndərənlər, yükalanlar, magistral və sənaye dəmir yolu nəqliyyatı işçiləri vaqonların və konteynerlərin sahibləri və icarədarları, eləcə də nəqliyyat-ekspedisiya xidməti göstərən müəssisələr tərəfindən, təhlükəli yüklərin daşınmasında bu Qaydalara, təhlükəli yüklərin daşınmasına aid olan digər normativ-texniki sənədlərə əməl etməlidirlər.

6.1.2. Təhlükəli yüklər dəmir yolu ilə daşınmaya, yüklərin daşınma Qaydalarının müəyyən etdiyi qaydaya uyğun qəbul edilir.

6.1.3. Yeni növ təhlükəli yüklər dəmir yolu ilə daşınmaya Azərbaycan Respublikası *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmaqla və Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən təsdiqlənmiş qaydaya uyğun olaraq yol verilir.

6.1.4. Yükgöndərənlər 6.1.1 bəndinin tələbindən başqa, aşağıdakıları yerinə yetirməyə borcludurlar:

a) təhlükəli yükləri yalnız öz quruluşuna, texniki vəziyyətinə və təyinatına görə müəyyən təhlükəli yükün təhlükəsizliyini və qorunmasını təmin etməklə daşınmasına yararlı olan vaqonlara yükləməyə;

b) standartların, konkret təhlükəli yüklərin texniki şərtlərinin tələblərinə cavab verən qablar, qablaşdırma və qablaşdırma dəstlərini işlətmək, eləcə də yüklərin nəqli zamanı dinamik təsirdən, hərərətin, rütubətin dəyişməsindən törəyə bilən axıntı və dağılmaların qarşısını almaq məqsədilə, onları müəyyən olunmuş proqram və üsullara uyğun olaraq sınaqdan keçirməyə.

6.2. Təhlükəli yüklərin daşınmasının təşkili. Təhlükəli yüklərin verilməsi və daşınmaq üçün qəbulu

6.2.1. Təhlükəli yüklərin daşınmaya verilməsi və qəbulu yüklərin daşınma Qaydalarına uyğun aparılmalıdır.

6.2.2. Təhlükəli yüklər daşınmaya, xırda və konteyner göndərmələri istisna olmaqla, yalnız xüsusi ayrılmış yerlərdə təqdim olunur.

6.2.3. Konkret təhlükəli yük daşınmaya yükgöndərən tərəfindən, yalnız yüklərin daşınma Qaydalarında təyin olunmuş göndərişin növü ilə, standartda və bu məhsulun texniki şərtlərində nəzərdə tutulan qablardan və qablaşdırmalardan istifadə olunmaqla təqdim olunmalıdır.

6.2.4. Maye halında daşınan təhlükəli yüklərin ümumi istifadə olunan yerlərdə doldurulub-boşaldılmasına, eləcə də bu yüklərin doldurulub-boşaldılması üçün ləvazimat və vasitələri olmayan və xüsusi ayrılmayan yerlərdə yol verilmir.

6.2.5. Yükgöndərənlərin dalan yollarında qəbul edilmiş və yükalanın xidmət etdiyi ünvana gəlmiş I sinif təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonları, stansiyaya daxil olduğu andan 2 saatdan artıq qala bilməz.

6.2.6. Təhlükəli yükləri tək-tək vaqonlarla və ya xırda göndərmələrlə, eləcə də ümumi istifadə yerlərində boşaltma şərti ilə konteynerlərlə göndərilədiyi halda, yükgöndərən dəmir yolu stansiyasının rəisinin yükü qəbul edən dəmir yolu stansiyasının rəisinin teleqrafla və yaxud yazılı surətdə razılığını almalıdır.

Təhlükəli yüklərin doldurulmasına və boşaldılmasına ümumi tələblər

6.2.7. Təhlükəli yüklərin doldurulması və boşaldılması dəmir yolu Nizamnaməsinin, yüklərin daşınma Qaydalarının və başqa normativ-texniki sənədlərin tələblərinə uyğun aparılmalıdır.

6.2.8. Yükgöndərənələr (yükalanlar) — təhlükəli yükləri daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış, vaqonların icarədarları və ya şəxsi vaqonların sahibləri hər yükləmədən əvvəl təhlükəli yükün təhlükəsiz daşınmasını təminat verən, işçi və qurğu avadanlıqları daxil olmaqla, vaqonların texniki sazlığını təsdiq edən şəhadətnaməni (9 nömrəli əlavəyə uyğun formada) stansiya və vaqon deposu işçilərinə təqdim etməlidirlər. Vaqon təsərrüfat işçisi şəhadətnamənin nömrəsini VU-14 formalı xüsusi kitabda qeyd edir. Yükgöndərənin cavabdeh nümayəndəsi isə, fakturanın arxa tərəfinin 4-cü sütununda: «Vaqon texniki və kommərsiya cəhətdən sazdır, müvafiq təhlükəli yüklərin daşınmasına yararlıdır, onun işçi və qurğu avadanlığı müəyyən olunmuş tələblərə uyğundur» qeydini aparmalı və öz imzası ilə onu təsdiq etməlidir.

6.2.9. Vaqon-sisternlərin təhlükəli yüklərlə doldurulması, yalnız doldurma məntəqəsinin heyəti tərəfindən vaqon-sisternlərə baxış keçirildikdən və göstərilən məhsulun daşınması üçün, onların yararlılığı haqqında jurnalda müəyyən olunmuş formada qeyd edildikdən sonra icazə verilir.

Doldurulma-boşaldılma estakadasında təhlükəli yüklərin yüklənməsi və boşaldılmasından əvvəl vaqon sistemləri hər iki tərəfdən tormoz başmaqları ilə etibarlı bərkidilməlidir, yoldəyişdiricini isə elə çevirmək lazımdır ki, başqa qatarın vaqonları yükləmə (boşaltma) yoluna daxil ola bilməsin.

Qatarların yükləmə (boşaltma) yoluna daxil olmaması üçün imkan olmadıqda, bu vəziyyəti aradan qaldırmaq üçün əlavə texniki tədbirlər nəzərdə tutulmalıdır.

6.2.10. Yükgöndərənin, təhlükəli yükləri vaqonlara və konteynerlərə, bu məhsul üçün standartlarla, texniki şərtlərlə müəyyən olunmuş normadan artıq yüklənməməlidir.

6.2.11. Stansiyalarda tezalısan yüklərin, xırda göndərişlə və konteynerlə yükləmə və boşaldılması elektriklişdirilməmiş yollarda aparılmalıdır. Belə yolu ayırmaq mümkün olmadıqda, istisna hallarda dəmir yolu şöbəsinin raisinin icazəsi ilə elektriklişmiş yoldan istifadə etmək olar, belə olduğu halda kontrakt şəbəkəsi sərbəst elektrik qidalandırıcı qrupdan ayrıca bölmə açarı vasitəsi ilə ayrılmalı, əlavə torpaqlanma bıçağı ilə təchiz edilməli və kontakt şəbəkəsindən gərginlik çıxarılmalıdır.

6.2.12. Təhlükəli yüklərin vaqonlarda (vaqon-sisternlərdən başqa) və konteynerlərdə, eləcə də açıq vaqonlarda ixtisaslaşdırılmış konteynerlərin yerləşdirilməsi və bərkidilməsi «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»-nə uyğun aparılmalıdır. Yükgöndərənin təhlükəli yüklərin konteynerlərdə yerləşdirilməsi və bərkidilməsi üsullarını dəmir yolu şöbəsi ilə razılaşdırmaqla hazırlayır və təsdiq edir. Bu üsullar Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu İdarəsi tərəfindən təsdiq olunmuş «Yüklərin yüklənməsi və bərkidilməsinin texniki şərtləri»nin I bölməsinin tələblərinə uyğun olmalıdır.

Vaqonlarda və konteynerlərdə yükləri bərkitmək üçün istifadə olunan material, daşınan təhlükəli yerə ətalətli (inertni) olmalıdır.

6.2.13. Təhlükəli yüklərin qabları və qablaşdırılması Dövlət standartına, yüklərin daşınma Qaydalarına uyğun olmalıdır.

6.2.14. Təhlükəli yüklərin şüşə qablarda xırda göndərişlə daşınmasına (çəkisi 1 kq-a qədər, həcmi isə 1 litrdən artıq olmayan, xırda çeşidlənmiş yüklərdən başqa) yol verilmir.

6.2.15. Təhlükəli yüklərin xırda çeşidlərdə təmiz kütləsi 1 kq-dan, həcmi isə 1 litrdən artıq olmayan daşınmalar yüklərin daşınma Qaydalarına uyğun həyata keçirilir.

6.2.16. Yükləri xırda göndərişlə göndərən zaman qablar I qrup qablaşdırma üçün nəzərdə tutulan dövlət standartının tələblərinə uyğun sınaqdan keçirilməlidir.

6.2.17. Təhlükəli yüklərin boş qabları yüklərin daşınma Qaydalarına uyğun daşınır.

Qatar və manevr işlərinin təşkilində təhlükəsizlik tədbirləri

6.2.18. Təhlükəli yüklərlə yüklənmiş vaqonların, qatar və manevr (hazırlıq) işlərinin təşkili zamanı, daşınma sənədlərində göstərilmiş xüsusi qeydləri (daşınan yükün adı, qəza vərəqəsinin nömrəsi, təhlükə yüklü vaqonların lokomotivdən və başqa vaqonlardan qorunması, təhlükə kateqoriyası və dərəcəsi haqqında ştempel və s.) nəzərə almaqla, dəmir yolu nəqliyyatında qüvvədə olan qaydalar və təlimatlar rəhbər tutulmalıdır.

6.2.19. 1-ci sinif təhlükəli yüklərlə yüklənmiş qatarların və vaqonların manevrə (hazırlıq işlərinə) buraxılması qaydası, stansiya işçilərinə, texniki və kommersiya baxışı məntəqələrinə, lokomotiv briqadalarına, hərbişdirilmiş mühafizə bölmələrinə, mütəxəssislərə, yük müşayiətçilərinə və bələdçilərə xəbərdarlıq, qatarların nəzərdə tutulan yollara qəbulu və göndərilməsi qaydaları Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu İdarəsi tərəfindən müəyyən olunur və stansiyanın texniki-sərəncam aktında əks olunur.

6.2.20. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların, daşınma sənədlərində, Yüklərin daşınma Qaydalarına uyğun olaraq «Təpədən buraxılmasın» ştempeli olarsa, onların çeşidləmə təpəsindən buraxılmasına və təkənla manevr (hazırlıq işləri) aparılmasına yol verilmir.

6.2.21. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların başqa vaqonlarla birləşməsi zamanı, onların sürəti saatda 5 km-dən artıq, xüsusi ehtiyatlılıq tələb olunan müxtəlif kateqoriyalı yüklərlə yüklənmiş vaqonlar üçün isə yüklərin daşınma Qaydalarına uyğun olaraq saatda 3 km-dən artıq olmamalıdır.

6.2.22. Üzərində «Təpədən buraxılmasın» yazısı olan sıxılmış, mayeləşdirilmiş və təzyiqlə altında məhlullaşdırılmış qazların boş vaqon-sisternlərinin lokomotivsiz təpə altı yollara buraxılmasına yol verilmir.

6.2.23. I sinif təhlükəli yüklə yüklənmiş və daşınma sənədlərində «Təpədən buraxılmasın» ştempeli olan vaqonlar, çeşidləmə yollarında dayanarkən, təpə tərəfdən hər iki relsə 25 m məsafədən az olmayaraq qoyulan iki qoruyucu tormoz başmaqları ilə mühafizə olunmalıdır.

6.2.24. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlarla manevr aparmazdan əvvəl qatar tərtibatçısı bu yükləri müşayiət edən və qoruyan şəxsləri növbəti manevr barədə xəbərdar etməyə borcludur.

6.2.25. Vaqonlar təhlükəli yüklə yüklənməyə verilməzdən əvvəl, manevr distpetçeri (stansiya növbətçisi) əmin olmalıdır ki, vaqonlar vaqon təsərrüfatı işçiləri tərəfindən yoxlanılıb və təhlükəli yüklərin daşınması üçün onların texniki cəhətdən yararlılığı təsdiq edilib.

6.2.26. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların stansiya və sənaye müəssisələrinin yükləmə, boşaltma yollarında bərkidilməsi Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolları qovşağında

qüvvədə olan norma və qaydalara uyğun olaraq aparılır. Bərkidilmə qaydaları stansiyanın texniki sərəncamlar aktı (TSA) ilə, eləcə də dalan yollarında hərəkət və xidmət qaydaları haqqında yerli təlimatlarla müəyyən edilir.

6.2.27. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlar, müəssisə və təşkilatların dalan yollarına verilərkən və sənaye müəssisələrinin dalan yollarında və stansiyalarda vaqonların manevr işlərində, eləcə də ümumi istifadə olunan yollar ilə daşınarkən, daşınma sənədlərində göstərilmiş xüsusi qeydlərə uyğun mühafizə tədbirləri görülməlidir.

6.2.28. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonları lokomotivlə giriş yoluna verdikdə, manevr qatarlarının giriş yollarındakı sürəti dəmir yol şöbəsi rəisinin əmri ilə müəyyən olunur.

6.2.29. 1-ci sinif təhlükə yüklü vaqonları müəssisə və təşkilatların dalan yollarına verərkən manevr qatarının sürəti saatda 15 km-dən artıq olmamalıdır.

6.2.30. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlarla manevr işləri aparmaq üçün verilən lokomotivdə radiorabitə olmalıdır, bir maşinistlə xidmət edilən lokototivdə isə ikinci idarə mərkəzi olmalıdır. Radiorabitə nasaz olduqda, manevr işləri stansiyanın texniki-sərəncam aktında (TSA) müəyyən olunmuş qaydada, əlavə təhlükəsizlik tədbirlərinə (vaqonların sayının məhdudlaşdırılması, iki adamdan az olmamaqla tərtibatçı briqadasının olması və s.) riayət etməklə aparılır.

6.2.31. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlar yük qatarlarında təşkil olunma planına uyğun hərəkət edə bilirlər; vaqonlar qatara tək və ya qrup halında qoşulur, eləcə də bu yüklərlə yüklənmiş vaqonlardan tərtib olunmuş marşrutlarla daşınır.

6.2.32. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların mühafizəsi üçün, qatarlara təhlükəsiz yüklü və ya boş (ixtisaslaşdırılmış boş vaqon-sisternlərdən başqa) vaqonlar qoşulur. Mühafizə kimi (təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqondan qabaq) uzun ölçülü yüklərlə yüklənən açıq vaqonlardan istifadə edilməsinə yol verilmir.

1-ci sinif təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonları mühafizə məqsədi ilə onlardan əvvəl boş platformaların qoyulmasına yol verilmir.

6.2.33. PM ilə, zəhərli, zəhərləyici maddələrlə yüklənmiş vaqonlar daşınma təşkilinin planı üzrə uzaq məsafəyə gedən qatarlarla nəzərdə tutulubsa, bu vaqonların yaxın məsafəyə gedən qatarlara qoşulmasına yol verilmir.

6.2.34. I sinif təhlükəli yüklərin yuxarı və aşağı qabaritsizliyi üçüncü dərəcəli, yan tərəf dördüncü dərəcəli və ya daha böyük dərəcəli yüklənmiş olan qatarlarda daşınmasına yol verilmir. PM ilə yüklənmiş vaqonlar qatarların tərkibinə elə qoşulur ki, onların uzunluğu, hərəkət yolunda olan qəbul-göndəriş yolunun uzunluğuna uyğun olsun. Tərkibində PM ilə yüklənmiş vaqonlar olan qatarlar birləşdirilmirlər. 13-cü dərəcəli partlayıcı maddələrlə yüklənmiş vaqonları olan qatarlara I sinif təhlükəli yüklərlə, güclü təsirli zəhərləyici maddələrlə, maye və ya təzyiqliq altında həll edilmiş qazlarla və bu maddələrlə doldurulmuş qurğular olan vaqonların qoşulmasına yol verilmir.

I sinif təhlükəli yüklü vaqonları olan qatarların təşkilində tezalısan yüklərlə yüklənmiş vaqonlar onların arxasınca müvafiq mühafizə vaqonundan sonra qoşulur.

I sinif təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların avtotormozlarının açılmış qatarlara qoşulması lazım gəldikdə, qruplar iki birgə dayanmış vaqondan artıq (səkkiz oxdan artıq

olmamaqla), qatarın tərkibində, tormozla sıxılma şərti ilə dörd belə qrupdan çox olmamalıdır.

6.2.35. Təhlükəli yüklərin Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu İdarəsinin hərbiləşdirilmiş mühafizə dəstəsi ilə qatarlarda müşayiəti və təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların stansiyalarda qorunması «Dəmir Yolu nəqliyyatında yüklərin və obyektlərin qorunması haqqında Əsasnamə»-yə uyğun aparılır.

6.2.36. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonları yükəgöndərən (yükalanın) mütəxəssisləri müşayiət etdikdə, onlar qatarın tərkibinə bir qrup kimi qoyulur.

6.2.37. Tərkibində sıxılmış, maye və təzyiq altında həll edilmiş qazlarla, zəhərli və zəhərləyici maddələrlə yüklənmiş vaqonlar olan qatarlarda, təhlükəli yüklərin müşayiətçiləri, mütəxəssisləri və bələdçiləri olan vaqonlar onlardan irəlidə qoyulur.

6.2.38. Bütün çeşidləmə, məntəqə və yük stansiyalarında vaqonların bir dəmir yolundan başqasına keçirilməsi, eləcə də 1-ci sinif təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlarla əməliyyat aparılan başqa stansiyalarda, stansiyanın texniki-sərəncam aktına əlavə kimi, Dəmir Yolu tərəfindən təsdiq olunmuş «1-ci sinif təhlükəli yüklərlə yüklənmiş vaqonlarla işləmək qaydası haqqında» yerli təlimat işlənib, hazırlanmalıdır.

Təlimatda yerli şəraitləri nəzərə almaqla aşağıdakılar nizamlanmalıdır:

- a) stansiya işçilərinə, vaqonların texniki xidmət və kommersiya cəhətdən müayinə məntəqəsinə, lokomotiv deposuna, Dövlət Dəmir Yolunun hərbiləşdirilmiş mühafizə dəstəsinə qatarların nəzərdə tutulan qəbulu və göndərilməsi, vaqonlarla manevr işlərinin və başqa əməliyyatların aparılması haqqında xəbərvermə qaydası;
- b) qatarların qəbulu və birbaşa buraxılması, onların göndərilməsi və göndərilməyə hazırlanması, eləcə də vaqonlarla manevr işlərinin aparılması qaydası;
- c) manevr işlərinin aparılmasında avtotormozların istifadə olunma qaydaları;
- ç) qatarların və vaqonların texniki xidməti və kommersiya baxışı üzrə əməliyyatların yerinə yetirilməsi qaydası;
- d) vaqonların stansiyada həmin yüklərlə olmasının qeydiyyatı və lazım olduqda, onların qəza vərəqəsi ilə eyniləşdirilmə qaydaları;
- e) kəskin hava şəraiti və işlərin çətinləşməsi zamanı (duman, çovğun, leysan, şiddətli külək, qar yığılı, texniki vasitələrin dayanması və s.) təhlükəsizlik tədbirləri;
- ə) qəza vəziyyəti baş verərkən fəaliyyət qaydası;
- f) qəza-xilasetmə bölmələrilə qarşılıqlı fəaliyyət qaydası;
- q) manevr işləri aparıldıqda şifahi əmrlərin verilməsi qaydası;
- g) hazırlıq işlərinə saz qığılcımsöndürən və qığılcımtutan qurğusu olan teplovoz və lokomotivlərin verilməsinin sənədləşdirmə qaydası;

h) həmin yüklərlə yüklənmiş vaqonların dayandığı yolun mühafizəsi.

6.2.39. Bütün çeşidləmə və məntəqə stansiyalarında, eləcə də başqa stansiyalarda, Dövlət Dəmir Yolu İdarəsinin rəisi tərəfindən müəyyən olunmuş siyahıya uyğun olaraq, stansiyanın texniki sərəncamlar aktına əlavə kimi, təhlükəli yüklərlə qəza vəziyyətinin ləğv edilməsi qaydası barədə yerli təlimat hazırlanmalıdır və qəza vərəqəsində göstərilmiş tədbirləri yerinə yetirmək üçün xüsusi yol ayrılmalıdır.

6.2.40. 1-ci və 2-ci sinif təhlükəli yüklü vaqonlar stansiyada (çeşidləmə yollarında yığılmağa dayanmış vaqonlardan başqa) stansiyanın texniki sərəncamlar aktında göstərilmiş və onların daha təhlükəsiz dayanmasını təmin edən yollara verilməlidir. Belə vaqonlar etibarlı qoşulmalıdırlar və tormoz başmaqları ilə qoşulub bərkidilməlidirlər. Belə vaqonların dayanma yollarının yoldəyişdiricisi elə vəziyyətdə olmalıdır ki, bu yollara giriş istisna olunsun, bunun üçün həmin yoldəyişdirici asma qıfilla bağlanı.

6.2.41. «R» indeksli tranzit qatarlar stansiyanın texniki sərəncamlar aktında (TSA) göstərilmiş yollarla buraxılır.

6.2.42. «R» indeksi ilə gedən qatarların, aralıq stansiyalarda lokomotivsiz qalmağına icazə verilmir. İstisna hallarda, dəmir yolu rəisinin yazılı əmri ilə bu cür qatarlar lokomotivsiz qala bilər. Bu halda şöbə rəisi və daşınma bölməsinin işçisi müvəqqəti dayandırılmış qatarın təyinatı üzrə göndərilməsini sürətləndirmək üçün tədbirlər görməyə borcludur.

6.2.43. Yolda vaqonların (konteynerlərin) texniki və kommersiya nasazlığı və ya zədələnməsi aşkar olunduqda akt tərtib edilir. Əgər vaqonu bələdçi müşayiət edirsə, onda akt onun iştirakı ilə tərtib edilir. Aktda vaqonun nömrəsi, planlı təmir növlərinin vaxtı, nasazlığın növləri və onun əmələ gəlmə səbəbləri, nasazlıqları aradan qaldırmaq üçün görülən tədbirlər, eləcə də sonrakı hərəkət imkanları haqqında rəyi göstərilməlidir. Aktın surəti daşınma sənədlərinə əlavə olunur.

6.2.44. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlarda hərəkət zamanı, onların xüsusiyyətindən və iş şəraitindən asılı olaraq, texniki və kommersiya nasazlığının aşkar edilməsi və aradan qaldırılması, nasaz vaqonların açılması və bu məqsədlər üçün ayrılmış yola verilməsi, eləcə də qatardan açılmadan, ehtiyat tədbirlərinə əməl olunmaqla aparılır.

6.2.45. Stansiyalarda təhlükəli yüklə yüklənmiş ayrı-ayrı vaqonların texniki və kommersiya nasazlığı səbəbindən, Dövlət Dəmir Yolunun hərbişmiş mühafizə dəstəsi ilə qorunan qrup vaqonlardan açılmasına, göndərilən və açılmış vaqonların qorunmasının təmin olunduğu hallarda icazə verilir.

Qatar yol getdiyi zaman yükəndərən (yükalanın) mütəxəssisi tərəfindən müşayiətedilən vaqonlarda texniki və kommersiya cəhətdən nasazlıq aşkar edildikdə, vaqon qatardan açılır və müşayiət edən şəxsin mühafizəsində olur.

6.2.46. Yükəndərən (yükalanın) mütəxəssisi ilə müşayiət olunan qrup vaqonlardan, nasazlığına görə ayrı-ayrı vaqonların açılmasına yol verilmir. Belə olduğu halda bütün qrup açılır və bu barədə stansiyanın rəisinə və dəmir yolu növbətçisinə məlumat verməlidir.

Vaqonların təmiri və ya təhlükəli yükün yerdəyişməsindən sonra vaqonlar ləngidilmiş qrup vaqonlara qoşulmalıdır və təyinatı üzrə göndərilməlidir.

6.2.47. Təhlükəli yükləri müşayiət edən bələdçilər həmin yükün müşayiəti üçün hazırlanmış və təsdiq olunmuş xidməti təlimatı, yükün təhlükəli xüsusiyyətlərini, ilkin tibbi yardımın göstərilməsini, qəza vəziyyətində təhlükəsizlik tədbirlərini bilməli və yük üçün müəyyən olunmuş təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl olunmasına nəzarət etməlidir.

6.2.48. Yükgöndərən, bələdçiləri lazım olan fərdi mühafizə vasitələri və alət dəsti ilə, eləcə də lazım olan ehtiyat hissələri ilə, tıxaclarla, yük göndərən-in-zavodun rəhbərliyi tərəfindən təsdiq olunmuş müvafiq təlimatlar əsasında təmin etməyə borcludur.

6.2.49. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların müşayiəti üçün yükgöndərən (yükalanın) mütəxəssisi (bələdçisi) olmadığı aşkar edildikdə, vaqonlar onun gəlməsinə qədər ləngidilir. Bu halda, belə vaqonlar aşkar olunan stansiyanın rəisi, yükün sonrakı müşayiəti üçün mütəxəssislə təmin olunmasının zəruriliyi haqqında yükgöndərəni (yükalanı) xəbərdar edir və həmən məsələ ilə əlaqədar Azərbaycan *Fövqəladə Hallar Nazirliyinə* məlumat verir. Yükgöndərən (yükalan) yükün müşayiət olunması üçün mütəxəssisin (bələdçinin) gəlməsini bir gün ərzində təmin etməyə borcludur.

6.2.50. Hərəkət zamanı təhlükəli yükün sızması (səpələnməsi) aşkar edildikdə, qəza baş verə biləcək vaqon açılır və qəza vərəqəsində göstərilmiş tədbirlərin görülməsi üçün xüsusi yola verilir. Stansiya rəisi həmin hadisə haqqında yük göndərəni xəbərdar etməyə borcludur.

6.2.51. Lazım olduğu halda hüquqi şəxs, (yükalanın) müəssisənin müdiriyyəti və ya vaqon sahibi vaqon açılan stansiyaya mütəxəssislər briqadası ezam etməyə borcludur. Bu məqsədlə, müəssisə rəhbərliyinin əmri ilə, hərəkət zamanı yolda ayrılmış vaqonların nasazlığını aradan qaldırmaq məqsədilə səyyar qəza briqadaları təşkil olunur və qəzanın ləğv edilməsi üçün məsul cavabdeh şəxslər təyin edilir.

6.2.52. Səyyar briqadalar vaqonların nasazlığının ləğvində müəssisə rəhbəri tərəfindən təsdiq olunmuş xüsusi təlimatı rəhbər tutmalıdır.

VII hissə

7.1. Dəmir yolu nəqliyyatı ilə təhlükəli yüklərin daşınması üçün ayrılmış vaqonlara və xüsusi konteynerlərə tələblər

Ümumi tələblər

7.1.1. Dəmir yolu ilə təhlükəli yüklərin daşınması üçün yalnız bu məqsədlər üçün ayrılmış, mülkiyyət və icarə formasından asılı olmayaraq, müəssisələrə, təşkilatlara, hüquqi şəxslərə məxsus olan, texniki cəhətdən saz, ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərdən, eləcə də Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu parkının universal vaqonlarından və konteynerlərindən istifadə oluna bilər (təhlükəli yüklərin daşınması üçün təyin olunmuş vaqon-sistemlərin ölçüləri 19 nömrəli əlavədə verilmişdir).

Təhlükəli yüklərin daşınmasına icazə verilən vaqon və konteynerlərin növü (modeli) Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu və *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmaqla, məhsulun normativ texniki sənədləri ilə (dövlət standartları və texniki şərtlərlə) müəyyən olunur.

7.1.2. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün təyin olunmuş vaqon və konteynerlərdə «eni 1520 mm olan dəmir yolunun yük parkının vaqonlarında işarələr və yazılar» albomuna uyğun işarə və yazılardan başqa, yüklərin daşınma Qaydalarına uyğun olaraq yükün nəqliyyat təhlükəsini xarakterizə edən markası və normativ-texniki sənədlərə müvafiq qaydada fərqləndirici rəngi olmalıdır. Vaqonlara və konteynerlərə təhlükə işarələrinin vurulma qaydasını bu Qaydanın, Beynəlxalq və dövlət standartlarının tələblərinə uyğun olaraq Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu müəyyən edir.

7.1.3. Təhlükəli yüklərin yüklənməsi üçün verilən vaqon və konteynerlər, təhlükəli yükün axmasını və səpələnməsini istisna etməklə, texniki və kommersiya cəhətdən yararlı olmalı, eləcə də əvvəlcə daşınmış yüklərdən təmizlənməli və zərərsizləşdirilməlidir.

Təzyiq altında işləyən tutumların quruluşu və təhlükəsiz istismarı qaydalarının fəaliyyət dairəsinə aid olan vaqon-sisternlər və konteyner-sisternlər bu Qaydaların tələblərinə cavab verməlidir.

7.1.4. Vaqon təhlükəli yüklərlə yüklənməzdən əvvəl texniki xidmətdən və kommersiya cəhətdən baxışdan keçməlidir. Vaqonlar texniki xidmətə və texniki baxışa yalnız boş vəziyyətdə, təhlükəli yüklərin yüklənməsi günü verilir.

Təhlükəli yüklərlə yüklənməyə verilən vaqonlara texniki xidmət, baxış və ekipaj hissəsinin (təkər cütü, buks qovşağı, vaqonun çərçivəsi, tormoz və zərbəötürən qurğusu və başqaları) yararlığının təyin olunması dəmir yolunun vaqon təsərrüfatı işçiləri tərəfindən aparılır.

Ştat üzrə vaqon təsərrüfatı işçiləri olmayan stansiyalarda təhlükəli yüklərlə yüklənməyə verilən vaqonların texniki xidmət və hazırlıq qaydası Dövlət Dəmir Yolunun rəisi tərəfindən müəyyən olunur.

Mülkiyyətdə olan və ya icarəyə götürülmüş vaqonların texniki vəziyyəti və qazanın gövdəsinin, eləcə də onun daxili və xarici avadanlığının, o cümlədən vaqon-sisternlərin işlək və konstruktiv avadanlıqlarının yararlığı vaqonun sahibi və ya icarədarı tərəfindən təyin olunur.

7.1.5. Təhlükəli yüklərlə yüklənməyə verilən vaqonlar, o cümlədən yükqöndərənə (yükalana) məxsus olan və ya onlar tərəfindən icarəyə götürülmüş vaqonların texniki baxışa təqdim olunma uçotu VU-14 formalı xüsusi ayrılmış kitabda aparılır.

Vaqon təsərrüfatı işçisi bu kitabda vaqonun texniki vəziyyəti barədə yükqöndərən tərəfindən verilən qazanın, işlək və konstruktiv avadanlığın texniki vəziyyəti haqqında şəhadətnamə nömrəsini qeyd edir və bu qeydləri öz imzası ilə təsdiq edir.

7.1.6. 1-ci və 2-ci sinif təhlükəli yüklərin daşınması üçün istifadə olunan vaqonlar yırgalanan yastığı olan təkər cütü və kompozit tormoz kolodkaları ilə təchiz edilir.

7.1.7. Dövlət Dəmir Yolunun parkından xüsusi ayrılmış, yükqöndərən (yükalan) tərəfindən icarəyə götürülmüş və yükqöndərənə (yükalana) məxsus olan ixtisaslaşdırılmış vaqonlar sahibkar və ya icarədarın olduğu yerin stansiyasında qeydiyyatda olmalıdır. Belə vaqonlarda yalnız, onlarla daşınmaya təyin olunmuş təhlükəli yükü daşımağa icazə verilir.

7.1.8. Yükgöndərən (yükalanın) təhlükəli yükləri daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış vaqonları, istismar üçün yüklərin bərkidilməsi üzrə yükgöndərən tərəfindən hazırlanıb təsdiq edilmiş təlimatlara uyğun olaraq bütün vasitələrlə təchiz olunmalıdır.

7.1.9. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün təyin olunmuş ixtisaslaşdırılmış konteynerlərin ölçüləri və quruluşu bu məhsulun texniki şərtlərinə və ya standartların tələblərinə uyğun olmalı və daşınmanın təhlükəsizliyini təmin etməlidir.

7.1.10. Təhlükəli yükün daşınması üçün ixtisaslaşdırılmış konteynerlərin texniki və eləcə də kommersiya cəhətdən yararlılığını yükgöndərən (yükalan) müəyyən edir.

7.1.11. İxtisaslaşdırılmış konteynerləri yükgöndərən yalnız daşınma üçün təyin olunmuş təhlükəli yüklərlə yükləməlidir.

7.2. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün istifadə olunan vaqonların və konteynerlərin texniki xidməti, təmiri və istismarı

7.2.1. Magistral və sənaye dəmir yolu nəqliyyatının vaqon təsərrüfatı işçiləri təhlükəli yükləri daşımaq üçün təyin olunmuş vaqon və konteynerlərin müəyyən edilmiş texniki xidmət növlərini vaxtında yerinə yetirməyə borcludurlar. Onlar:

- a) tərtib olunmuş və ya tranzit qatarlarda olan vaqonların, eləcə də qatardan və ya qrup vaqonlardan ayırmamaqla, yükləmədən əvvəl daşınmaya hazırlıq vaxtı boş vaqonların (Dövlət Dəmir Yolu İdarəsi parkının, şəxsi mülkiyyətdə olan və icarəyə götürülmüş) texniki xidmətini;
- b) qatardan və qrup vaqonlardan açılmaqla, daşınmaya kompleks hazırlıq vaxtı və ixtisaslaşdırılmış yola verilməklə boş vaqonların cari təmirini (CT-1);
- c) tranzit və daxil olan və ya tərtib olunmuş qatarlardan açılmaqla vaqonların cari təmirini (ST-2);
- ç) depo təmirini (DT);
- d) əsaslı təmiri (ƏT) təmin etməlidirlər.

7.2.2. Vaqon-sisternlərin sahibi olan müəssisələr (icarədarlar) vaqon-sisternlərin qazanlarının, siyirtmələrinin, yükləmə-boşaltma cihazlarının, ixtisaslaşdırılmış örtülü vaqonların və konteynerlərin Dövlət Dəmir Yolu İdarəsinin və ya vaqonu hazırlayan müəssisənin normativ-texniki sənədlərində nəzərdə tutulmuş həcmdə və vaxtda cari və başqa planlı təmirini aparmağa borcludurlar.

7.2.3. Vaqon-sisternlərin sahibkarları, hüquqi şəxslər təhlükəli yükləri daşımaq üçün, qazanların texniki baxışlarının, təftişlərin, təmirlərin, işlək və konstruktiv avadanlıqların hidravliki və pnevmatik sınaqlarının, qoruyucu qurğuların sazlığının yoxlanılmasının qeydiyyatını təmir jurnallarında aparmağa borcludur. İşlək və konstruktiv avadanlığın dəyişdirilməsi haqqında məlumatlar sisternin pasportuna qeyd olunmalıdır. Qoruyucu klapanların təftişi, təmiri və nizamlanması haqqında aktlar qoruyucu klapanların pasportları ilə birgə saxlanmalıdır.

7.2.4. Konkret təhlükəli yükü daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin əsaslı və depo təmirinin dövrüliyi, üsulu və həcmi onları hazırlayan müəssisə tərəfindən,

yuxarıda göstərilənlərin pasportlarında və istismarın təhlükəsizliyi təlimatlarında göstərilməlidir.

Belə göstəricilər olmadıqda vaqonların və konteynerlərin əsaslı və depo təmiri Dövlət Dəmir Yolu tələblərinə uyğun təyin olunmuş vaxtda aparılır.

Təhlükəli yükləri daşıyan vaqonların əsaslı və depo təmirinin vaxtı üzrə Dövlət Dəmir Yolu normativləri olmadıqda, təmirlər aşağıdakı cədvəldə verilmiş tələblərə uyğun aparılmalıdır.

Planlı təmir növlərinin keçirilmə vaxtı

Dəmir yolu nəqliyyat vasitələrinin növü	Depo təmiri (DT)			Əsaslı təmir (ƏT)	
	Hazırlanmadan sonra	DT-dən sonra	ƏT-dən sonra	Hazırlanmadan sonra	ƏT-dən sonra
Təhlükəli yükləri daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış vaqonlar	2 ildən sonra	1 ildən sonra	2 ildən sonra	5 ildən sonra	4 ildən sonra

7.2.5. Vaqon təmiri müəssisələri Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu Nəzarət Komitəsinin xüsusi rəziyyəti (lisenziyası) olduqda, öz gücləri və vəsaiti hesabına təhlükəli yüklərin daşınması üçün təyin olunmuş vaqonların əsaslı və depo təmirini apara bilərlər.

7.2.6. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün təyin olunmuş vaqonların ekipaj hissəsinin qovşaqları və detalları əsaslı və depo təmiri vaxtı, dağıtmayan nəzarət növü ilə yoxlanılmalıdır, bu yoxlama barədə vaqon təmiri müəssisəsinin xüsusi jurnalında yoxlama tarixi, qovşağın (detalın) adı, onun nömrəsi (detalın nömrəsi olmadıqda jurnalda vaqonun nömrəsi göstərilir) göstərilməklə cavabdeh şəxsin imzası ilə təsdiqlənir. Vaqona Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən təsis edilmiş uyğun işarələr vurulur.

Vaqonların dağıtmayan nəzarət növləri ilə yoxlanılan qovşaqlarının və ekipaj hissəsinin siyahısı, *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmaqla, Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən müəyyən olunur.

7.2.7. Hüquqi şəxslər — vaqon sahibləri (icarədarları) təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqonların əsaslı və ya depo təmirinə göndərilməsindən əvvəl, normativ sənədlərdə nəzərdə tutulmuş həcmdə qazanı, vaqon-sisternlərin işlək və konstruktiv qurğularını, vaqonların və konteynerlərin gövdəsini təmir etməyə borcludurlar.

Planlı təmir növlərinin aparılması haqqında — təmirə məşğul olan vaqon təmiri müəssisəsi və ya qatarın sahibi, icarədarı olan müəssisə 20 nömrəli əlavədə göstərilmiş formada vəsiqə tərtib etməyə borcludur.

Vəsiqə vaqon sahibi tərəfindən ekipaj hissəsinin planlı təmir növünü yerinə yetirən vaqon təmiri müəssisəsinə verilir və bu da vaqonun müvafiq təhlükəli yük daşımağa yararlığı haqqında şəhadətnamə tərtib etmək üçün əsas sənədlərdən biridir.

Vaqonun, konteynerin sahibi VU-36 formalı xəbərdarlıq əsasında vaqonun, konteynerin pasportunda planlı təmir növünün yeri və vaxtı haqqında qeydlər etməlidir.

7.2.8. Təhlükəli yüklər üçün olan vaqonların bütün növ təmiri vaxtı, bu vaqonların arabacığının məxsus olduğu vaqondan ayrılmasına yol verilmir. Arabacığın markalanması detallarının və qovşaqlarının siyahısı, onların üzərinə yazıların, işarələrin, möhürlərin vurulma qaydasını Dövlət Dəmir Yolu İdarəsi təyin edir.

Vaqonların və konteynerlərin təmir üçün sökülməsinə və hazırlanmasına yalnız xüsusi ayrılmış yerlərdə icazə verilir.

Təhlükəli yükləri daşımaq üçün vaqon və konteynerlərin təmirdən qabaq sökülmüş bütün hissələri və qovşaqları çirkədən yuyucu maşında (və ya qaynatma vannasında) yuyulur və ya sanitariya nəzarətinin yerli orqanları ilə razılaşdırılmış üsullarla təmizlənir.

7.2.9. Müəssisənin və ya hüquqi şəxsin mülkiyyətində olan vaqon-sisternlərin qazanlarının, işçi və konstruktiv qurğularının, vaqon və konteynerlərin gövdəsinin cari, əsaslı və depo təmirini Dövlət Dəmir Yolu Texniki Nəzarət Komitəsi tərəfindən, bu növ fəaliyyətə verilən xüsusi rəziyyəti (lisenziyası) olan Dövlət Dəmir Yolu, başqa nazirlik və idarələrin ixtisaslaşdırılmış təşkilatları yerinə yetirə bilərlər.

7.2.10. Vaqon-sisternlərin, konteyner-sisternlərin qazanlarının, onların işçi və konstruktiv qurğularının təmir edilməsinə, yüklənmiş vəziyyətdə açıq alovla hər hansı təmir işlərinin yerinə yetirilməsinə yol verilmir.

Yüklənmiş və ya zərərsizləşdirilməmiş boş vaqonların arabacıqlarında, alov, qaynaq və zərbə təbiiq etməklə iş aparmaq vacib olduqda, arabacıqlar vaqon-sisternin altından diyərlənib çıxarılır və mövcud normativ-texniki sənədlərin tələblərində göstərilmiş məsafəyə qədər kənara çəkilir.

7.2.11. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün vaqon sisternlərin qazanının, eləcə də onların işçi və konstruktiv qurğularının, xüsusi vaqon və konteynerlərin gövdəsinin ixtisaslaşdırılmamış vaqon-təmiri müəssisələrində təmir olunmasına yol verilmir.

7.2.12. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün planlı təmir növünə 15 gündən az qalan vaqonlardan və konteynerlərdən istifadə edilməsinə yol verilmir.

Dövlət standartları ilə müəyyən olunmuş və ya normativ-texniki sənədlərə uyğun olaraq normativ istismar müddətini qurtarmış şəxsi vaqonların (icarə edilmiş) və konteynerlərin istifadə olunmasına yol verilmir.

Gələcək istismara icazə planlı təmir işləri yerinə yetirildikdən sonra və Dövlət Dəmir Yolu Texniki Nəzarət Komitəsinin xüsusi rəziyyəti (lisenziyası) olan ekspert təşkilatının bu vaqon və konteynerlərin istismara davamlılığının mümkünlüyü haqqında rəyi olduqda, Dövlət Dəmir Yolu *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə birlikdə verilə bilər.

7.2.13. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlarda hərəkət zamanı, dəmir yollarının Texniki istismarı Qaydalarındakı normadan artıq nasazlığı və ya ekipaj hissəsinin detallarının və qovşaqlarının yeyilməsi aşkar edildikdə, aşkar edilmiş qüsurları aradan götürməyə vasitəsi olan, yaxınlıqdakı texniki baxış məntəqəsinə gələcək nəql etmə qaydaları və rejimi Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən müəyyən olunmuş qaydalar ilə aparılır.

7.2.14. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün vaqonların və konteynerlərin təmiri ilə məşğul olan vaqon təmiri müəssisələrində Dövlət Dəmir Yolu tələbləri ilə müəyyən olunmuş sənədlərdən başqa:

a) vaqon xidmətinin rəisi tərəfindən təsdiq edilmiş müəssisənin pasportunda təmir olunmuş vaqonun növü və modeli, daşınan təhlükəli yükün növü barədə qeydiyyat;

b) vaqonların hissələrinin və qovşaqlarının dağıtmayan nəzarət vasitəsi ilə müvafiq təmir növünün aparılması, eləcə də onların dövlət standartlarına uyğun olması haqqında xüsusi xidmətin (laboratoriya) rəyi;

c) ölçü vasitələri və onların dövlət standartlarına uyğunluğu haqqında meteoroloji xidmətin rəyi;

ç) dəmir yolunun vaqon təsərrüfatı xidmətinin, müəssisənin sənaye sahələri üzrə standartların ƏTSS (Əməyin təhlükəsizliyi üzrə sənaye sahələri standartlarının) tələblərinə cavab verməsi və təmirə verilmiş vaqonun və konteynerin növünə və modelinə uyğun olaraq təmir növünün tam həcmdə yerinə yetirilməsini təmin etməyə qadir olması haqqında rəy olmalıdır.

Müəssisələr ixtisaslı mütəxəssislərlə və xidməti heyətlə tərtib olunmalıdır.

7.3. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqonların və konteynerlərin texniki yoxlanılması

7.3.1. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqonların və konteynerlərin texniki yoxlanılması (TY) planlı təmir növlərinin (DT, ƏT) yerinə yetirilməsi vaxtı aparılmalıdır.

Ümumi istifadə olunan dəmir yoluna işləməyə buraxılan, mülkiyyət formalarından asılı olmayaraq, hüquqi şəxslərə, birliklərə, təşkilatlara, müəssisələrə məxsus olan vaqonların ekipaj hissəsinin texniki yoxlanılması ~~Dövlət texniki nəzarət Komitəsi tərəfindən xüsusi razılığı (lisenziyası) olan~~, vaqon-təmiri müəssisələrində Dövlət Dəmir Yolunun mövcud normativ-texniki sənədlərinin tələblərinə əməl olunmaqla aparılır.

7.3.2. Vaqonların və konteynerlərin texniki yoxlanılması vaxtı xarici və daxili baxışdan, vaqon-sisternlər və konteyner-tutumlar isə təmir növündən (yoxlanılmasından) asılı olaraq kipliyə, pnevmatik və ya möhkəmliyə hidravlik sınaqdan keçirilməlidir.

Vaqonların qazanının (gövdəsinin) və konteynerlərin texniki yoxlanılmasının həcmi, üsulları və dövriliyi normativ-texniki sənədlərin tələblərinə uyğun olmalıdır.

0,07 Mpa (0,7 kqq/sm²)-dən yüksək və ya 0,07 mpa (0,7 kqq/sm²)-dən artıq təzyiqdə yüklər daşıyan vaqon-sisternlərin qazanlarının texniki yoxlanılmasında təzyiq altında işləyən tutumların və qurğuların təhlükəsiz istismarı Qaydalarına uyğun olaraq vaxtaşırı onların boşaldılması təşkil edilir.

7.3.3. Vaqon-sisternlərin qazanlarının kipliyə və möhkəmliyə sınağı, müəssisənin rəhbəri tərəfindən təsdiq olunmuş və Dövlət Dəmir Yolu vaqon təsərrüfatı xidməti ilə razılaşdırılmış mövcud normativ-texniki sənədlər üzrə aparılmalıdır.

Vaqon-sisternlərin qazanlarında və konteyner tutumlarında aşağıdakılar aşkar edilməyibsə, hidravlik sınaqdan çıxmış sayılır:

a) qazanın qaynaq birləşmələrində, silindrik hissəsində və dibində tərləmələr, yaşarmalar, axmalar;

b) sökülə bilən birləşmələrdə axmalar;

c) görünən deformasiya qalığı.

Əgər manometrə təzyiq aşağı düşməyibsə, sökülə bilən birləşmələrdən və ya qaynaq tikişlərindən hava itkisi olmayıbsa, vaqon-sisternlərin qazanı və ya konteyner-tutumlar kipliyə pnevmatik sınaqdan çıxmış sayılır.

Təzyiqin sınaq qiyməti və sınaqların nəticələri vaqon-sisternlərin və ya konteynerlərin (tutumların) pasportunda qeyd olunur.

7.3.4. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqon və konteynerlərin növbədən kənar texniki yoxlanılması aşağıdakı hallarda aparılmalıdır:

a) vaqonun relsdən çıxması, qəza hadisələri və toqquşma nəticəsində vaqonların və konteynerlərin zədələndiyi hallarda;

b) qaynaq və lehimləmə tətbiq etməklə vaqon-sisternlərin, konteynerlərin qazanlarının və onların işçi, konstruktiv qurğularının plandan kənar təmirindən sonra;

c) vaqon və konteyner əgər 12 aydan çox istismar olunmayıbsa;

ç) vaqon-sisternin qazanı əgər sökülüb başqa çərçivəyə quraşdırılıbsa;

d) vaqon və konteynerin xarici və daxili mühafizə örtüyü dəyişdirilibsə;

e) vaqon sahibi, müəssisəsinin qatarının texniki vəziyyəti üzrə cavabdeh nəzarət işçisinin və ya *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* göstərişi ilə.

7.3.5. Xüsusi vaqonları olan təşkilatlarda, müəssisələrin təmir-sınaq məntəqələrində, hazırlayıcı müəssisələrdə, vaqon-təmiri müəssisələrində vaqon və konteynerlərin texniki yoxlanılmasının vaxtında və keyfiyyətlə aparılmasına cavabdehliyi hüquqi şəxs və müəssisələrin müvafiq rəhbəri daşıyır.

7.3.6. Vaqon-sisternlərin və konteynerlərin qazanlarının texniki yoxlanılması vaxtı aşkar edilmiş qüsurlar aradan götürülməlidir.

7.3.7. Texniki yoxlamanın nəticələri vaqon və ya konteynerin pasportuna yoxlama apararı işçi tərəfindən qeyd olunur.

7.3.8. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün vaqonlarda Dövlət Dəmir Yolunun normativ texniki sənədlərinə uyğun növbəti planlı təmir növünün tarixi göstərilir.

7.3.9. Vaqonların və konteynerlərin müəssisələri — sahibkarları, vaqon-sisternlərinin qazanlarının, onların işçi və konstruktiv qurğularının texniki yoxlanılması və təmiri vaxtı, vaqon-sisternin qazanının üzərinə növbəti texniki yoxlanılmanın aparılması tarixi haqqında yazılır. 2-ci sinif təhlükəli yükləri daşımaq üçün olan vaqon-sisternlərin üzərinə növbəti daxili baxışının və hidravlik sınağının aparılması tarixi yazılır. Eyni zamanda bu vaqonlarda yoxlama apararı müəssisənin şərti nömrəsi göstərilməlidir.

7.4. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün xaricdən alınan vaqon və konteynerlərə tələblər

7.4.1. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün xaricdən alınan vaqonlar, konteynerlər və ya onların qovşaqları və hissələri Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən müəyyən olunmuş və ya onunla razılaşdırılmış normativ-texniki sənədlərinə uyğun olaraq bu Qaydaların tələblərinə müvafiq olmalı, təzyiq altında işləyən vaqon-sisternlər və konteynerlər isə *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən müəyyən edilmiş qaydaların tələblərinə cavab verməlidir.

7.4.2. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün xaricdən alınan və ya tranzitlə Azərbaycanın ərazisindən keçən vaqonların və konteynerlərin yeni modelləri Dövlət Dəmir Yoluna istismara 21 nömrəli əlavəyə uyğun forma üzrə, texniki ekspertizanın aktı əsasında *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* razılığı ilə buraxıla bilər.

7.5. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış vaqonlara və konteynerlərə xidmət edən heyətə olan tələblər

7.5.1. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış vaqonların və konteynerlərin xidmətinə, 21 yaşdan cavan olmayan, tibbi yoxlamadan keçən, müəyyən olunmuş proqramla təlim keçmiş, attestasiyası olan və ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin xidmətinə hüquq verən vəsiqəsi olan şəxslər buraxıla bilər.

7.5.2. Təhlükəli yükləri daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərə xidmət edən heyət təlim və attestasiyanı ~~Dövlət Dəmir Yolu Nəzarət Komitəsinin xüsusi razılığı~~ (lisenziyası) olan peşəkar-texniki məktəbdə, təlim-kursu kombinatında (kurslarda), eləcə də *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* dəmir yolunda təhlükəli yüklərin daşınması üzrə nəzarət müfəttişliyi və dəmir yolunun uyğun idarəsi ilə razılaşdırılmış proqramları üzrə müəssisələrlə (təşkilatlarla) birgə yaradılmış xüsusi kurslarda keçməlidir.

Heyətin fərdi hazırlığına yol verilmir.

7.5.3. Təhlükəli yüklər daşımaq üçün ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərə xidmət edən heyətin əsas peşələr üzrə təlimi və attestasiyası Dövlət Dəmir Yolu tərəfindən təsdiq edilmiş və *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmış qaydalarda aparılmalıdır. Xidmət edən heyətin biliyinin yoxlanılması haqqında ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin xidmətinə buraxılmış hər bir işçiyə, onun görməli olduğu işlərin siyahısı göstərilməklə xüsusi akt tərtib edilir.

7.5.4. İxtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərə xidmət edən heyətin biliklərinin dövrü yoxlanılması 12 ayda 1 dəfədən az olmamaqla aparılmalıdır.

Biliklərin növbədənkənar yoxlanılması aşağıdakı hallarda aparılır:

- a) başqa müəssisəyə keçid vaxtı;
- b) vaqon və konteynerlərin təhlükəsiz xidməti üzrə təlimatda dəyişikliklər edildikdə;
- c) *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* və ya vaqon və konteynerlərin texniki vəziyyətinə və təhlükəsiz istismarına nəzarət edən müəssisənin cavabdeh işçisinin göstərişi ilə;

ç) ixtisas üzrə işdə 12 aydan artıq fasilə olduqda, ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərə xidmət edən heyətin biliklərinin yoxlanılmasından sonra, sərbəst işə buraxılmazdan əvvəl təcrübü vərdişlərin bərpa olunması üçün təcrübə keçməlidir. Xidmət edən heyətin biliyinin yoxlanılmasının nəticələri protokollaşdırılır, Komissiya üzvlərinin və sədrin imzası ilə vəsiqədə qeyd olunur.

7.5.5. Heyətin ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərdə sərbəst xidmət etməyə buraxılması hüquqi şəxs, müəssisənin (təşkilatın) əmri ilə rəsmiləşdirilməlidir.

7.5.6. Təhlükəli yüklərin daşınması üçün nəqliyyat vasitələrinin texniki yoxlanılması ilə əlaqədar olan vaqon təmiri müəssisələrinin işçiləri *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* ilə razılaşdırılmış proqram üzrə xüsusi təlim kursundan, attestasiyadan keçməli və vaqon təmiri müəssisəsi üzrə əmrlə təyin olunmalıdırlar.

7.5.7. Müəssisənin (idarənin) rəhbəri və yaxud hüquqi şəxs tərəfindən ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin iş rejimi və təhlükəsizlik xidməti üzrə təlimat hazırlanıb təsdiq edilməlidir. Xidməti heyətin imzaları ilə tanış olmaları vacib olan Təlimat işçi yerlərində saxlanılmalıdır.

VIII hissə

8.1. Magistral və sənaye dəmir yolu nəqliyyatında dəmir yollarının, yol dəyişdiricilərinin, siqnalizasiya və rabitə qurğularının saxlanmasına əsas tələblər

8.1.1. Dəmir yolunun bütün elementləri: torpaq yatağının, üst quruluşunun və süni qurğuların möhkəmliyi, davamlığı və vəziyyəti, eləcə də onların saxlanması qaydaları Azərbaycan dəmir yolunun Texniki istismar Qaydalarının (TİQ) tələblərinə cavab verməlidir.

8.1.2. Daxili dalan yolları olan və təhlükəli yüklərlə əməliyyat aparan müəssisələrdə yol təsərrüfatının texniki pasportu olmalıdır.

8.1.3. Təhlükəli yüklərlə əməliyyat aparan sənaye müəssisələrinin dalan yollarının planı və kəsiyi 10 ildə bir dəfədən az olmayaraq vaxtaşırı instrumental yoxlamadan keçməlidir.

Dəmir yolu stansiyasının çeşidləmə təpəsinin, yarım-təpəsinin, manevr dartmalarının, təpə yollarının uzununa kəsiyi Azərbaycan dəmir yollarının texniki istismar Qaydalarına uyğun yoxlanılmalıdır.

8.1.4. Qatarın hərəkətinin və manevr işlərinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün yolqolu sahiblərinin yolu, yolqolu sahibinin cavabdeh işçiləri tərəfindən süni qurğuları, torpaq yatağı, məntəqələrdə, stansiyalarda, keçid yollarında yol qurğuları sistematik baxılıb və yoxlanılmalıdır. Bütün aşkar edilmiş nasazlıqlar və pozuntular xüsusi jurnalda qeyd olunur və onların aradan qaldırılması üçün lazımi tədbirlər (vaxtını göstərməklə) müəyyən olunur. Aşkar edilmiş nasazlıqları aradan qaldırmaq üçün cavabdehlik hüquqi şəxs, müəssisənin — yolqolu sahibinin rəhbəri üzərinə qoyulur.

8.1.5. Nəzarət-ölçü cihazları və alətləri mövcud normativ-texniki sənədlərə uyğun olaraq vaxtaşırı nəzarət və yoxlamadan keçməlidir.

8.1.6. 1-ci və 2-ci sinif təhlükəli yüklərlə yüklənmiş vaqonların saxlandığı yollar, onların hərəkət marşrutları, eləcə də qəza kartoçkasında göstərilmiş tədbirlərin yerinə yetirilməsi üçün yolların hər ay stansiya rəislərinin və ya onların müavinlərinin rəhbərliyi ilə baxışı zamanı komissiya tərəfindən aşkar edilmiş nasazlıqların, yolun, yol dəyişdiricilərinin, Siqnalizasiya Mərkəzi Blokunun (SMB) və rabitə qurğularının baxış jurnalında qeydiyyatı aparılmalıdır.

8.1.7. Təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların keçid yollarındakı hərəkəti mərkəzləşdirilməmiş yoldəyişdiriciləri ucluqlarının relsin rəmasına kip birləşməsinə təmin edən cəftəsi olmalıdır. Bütün yoldəyişdiricilərini asma qıfilla bağlamaq üçün qurğularla təchiz olunmalıdır. Əllə işləyən yoldəyişdiricilərinin göstərici işarələri olmalıdır.

8.1.8. Yolqolu sahiblərinin məntəqələrdəki, stansiyalardakı, keçid yollarındakı yollarının və yoldəyişdiricilərinin saxlanılma norması Dövlət Dəmir Yolunun tələblərinə uyğun olmalıdır.

Eni 1512 mm-dən az və 1548 mm-dən çox olan dəmir yollarının istismar edilməsinə yol verilmir.

8.1.9. Partlayıcı materiallar, zəhərləyici, zəhərləyici xüsusiyyəti olan maddələr, maye və sıxılmış qazlar, daşınan dalan yollarındakı keçidlər tənzimlənən olmalıdır, mümkün olmadıqda göstərilmiş yüklərlə yüklənmiş vaqonların təhlükəsiz getməsinə təmin edən tədbirlər görülməlidir.

IX hissə

9.1. Dövlət Dəmir Yolunun lokomotiv parkına, sənaye müəssisələrinə mənsub olan, yaxud onlar tərəfindən icarəyə götürülən lokomotivlərə tələblər

9.1.1. Təhlükəli yüklərin daşınması üzrə qatar və manevr işləri ilə məşğul olan lokomotivlər stansiya və istifadə olunan məntəqələrdə hüdudunda istismar oluna bilər.

Təhlükəli yüklərin daşınmasında lokomotivlərin təhkim olunmamış məntəqələrdə istifadə olunmasına yol verilmir.

9.1.2. Təhlükəli yükləri daşımaqla məşğul olan lokomotivlər:

- beynəlxalq və dövlət standartlarının tələblərinə cavab verməlidir;
- saz işləyən avtomatik lokomotiv rabitəsilə, avtostopla, sürət ölçənlə, lokomotivin geri getməsinə istisna edən əlavə təhlükəsizlik qurğusu ilə, qatar və manevr radorabitəsi ilə, saz qığılcımtutan və (və ya) qığılcımsöndürən cihazlarla və alovsöndürən qurğularla, təhlükəsiz hərəkət üçün başqa sistem və qurğularla təmin olunmalıdır. Yuxarıda göstərilən texniki cihaz və qurğularla təchiz olunmamış lokomotivlərin təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonları olan qatarlara bağlanmasına yol verilmir.

9.1.3. Elektrovozlar və teplovozlar Dövlət Dəmir Yolunun müəyyən olunmuş normativlərinə uyğun yangınsöndürən qurğularla təchiz olunmalıdır.

9.1.4. Bir nəfərlə xidmət olunan lokomotivin tərkibində partlayıcı materiallarla, zəhərli maddələrlə, maye qazlarla yüklənmiş vaqonlar olan qatarlara verilməsinə yol verilmir.

9.1.5. Təhlükəli yüklərlə əməliyyat aparan sənaye müəssisələrinin lokomotivləri Dövlət Dəmir Yolunun müəyyən olunmuş normalarına əsasən texniki baxışdan və planlı təmir növlərindən keçməlidirlər. Ümumi istifadə yoluna çıxmağa hüququ olan lokomotivlər, dəmir yolu şöbəsinin nümayəndəsinin iştirakı ilə texniki vəziyyətinin yaz və payız komissiya baxışınla keçməlidir.

9.1.6. Təhlükəli yüklərlə yüklənmiş vaqonlarla qatar və manevr işlərində iştirak edən magistral və sənaye dəmir yolu nəqliyyatının lokomotiv briqadaları, bu Qaydaların tələblərinə uyğun olaraq təlim və sınaqdan keçməlidir.

X hissə

10.1. Təhlükəli yüklərin daşınmasına idarədaxili nəzarətin təşkili

10.1.1. Magistral və sənaye dəmir yolu nəqliyyatında təhlükəli yüklərin daşınmasının təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə nəzarəti idarədaxili nəzarət xidməti (İDNX) həyata keçirir.

10.1.2. Dövlət Dəmir Yolunun müəssisələrində idarədaxili nəzarəti, idarənin texniki təhlükəsizlik üzrə xidmətləri yerinə yetirirlər.

10.1.3. Balansında təhlükəli yükləri daşımaq üçün nəqliyyat vasitələri və xüsusi konteynerləri olan hüquqi şəxslər, sənaye müəssisələrinin (təşkilatların) rəhbərləri, eləcə də yardımçı vaqonların sahibləri, onların mülkiyyət formasından asılı olmayaraq nəqliyyat vasitələri və konteynerlərin saz halda saxlanmasını və təhlükəsiz istismar edilməsi şəraitini təmin etməyə borcludur. Bu məqsədlə:

a) müəssisənin rəhbərliyinin əmri ilə ixtisaslaşdırılmış vaqonların və konteynerlərin təhlükəsiz istismarına və texniki vəziyyətinə nəzarət üçün cavabdeh şəxs, müəyyən olunmuş qaydada bu Qaydaların, Dövlət Dəmir Yolunun normativ-texniki sənədlərinin tələbləri, müəssisənin dalan yollarında təhlükəli yüklərin təhlükəsiz daşınmasını təmin edən təlimatlar üzrə təlim və biliyin yoxlanılmasını həyata keçirən şəxsləri təyin etməlidir;

b) təlim keçmiş və ixtisaslaşdırılmış vaqonlara və konteynerlərə xidmət etmək üçün hüququ vəsiqəsi olan, lazımi miqdarda xidmət heyəti təyin olunmalı, eləcə də armaturların fəaliyyətinə, nəzarət-ölçü cihazlarına, qoruyucu, bloklama, bağlayıcı qurğularına və ixtisaslaşdırılmış vaqonların və konteynerlərin saz vəziyyətdə saxlanılmasına baxış, yoxlama qaydaları müəyyən olunmalıdır. Baxışın və yoxlamanın nəticələri xüsusi jurnalda qeyd olunmalıdır;

c) müəyyən edilmiş vaxtlarda ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin texniki yoxlanılmasının aparılması təmin olunmalıdır;

ç) rəhbər işçilərin və mütəxəssislərin texniki sənədlər üzrə biliyinin yoxlanma qaydası və dövriliyi *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən təsdiq edilmiş «Rəhbər işçilərlə və mütəxəssislərlə texniki təhlükəsizlik üzrə qaydaların, normaların və təlimatların öyrənilməsinin təmin etmək məqsədilə yoxlama qaydaları haqqında nümunəvi müddəalarla» təmin olunur;

d) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin təhlükəsiz xidməti və iş rejimi üzrə təlimatların öyrənilməsinin vaxtaşırı yoxlanılması təşkil olunmalıdır;

e) mütəxəssislər ixtisaslaşdırılmış vaqonların və konteynerlərin təhlükəsiz istismarı üzrə qaydalarla, rəhbər göstərişlərlə və başqa normativ texniki sənədlərlə, heyət isə təlimatlarla təmin olunmalıdır;

y) bu Qaydaların və təlimatların mütəxəssislər və xidmət edən heyət tərəfindən yerinə yetirilməsi təmin olunmalıdır.

10.1.4. İxtisaslaşdırılmış vaqon və vaqon-konteynerlərin təhlükəsiz istismarı və texniki vəziyyəti üzrə nəzarəti həyata keçirən cavabdeh mütəxəssis:

a) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin işçi vəziyyətində baxışdan keçirilməsini və onların istismarında (yükləmə, boşaltma) müəyyən olunmuş üsulların yerinə yetirilməsini yoxlamağa;

b) vaqon-sisternlərin qazanlarını, ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerləri texniki baxışdan keçirməyə;

c) vaqon-sisternlərin və ixtisaslaşdırılmış konteynerlərin (Tezyiq altında işləyən və *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən qeydə alınmış tutumların), *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq orqanları tərəfindən ixtisaslaşdırılmış vaqonların vaqon təmiri müəssisələrində yoxlanılması və təmiri üçün hazırlığını və vaxtında təqdim olunmasına nəzarəti həyata keçirməyə;

ç) müəssisənin balansında olan ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin yoxlanılmasının qeydiyyat kitabını aparmağa;

d) *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən verilmiş göstərişlərin yerinə yetirilməsinə nəzarət etməyə;

e) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin vaxtlı-vaxtında və bütövlüklə planlı-ehtiyat təmirinin aparılmasına, eləcə də təmir işləri aparıldıqda, bu Qaydaların tələblərinə əməl olunmasına nəzarət etməyə;

ə) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin xidmətinə fəhlələrin, heyətin buraxılmasında bu Qaydalarla müəyyən olunmuş tələblərə əməl olunmasını yoxlamağa, eləcə də mütəxəssislərin və xidmət heyətinin biliyinin vaxtaşırı yoxlanılması və attestasiya üzrə komissiyalarda iştirak etməyə;

f) xidmət edən heyətə müvafiq təlimatların verilməsini, eləcə də bu təlimatların iş yerlərində təbiq olunmasını yoxlamağa;

q) vaqon-sisternlərin qazanlarının, onların işçi və konstruktiv avadanlığının, ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin gövdəsinin təmiri və istismarı üzrə texniki sənədlərin aparılmasının düzgünlüyünü yoxlamağa;

ğ) vaqon-sisternlərin qazanlarının və xüsusi konteynerlərin, *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən keçirilən texniki yoxlamalarda və təhqiqlərdə iştirak etməyə borcludur.

10.1.5. Nasazlıqlar, eləcə də ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin istismarı üzrə təlimatların və bu Qaydaların pozulması aşkar edildikdə, nəzarətə cavabdeh olan şəxs aşkar edilmiş nasazlıqları və pozuntuları aradan qaldırmaq üçün tədbirlər görməli, lazım gəldikdə isə ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin istismardan çıxmağını tələb etməlidir.

10.1.6. Müəssisənin mütəxəssisinin, ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin texniki vəziyyətinə və təhlükəsiz istismarına cavabdeh şəxs:

- a) müəssisənin (təşkilatın) rəhbərliyinə, eləcə də dəmir yolunun rəhbərliyinə (ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin qeydiyyat yeri üzrə) qəza və pozuntularla əlaqədar hadisələri yarıdan səbəbləri aradan qaldırmaq üçün təkliflər verməyə;
- b) xidmətedici heyətin arasında, təlim keçməmiş, eləcə də biliyi qeyri-kafi göstərilən şəxslər aşkar edildikdə, onları ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin xidmətindən kənar etməyə;
- c) müəssisənin rəhbərliyinə, xidməti heyət tərəfindən qaydaların və təlimatın tələblərini pozan şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi üzrə təklif verməyə hüququ var.

10.1.7. Müəssisənin (sexin, sahənin), ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin təhlükəsiz istismarına və saz saxlanması vəziyyətinə görə məsuliyyət ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərə xidmət edən heyətin tabe olduğu mütəxəssisə əmrlə həvalə olunur.

Məsul şəxs təyin olunma əmrinin nömrəsi, tarixi, soyadı, adı, atasının adı haqqında *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq nəzarət orqanına məlumat verilməlidir.

10.1.8. Məsul şəxs:

- a) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin saz vəziyyətdə saxlanmasını və təhlükəsiz istismarını;
- b) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin təlim almış və attestasiyadan keçmiş xidməti heyətlə;
- c) xidməti heyət tərəfindən ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin təhlükəsiz xidməti və iş rejimi üzrə təlimatın yerinə yetirilməsini;
- ç) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin vaxtlı-vaxtında təmirini və texniki baxışa hazırlanmasının həyata keçirilməsini;
- d) xidmət heyətini təlimatlarla, eləcə də vaxtaşırı onların biliklərinin yoxlanılmasını;
- e) vaxtlı-vaxtında aşkar edilmiş nasazlıqların aradan götürülməsini təmin etməlidir.

10.1.9. İxtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin saz vəziyyətinə və təhlükəsiz istismarına cavabdeh olan məsul şəxs:

- a) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerləri yüklənmədən qabaq boş halda, yüklənmiş halda, yüklənmədən sonra, ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerləri dəmir yolu stansiyasına daşınmaya təqdim etməzdən qabaq, yüklənmiş və boş halda yoxlamağa;
- b) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlər daşınmaya təsdiq edildikdə, yoxlamanın nəticələri əsasında dəmir yolu stansiyasının və vaqon deposunun işçilərinə, 22 nömrəli əlavəyə uyğun forma üzrə vaqon və ya konteynerlərin, müəyyən olunmuş təhlükəli yükün təhlükəsiz daşınmasına təminat verən, onun alətləri daxil olmaqla, texniki sazlığı haqqında şəhadətnamə verməyə;
- c) gündəlik jurnalda qeydləri yoxlamağa və imzalamağa;
- ç) heyətlə onun ixtisasının artırılması üçün iş aparmağa;
- d) vaqon-sisternlərin, xüsusi konteynerlərin qazanlarının (çənlərinin), ixtisaslaşdırılmış vaqonların və konteynerlərin gödəsinin texniki baxışında iştirak etməyə;
- e) hazırlayıcı-müəssisənin ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin istismarı üzrə pasportunu, texniki təsvirini və təlimatını qorumağa;
- ə) ixtisaslaşdırılmış vaqon və konteynerlərin yüklənməsinin işlətmə dövrünün qeydiyyatını aparmağa borcludur.

XI hissə. Qəza və texniki hadisələrin nəticələrinin ləğv olunması, təhqiqi və qeydiyyatı

11.1. Qəza və texniki hadisələrin nəticələrinin ləğv olunması qaydaları

11.1.1. Təhlükəli yüklərin daşınması vaxtı qəza və texniki hadisələr haqqında magistral dəmir yolu nəqliyyatı müəssisəsinin növbəli heyəti və ya lokomotiv briqadasının dəmir yolu şöbəsi üzrə nöbətçiyə, sənaye dəmir yolu nəqliyyatı müəssisəsinin növbəli heyəti isə *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq nəzarət orqanına məlumat verməlidir.

Məlumatda qəzanın və ya texniki hadisənin şəraiti haqqında, yükün adı və qəza vərəqəsinin nömrəsi, təhlükəli yükün miqdarı, onun qatarda yerləşdirilməsi barədə, elektrikləşdirilmiş sahələrdə isə gərginliyin açılmasının vacibliyi haqqında məlumatlar olmalıdır.

11.1.2. Qəza hadisələri haqqında daşınmalar xidmətinin operativ-sərəncamlar şöbəsi dərhal *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* müvafiq nəzarət orqanına məlumat verməlidir.

Fövqəladə Hallar Nazirliyinin təhlükəli yüklərin daşınmasına nəzarət orqanı qəza və texniki hadisə haqqında 23 nömrəli əlavəyə müvafiq forma üzrə *Fövqəladə Hallar Nazirliyinə* məlumat verməyə borcludur.

11.1.3. Hadisənin ağırlığından asılı olaraq, şöbənin və dəmir yolu idarəsinin nöbətçisi yükəgöndərən, yükalanın müəssisəsindən və ya qəza yerinə yaxın yerləşən yaxınlıqdakı müəssisədən, qəza hadisəsinin nəticələrini aradan qaldırmaq üçün qəza-xilasedici xidmətini, əgər insanların həyatına və sağlamlığına ziyan dəyibsə, təcili tibbi yardım

briqadasını və Dövlət Əmək Müfəttişliyini çağırmalıdır. Əgər qəza vəziyyəti sahəsində əhali üçün təhlükə və ya ərazinin zəhərlənmə qorxusu əmələ gəlibsə, dəmir yolu şöbəsi üzrə növbətçi bu barədə fəvqəladə hadisələr komissiyasına və başqa əlaqədar təşkilatlara xəbər verməyə borcludur.

11.1.4. Yükgöndərən (yükalan) müəssisələrin təhlükəli yüklərin daşınmasında qəzanın ləğvinin üsulları və tədbirləri üzrə təlim keçmiş ixtisaslaşdırılmış mütəxəssislərdən və fəhlələrdən ibarət tərtib edilmiş briqadaları olmalıdır.

11.1.5. Dəmir yolu şöbəsi və idarəsi tərəfindən hazırlanmış qəza-xilasedici işlərin aparılma planında, qəzanın ləğvi üzrə tədbirlər nəzərə alınmaqla, təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların yükünü dəyişmək üçün stansiyalar müəyyən olunmalıdır.

11.1.6. Bərpa işlərinin rəhbəri əlaqədar və marağı olan təşkilatların mütəxəssisləri ilə birlikdə:

- a) zədələnmə mənbəyinin xüsusiyyətini müəyyən etməyə;
- b) vəziyyəti qiymətləndirməyə, təhlükəli sahənin sərhədlərini təyin etməyə, onun dövrəyə alınması və çəpərlənməsi üzrə tədbirlər görməyə;
- c) təhlükəli maddələrin təsirinə məruz qalan insanların sayını aşkar etməyə və onlara tibbi yardımın göstərilməsini təşkil etməyə;
- ç) baş verən zəhərlənmənin ləğv edilməsi planını hazırlamağa;
- d) qəza nəticələrinin ləğv edilməsi üçün lazım olan güc və vasitələrin miqdarını hesablamağa, onların istifadə edilməsi qaydasını hazırlamağa;
- e) ayrı-ayrı xüsusi bölmələrə tapşırıqlar verməyə və işin ardıcılığını müəyyən etməyə;
- ə) itirilmiş təhlükəli yüklərin zərərsizləşdirmə üsullarını təyin etməyə;
- f) ərazinin, xarici mühit obyektlərinin, texnika və nəqliyyatın tam zərərsizləşdirilməsi üzrə nəzarəti təşkil etməyə;
- g) nəticələrin ləğvində iştirak edənlər və yaxınlıqda yaşayan əhali üçün tibbi təminatı və digər təhlükəsizlik tədbirlərini təşkil etməyə;
- h) *Fəvqəladə Hallar Nazirliyi* tərəfindən yaradılmış xüsusi komissiyanın işində iştirak etməyə borcludur.

Təhlükəsizlik tələblərinin əməl olunmasına ümumi rəhbərliyi, qəza hadisələrinin nəticələrinin ləğvi üzrə işlərin rəhbəri yerinə yetirir.

11.1.7. İnsanlara göstərilən ilk yardımın bütün tədbirləri və təhlükəli yüklərlə qəza vəziyyətinin ləğvi üzrə işlər bu yüklərin xassələrini nəzərə almaqla və bu təhlükəli yükün qəza vərəqəsində göstərilmiş ehtiyat tədbirlərinə əməl olunmaqla yerinə yetirilir.

11.1.8. Təhlükəli yükləri zədələnmiş vaqonlardan, konteynerlərdən və ya qablardan torpağa, su hövzələrinə tökməyə və boşaltmağa yol verilmir. Bu əməliyyatlara müstəsna

hallarda, icra hakimiyyətinin yerli orqanlarının və Azərbaycan Respublikasının Təbiəti Mühafizə və Ekologiya Komitəsinin icazəsi ilə təhlükəli yüklərin tullantı yerlərinin sonradan zərərsizləşdirilməsi məqsədilə yol verilə bilər.

11.1.9. Bərpa işlərinə, Dövlət Dəmir Yolunun şöbələri (bərpa qatarı, yol və enerji distansiyaları) və xüsusi bölmələr qəza sahəsində insanların həyatının və sağlamlığının təhlükəsini aradan qaldırdıqdan sonra başlaya bilərlər.

11.1.10. Qəza hadisələri baş vermiş zonadan qatarların hərəkətinin yenidən bərpa edilməsinin mümkünlüyü, qəza hadisəsi nəticəsinin təhlilini apardıqdan sonra ətraf mühitin vəziyyətini müəyyən edən, qəza nəticələrini aradan qaldıran orqanın işçiləri tərəfindən təyin edilir.

11.2. Qəza və texniki hadisələrin təhqiqi qaydaları

11.2.1. Təhlükəli yüklərin magistral və sənaye dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınmasında qəza və texniki hadisələrin, eləcə də bədbəxt hadisələrin təhqiqi *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* nəzarətində olan müəssisə və obyektlərdə qəzaların qeydiyyatı və texniki təhqiqi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq aparılmalıdır.

11.3. Təhlükəli yüklərin dəmir yolu ilə daşınmasında qəza və texniki hadisələrin qeydiyyatı

11.3.1. Qəza və texniki hadisələrin texniki təhqiqi və qeydiyyatı magistral (Dövlət Dəmir Yolu və onun şöbələri) və müəssisədaxili dəmir yolu nəqliyyatında, *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* nəzarətində olan müəssisələrdə və obyektlərdə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada xüsusi jurnalda aparılır.

11.3.2. Dövlət Dəmir Yolu hər ay təhlükəli yüklər, təhlükəsizlik vəziyyəti, qəza və texniki hadisə haqqında məlumatları *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* təhlükəli yüklərin dəmir yolu ilə daşınmasına nəzarət edən orqanına təqdim etməlidir.

Əsas terminlər və izahlar

Qəza hadisələri (qəzalar) — təhlükəli yüklər dəmir yolu nəqliyyatında daşınarkən — təhlükəli yüklərin daşınmasının təhlükəsizliyinin pozulması ilə nəticələnən hallar:

- vaqonda təhlükəli yükün partlayışı (nəticəsindən asılı olmayaraq);
- təhlükəli yükün alışıması və ya ağır nəticələrlə vaqon və konteynerdən kənar olması;
- insanların ölümü, onların sağlamlığına zərər dəyməsi;
- əhalinin və (və ya) xidməti heyətin qəza sahəsindən köçürülməsi;
- ətraf mühitə zərər dəyməsi, su təchizatı mənbələrinin çirklənməsi;
- təhlükəli yükləri daşımaq üçün təyin olunmuş vaqonun istismardan çıxmaq dərəcəsinə kimi zədələnməsi.

Stansiyada təhlükəsiz yer — stansiyanın texniki-sərəncamlar aktı (TSA) ilə müəyyən olunmuş, baş yollardan, sənaye, ictimai, yaşayış binalarından və qurğularından, adamlarla, heyvanatla və təhlükəli yüklərlə yüklənmiş vaqonlardan xeyli kənar yerləşən, yangınsöndürən vasitələrlə və avtomobil keçid yolları ilə təchiz olunmuş stansiya sərhədindəki yol sahəsi;

Vaqon-sistern — qaz halındakı, maye və başqa maddələri daşımaq və saxlamaq üçün təyin olunmuş gövdəsi qazandan, çəndən (tutumdan) ibarət olan vaqon;

Təhlükəli yükün növü — təhlükəlilik siniflərinin (yarımsiniflərin) birinə məxsus, nəqliyyat prosesində yükün təhlükəlilik xassəsini biruzə verən xüsusiyyətin xarakterik əlaməti;

Vizual baxış — texniki vasitələrdən istifadə etmədən, qovşaqlarda və hissələrdə (mexaniki zədələr, çatlar, dəşiklər, korroziya) qüsurların, nasazlıqların və ya işləmə qabiliyyətini itirmiş qurğuların və mexanizmlərin aşkar edilməsi;

Yükgöndərən — daşınma sənədlərində yükgöndərən adlanan və daşınma üçün yük təqdim edən hüquqi və fiziki şəxs;

Yükalan — yükü alan hüquqi və fiziki şəxs;

Depo təmiri (DT) — sazlığı bərpa etmək üçün qovşaqların, hissələrin dəyişdirilməsi ilə və (və ya) təmiri ilə vaqonun sazlığını və resursunun bərpası üçün yerinə yetirilməsi məcburi olan təmir növü;

Qəza zonası — zədələnmiş qatar düzümü, eləcə də dağılmış, səpələnmiş, tökülmüş yük ilə tutulmuş və ehtiyat tədbirlərinə ciddi riayət etməklə xilasedici-bərpa işləri aparılan və perimetri üzrə 15 m-dən az olmayan əlavə zolaq artırılmış zonadır;

Hadisə — təhlükəli yüklərlə yüklənmiş qatarın relsdən düşməsi, toqquşması, bu yüklərlə olan vaqonların texniki və kommersiya nasazlığı üzündən hərəkət zamanı hərəkət düzümündən açılması, eləcə də təhlükəli yüklərin ağır nəticələr vermədən alınması və vaqondan və ya konteynerdən axması (səpələnməsi).

Kipliyə sınaq — qazanın faktiki daxili təzyiqinin maksimal işçi təzyiqinə bərabər, lakin 20 kPa (0,2 kqf/sm²)-dan az olmayan təzyiqdə sınağı.

Əsaslı təmir (ƏT) — vaqonun əsas hissələri daxil olmaqla, onun hər hansı qovşağının və hissəsinin dəyişdirilməsi ilə vaqonun tam və ya ona yaxın texniki resursunu və sazlığının bərpası üçün yerinə yetirilməsi məcburi olan təmir növü;

Qazanın konstruktiv qurğuları — qazanın daxilində və yaxud xaricində yerləşən, gücləndirmə, möhkəmlilik və dayanıqlıq verən elementlər.

Konteyner — yüklərin, aralıq boşaltmalar aparılmadan, daşınması və saxlanması üçün təyin olunmuş, dəfələrlə tətbiq olunan nəqliyyat avadanlığı vahidi;

Qazan — gövdəsində, (yüklərin yerləşdirilməsi və saxlanması üçün) işçi və konstruktiv qurğuların hissələri və qovşaqları quraşdırılmış tutum.

Markalanma — Beynəlxalq və Dövlət standartları üzrə təyin olunur.

Təhlükəli yüklər — daşınma zamanı, onlara xas olan fiziki-kimyəvi xassələr və xüsusiyyətlər üzündən insanların həyatına və sağlamlığına təhlükə yarada bilən, ətraf mühitə zərər vura bilən, maddi sərvətlərin zədələnməsinə və (və ya) məhvini gətirib çıxarda bilən maddələr, materiallar, məmulatlar və təhlükəli tullantılar.

Təhlükəli zona — hüduvları daxilində partlayışdan zədələnmə, yanğın, zəhərlənmə və yanma təhlükəsi olan zona.

Təhlükəli yüklərin daşınması — yükün yükgöndərəndən yükəlanə çatdırılması gedişində məruz qaldığı, eləcə də yükün və nəqliyyat vasitələrinin hazırlanmasını, yükün daşınmaya qəbulunu, onun nəqliyyat vasitəsinə yüklənməsini, daşınma sənədlərinin tərtibini, yükün nəqlini, yükün bir nəqliyyatdan o birinə yüklənməsini (boşaldılmasını), yükün tranzit saxlanılmasını və onun boşaldılmasını özündə birləşdirən əməliyyatlar birliyi;

Hərəkət düzümü — təhlükəli yüklərin daşınması üçün təyin olunmuş dəmir yolu vaqonlarının, sistemlərinin və platformalarının tərtibi;

Qazanın işçi qurğuları — doldurma, boşaltma, hava dəyişmə, təhlükəsizlik, qızdırılma, istilikizolyasiya qurğuları, eləcə də ölçü cihazları.

BMT-nin seriya nömrəsi — daha tez-tez daşınan yüklərə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının təhlükəli yüklərin daşınması üzrə ekspertlər Komitəsi tərəfindən verilmiş sıra nömrəsi.

İxtisaslaşdırılmış vaqonlar — ixtisaslaşdırılmış vaqonlara, müxtəlif növlü, xüsusi qurğusu (gövdəsinin xüsusi forması, quruluşu, təchizatı və alətləri) olan, daşınması, yüklənməsi və boşaldılması şərtlərinə xüsusi tələblər irəli sürən və öz xassələrinə görə yaxın olan bir və ya bir neçə qrup yüklərin daşınması üçün təyin olunmuş vaqonlar aiddir.

Qab — təhlükəli yüklərin qablaşdırılması və nəql olunması üçün tutum.

Cari təmir — vaqonların iş qabiliyyətini təmin etmək və ya bərpa etmək üçün yerinə yetirilən və bəzi qovşaqların və hissələrin dəyişdirilməsi və (və ya) düzəldilməsindən ibarət olan təmir.

Texniki xidmət — qatarda və ya tranzit qatarlarda, eləcə də onları qatardan və ya qrup vaqonlardan açmamaqla, eləcə də boş vaqonların daşınmaya hazırlanması zamanı, onların iş qabiliyyətinin və sazlığının saxlanılması üzrə kompleks əməliyyatlar.

Yükün nəqliyyat adı — yüklərin Beynəlxalq və Dövlət standartlarının nomenklaturası üzrə adı və ya normativ-texniki sənədlərə müvafiq texniki adı.

Nəqliyyat paketi — Dövlət standartı üzrə təyin olunur.

Nəqliyyat vasitəsi — təhlükəli yüklərin daşınmasını yerinə yetirən nəqliyyat vasitələri.

Qablaşdırma dəsti — daşınmanın gedişində təhlükəli yükü zədələnmədən və itkidən qoruyan, insanların həyatının və sağlamlığının mühafizəsini, ətraf mühitin çirklənmədən qorunmasını təmin edən vasitə və ya kompleks vasitələr.

Daşınma iştirakçıları — təhlükəli yüklərin daşınmasında iştirak edən fiziki və hüquqi şəxslər: nəqliyyat və ekspeditor təşkilatları və müəssisələri, yükgöndərən, yükəlan, nəql olunmanın gedişində yükün mühafizəsini və (və ya) müşayiətini yerinə yetirən təşkilat.

Vaqonun ekipaj hissəsi — vaqonun çərçivəsi, avtoqoşqu qurğusu, tormoz qurğusu, arabacıqlar və təkər cütləri.

Texniki təhlükəsizlik xidməti (TTX) — qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq, texniki təhlükəsizlik üzrə idarədaxili nəzarət xidməti.

Qısaldılmış ifadələr və adlar

DDY — Dövlət Dəmir Yolu

DDY-TİQ — «Dövlət Dəmir Yolunun texniki istismar Qaydaları»

DİN HMD — Daxili İşlər Nazirliyinin Hərbişdirilmiş Müzafizə Dəstəsi

DİN XDS — Daxili İşlər Nazirliyinin Xüsusi Daşımalar Şöbəsi

BMT İŞŞ — Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqtisadi və Sosial Şurası

MN — Müdafiə Nazirliyi

TSA — Texniki sərəncam aktı

MTN — Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi

RM — Radioaktiv materiallar

RMTNQ — Radioaktiv maddələrin təhlükəsiz nəqli qaydaları

RTN — Radioaktiv təhlükəsizlik normaları

ƏSQ-72/80 — Əsas sanitar qaydaları

SES — Sanitar-epidemioloji stansiya

BYNS — Beynəlxalq yük nəqliyyatı haqqında Saziş

ƏTSS — Əməyin təhlükəsizliyi standartları sistemi

DSX — Dövlət Sərhəd Xidməti

---

*Təhlükəli yüklərin dəmir yolu
nəqliyyatı ilə daşınması
Qaydalarına
I nömrəli əlavə*

Təhlükə xarakterinə və dərəcəsinə görə təhlükəli yüklərin təsnifatı

1) Təhlükəli yüklər öz fiziki-kimyəvi xassələrinə və daşınma zamanı təhlükə növlərinə müvafiq olaraq Beynəlxalq və Dövlət standartına əsasən 1.1 cədvəldə göstərilən yarımşiniflərə bölünürlər.

2) Beynəlxalq və Dövlət standartı üzrə 1-ci sinif təhlükəli yüklərə partlayıcı maddələr, partlayıcı məmulatlar, pirotexnik maddələr, tərkib və məmulatlar aiddir.

1-ci sinifə aid təhlükəli yüklər altı yarımşinifə bölünürlər:

- 1.1-ci yarımşinifə kütləvi partlaya bilən partlayıcı və pirotexnik maddələr və məmulatlar aiddir;
- 1.2-ci yarımşinifə kütləsi partlamayan, lakin partladığı vaxt ətrafdakı əşyalara möhkəm zədələnmə və səpələnmə təhlükəsi olan partlayıcı və pirotexnik maddələr və məmulatlar aiddir;
- 1.3-cü yarımşinifə yandığı zaman böyük miqdarda istilik ayıran və ya səpələnmə ilə bir-birinin ardınca alovlanan partlayıcı və pirotexnik maddələr və məmulatlar aiddir;
- 1.4-cü yarımşinifə daşınma zamanı yalnız alışma və ya inisiarlaşdırma halında cüzi təhlükə ehtimalı, partlayıcı və pirotexnik maddələr və məmulatlar aiddir; partlayışın təsiri bağlama ilə məhdudlaşdırılır; xarici inisiarlaşdırma mənbəyi bağlamanın tərkibinin ani partlayışına səbəb olmamalıdır;
- 1.5-ci yarımşinifə kütləvi partlama təhlükəli partlayıcı maddələr aiddir, onlar o qədər qeyri-həssasdırlar ki, daşınma zamanı inisiarlaşdırma və ya yanmadan detonasiyaya keçmə baş verməməlidir, həmçinin bu yarımşinifə tərkibində yalnız təsadüfi inisiarlaşdırma doğurmayan çox qeyri-həssas detonatorlaşdırıcı maddələr olan məmulatlar daxildir;
- 1.6-cı yarımşinifə çox aşağı həssaslığa malik olan, kütləsində partlama ilə xarakterizə edilməyən məmulatlar daxildir; bu yarımşinifə tərkibində yalnız maddənin detonatorlaşmasına müstəsna qeyri-həssas olan və təsadüfi inisiarlaşdırma və ya partlayışın yayılması ehtimalı çox cüzi olan məmulatlar aiddir;
- PM, hər bir yarımşinif xassələrindən, təyinatından və birgə daşınma imkanından asılı olaraq A hərfindən N hərfinədək hərflərlə, həmçinin S hərfi ilə işarə olunmuş uyğunluq qruplarına bölünürlər;
- 1-ci sinif təhlükəli yüklərin təsnifat şifri sinifin, yarımşinifin nömrələrindən və uyğunluq qrupundan ibarətdir.

Bir vaqonda, həmçinin bir xüsusi konteynerdə aşağıda göstərilənlər birgə daşına bilərlər:

- eyni uyğunluq qrupundan olan və eyni yarımşinif nömrəli yüklər;
- eyni uyğunluq qrupundan olan lakin müxtəlif yarımşiniflərə aid olan yüklər daha kiçik nömrəli yarımşinifə aid yük üçün müəyyən edilmiş tələblərə müvafiq şəkildə daşımaya verildikdə, bu zaman 1,5-ci yarımşinifin yükləri 1.1-ci yarımşinifin yüklərinə bərabər tutulurlar;
- S, D və E uyğunluq qruplarının yükləri daha kiçik nömrəli yarımşinif və E (əgər bu qrupun yükü daşınarsa) və ya S uyğunluq qrupuna aid edilmiş yük üçün müəyyən edilmiş tələblərə müvafiq olaraq;
- S uyğunluq qrupunun yükləri A və L qruplarından başqa digər uyğunluq qruplarının yükləri ilə birgə daşındıqda.
- L uyğunluq qrupunun yükləri digər uyğunluq qrupunun yükləri ilə bir yerdə daşınmamalıdır, L qrupunun yükləri onlarla bir növdən olan yüklərlə birgə daşına bilər;

- N uyğunluq qrupunun yükləri, bir qayda olaraq S, uyğunluq qrupundan başqa digər uyğunluq qruplarının yükləri ilə birgə daşınmasına yol verilmir.

Lakin belə yüklər S, D, və E uyğunluq qruplarının yükləri ilə birgə daşınırlarsa, onla N uyğunluq qrupunun yüklərini D uyğunluq qrupuna aid yüklər kimi nəzərə almaq lazımdır.

PM daşınarkən uyğunluq şərtlərinə əlavə edilməsi haqqında təkliflər təqdim olduqda, yuxarıda göstərilənlərə ciddi əməl edilməlidir.

Partlayıcı maddələrin uyğunluq qrupları 1.2 nömrəli cədvəldə göstərilən uyğunluq qruplarının təsviri əsasında müəyyən edilir.

3) 2-ci sinifə sıxılmış mayeləşdirilmiş və təzyiq altında həll edilmiş, aşağıda göstərilən şərtlərdən heç olmasa birinə uyğun olan qazlar aiddir:

- 50°S temperaturda buxarlarının mütləq təzyiqi 300 kPA-dan (3 kqs/sm^2) az olmayan;
- kritik temperaturu 50 °S-dən az olmayan.

2.1-ci yarım sinifə alışmayan və zəhərli olmayan qazlar aiddir.

2.2-ci yarım sinifə zəhərli, alışmayan, orta ölüm sıxlığı ÖZ_{50} (Orta ölüm sıxlığı) $5000 \text{ sm}^3/\text{m}^3$ -dən çox olmayan qazlar aiddir.

2.3-cü yarım sinifə zəhərli olmayan, hava ilə qatışdıqda alışmayan qarışıqlar yaradan qazlar aiddir.

2.4-cü yarım sinifə orta ölüm sıxlığı, ÖZ_{50} (Orta ölüm sıxlığı) $5000 \text{ sm}^3/\text{m}^3$ -dan çox olmayan, hava ilə birlikdə alışan qarışıqlar yaradan zəhərli qazlar aiddir.

Qazlar fiziki xüsusiyyətlərinə və aqreqat vəziyyətlərinə görə aşağıda göstərilən qruplara bölünürlər:

- sıxılmış, kritik temperaturu mənfi 10 °S-dən aşağı olan;
- mayeləşdirilmiş, kritik temperaturu mənfi 10 °S-dən aşağı olmayan, 70 °S-dən aşağı olan;
- mayeləşdirilmiş, kritik temperaturu 70 °S-dən aşağı olmayan;
- təzyiq altında həll edilmiş;
- mayeləşdirilmiş, soyudulmuş, atmosfer təzyiqinə yaxın təzyiq altında həll edilmiş;
- tutumu 1000 Sm^3 -dan az olmayan və 1 Mpa-dan (10 kqs/Sm^2) çox olmayan təzyiq altında olan aerosol bağlamalardakı mayələr.

4) 3-cü sinifə tezalışan, alışma temperaturu qapalı qutuda 61 °S-dən artıq olmayan məhlullar aiddir:

- 3.1-ci yarım sinifə tezalışan, alışma temperaturu qapalı qutuda mənfi 18 °S mayələr aiddir.
- 3.2-ci yarım sinifə tezalışan, alışma temperaturu qapalı qutuda mənfi 18 °S-dən az olmayan 23 °S-dən az olan məhlullar aiddir.

- 3.3-cü yarımşinifə tezalışan, alışıma temperaturu qapalı qutuda 23 °S-dən az, 61 °S-dən çox olmayan məhlullar aiddir.

5) 4-cü şinifə tezalışan bərk maddələr, öz-özünə alışıan maddələr və su ilə qarşılıqlı əlaqəyə girdikdə alovlanan qazlar ayrılan maddələr aiddir:

- 4.1-ci yarımşinifə aşağı enerjili alışıma mənbəyinin (alov, kibrit, qığılcım, közərən siqaret və s.) qısamüddətli (30 saniyəyə qədər) təsiri altında alovlanma qabiliyyətinə malik olan və öz-özünə alışıan bərk maddələr aiddir;
- özüparçalanan maddələr, yəni havanın təsiri olmadan izotermik parçalanma xüsusiyyətinə malik olan maddələr (alifatik azobirləşmələr, aromatik sulfhidrazidlər, N-nitrozobirləşmələri, parçalanma temperaturu 65 °S-dən yuxarı olan digər maddələr);
- Sürtülmədən alovlanan bərk maddələr və məmulatlar; nəmləşdirilən (spirtlə, su və ya fleqmaləşdirmə ilə) partlayıcı maddələr — onların əsas təhlükəliliyi belə vəziyyətdə alışıma mənbəyindən alovlanmaq imkanına malik olmasıdır.

4.2-ci yarımşinifə pirofor maddələr (havada tezalışan maddələr), alovlanmayadək öz-özünə qızma xüsusiyyətinə malik olan digər maddələr və materiallar aiddir.

4.3-cü yarımşinifə 20+-5 °S temperaturda su ilə qarşılıqlı əlaqəyə girdikdə öz-özünə alışıan qazlar və ya intensivliyi 1 dm³/(kq. saat)-dan az olmayan, təhlükəli miqdarda alovlanan qazlar ayrılan maddələr aiddir.

6) 5-ci şinifə oksidləşdirici maddələr və üzvi peroksidlər, yəni yanar maddələrin öz-özünə alışımasını yaradan, oksigen ayıran və ya digər maddələrlə birgə partlayıcı qarışıqlar yaradan maddələr aiddir.

5.1-ci yarımşinifə yanmanı təmin edən, ekzotermik oksidləşdirici-bərpaedici reaksiya nəticəsində digər maddələrin alovlanmasına səbəb olan və (və ya) kömək edən parçalanma temperaturu 65 °S-dən çox olmayan və (və ya) oksidləşdiricinin üzvi maddələrlə (polad yonqarları ilə qarışığının) yanma müddəti etalon oksidləşdiricisinin üzvi maddələrlə qarışığının yanma müddətindən çox olmayan oksidləşdirici maddələr aiddir.

5.2-ci yarımşinifə üzvi peroksidlər, yəni R-O — O-R funksional qrupuna malik, hidrogen peroksidin məhsulu kimi nəzərdən keçirilə bilən, hidrogenin bir və ya iki atomu üzvi radikallarla əvəz edilmiş maddələr aiddir. Üzvi peroksidlər termiki davamsız maddələrdir, partlama ehtimalı ilə özütəzləşən ekzotermik parçalanmaya məruzduurlar. Zərbəyə və sürtülməyə həssasdırlar.

7) 6-cı şinifə zəhərli və yoluxdurucu maddələr aiddir.

6.1-ci yarımşinifə orqanizmə düşdükdə, dəriyə toxunduqda, nəfəs aldıqda (buxar, toz və ya aerezolla) zəhərlənmə və ya xəstəliyə səbəb olan zəhərli maddələr aiddir, onların zəhərləyici göstəriciləri aşağıda göstərilənlərdən çox olmamalıdır:

- orta ölüm dozəsi ÖD₅₀: mədəyə bərk maddələr düşdükdə — 200 mq/kq, məhlullar düşdükdə — 500 mq/kq; dəriyə düşdükdə — 1000 mq/kq;
- orta ölüm qatılığı ÖQ₅₀ — toz və ya aerezolla nəfər aldıqda — 10 mq/dm³;
- tənəffüzlə zəhərləmə ehtimalı əmsalı (TZEƏ) 0,2-dək az olmamaq şərti ilə.

6.2-ci yarım sinifə tərkibində insanlar və heyvanlar üçün təhlükəli olan xəstəlik törədici mikroorqanizmlər olan maddələr aiddir.

8) 8-ci sinifə bilavasitə toxunma 4 saatdan çox olmayan müddətdə heyvanların (ağ siçovulların) dəri toxumalarında görünən nekroz yaradan alışdırıcı maddələr və ya onların su məhlullarında və ya 55 °S temperaturda ildə 6,25 mm-dan az olmayan sürətlə poladın (St3 markalı polad) və ya alüminiumun (A6 markalı alüminium) səthinin korroziyasını yaradan korroziyaedici maddələri və ya onların su məhsulları aiddir.

8.1-ci yarım sinifə turşu xassələrinə malik və diri toxumalara nekrotizləşdirici və metallara korroziyaedici təsir göstərən aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr aiddir.

8.2-ci yarım sinifə əsaslı xassələrə malik və diri toxumalara nekrotizləşdirici və (və ya) metallara korroziyaedici təsir göstərən metallar aiddir.

8.3-cü yarım sinifə 8.1 və 8.2-ci siniflərə aid olmayan, lakin diri toxumalara nekrotizləşdirici və (və ya) metallara korroziyaedici təsir göstərən maddələr aiddir.

9) 9-cu sinifə 1-8-ci siniflərə aid edilməyən yüklər aiddir.

9.1-ci yarım sinifə bu təhlükə sinifinin kateqoriyaları üçün müəyyən edilmiş kriteriyalardan heç olmasa birinə cavab verən materiallar, maddələr və məmulatlar aiddir.

911-ci kateqoriyaya, tutumu 50-dən — 1000 sm³-dək olan aerosol qablardakı aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr aiddir.

Onlar üçün aşağıda göstərilən şərtlərə əməl edilməli olan maddələr istisna təşkil edirlər:

- Alışan qaz olmayan;
- 55°S temperaturdan artıq təzyiq 850 kPa-dan (8,4 kqs/sm²) çox olmayan;
- TAM kütlə payı 10%-dən az olan;
- ZM kütlə payı 1%-dən az olan;
- AK kütlə payı 0,2%-dən az olan.

912-ci kateqoriyaya, alışma temperaturu 61°S-dən, çox, lakin 90°S-dən çox olmayan maddələr aiddir;

913-cü kateqoriyaya, qaz odluqlarının təsirindən (30°S-dən az, lakin 120°S-dən çox olmayan) alışan bərk maddələr;

Xüsusi sınaq, şəraitində ətraf mühitin temperaturu 140°S olduqda, 24 saatdan çox olmayan müddətdə 150°S-dən çox, lakin 200°S-dən çox olmayan temperatura qədər öz-özünə qıza bilən maddələr;

Su ilə qarşılıqlı əlaqəyə girdikdə intensivliyi 0,5dm³/kq/saatdan çox, lakin 1 dm³/kq — saatdan az olan alışan qazlar ayrılan maddələr aiddir;

914-cü kateqoriyaya, bir yerində parçalanma başladığında, bütün kütləsinə yayılan maddələr və materiallar aiddir.

915-ci kateqoriyaya, nəfəs aldıqda (buraxarla, tozla), orqanizmin daxilinə düşdükdə və (və ya) dəriyə toxunduqda, zəhərlənməyə səbəb olan və aşağıda göstərilən göstəricilərdən və kriteriyalardan biri ilə xarakterizə edilən zəhərli maddələr aiddir:

- orta ölüm dozası — 200 mq/kq-dan çox, lakin 2000 mq/kq-dan az olan bərk maddələr, 500 mq/kq-dan çox, lakin 2000 mq/kq-dan az olan maye məhlullar mədəyə düşdükdə;
- orta ölüm dozası — 1000 mq/kq-dan çox, lakin 2500 mq/kq-dan az olan miqdarda dəriyə toxunduqda;
- orta ölüm qatılığı nəfəs zamanı — 10 mq/dm³-dan çox, lakin 20 mq/dm³-dan az olan miqdarda tənəffüsə düşdükdə.

916-cı kateqoriyaya, aşağıda göstərilən göstəricilərlə və kriteriyalarla xarakterizə edilən aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr aiddir:

- heyvanın (ağ siçovulun) dəri toxumalarında görünən nekroza səbəb olan toxunma müddəti — 4 saatdan çox, lakin 24 saatdan az olan;
- polad (St3 markalı polad) və ya alüminium (A6 markalı alüminium) səthin korroziyaya uğrama sürəti ildə 1 mm-dən az olmayaraq il ərzində 6,25 mm-dən çox miqdarda olan.

9.1-ci yarımşinifə aid yüklərin təhlükə dərəcəsi aşağıda müəyyən ediləndir.

10) Hər bir sinifin maddələrinin təhlükə dərəcəsi və bağlama qrupu Dövlət standartına müvafiq olaraq kriteriyalarla müəyyən edilir.

11) Təhlükəli yüklər əlavə olaraq kateqoriyalara, uyğunluq qruplarına və 1 nömrəli əlavənin 2 — 13-cü cədvəllərində göstərilən təsnifat şifrlərinə bölünürlər. Yük sütunlarında göstərilən xətt bu cədvəldə göstərilməyən təsnifat şifrinin təhlükəli yükə verilməsinin mümkün olmamasını göstərmir.

1 nömrəli cədvəl

Təhlükəli yüklərin siniflərə və yarımşiniflərə bölünməsi

Sinif	Yarım-sinif	Yarımşiniflərin adı
1.	1.1.	Kütləsi ilə partlaması təhlükəli olan partlayıcı maddələr
	1.2.	Kütləsi ilə partlamayan partlayıcı maddələr
	1.3.	Kütləsi ilə partlamayan yanğın təhlükəli partlayıcı maddələr
	1.4.	Çox təhlükəli olmayan partlayıcı maddələr
	1.5.	Çox qeyri-həssas partlayıcı maddələr
	1.6.	Son dərəcə aşağı həssaslıqlı məmulatlar
2.	2.1.	Alovlanmayan, zəhərli olmayan qazlar
	2.2.	Zəhərli qazlar
	2.3.	Alovlanan (yanar) qazlar
	2.4.	Zəhərli və alovlanan qazlar

3.	3.1.	Qapalı putara mənfi 18°S-dən aşağı temperaturda alışma ilə tezalışan mayelər
	3.2.	Qapalı putara mənfi 18°S-dən aşağı olmayan, lakin 23°S-dən çox olmayan temperaturda alışma ilə tezalışan mayelər
4.	4.1.	Tezalışan bərk maddələr
	4.2.	Öz-özünə alışan maddələr
	4.3.	Su ilə əlaqəyə girdikdə alovlanan qazlar ayrılan maddələr
5.	5.1.	Oksidləşdirici maddələr
	5.2.	Üzvi peroksidlər
6.	6.1.	Zəhərləyici maddələr
	6.2.	Yoluxdurucu maddələr
7.	-	Radioaktiv maddələr
8.	8.1.	Turşu xassələrə malik aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr
	8.2.	Əsas xassələrə malik aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr
	8.3.	Müxtəlif aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr
9.	9.1.	1 — 8-ci siniflərə aid olmayan yüklər

2 nömrəli cədvəl

1-ci sinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Uyğun qrup	Maddənin, məmulatın adı	Yarımsiniflərdə təsnifat işarələri					
		1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	1.5.	1.6.
A	İnisiarlaşdırıcı PM	1.1.A					
V	İnisiarlaşdırıcı PM malik və iki ədəddən az sayda qoruyucu qurğuya malik məmulatlar	1.1.V	1.2.V		1.4.V		
S	Tuşlayıcı PM və digər deflaqrasiya olunan PM və ya onlara malik məmulatlar	1.1.S	1.2.S	1.3.S	1.4.S		
D	Təkrar detonasiya olunan PM; tüstü barıtı; inisiarlaşdırma vasitələri və tuşlanmış yüklər olmadan detonasiya olunan PM malik məmulatlar; tərkibində inisiarlaşdırıcı PM iki və ya daha çox müstəqil qoruyucu qurğular olan məmulatlar	1.1.D	1.2.D		1.4.D	1.5.D	
E	Tərkibində inisiarlaşdırma vasitələri olmayan, lakin tuşlanmış yükə malik, təkrar detonasiyaedici PM olan məmulatlar (tərkibində tezalışan və ya hiperqolik mayelər olmayanlardan başqa)	1.1.E	1.2.E		1.4.E		
F	Tərkibində təkrar detonasiyaedici PM,	1.1.F	1.2.F	1.3.F	1.4.F		

	inisiarlaşdırma vasitələri və tuşlanmış yükü olan (tezalışan maddələri, gellərdən və hiperqolik mayelərdən başqa) və ya tuşlanmış yükü olmayan məmulatlar						
G	Pirotexnik maddələr, tərkibində pirotexnik maddələr olan məmulatlar; tərkibində həm partlayıcı, işıqlandırıcı, həm yandırıcı, gözyaşardıcı və ya tüstü yaradan maddələr olan məmulatlar (su aktivləşdirici məmulatlar və ya tərkibində ağ fosfor, fosfidlər, pirofor maddələr, tezalışan maddələr olan məmulatlardan başqa)	1.1.G	1.2.G	1.3.G	1.4.G		
H	Tərkibində PM və ağ fosfor olan məmulatlar		1.2.H	1.3.H			
Y	Tərkibində PM və tezalışan maddə və gel olan məmulatlar	1.1.Y	1.2.Y	1.3.Y			
K	Tərkibində PM və zəhərləyici maddələr olan məmulatlar		1.2.K	1.3.K			
L	Tərkibində PM olan və xüsusi təhlükəli olan (məsələn su aktivləşdirməsinin nəticəsində və ya hiperqolik maye, fosfid və ya pirofor maddələrinin yaranması), hər bir növünə izolyasiyası tələb edilən partlayıcı maddələr	1.1.L	1.2.L	1.3.L			
N	Tərkibində yalnız müstəsna səviyyədə qeyri-həssas detonasiyaedici maddələr olan məmulatlar						1.6.N
S	Təsadüfi iş düşməsi zamanı təhlükəni bağlamanın özü ilə məhdudlaşdıran, tara alov ilə məhv edildikdə isə partlayış və ya səpələnmə səmərəliliyinin məhdudlaşdırılmasını, lakin qəza tədbirlərini və ya yanğının bilavasitə bağlamanın yaxınlığında keçirilməsini təmin edən qaydada qablaşdırılmış və quraşdırılmış maddələr və məmulatlar				1.4.S		

3 nömrəli cədvəl

2-ci sinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Yarım-sinifin nömrəsi	Kateqoriyaların nömrəsi	Kateqoriyaların adı	Təhlükə nişanının nömrəsi (Ə.6.1. Ə 6.2. şəkil Bax.) əsas/əlavə	Təsnifat şifri
2.1.	1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	2/ -	2111

				2112 2113 2114 2115 2116
	2.	Oksidləşdirici	2/5	2121 2122 2125
2.2.	1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	2; 6a/-	2211 2212 2213 2214 - 2216
	2.	Oksidləşdirici	2; 6a/5	2221 2223 - - -
	3.	Aşındırıcı və (və ya korroziyaedici)	2; 6a/8	- 2232 2233 - - -
	4.	Oksidləşdirici, aşındırıcı (və ya) korroziyaedici	2; 6a/5;8	- - 2243 - - -
2.3.	1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	2; 3/ -	2311 2312 2313 2314 2315 2316
	2.	Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici	2; 3/8	- - 2323 - - -
2.4.	1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	2; 6a; 3/-	2411 2412 2413 2414

3-cü sinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriya-ların nömrəsi	Kateqoriyaların adı	Təhlükə nişanlarının nömrəsi (Ə.6.1. Ə.6.2. şəkl.bax) əsas/əlavə	Yarımsinifdə təsnifat şifri		
			3.1	3.2	3.3
1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	3/-	3111 3112 -	3211 3212 -	- - 3313
2.	Zəhərli	3/6a	3121 3122 -	3221 3222 -	- - 3323
3.	Zəhərli, aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici	3/6a; 8	3131 - -	3231 - -	- 3332 3333
4.	Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici	3/8	3141 - -	3241 3242 -	- 3342 3343
5.	Zəif zəhərli	3/6b	3151 3152 -	- 3252 -	- - 3353

5 nömrəli cədvəl

4.1-ci yarımsinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyaların nömrəsi	Kateqoriyaların adı	Təhlükə nömrəsi (Ə. 6.1, Ə 6.2 şəkil bax) əsas/əlavə	Təsnifat şifri
1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	4a/-	4111 4112 4113
2.	Zəhərləyici	4a/6a	4121 4122 -
3.	Zəif zəhərli	4a/6b	4131 4132 4133
4.	Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici	4a/8	4141 - -
5.	Bağlamanın parçalanma təhlükəsi ilə 50°S temperaturdan çox olduğu halda özü parçalanan	4a/1a	- 4152 4253

6.	50°S-dən çox olmayan temperaturda özü parçalanan	4a/-	- 4162 -
7.	Bağlamanın parçalanma təhlükəsi ilə 50°S temperaturdan çox olmadığı halda özü parçalanan	4a/1a	- 4172 -
8.	50°S-dən artıq temperatur olduğu halda özünə parçalanan	4a/-	4181 4182 -

6 nömrəli cədvəl

4.2-ci yarım sinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Təsnifatın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təhlükə nişanının nömrəsi (Ə. 6.1, Ə 6.2 şəkil bax) əsas/əlavə	Təsnifat şifri
1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	4b/-	4211 4212 4213
2.	Zəhərli	4b/6a	4221 - -
3.	Zəif zəhərli	4b/6b	4231 4232 4233
4.	Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici	4b/8	- 4242
5.	Su ilə əlaqəyə girdikdə alışan qazlar ayıran	4b/4v	4251 - 4253

7 nömrəli cədvəl

4.3-cü yarım sinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyanın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təhlükə nişanının nömrəsi (Ə. 6.1, Ə 6.2-ci şəkil bax) əsası/əlavə	Təsnifat şifri
1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	4v/-	4311 4312 4313
2.	Zəhərləyici	4v/6a	4321 4322

			-
3.	Tezalışan mayelər	4v/3	4331 4332 -
4.	Öz-özünə alovlanan və zəhərli	4v/4b; 6a	4341 - -
5.	Zəif zəhərli	4v/6b	4351 4352 4353
6.	Tezalışan, aşındırıcı və korroziyaedici	4v/3; 8	4361 4362 -
7.	Öz-özünə alışan	4v/4b	- 4372 -
8.	Tezalışan bərk	4v/4a	- 4382 -

8 nömrəli cədvəl

5.1-ci yarımşinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyanın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təhlükə nişanının nömrəsi (Ə. 6.1, Ə 6.2-ci şəkil bax) əsas/əlavə	Təsnifat şifri
1.	Əlavə təhlükə növü	5/ -	5111 5112 5113
2.	Zəhərli	5/6a	5121 5122 -
3.	Zəif zəhərli	5/-	- - 5133
4.	Zəhərli, aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici	5/6a; 8	5141 - -
5.	Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici	5/8	5151 5152 -

9 nömrəli cədvəl

5.2-ci yarımşinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyanın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təhlükə nişanının nömrəsi (Ə. 6.1, Ə 6.2 şəkil bax) əsas/əlavə	Təsnifat şifri
1.	Partlayıcı, 50°S-dən çox olmayan temperatur olduğu halda özü parçalanan	5/1a	5211 5212 -
2.	50°S-dən artıq temperatur olduğu halda özü parçalanan	5/-	5221 5222
3.	Partlayıcı	5/1a	5231 5232 -
4.	Əlavə təhlükə növü olmayan	5/-	5241 5242 -
5.	Göz üçün aşındırıcı	5/8	5251 5252
6.	Tezalısan	5/3	- 5262 -
7.	Tezalısan, göz üçün aşındırıcı	5/3; 8	5271 - -

10 nömrəli cədvəl

6.1-ci yarımşinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyanın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təhlükə nişanının nömrəsi (Ə. 6.1, Ə 6.2 şəkil bax) əsas/əlavə	Təsnifat şifri
1.	Əlavə təhlükə növü olmayan uçucu ZM	6a/-	6111 6112
		6v/-	6113
2.	23°S çox olmayan temperaturda tezalısan, uçucu ZM	6a/3	6121 6122 -
3.	23°S-dən çox, 61°S-dən az olan temperaturda tezalısan uçucu ZM	6a/3	6131 6132 -
4.	Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici uçucu ZM	6a/8	6141

			6142 -
5.	23°S-dən çox, 61°S-dən az olan temperaturda tezalısan aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici uçucu ZM	6a/3; 8	6151 6152 -
6.	Əlavə təhlükə növü olmayan uçmayan ZM	6a/-	6161 6162
		6v/-	6163
7.	Aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici uçmayan ZM	6a/8	6171 6172 -
8.	Bərk tezalısan, uçmayan ZM	6a/4a	- 6182 -

11 nömrəli cədvəl

7-ci sinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyanın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təsnifat şifri
0.	Xüsusi saziş üzrə daşımılan RM	7104
1.	Bölünən RM (nüvə)	7111
		7112
		7113
		-
2.	Yalnız müstəsna istifadə şəraitində daşınan, aşağı xüsusi aktivliyi olan RM	7121
		7122
		7123
		7124
3.	Aşağı xüsusi aktivliyi olan RM	7131
		7132
		7133
		-
4.	Pirafor RM	7141
		7142
		7143
		-
5.	Oksidləşdirici RM	7151
		7152
		7153
		-
6.	Obyekt səthinin radioaktiv çirklənməsi	7161
		7162
7.	Radioaktiv şüalanma mənbəyi (izotop)	7171
		7172
		7173

		-
8.	Korroziyaedici RM	7181 7182 7183

12 nömrəli cədvəl

8-ci sinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyanın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təhlükə nişanının nömrəsi (Ə.6.1 — Ə.6.2. şəkil bax) əsas/əlavə	Yarımsiniflərdə təsnifat şifri		
			8.1.	8.2.	8.3.
1.	Əlavə təhlükə növü olmayan	8/-	8111	8211	8311
2.	Zəhərli və oksidləşdirici	8/6a; 5	8121	8221	8321
3.	23°S-dən çox olmayan temperaturda tezalısan	8/3	8131	8231	-
			-	-	8332
			-	-	-
4.	23°S-dən çox, 61°S-dən az olan temperaturda tezalısan	8/3	-	8241	8341
			8142	8242	8342
			8143	-	-
5.	Oksidləşdirici	8/5	8151	8252	-
			8152	-	8352
			-	-	-
6.	Zəhərləyici	8/6	8161	-	8361
			8162	8262	8362
			-	-	-
7.	Zəif zəhərli	8/6b	8171	-	8371
			8172	8272	8372
			8173	8273	8373
8.	Zəif oksidləşdirici	8/-	8181	-	-
			8182	8282	8382
			-	8283	-

13 nömrəli cədvəl

9.1-ci yarımsinif təhlükəli yüklərin təsnifat cədvəli

Kateqoriyanın nömrəsi	Kateqoriyanın adı	Təsnifat şifri
1.	Aerozol bağlamada olan maddələr	9113
2.	Alışma temperaturu 61°S-dən çox, 90°S-dən az olan maddələr	9123
3.	Alovlanan maddələr; Özbaşına qızan və alovlanan maddələr; Su	9133

	ilə qarşılıqlı əlaqəyə girdikdə alovlanan qazlar ayrılan maddələr	
4.	Zəif oksidləşdiricilər	9143
5.	Az təhlükəli zəhərləyici maddələr	9153
6.	Zəif aşındırıcı və (və ya) korroziyaedici maddələr	9163
7.	Maqnitləşdirilmiş maddələr ⁽¹⁾	9173

⁽¹⁾ Bu yüklər yalnız hava nəqliyyatı ilə daşındıqda təhlükəlidir.

*Təhlükəli yüklərin dəmir yolu
nəqliyyatı ilə daşınması
Qaydalarına
2 nömrəli əlavə*

Dəmir yolu ilə vaqon-sisternlərdə, örtülü vaqonlarda və konteynerlərdə daşınmasına yol verilən təhlükəli yüklərin əlifba göstəriciləri

Yükün BMT nömrəsi və adı	Qəza karoçkasının nömrəsi	Təsnifat şifri	Vaqonun növü	Göndərmə növü	Təhlükə nişanının nömrəsi (bax şəkil Ə. 6.1, Ə 6.2.)	Daşıma sənədlərinə vurulan ştempellər
1325 Azodiizobutironitril	44	4172	2.2	V	4a; 1a	«Tez alışır», «Partlayış təhlükəlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1066 Sıxılmış azot	6	2111	2.1	V, x, kU	2	«Sıxılmış qaz», «Qoruyucu 0-0-1-0», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın»
1070 Azot hemioksid	9	2122	2.1	V, x, kU	2; 5	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Oksidləşdirici», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın» «Qoruyucu 0-0-1-0»
2927 Akvanit** (bax b.2.2.45)	43	6141	2.2, 4	V, iK	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır» «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 1/0-1-3-1»
1093 Akrilonitril ingibirləşdirilmiş (bax. Bənd 2.2.12)	27	3221	2.3, 4	V, iKS	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1268 Alkilat	2	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1268 Alkilbenzin	Alkilata bax					
1268 Alkilbenzol	3	3212, 3252	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Zəhərlidir» (3252 şifri üçün), «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Alkildimetilamin oksidi	-	9153	2.1	V	9	«Zəif zəhərlidir»
2430 Alkilfenollar	-	6163	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir», «X»
1396 Örtüksüz alüminium tozu	52	4372	2.1	V, kU	4v, 4b	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0», «Öz-özünə alışır»
1438 Alüminium azot turşusu	Alüminium nitrata bax					
Silisiumlu alüminium	Alümasilisiuma bax					
Ftorlu alüminium	Alüminium ftoridə bax					
1726 Susuz xlorlu alüminium	Alüminium susuz xloridə bax					
2463 Alüminium hidrid	170	4382	2.1	V, kU	4v; 4a	«Sudan alışır», «Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1394 Alüminium karbid	66	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1438 Alüminium nitrat	76	5113	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»

Alüminium florid*	-	9153	2.1	V	9	«Zəif zəhərlidir»
1726 Susuz alüminium xlorid*	-	8172	2.1	V, x, kU	8	«Aşındırıcıdır», «Zəif zəhərlidir»
1398 Alümosilium	66	4313	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1089 Aldehid sirkəsi	Asetaldehidə bax					
1392 Qələvi-torpaq metallarının amalqamları	54	4351	2.1	V, kU	4v; 6a	«Sudan alışı», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1389 Qələvi metallarının amalqamları	54	4351	2.1	V, kU	4v; 6a	«Sudan alışı», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2917 Amidollar ** (bax. b. 2.2.45)	43	6151	2.2,4	V, iK	6a; 8; 3	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3093 Amil və amilinlər ** (bax. b. 2.2.50)	-	8121	2.2,4	V, iK, t	8; 6a; 5	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Oksidləşdirici», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1104 Amilasetat	33	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2431 Aminoanizollar	Anizidinlərə bax					
1708 Aminotoluollar	Toluidinlərə bax					
2512 Amnofenollar	-	6163	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir»
Kub aminləri S ₁₇ — S ₂₀	-	9163	2.1, 4	V, iK	9	«Aşındırıcıdır», «Zəif zəhərlidir»
3259 İlk aminlər S ₁₇ — S ₂₀	-	8262	4	İK, t	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəif zəhərlidir»
2579 1-(2-Aminoetil)-Piperazin	137	8213	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2672 Ammonyak-kütlə payı 10%-dən çox, 35%-dən çox olmayan silu məhlulları*	126	8213	2.1	V, x, t	8	«Aşındırıcıdır»
1005 Susuz mayeləşdirilmiş ammonyak	13	2413	2.1	V, x, kU, t	2; 6a; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1942 Azotturşulu ammonium	Ammonium nitratə bax					
Bromlu ammonium	Ammonium bromidə bax					
1439 İkiromturşulu ammonium	Ammonium dixromata bax					
2854 Silisiumftorlu ammonium	Ammonium heksaftorsilikata bax					
1444 Kükürdturşulu ammonium	Ammonium peroksiodsulfata bax					
Radiumlu ammonium	Ammonium raditə bax					
Kükürdturşulu ammonium	Ammonium sulfata bax					
1727 Ftorturşulu ammonium	Ammonium hidroftoridə bax					
Xlorlu ammonium	Ammonium xloridə bax					
1479 Xrom turşulu ammonium	Ammonium xromata bax					
Ammonium bromid*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
2854 Amonium heksaftorsilikat*	-	6163	2.1, 2.2	V, x	6b	«Zəhərlidir»
1727 Bərk ammonium hidroftorid*	-	8162	2.1, 2.2	V, x	5; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1439 Ammonium dixromat*	74	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
Ammonium molibdat*	-	9153	2.1	V, x, kU	9	«Zəif zəhərlidir»
1942 Ammonium nitrat*	75	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayan qarışıqlar yaradır»
1444 Ammonium sulfat-peroksidi*	73	5113	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1442 Ammonium perxlorat** (bax. b. 2.2.35)	189	5111	2.2, 2.3	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayan qarışıqlar yaradır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*1-1»
Ammonium rodanid*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
Ammonium sulfat*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1479 Ammonium xromat*	74	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1544 Anabazin silfat, bərk və ya məhlul	-	6161	2.3, 4	V, iK	6a	«Zəhərlidir»
1561 Arsenat anhidridi	Arsena (III) oksidə bax					
1079 Kükürd anhidridi	Kükürd dioksidə bax					
1715 Anhidrit sirkə	105	8142	2.1	V	8; 3	«Aşındırıcıdır», «Tez alışı», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1807 Fosforlu anhidrid	Fosfor (V) oksidə bax					

2214 Ftal anhidridi	-	8112	2.1,4	V, x, t	8	«Aşındırıcıdır»
1463 Xrom anhidridi	Xrom trioksid susuz bax					
2431 Anizidinlər*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir», «X»
1729 Xrordlu anezoil	Anizoilxloridə bax					
1729 Anizoilxlorid*	-	8112	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1547 Anilin	111	6112	2.1,4	V, İKS, t	6a	«Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1548 Anilin xlorid turşulu	Anilin hidroxloridə bax					
1548 Anilin hidroxlorid*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
Anozit	Ammonium perxlorata bax					
2810 Antifriz etilenqlikol	116	6162	2.1,4	V, x, İKS	6a	«Zəhərlidir», «X»
2928 Antrasen (bax. b. 2.2.43)	117	6171	2.1	V, x	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
1006 Sıxılmış arqon	6	2111	2.1	V, x, kU	2	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1955 Zəhərli qazlarla qarışıqlı arqon	12	2211	2.1	V, kU	2; 6a	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1980 Arqon və oksigenin tərkibli qarışığı (bax. b. 2.2.7)	7	2121	2.1	V, x, kU	2; 5	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Oksidləşdirici», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Arzamid*	-	9133	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır», «Yanan zaman zəhərlidir»
1089 Asetaldehid	34	3111	2.1	V, t	3	«Tez alışır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
3101 Asetilperoksid məhlulda 27%-dən çox olmayan** (b. 2.2.37 — 2.2.40)	97	5212	2.2	V	5; 1a	«Üzvi peroksid», «Partlayış təhlükəli», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/0-0*-1-1»
1001 Həll edilmiş asetilen	19	2314	2.1	V, x, kU	2; 3	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1090 Aseton	26	3212	2.1, 4	V, x, t, İKS	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Asetonanil P	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
1648 Asetonitril	27	3222	2.1	V, t	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1541 Asetonsianhidrin (b. 2.2.44)	114	6111	2.3, 4	V, İKS	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 1/1-1-1*-1»
1950 Zəhərli olmayan, alışmayan aerosollar*	-	2116	2.1	V, x, kU	2	«Aerozol», «X»
1950 Alışan aerosollar*	-	2316	2.1	V, x, kU	2; 3	«Aerozol», «X», «Tez alışır»
1950 Zəhərli aerosollar*	-	2216	2.1	V, x, kU	2; 6a	«Aerozol», «X», «Zəhərlidir»
1950 Alışan zəhərli aerosollar*	-	2416	2.1	V, x, kU	2; 3; 6a	«Aerozol», «X», «Zəhərlidir», «Tez alışır»
Aerosollar*	-	9113	2.1	V, x, kU	9	«Aerozol»
2810 Aeroqoruyucular*	-	6163	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir»
Bakelit*	-	9123 9133	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır», «Yanan zaman zəhərlidir»
1760 Bakterisid SNPX-1002	164	8111	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1400 Barium	68	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1446 Azotturşulu barium	Barium nitrata bax					
1564 Bromlu barium	Barium bromidə bax					
2719 Bromturşulu barium	Barium bromat monohidrata bax					
3087 İkiqromturşulu barium	Barium dixromata bax					
1448 Maçqan turşulu barium	Barium permağanata bax					
1564 Kükürlü barium	Barium sulfidə bax					
1564 Barium karbonat	Barium karbonata bax					
1564 Barium xlorid	Barium xloridə bax					
3087 Xrom turşulu barium	Barium xromata bax					

2719 Monohidrat barium bromatı*	86	5122	2.1	V	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1564 Barium bromid*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
1564 Barium hidrooksid	Barium hidrooksidə bax					
1409 Barium hidrid	-	4322	2.1	V	4v; 6a	«Sudan alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1564 Barium hidrooksid	-	6171	2.1	V, x	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
3087 Barium dixromat	85	5121	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1564 Barium karbonat*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
1446 Barium nitrat*	80	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1448 Barium permanqant*	84	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1449 Barium peroksid	86	5122	2.1	V	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1393 Barium qeyri-pirofor xəlitələri	68	4322	2.1	V, kU	4v; 6a	«Sudan alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1564 Barium sulfid*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
1564 Barium xlorid	-	6163	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir»
3087 Barium xromat*	85	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1565 Barium sianid (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2, 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxmaq olmaz», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1993 Benzaldehid	-	3313	2.1	V, t	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1738 Benzilxlorid	158	6152	2.1	V	6a; 8; 3	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
3295 Qazlı benzin	-	3112	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3295 Sənaye məqsədi üçün benzin	30	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1203 Etilləşdirilmiş motor benzini	2	3112	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3295 Lak və boya sənayesi üçün həll edilmiş benzin	30	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1992 Etilləşdirilmiş benzin (bax. b. 2.2.14)	41	3121	2.1	V, t	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3106 72%-dən artıq olmayan benzoil peroksid-pasta** (bax. b.2.2.37 — 2.2.40)	95	5242	2.2, 2.3	V	5	«Üzvi peroksid», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1-1»
3102 77%-dən artıq, lakin 95%-dən az sulu benzoil-peroksidi (bax. b.2.2.37 — 2.2.40)	95	5231	2.2	V	5; 1a	«Üzvi peroksid», «Təpədən buraxılmasın», «Partlayış təhlükəli», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
3106 30%-dən artıq, lakin 52%-dən az ətalətli bərk maddəli benzoil peroksidi (bax. b. 2.2.37 — 2.2.40)	95	5231	2.2, 2.3	V	5; 1a	«Üzvi peroksid», «Təpədən buraxılmasın», «Partlayış təhlükəli», «Qoruyucu 3/1-1-1*-1»
3104 77%-dən artıq olmayan sulu benzoil peroksidi (bax. b. 2.2.37 — 2.2.40)	95	5231	2.2, 2.3	V	5; 1a	«Üzvi peroksid», «Təpədən buraxılmasın», «Partlayış təhlükəli», «Qoruyucu 3/1-1-1*-1»
1736 Benzoil xlorid	-	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1114 Benzol	3	3252	2.1	V, T	3; 6b	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1760 Sulfotursulu benzol	-	8112	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
2600 Qaz Blau	1	2411	2.1	V, KU	2; 6a; 3	«Sıxılmış qaz», «Tez alışı», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1008 Ftorlu bor	Üçftorlu bora bax					
1741 Xlorlu bor	Üçxloridli bora bax					
1008 Üçftoridli bor	10	2232	2.1	V, KU	2; 6a; 3	«Sıxılmış qaz», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxmaq olmaz», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1741 Üçxloridli bor	10	2233	2.1	V, KU	2; 6a; 8	«Sıxılmış qaz», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxmaq olmaz», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1744 Brom	-	8321	2.1	V	8; 6a; 5	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Oksidləşdiricidir», «X»,

						«Qoruyucu 0-0-1-0»
1745 Beşforlu brom	Brom pentaftoridə bax					
1746 Üçforlu brom	Brom üçftoridə bax					
1745 Brom pentaftorid	-	5141	2.1	V	5; 6a; 8	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1746 Brom triftorid	-	5141	2.1	V	5; 6a; 8	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2515 Bromoform*	-	6113	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2688 1-brom-3-xlor-propan*	-	6113	2.1	V, k	6b	«Zəhərlidir», «X»
1010 İngibirləşdirilmiş butadien	19	2313	2.1	V, k, kU	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1011 Butan və ya butan qarışığı	1	2313	2.1	V, k, kU, t	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1987 Butandiol-1, -2	31	3212	2.1	V, k	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2348 İngibirləşdirilmiş butilakrilat	35	3313	2.1	V, k, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1123 Butilasetat	33	3313	2.1	V, k	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2709 Butilbenzol	3	3312	2.1	V, k	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1012 Butilen	1	2313	2.1	V, k, kU, t	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Butillaktat	-	9123	2.1	V, k, kU	9	«Aışqandır»
2227 İngibirləşdirilmiş N-Butilmetakrilat	35	3313	2.1	V, k	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Butilkarbitol	-	9153	2.1; 4	V, x, t, İKS	9	«Zəif zəhərlidir»
2716 Butindiol-1,4	70	6182	2.1	V, kU	6a; 4a	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Butirolakton*	-	9153	2.1	V,x,kU	9	«Zəif zəhərlidir»
Vanadium beşoksidli	-	6162	2.1; 4	V, x, xK	6b	«Zəhərlidir»
1325 Pambıq iplik	Lif pambığa bax					
1373 Yağlanmış əski	57	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Köməkçi maddə OP-10	-	9123	2.1	V, x	9	«Aışqandır»
1301 Vinilasetat, ingibirləşdirilmiş	33	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1954 Vinilasetilen, ingibirləşdirilmiş	19	2313	2.1	V, kU	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1959 Vinildenftorid	1,1 Diftoretlenə bax					
1303 Vinildenxlorid ingibirləşdirilmiş	38	3211	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1305 Vinilüçxlorosilan	25	3241	2.1	V	3; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1086 Vinilxlorid, ingibirləşdirilmiş	14	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1477 Vismut (III) nitrat*	76	5112	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
2672 Ammiyak suyu	Ammiyak su məhlullara bax					
1049 Sıxılmış hidrogen	17	2311	2.1	V, x, kU	2; 3	«Sıxılmış qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1953 Zəhərli qazlarla qarışıqlı hidrogen	20	2411	2.1	V, kU	2; 3; 6a	«Sıxılmış qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1052 Hidrogen ftorid susuz	10	8161	2.1	V, t	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1050 Hidrogen xlorid susuz	10	2232	2.1	V, kU	2; 6a; 8	«Mayələşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla

						buraxılsın», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2014 Hidrogen peroksidi 20%-dən 60%-dək qatılığı (əgər zəruridirsə stabilləşdirilmiş) su məhlulu	90	5152	2.1	V	5; 8	«Oksidləşdirici», «Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2015 Hidrogen peroksidi qatılıq 60%-dən çox olan stabilləşdirilmiş su məhlulu** (bax. b. 2.2.35)	90	5151	2.2, 2.1, 4	V, x, xK	5; 8; 1a	«Oksidləşdirici», «Aşındırıcıdır», «X», «Partlayış təhlükəlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-0»
2984 Hidrogen peroksidi 8%-20%-dək olan qatılıqlı (əgər zəruridirsə stabilləşdirilmiş) su məhlulu	90	5152	2.1, 4	V, iK	5; 8	«Oksidləşdirici», «Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1511 Hİdrogen peroksidi bərk*	89	5113	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıq yaradır»
1002 Sıxılmış hava (bax.2.2.7)	6	2121	2.1	V, x, kU	2	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1371 Yağlanmış liflər və parçalar	57	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1325 Pambıq lifi (bax. b.2.2.24)	58	4113	2.1	V, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/3-1-1-1»
3295 Qazkondensatı	2	3112 3212	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1203 Qazolin	2	3112	2.1	V	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1965 Mayeləşdirilmiş karbohidrogen qazları və ya mayeləşdirilmiş qazların qarışığı	1	2313	2.1	V, x, kU	2; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın»
1783 Heksametilendiamin*	137	8262	2.1	V, t	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
2281 1,6 Heksametilendiizosianat	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1328 Heksametilentetramin	46	4113	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1858 Heksatorpropilen	8	2113	2.1	V, x, kU	2	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Yanma zamanı təhlükəlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2729 Heksaxlorbenzol	118	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2279 Heksaxlorbutadien-1,3	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
1479 Heksaxlormelamin, fleqmaləşdirilmiş	91	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
2810 Heksaxloretan	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2370 I-Heksen	-	3112	4	İKS, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1046 Sıxılmış helium	6	2111	2.1; 2.2; 4	V, x, kU, İK	2	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1206 Heptan	2	3212	2.1	V	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1992 Heptil** (bax. b. 2.2.15)	-	3221	2.2; 4	V, iK, t	3; 6a; 8	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Germanium tetraxlorid	-	8112	2.1; 4	V, iK	8	«Aşındırıcıdır»
2030 Hidrazin-hidrat	43	8242	2.1; 4	V, iK, t	8; 6a; 3	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2928 Hidarazin-sulfat	139	6171	2.1	V	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
2116 Hidroperoksid kumil	Kumil hidroperoksida bax					
Üçüncü butil hidro-peroksidi** (bax. b. 2.2.36)	96	5262	2.2; 2.3	V	5; 3	«Üzvi peroksid», «Tez alışır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2116 Hiperiz	Kumil hidroperoksida bax					
1353 Nitrosellülözəsaslı ayaqqabı qranitolu	45	4113	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1467 Quanidin azotturşusu	Quanidin nitrata bax					
1467 Quanidin nitrat*	76	5113	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
3087 İkioksidlil manqans	Manqan dioksidə bax					

1872 İkioksidlil qurğuşun	Qurğuşun dioksidə bax					
Dekanol-1*	-	9133	2.1	V, x, kU	9	«Altışqandır»
1325 Cüt liflər (bax. b. 2.2.24)	-	4113	2.1	V, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-1-1-1»
1325 Diazodimetilnilin*	62	4122	2.1	V	4a; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1325 Diazodietilanilin*	62	4122	2.1	V	4a; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2366 Diatol	Dietilkarbonata bax					
2927 2,3 — Dibrompropanol-1	134	6171	2.1	V	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
1605 1,2 — Dibrometan	Etilendibromidə bax					
1993 Divinilbenzol, ingibirləşdirilmiş	3	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
2521 Diketen, ingibasiya edilmiş	35	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-1-1-1», «X»
3110 Dikumil peroksidi, texniki təmiz və ya 42%-dən çox ətalətli maddə ilə** (bax. b. 2.2.37-2.2.40)	94	5222	2.2; 2.3	V	5	«Üzvi peroksid», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1032 Dimetilamin, susuz	15	2413	2.1	V, kU, t	2; 6a; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Tez alışır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1160 Dimetilamin, məhlul	28	3252	2.1	V, x, t	3; 6b	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2253 N, n-dimetilanilin*	111	6132	2.1	V, x, t	6a; 3	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1162 Dimetildixlorsilan	25	3241	2.1	V, t	3; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1595 Dimetilsulfat	-	6141	2.1	V	6a; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2265 N, n-Dimetilformamid	-	3353	2.1	V, t	3; 6b	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2051 Dimetiletanolamin	-	3343	2.1	V	3; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Dimetilfosfit	-	6162	2.1	V, t	6a	«Zəhərlidir»
2985 Dimetilxlorometil-xlorsilan	25	3242	2.1	V	3; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2988 Dimetilxlorosilan (bax. b. 2.2.30)	25	4361	2.2; 2.3	V	4v; 3; 8	«Sudan alışır», «Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
Dinatriumfosfat*	-	9163	2.1	V, x	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1597 Tərkibində 10%-dən az olmayan miqdarda su olan dinitrobenzol	123	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1665 Dinitrosilollar	123	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
2811 Dinitronaftalin	123	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1600, 2038 Dintrotoluollar	123	6162	2.1; 4	V, iK	6a	«Zəhərlidir»
1600 Dinitrotoluol 80/20	-	6112	2.1	V, t	6a	«Zəhərlidir»
1320 2,4 Dinitrofenollar, nəmləndirilmiş tərkibində suyun miqdarı 15%-dən az olan	123	4121	2.1	V	4a; 6a	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1577 2,4-Dinitroxlör-benzol	121	6162	2.1; 4	V, iKS, t	6a	«Zəhərlidir»
1166 1,3-Dioksolan	31	3252	2.1	V, x	3	«X», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1992 Diran-A** (bax. b. 2.2.15)	-	3221	2.2; 4	V, iK	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın»
1391 Qələvi metalların dispersiyası	72	4331	2.1	V, kU	4v; 3	«Sudan alışır», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2810 Ditolilmetan*	-	6112	2.1	V, t	6b	«Zəhərlidir»
3107 Ditretbutil peroksidi** (bax. b. 2.2.37-2.2.40)	96	5262	2.2, 2.3	V	5; 3	«Tez alışır», «Üzvi peroksid», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/0-0*-1-0»
2811 Difenilamin	143	6163	2.1; 4	V, iSK, t	6b	«Zəhərlidir»
2811 Difenil	-	6112	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2811 Difenilquanidin	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2489 Difenilmetandiizosianat	169	6113	2.1; 4	V, iSK, t	6b	«Zəhərlidir»

Difonat	-	9163	2.1	V, x, t	9	«Aşındırıcıdır»
1018 Diftorxlorometan	8	2113	2.1	V, x, kU, t	2	«Mayeəşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2517 Diftorxloreten	14	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Mayeəşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1959 1,1 — Diftoretlen	18	2312	2.1	V, kU, t	2; 3	«Mayeəşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1479 Dixloraminlər*	91	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1591 1,2 — Dixlorbenzol*	119	6113	2.1	V, t	6b	«Zəhərlidir», «X»
2811 1,4 — Dixlorbenzol*	119	6113	2.1	V, t	6b	«Zəhərlidir»
2750 Dixlorhidrin qliserin	Bax 1,3 Dixlorpropanol-2					
1578 Dixlornitrobenzol*	121	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
2750 1,3 — Dixlorpropanol-2*	-	6112	2.1	V, t	6a	«Zəhərlidir»
1184 1,2 — Dixloreten	38	3222	2.1; 4	V, iKS	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1150 1,2 — Dixloretilen	38	3252	2.1	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
Disiandiamid	138	9153	2.1	V, kU	9	«Yanma zamanı təhlükəlidir»
2048 Disiklorentadien	3	3353	2.1	V, x, t	3 ; 6b	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2927 Dietanolamin	-	6171	2.1	V, t	6a; 8	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
1154 Dietilamin	28	3151	2.1	V,t	3; 6b	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2432 N, n-Dietilanilin*	111	6131	2.1	V, t	6b	«Zəhərlidir»
2049 1,4 — Dietilbenzol	3	3353	2.1	V	3; 6b	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1767 Dietildixlorsilan	25	8142	2.1	V	8; 3	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2810 Dietilenqlikol*	116	6162	2.1; 4	V, x, t, İKS	6a	«Zəhərlidir»
2079 Dietilenuçəmin	137	8212	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2366 Dietilkarbonat	33	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2686 Dietiletanolamin	-	3343	2.1	V, t	8; 3	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2810 Dodesilmerkaptan üçüncü*	-	6113	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir»
1446 Dəmir (III) nitrat*	76	5113	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
Dəmir sulfat*	-	9163	2.1	V, x	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1773 Dəmir üçlorid*	141	8313	2.1	V, x, kU	8	«Aşındırıcıdır»
1446 Dəmir azoturşulu	Dəmir nitrata bax					
1376 Dəmir məsaməli, tullantılar	51	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3135 Karbonilli dəmir	-	4372	2.1	V, x, kU	4v; 4b	«Sudan alışı», «Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1773 Xlorlu dəmir	Dəmir üçloridə bax					
1993 Hidrotormozlar üçün məhsullar VSK və ESK*	35	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1760 Üzvüsilisium məhlulları QKS	-	8212	2.1	V, x, t	8	«Aşındırıcıdır»
1993 «Arktika» mayesi	37	3353	2.1	V, x	3; 6b	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Hidravlik maye QY-FK	-	9133	2.1	V, x, t	9	-
Dizelektrik AZI-3 mayesi (fenilksililetan)	-	9153	2.1	V, x, t	9	«Zəif zəhərlidir»
1993 «NİİSS-4» mayesi	37	3353	2.1	V, x	3; 6b	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Tormoz mayesi «Neva»	-	9123	2.1; 4	V, x, t, İKS	9	«Alışqandır», «Zəif zəhərlidir»
Ftorxlorarbonlu-12F maye*	-	9153	2.1	V, x, kU	9	«Yanma zamanı zəhərlidir»
Ftorxlorarbonlu-13FM maye*	-	9153	2.1	V, x, kU	9	«Yanma zamanı zəhərlidir»
1993 «Xolod-40» mayesi	37	3353	2.1	V, x	3; 6b	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»

1649 Etil mayesi** (bax. b. 2.2.44)	115	6111	2.3	V, t	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 1/1-1*-1-1»
1386 Tərkibində 1,5%-dən çox yağ və 11%-dən az rütubət olan cecə (bax. b. 2.2.26)	60	4213	2.1	V	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Suda həll edilən akril qatılaşdırıcısı	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır»
1070 Azot bir oksidi	Azot hemoksidə bax					
Mis bir oksidi	Mis hemioksidə bax					
1910 Söndürülməmiş əhəng	Kalsium oksidə bax					
2208 Xlorlu əhəng	88	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Öz-özünə alışan qarışıqlar yaradır»
2000 Selüloid məmulatları	45	4113	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1969 İzobutan və ya izobutan qarışıqları	1	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Tez alışır», «Mayələşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1213 İzobutilasetat	33	3213	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1055 İzobutilen	1	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Tez alışır», «Mayələşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Siklododekatrien izomerləri	-	9123	2.1	V, t	9	«Alışqandır»
1262 İzooktan	2	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1265 İzopentan	5	3111	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1218 İzopentan, ingibirləşdirilmiş	5	3151	2.1; 4	V, x, İKS	3; 6b	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «Zəif zəhərlidir»
2303 İzopropenilbenzol	3	3353	2.1	V, x, t	3; 6b	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X», «Zəhərlidir»
1220 İzopropilasetat	33	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1918 İzoproilbenzol	3	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1222 İzopropilnitrat** (bax. b. 2.2.12)	-	3222	2.3	V	3; 6b	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1», «Zəhərlidir»
Korroziya İngibitoru KXO-1	-	6162	2.1; 4	V, iK	6a	«Zəhərlidir»
2810 İngibitor PV-5*	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir», «X»
Korroziya İngibitoru «İnfənqaz-1»	-	8212	2.1; 4	V, iKS, t	8	«Aşındırıcıdır»
Korroziya İngibitorları QİRX-3-A	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
Korroziya İngibitorları QİPX-4, QİPX-3-V	-	3222	2.1	V, t	3; 6a	«Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0», «Zəhərlidir»
1993 SNPX tipli korroziya İngibitorları	33	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-1-1-1»
1759 Yod*	-	8323	2.1	V	5; 8; 6a	«Oksidləşdirici», «Aşındırıcıdır», «X», «Zəhərlidir»
1792 Yod xloridi*	-	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
İfxanol-2T	-	9133	2.1	V, xT	9	-
1588 Kadmium sianidi* (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0», «Zəhərlidir»
2257 Kalium	53	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1488 Nitrit turşulu kalium	Kalium nitrata bax					
1486 Azot turşulu kalium	Kalium nitrata bax					
2928 Kalium borftor hidrogen	Kalium borftoridə bax					
1484 Kalium bromat turşulu	Kalium bromata bax					
3087 Kalium ikixromidturşusu	Kalium dixromata bax					
Kalium dəmirsiyanid	136	9153	2.1	V, x	9	«Yanma zamanı zəhərlidir»
1490 Kalium marqan turşusu	Kalium permarqanata bax					
1492 Kükürd turşulu kalium	Kalium peroksidsulfata bax					
Karbon turşulu kalium	Kalium karbonata bax					
2012 Kalium fosforiti	Kalium fosfidə bax					

1811 Kalium fluorid	Kalium hidrofluoridə bax					
1489 Kalium xlorid	Kalium petxlorata bax					
1390 Kalium amid	64	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Kalium asetatı*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1870 Kalium borhidridi	65	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2928 Kalium borfluorid	-	6172	2.1	V, x	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
1484 Kalium bromat	87	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1814, 1813 Kalium hidrat oksidi	Kalium hidroksidə bax					
1409 Kalium hidridi	53	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1811 Kalium hidrofluorid	-	8162	2.1	V, t	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
1814 Kalium hidrooksid, məhlul	127	8212	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «X»
1813 Kalium hidrooksid, bərk	-	8212	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
3087 Kalium dixromat	85	5112	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
Kalium karbonat*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1486 Kalium nitrat	76	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1488 Kalium nitrit	79	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
2033 Kalium bioksidi	Kalium oksidə bax					
2033 Kalium oksidi	-	8212	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
1490 Kalium permanqanat	84	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1491 Kalium peroksidi	89	5111	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
*1492 Kalium peroksodulfat	78	5113	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1489 Kalium perxlorat	88	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1420 Kalium xəlitələri	53	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1382 Kalium sulfid, susuz və ya tərkibində 30%-dən az kristallaşdırılmış su olan	-	4252	2.1	V, kU	4b; 4v	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1847 Kalium sulfid, kristallohidrat tərkibində 30%-dən az olmayaraq kristallaşdırılmış su olan	-	8112	2.1	V, kU	8	«Aşındırıcıdır»
2012 Kalium fosfid	55	4321	2.1	V, kU	4v; 6a	«Sudan alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1485 Kalium xlorat	-	5122	2.1	V	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1680 Kaliumsianid** (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1401 Kalsium	53	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1454 Kalsium nitrat	Kalsium nitrata bax					
1405 Silisiumlu kalsium	Kalsium silisidə bax					
2856 Silisiumfluorid kalsium	Kalsium florsilikata bax					
1456 Kalsium manqans turşulu	Kalsium permanqanata bax					
1557 Kalsium arsenit	Kalsium arsenitə bax					
1573 Kalsium Arsenat	Kalsium arsenata bax					
1360 Kalsium fosforid	Kalsium fosfidə bax					
2811 Kalsium fluorid	Kalsium fluoridə bax					
1573 Kalsium arsenat	-	6162	2.1	V, i, k	6a	«Zəhərlidir»
1557 Kalsium arsenit	-	6162	2.1; 4	V, İK	6a	«Zəhərlidir»
1404 Kalsium hidridi	53	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2208 Kalsium hipoxloridaktiv xlorun 10%-dən çox, lakin 39%-dən az kütlə payı ilə quru qarışıq	88	5113	2.	V	5	«Oksidləşdirici», «Öz-özünə alışan qarışıqlar yaradır»
1748 Kalsium hipoxlorid duru və	88	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Öz-özünə

ya tərkibində 39%-dən çox aktiv xlor (8,8% aktiv oksigen) olan kalsium hipoxlorid qarışığı						alıxan qarışıqlar yaradır»
1402 Kalsium karbid	53	4312	2.1, 2.2.	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1454 Kalsium nitrat	76	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1910 Kalsium oksidi	-	8213	2.1	V	8	«Alışdırır»
1456 Kalsium permanqanat	84	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıq yaradır»
1457 Kalsium peroksidi	89	5112	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1405 Kalsium silisidi	53	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1393 Kalsium xəlitələri	53	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1360 Kalsium fosfidi	55	4351	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
3288 Kalsium ftoridi	5	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
2856 Kalsium ftorsilikat	-	6163	2.1; 2.2	V	6b	«Zəhərlidir»
1403 Kalsium sianamid tərkibindəki karbid kalsiumun miqdarı 1%-dən çox olmayan	-	4322	2.1	V	4v; 6a	«Sudan alışı», «Zəhərlidir» «Qoruyucu 0-0-1-0»
1575 Kalsium sianid** (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2717 Kamfra	-	4113	2.1	V, x	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Kanifol*	-	9133	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır»
1293 Qofman damcıları*	-	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1325 Kaprolaktam	48	4112	2.1	V, x, t	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2821 Qara karbolka	Fenol məhlullarına bax					
1760 Karbamol SCM	156	8312	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
2811 Sulfat turşusu istehsalı üçün istifadə olunan vanadiumlu katalizator	-	6163	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
3132 Katalizator SN** (bax. b. 2.2.29)	170	4382	2.2	V	4v; 4a	«Sudan alışı», «Tez alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1378 Metal kütləsi üzrə 40%-dən az olmayaraq nəmlənmiş metlakatalizator	51	4212	2.1	V	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Kauçuk	-	9133	2.1	V, kU	9	«Alışqandır», «Qoruyucu 3/0-1-1»
1287 Kauçuk məhlulda	32	3212, 3313	2.1	V, t	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1223 Ağ neft	30	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
2025 Təbii kinovar (bax. b. 2.2.45)	-	6162	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1324 Nitrosellüloid əsasında kino və foto lentləri, (tullantıları istisna olunur)	45	4113	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0», «X»
1072 Sıxılmış oksigen (bax. b. 2.2.27)	7	2121	2.1	V, x, kU	2; 5	«Sıxılmış qaz», «Oksidləşdirici», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Adipin turşusu*	-	9133	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır»
2031 Azot turşusu (bax. b. 2.2.49)	108	8121	2.1, 2.2	V, t	8; 5; 6a	«Oksidləşdirici», «Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0», «X»
1788 Bromidhidrogen turşusu, məhlul	107	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «X»
İzoftal turşusu	-	9133	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır»
1787 Yodlu hidrogen turşusu, məhlul	107	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «X»
1778 Silisiumftorlu hidrogen turşusu	101	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «X»
2531 Metakril turşusu,	-	8113	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «X»

İngibirləşdirilmiş*						
1779 Qarışqa turşusu	105	8142	2.1	V, t	8; 3	«Aşındırıcıdır», «Tez alışır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Nitritrimetil fosfor turşusu	-	8112	2.1, 4	V, x, iK	8	«Aşındırıcıdır»
1805 Ortofosfor turşusu	101	8113	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «X»
1-oksietilendifosfor turşusu (OEDF-1), məhlul	-	8112	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
1759 Salisil turşusu*	-	8113	2.1	V, x, kU	8	«Aşındırıcıdır»
1613 Sinil turşusu** (bax. b. 2.2.45)	-	6111	2.2, 2.3	V	6a	«Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0», «Zəhərlidir»
1830 Sulfat turşusu	100	8112	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1831 Sulfat turşusu, tüstülənən	Oleuma bax					
1789 Xlorid turşusu	102	8161	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0», «Zəhərlidir»
1839 Üçxlorid turşusu	-	8112	2.1	V, x, kU	8	«Aşındırıcıdır»
2790 Kütlə üzrə qatılığı 80%-dən çox olmayan sirkə turşusu	105	8112	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «X»
2790 Sirkə turşusunun qatılığı 10%-dən çox, lakin 80%-dən az olan məhlulu	105	8112	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «X»
2789 qatılığı kütlə üzrə 80%-dən çox sirkə turşusu məhlulu	105	8142	2.1	V, t	8; 3	«Aşındırıcıdır», «Tez alışır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2834 Fosfor turşusu	-	8113	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
1790 Ftorluhidrogen turşusu, məhlul	106	8161, 8162	2.1; 2.2	V, t	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1789 Xlorlu hidrogen turşusu, məhlul	Xlorid turşusuna bax					
1802 Qatılığı 50%-dən çox olmayan xlor turşusu (bax. b.2.2.49)	104	8152	2.1	V	8; 5	«Aşındırıcıdır», «Oksidləşdirici», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1873 Qatılığı 50%-dən çox, 72%-dən az xlor turşusu	93	5151	2.1, 4	V, iK	5; 8	«Oksidləşdirici», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0», «X»
1754 Xlorsulfon turşusu	103	8111	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1751 Xlorsirkə turşusu, bərk*	-	8172	2.1	V, x, kU	8	«Aşındırıcıdır», «Zəif zəhərlidir»
Dixlorokarbon turşusu	-	8112	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır»
1133 Tərkibində tezəlişən maye olan yapışqanlar*	32	3212 3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1760 Koaqulyant oksixlorid alüminium	-	8112	2.1, 4	V, İKS, t	8	«Aşındırıcıdır»
2059 Kollodium*	42	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2556 Koloksilin	Nitrosellüloza bax					
2555						
2557						
1993 Kompaund mayələr	32	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
QLİMS kompozisiyası	-	8112	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
PDQ kompozisiyası (pas dəyişdirici-qrunu)	-	8112	2.1	V, T	8	«Aşındırıcıdır»
2206 İzosionat kompozisiyaları (surizonlar)	169	6112	2.1, 4	V, İKS	5a	«Zəhərlidir»
1760 DPF-1 kompozisiyası, ingibirləşdirilmiş	102	8111	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Penoplastların istehsalı üçün izosianiat komponentləri	-	6111	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
«XI-orsintem» yağ hopdurma kompozisiyası	-	9133	2.1	V	9	-
1363 Kopro	60	4213	2.1	V, xU	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Zəif zəhərli üzvi boyaq maye, maddələri, o cümlədən «Göy berzol-3»	-	9153	2.1	V, T	9	«Zəif zəhərlidir»
1263 Boyalar (rənglər, emal əlif,	42	3212 3213	2.1	V, x, T	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu

politur, maye lak əsasları daxil olmaqla) və ya boyalar ilə istifadə edilən materiallar (durulaşdırıcılar və ya boyanın silinməsi üçün tərkiblər daxil olmaqla)		3313				3/0-0-1-0»
2022 Texniki krezol**	-	6172	2.1	V	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
2076 Krezollar**	-	6112	2.1	V, x, t	6a	«Zəhərlidir»
1818 Dörd xlorlu silisium	Silisium tetraxloridə bax					
1818 Silisium tetraxlorid	-	8172	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1263 Laklar üçün bərkidicilər	Boyalara bax					
Kriolit*	-	9153	2.1, 2.2	V	9	«Zəif zəhərlidir»
1056 Sıxılmış kipton	6	2111	2.1	V, x, kU	2	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2811 Bərk ksantogenatlar*	-	6163	2.1	V, k	6b	«Zəhərlidir»
2036 Ksenon	6	2112	2.1	V, x, kU	2	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1711 Ksilidirlər*	-	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir», «X»
1307 Ksilollar	3	3212, 3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3109 Kumil hidroperoksid** (bax. b. 2.2.37-2.2.40)	97	5232	2.2, 2.3	V	5; 1a	«Üzvi peroksid», «Partlayış təhlükəlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1-1»
1918 Kumol	İzopropilbenzola bax					
Dəmir kuporosu	Dəmir sulfata bax					
Mis kuporosu	Mis sulfata bax					
3190 Dəmir lazuru	-	4212	2.1	V	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Daşkömür lakları	-	6163	2.1	V, x, t	6a	«Zəhərlidir»
1263 Lakoyl	Boyalara bax					
Lantan oksidi	-	9133	2.1	V, x	9	«Nəmləndikdə qızma təhlükəsi var»
Laprollar (sadə poliefirlər)	-	9133	2.1	V, x	9	-
2810 Lateks nairit	-	6162	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
1287 Latekslər	Kauçuk məhluluna bax					
Alışma temperaturu 61°S-dən çox, 91°S-dən az olan latekslər	-	9123	2.1	V, x	9	«Alışqandır»
3106 Lauroil peroksidi** (bax. b. 2.2.37-2.2.40)	95	5242	2.2, 2.3	V	5	«Üzvi peroksid», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 2/1-1-1»
Lauroks — 9	-	9153	2.1	V	9	«Zəif zəhərlidir»
1325 Dəranmış kətan (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1	V, x	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3295 Liqroin	30	3212, 3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1760 Sanitar lizolu «Alkilin»	-	8273	2.1, 4	V, iKS, t	6b; 8	«Aşındırıcıdır», «Zəif zəhərlidir»
1365 Pambıq linti (bax. b. 2.2.26)	-	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/1-1-1-1»
2722 Litium azid turşusu	Litium nitrata bax					
2680 Aşındırıcı litium	Litium hidroksidə bax					
1417 Silisiumlu litium	Litium-silisidə bax					
1410 Litium allümohidrid	53	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1390 Litium amid	64	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1413 Litiumborhidrid	65	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1414 Litium hidrid	53	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2680 Litium hidroksid, bərk*	-	8212	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
2722 Litium nitrat	83	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1472 Litium peroksidi	89	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»

1417 Litium silisid	53	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1325 Quru lif (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1	V, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1992 Lyuminal A* (bax. b. 2.2.15)	-	3231	2.2, 4	V, xK	6a; 3; 8	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1418 Maqniyum, toz	52	4372	2.1	V, kU	4v; 4b	«Sudan alovlanır», «Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1474 Maqniyum nitrat	Maqniyum nitrata bax					
2853 Maqniyum ftorsilikat	Maqniyum ftorsilikata bax					
2011 Maqniyum fosforid	Maqniyum fosfida bax					
2010 Maqniyum hidrid	52	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alovlanır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
	-					
1474 Maqniyum nitrat	76	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1476 Maqniyum peroksidi	89	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
2011 Maqniyum fosfid	55	4312	2.1	V, kU	4v, 6a	«Sudan alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2853 Maqniyum ftorsilikat	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2753 Maqniyum xlorat	87	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1759 Fosfatlı marqans	Marqans fosfata bax					
3087 Marqans dioksidi*	84	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1759 Marqan-fosfat	-	8312	2.1	V, kU	8	«Aşındırıcıdır»
1201 Təmizlənməmiş yağlar	31	3212, 3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1091 Aseton yağları	26	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2810 Tunq yağı*	-	6162	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir», «X»
Mis hemioksid*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
Mis dibromid*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
3087 Mis dixromat*	-	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
Mis biroksidi	Mis oksidə bax					
Mis oksid*	-	9153	2.1	V, X	9	«Zəif zəhərlidir»
Mis sulfat*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
Mis xlorid*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
Mis (II) xloriksidi*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
1587 Mis sianid**	-	6162	2.1; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Bromlu mis	Mis dibromidə bax					
1387 Mis dixromat	Mis dixromata bax					
Mis xlorid	Mis xloridə bax					
1760 Melanc** (bax. b. 2.2.50)	-	8121	2.2; 4	V, iK	8; 5; 6a	«Aşındırıcıdır», «Oksidləşdirici», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1796 Turşu melanc	108	8121	2.1	V	8; 5; 6a	«Aşındırıcıdır», «Oksidləşdirici», «Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2554 Metilallilxlorid	38	3222	2.1	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1971 Sıxılmış metan və ya tərkibində metan yüksək olan qazlar	4	2311	2.1	V, kU	2; 3	«Sıxılmış qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1230 Metanol (bax. b. 2.2.13)	37	3222	2.3; 4	V, T, iKS	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1062 Bromlu metil	Metilbromidə bax					
1063 Xlorlu metil	Metilxloridə bax					
1919 Metilakrilat, ingibirləşdirilmiş	35	3212	2.1, 4	V, x, iKS	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1061 Metilamin, susuz	15	2413	2.1	V, KU	2; 3; 6a	«Sıxılmış qaz», «Tez alışı», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla

						buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1235 Metilamin, sulu məhlul	28	3152	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1231 Metilasetat	33	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1062 Metilbromid	22	2213	2.1	V, kU	2; 6a	«Mayələşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2985 Metilvinildixlorsilan	25	3231	2.1	V	3; 8; 6a	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1992 Metilvinilpiridin	39	3222	2.1	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2987 Metildifenilxlorosilan	-	8362	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2827 Metildietanolamin	-	6171	2.1	V, T	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
1242 Metildixlorsilan (bax. b. 2.2.30)	25	4361	2.3	V, T	4v; 3; 8	«Sudan alışı», «Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2053 Metilizobutilkarbinol	-	3313	2.1	V, x, T	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1245 Metilizobutilketon	-	3212	2.1, 4	V, x, İKS	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1247 Metilmetakrilat, ingibirləşdirilmiş	35	3212	2.1, 4	V, x, T, İKS	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2-metilnaftalin (ψ -metilnaftalin) texniki	-	9153	2.1	V, T	9	«Zəif zəhərlidir»
N-Metilopirolidon*	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Ališqandır»
Metilsalisilat*	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Ališqandır»
2303 -metilstirol	İzopropilbenzola bax					
1250 Metilxlorosilan	25	3241	2.1	V, T	3; 8	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2437 Metilfenildixlorsilan	124	8142	2.1	V	3; 8	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1063 Metilxlorid	18	2413	2.1, 4	V, kU, İKS	2; 6a; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2985 Metilxlorometil-dixlorsilan	25	3242	2.1	V	3; 8	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2534 Metilxlorosilan	25	2323	2.3	V	2; 3; 8	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1188 Metilsellozol	Etilenqlikolun monometil efiri bax					
2986 Metil (2-sianetil) dixlorsilan	124	8142	2.1	V	8; 3	«Aşındırıcıdır», «Tez alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Metilsikloheksilase-tat	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Ališqandır»
1193 Metiletiketone	26	3212	2.1	V, x, T	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3105 Tərkibində 10%-dən çox aktiv oksigen olmayan 45%-dən az qatılıqlı metiletiketone peroksid** (bax. b. 2.2.37 — 2.2.40)	96	5231	2.2, 2.3	V	5; 1a	«Üzvi peroksid», «Partlayış təhlükəlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/0-0*-1-0»
1325 Yem metionini	-	4133	2.1, 4	V, kU, İK	4a	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Modifikator RU-NP	-	4112	2.1	V	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Modifikator TK	-	9133	2.1	V, x, kU	9	«Ališqandır»
1061 Monometilamin, susuz	Bax metilamin, susuz					
1235 Monometilamin, sulu məhlul	Bax matelamin, sulu məhlulu					
2272 Monoetilamin	-	6113	2.1	V, t	6a	«Zəhərlidir»
Monoxloramin V, t, xV**	91	9153	2.1	V, kU	9	«Yanma zamanı zəhərlidir»
2270 Monoetilamin, sulu məhlul	Bax etilamin, sulu məhlulu					
1374 Balıq unu (balıq tullantıları), sabitləşdirilməmiş	60	4212	2.1	V	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1558 Arsen	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1561 Arsen (III) oksid** (bax. b.	-	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən

2.2.44)						buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
PƏSS piy doldurucusu	160	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
1824, 1823 aşındırıcı natrium	Natriumhidroksidə bax					
1428 Natrium	53	4312	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1500 Natrium nitrit	Natrium nitratə bax					
1498 Natrium nitrat	Natrium nitritə bax					
1494 Natrium bromat	Natrium bromatə bax					
İkikarbonlu natrium	Natrium dikarbonatə bax					
3087 Natrium dixromat	Natrium dixromatə bax					
Natrium yodid	Natrium yodidə bax					
2674 Natrium ftorsilikat	Natrium ftorsilikatə bax					
1503 Turşulu natrium marqans	Natrium permanqanata bax					
2559 Monoxlorosirkəli natrium	Natrium xlorasetatə bax					
2027 Natrium arsenit	Natrium arsenitə bax					
1685 Natrium arsenat	Natrium arsenatə bax					
1505 Natrium sulfit	Natrium peroksidsulfatə bax					
Natrium sulfit	Natrium sulfidə bax					
1759 Natrium tiosulfat	Natrium tiosulfatə bax					
Sirkəturşulu natrium	Natrium asetatə bax					
1432 Fosforlu natrium	Natrium fosfidə bax					
1690 Ftorlu natrium	Natrium floridə bax					
1496 Natrium xlorid	Natrium xloridə bax					
1435 Natrium xlorat	Natrium xloratə bax					
3087 Natrium xromat	Natrium xromatə bax					
1687 Natrium azid	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1390 Natrium amid	64	4312	2.1	V	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1685 Natrium arsenat	-	6182	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
2027 Natrium arsenit, bərk	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
Natrium asetat*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1426 Natrium borhidrid	65	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1494 Natrium bromat	87	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1427 Natrium hidrid 53	53	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1824 Natrium hidroksid, məhlul	127	8212	2.1	V, T	8	«Aşındırıcıdır», «X»
1823 Natrium hidroksid, bərk*	-	8212	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
1384 Natrium hidrosulfit	Natrium ditionitə bax					
Natrium dikarbonat*	-	9263	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1384 Natrium ditionit	-	4212	2.1; 2.2	V	4v	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3087 Natrium dixromat	85	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
Natrium yodid*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
1289 Natrium metilat, metanol məhlulu	37	3222	2.1	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1489 Natrium nitrat	76	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1500 Natrium nitrit	79	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1825 Natrium bioksidi	Natrium oksidə bax					
1825 Natrium oksidi	-	8212	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
2567 Natrium pentaxlorfenolyat	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1503 Natrium permanqanat	84	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1505 Natrium peroksidi	89	5111	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1505 Natrium peroksidsulfat	78	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
Natrium silikat	127	9163	2.1	V, x, kU	9	«Aşındırıcıdır»

1422 Natrium xəlitələri	53	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1385 Natrium sulfid, susuz və ya tərkibindəki kristallaşdırılmış, suyun miqdarı 30%-dən az olan	162	4251	2.1	V	4b; 4v	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1849 Natrium sulfid kristallohidrat, tərkibindəki kristallaşdırılmış suyun miqdarı 30%-dən az olmayaraq	-	8272	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
Natrium sulfid*	-	9153	2.1; 2.2	V, x, kU	9	«Zəif zəhərlidir»
1759 Natrium tiosulfat	-	8313	2.1	V, x, kU	8	«Aşındırıcıdır»
Natrium üçxlorasetat	-	9153	2.1	V, x, kU	9	«Zəif zəhərlidir»
1432 Natrium fosfid	55	4341	2.1	V, kU	4v; 4b; 6a	«Sudan alışı», «Öz-özünə alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1690 Natrium ftorid	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2674 Natrium ftorsilikat	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
1495 Natrium xlorat	87	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
2659 Natrium xlorasetat*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
1496 Natrium xlorid	88	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
3087 Natrium xromat	85	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1689 Natrium sianid** (bax b. 2.2.45)	-	6161	2.2, 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1334 Naftalin	63	4113	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Naftokosol-7S	-	8112	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
1065 Sıxılmış peon	6	2111	2.1	V, x, kU	2	«Sıxılmış qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2726 Nikel nitrit	Nikel (II) nitritə bax					
2725 Nikel nitrat	Nikel nitratə bax					
2725 Nikelnitrat	80	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Alışan qarışıqlar yaradır»
2726 Nikel (P) nitrit	79	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Alışan qarışıqlar yaradır»
1259 Nikel tetrakarbonil	-	6121	2.1	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Niobium, toz	-	4111	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1093 Nitrid akril turşusu	Akrinitridə bax					
2811 Nitroaminfenol	-	6363	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
2730 Nitroanizollar*-	-	6163	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir», «X»
1661 Nitroanilinlər*	123	6112	2.1	V, x	6a	«Zəhərlidir», «X»
1662 Nitrobenzol*	112	6112	2.1	V, x, t	6a	«Zəhərlidir», «X»
1263 Nitroböyalar, nitrolaklar, nitroemallar	42	3212, 3313	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1665 Nitroksilollar	112	6112	2.1	V, x	6a	«Zəhərlidir»
2538 Nitronaftalin	-	4133	2.1	V	4a; 6b	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1664 Nitrotoluollar*	112	6112	2.1, 4	V, x, İKS, t	6a	«Zəhərlidir»
1663 Nitrofenollar*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
2237 Nitroxloranilin*	-	6113	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
1578 Nitroxlorbenzol*	121	6112	2.1	V, t	6a	«Zəhərlidir»
2557 Tərkibində plastikləşdirici maddələr (kütləsi üzrə 18%-dən az olmayan) və quru kütləsi üzrə 12,6%-dən artıq olmayan azot nitrosellülöz	45	4111	2.1	V	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2555 Tərkibində su olan (kütləsi üzrə 25%-dən az olmayaraq) nitrosellülöz	45	4111	2.1	V	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2556 Tərkibində spirt olan (kütləsi üzrə 25%-dən az olmayaraq) və quru kütləsi üzrə 12,6%-dən çox	45	4111	2.1	V	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»

olmayaraq azot olan nitrosellülöz						
1044 Karbon qazlı odsöndürənlər	6	2113	2.1	V, x, kU	2	«Mayələşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılıs», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1992 SPM odorant	35	3121	4	İKS	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
Oksanollar	-	9133	2.1	V	9	-
1976 Oктаftorsiklobutan	-	2113	2.1	V, x, kU	2	«Mayələşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılıs», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Oktilasetat*	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır»
Oleokslar	-	9133	2.1	V	9	-
1831 Oleum	109	8161	2.1	V, t	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1557 Qalay arsenit	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Qalay (II) sulfat*	-	9153	2.1	V, kU	9	«Zəif zəhərlidir»
1827 Qalay tetroxlorid, susuz	-	8312	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
1433 Qalay fosfid	55	4321	2.1	V, kU	4v; 6a	«Sudan alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Qalay (II) xlorid	-	8312	2.1	V, kU	8	«Aşındırıcıdır»
1557 Qalay arsenit	Qalay arsenidə bax					
Sulfat turşulu qalay	Qalay (II) sulfata bax					
Xlorlu qalay	Qalay (II) xlorid					
1827 Qalay dördxlor	Qalay tetraxloridə bax 1793					
2793 Özüqızmağa meyilli metal qırıntıları və yonqarları	57	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Tunq qozları	-	9153	2.1	V, x, kU	9	«Zəif zəhərlidir»
1992 Benzolun rektifikasiyasının kub qalıqları	3	3353	2.1	V, x, T	3	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
AÜEQ bərkidicisi	-	9153	2.1	V, t	9	«Zəif zəhərlidir»
Polioksipropilenamin bərkidicisi	-	6111	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1364 Pambıq təmizləyici zavodların lif tullantıları (bax. b. 2.2.26)	-	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1364 Hər cür yağlanmış toxuculuq tullantıları	57	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1325 Pambıq daramalar (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1	V, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1325 Kəpitkə (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1	V, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1264 Paraldehyd	35	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Paraformaldehyd	-	9123	2.1, 4	V, x, kU, iK	9	«Alışqandır»
1266 tərkibində tezalışan əridicilər olan ətriyyat məhsulları	-	3212 3313	2.1	V, x, kU	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2557 Nitroemallar üçün quru yayılma pastası	45	4111	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1993 Mirvari patı	42	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2811 Daşkömür (bax. b. 2.2.43) peki	117	6163	2.1, 4	V, x	6b	«Zəhərlidir»
2811 Neft peki 9 bax b.2.2.43	117	6163	2.1	V, k	6b	«Zəhərlidir»
1265 Pentan	5	3111	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Pentaeritrit	-	9133	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır»
1325 Daranmış kəndir (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1	V, x	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Yağlı turşular fraksiyasından yağda olan peroksidlər** (bax. b. 2.2.36)	-	5262	2.2; 2.3	V	5; 3	«Üzvi pekorsid», «Tez alışı», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2776 Tərkibində mis olan maye, tez alışan, zəhərli, alışıma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-1-0»
3009 Tərkibində mis olan, maye, tezalışan, zəhərli,	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»

alışma,temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər						
3010 Tərkibində mis olan maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2775 Tərkibində mis olan bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2760 Tərkibində arsen olan maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2993 Tərkibində arsen olan, maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
2994 Tərkibində arsen olan maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2759 Tərkibində arsen olan bərk zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2772 Ditiokardamat əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
3005 Ditiokarbamat əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
3006 Ditiokarbomat əsasında maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2771 Ditiokarbomat əsasında bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2758 Karbomat əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
2991 Karbomat əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
2992 Karbomat əsasında maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2757 Karbomat əsasında bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2764 Triazin əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
2997 Triazin əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
2998 Triazin əsasında maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2763 Triazin əsasında bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2768 Fenilsidik cövhəri əsasında maye, tezalıqan, temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
3001 Fenilsidik cövhəri əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
3002 Fenilsidik cövhəri əsasında maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2767 Fenilsidik cövhəri əsasında bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2766 Fenoksibirleşmələr əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»
2999 Fenoksibirleşmələr əsasında maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu3/0-1-0»

3000 Fenoksibirləşmələr əsasında maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2765 Fenoksibirləşmələr əsasında bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2787 Üzvi qalay maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312	2.3	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3019 Üzvi qalay maye, tezalıqan, zəhərli alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3020 Üzvi qalay maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2786 Üzvi qalay bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2770 Benzoy turşusundan alınan maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	311 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3003 Benzoy turşusundan alınan maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3004 Benzoy turşusundan alınan maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2769 Benzoy turşusundan alınan bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2782 Dipiridil törəməli maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3015 Dipiridil törəməli maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3016 Dipiridil törəməli maye, zəhərli, pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2781 Dipiridil törəməli bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
3024 Kumarin turşu törəməli maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3025 Kumarin turşu törəməli bərk, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3026 Kumarin turşusu törəməli maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
3027 Kumarin turşusu törəməli maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2780 Nitrofenol törəməli maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3013 Nitrofenol törəməli maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3014 Nitrofenol törəməli maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2779 Nitrofenol törəməli bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2778 Tərkibində civə olan maye, tezalıqan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3011 Tərkibində civə olan maye, tezalıqan, alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3012 Tərkibində civə olan maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2777 Tərkibində civə olan bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»

2784 Üzvifosforlu maye, tez alısan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3017 Alışma temperaturu 23°S və daha yüksək olan zəhərli, tezalısan, maye üzvi fosfor pestisidləri	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3018 Zəhərli, maye üzvi fosfor pestisidləri	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2783 Üzvifosforlu bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2774 Ftalimid törəmli maye, tezalısan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3007 Ftalimid törəmli maye, tezalısan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3008 Ftalimid törəmli maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2773 Ftalimid törəmli, bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2762 Üzvüxlörlü maye, tezalısan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən aşağı olan pestisidlər	-	312 322	2.3	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2995 Üzvüxlörlü maye, tezalısan, zəhərli, alışma temperaturu 23°S-dən və daha yüksək olan pestisidlər	-	613	2.3	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2996 Üzvüxlörlü maye, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2761 Üzvüxlörlü bərk, zəhərli pestisidlər	-	611 616	2.3	V	6a	«Zəhərlidir»
2313 Pikolin	39	3342	2.1, 4	V, x, iK	3; 8	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1282 Piridin	39	322	2.1, 4	V, iK	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1992 Piridin əsasları yüngül	39	3353	2.1	V	3; 6b	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1760 Piridin əsasları, ağır	-	8272	2.1	V	8; 6a; 3	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1114 Pirobenzol	-	3222	2.1	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2206 Piliizosianatlar	169	6112	2.1, 4	V, İKS, t	6a	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1268 Polimerdistilat	30	3111	2.1	V, xT	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Politerpenlər	-	9133	2.1	V, t	9	-
Polifurit	-	9153	2.1	V, x, kU, t	9	«Zəif zəhərlidir»
Politelenkollorlar	-	9153	2.1	V	9	«Zəif zəhərlidir»
Polietilenoksid PEO-S	-	9123	2.1	V	9	«Alışqandır»
1760 Polietilenpoliaminlər	137	8211	2.1	V, t	8	«Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1325 Püfə (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1	V	4a	«Tez alışı», «Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1325 Porofor ÇX3-5	-	4112	2.1	V	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3224 Fleqmazlaşdırılmış porofor P-18	-	4182	2.1	V, iK	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Porofor ÇX3-21*	-	9133	2.1	V	9	«Alışqandır»
Porofor ÇX3-57	Azodiizovutironitrilə bax					
Suda həll edilən K-4 preparatı	-	9163	2.1	V	9	«Nəmlikdə aşındırıcıdır»
1293 Qalen preparatları*	-	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
AQM-9 məhsulu	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Alışqandır»
1993 T-185 məhsulu** (bax. b. 2.2.15)	-	3222	2.2, 4	V, İK	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»

FOL-63 məhsulu	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
Pronit**	-	6161	2.2	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1978 Propan	1	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1276 n-Propilasetat	33	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2364 n-Propilbenzol	3	3313	2.1	V, xT	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1077 Propilen	1	2313	2.1, 4	V, x, kU, iK	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1012 Psevdotilen	1	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1309 Aluminium pudrası	52	4112	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1325 Ebonit tozu	61	4113	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1263 Durulaşdırıcılar	Boyalara bax					
1993 Həlledicilər	42	3112 3112 3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3088 Tozvari daş kömür-qələvi reagenti	-	4212	2.1	V	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1624 Civə dixlorid** (bax. b. 2.2.45)	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1642 Civə (II) oksisianid** (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1636 Civə (II) sianid** (bax. b. 2-2-45)	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2809 Civə (bax. b. 2.2.51)	-	8361	2.1	V, x	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
1423 Rubidium	-	4311	2.1; 4	V, kU, iK	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1992 Samin** (bax. b. 2.2.12)	-	3222	2.3	V, t	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Santoksin	-	9133	2.1	V, x	9	-
1469 Azot turşulu qurğuşun	Qurğuşun nitrata bax					
2811 Stearit turşulu qurğuşun	Qurğuşun stearata bax					
1872 Qurğuşun dioksidi	81	5122	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1469 Qurğuşun nitrat	81	5122	2.1	V	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
2811 Qurğuşun stearat	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1620 Qurğuşun sianid** (bax. b. 2.2.45)	-	6162	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2658 Selen texniki toz	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
1942 Ammonyak şorası (bax. b. 2.2.33)	75	5113	2.1; 2.2; 4	V, iK	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1486 Kalium şorası	76	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1454 Kalsium şorası	76	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1498 Natrium şorası	76	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
Gənəgərçək toxumu*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
1327 Preslənmiş quru ot (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1; 4	V	4a; 4b	«Tez alışır», «Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1350 Kükürd (bax. b. 2.2.23)	56	4133	2.1; 2.2	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1828 Xlorlu kükürd	Kükürd xloridə bax					
1080 Kükürd altıftor	Kükürd heksoftoridə bax					
1493 Gümüş nitrat	77	5112	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1684 Gümüş sianid** (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.1; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»

						1-0»
1493 Azot turşulu gümüş	Gümüş nitrata bax					
1053 Mayeləşdirilmiş hidrogen sulfid	24	2413	2.1	V, kU	2; 6a; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1131 Karbon sulfid (bax. b. 2.2.12)	36	3121	2.3	V, t	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1080 Kükürd heksafluorid	6	2112	2.1	V, x, kU	2	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1079 Kükürd dioksidi	16	2213	2.1	V, kU, t	2; 6a	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1828 Kükürd xlorid	-	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşırdıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1263 Maye sikkativlər	Boyalara bax					
Sintanoks	-	9133	2.1	V	9	-
Sintanollar	-	9123	2.1	V	9	«Aşırdıcıdır»
1299 Skipidar	42	3313	2.1	V, xT	3	«Tez alışır», «X», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2986 Slavsilan	124	8342	2.1	V	8; 6a; 3	«Aşırdıcıdır», «Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1953 Monosilan ilə hidrogenin qaz qarışıqları	150	2411	2.2	V	2; 3; 6a	«Sıxılmış qaz», «Tez alışır», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1953 Monosilanın aqron ilə qaz qarışıqları	150	2411	2.2	V	2; 3; 6a	«Sıxılmış qaz», «Tez alışır», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
A-6TN, A-6TZ qarışıqları	-	9133	2.1	V, x	9	-
Poliamid qətranı (Vodamin-115)	-	8313	4	İK	8	«Aşırdıcıdır»
1866 Akril qətranı, izopropil spirti ilə aseton qarışığının məhlulu	32	3313	2.1	V, x, T	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1866 Alkidnoakril qətranı, ksilol məhlulu	32	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1866 Melaminofomaldehid qətranı, butanol məhlulu	32	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1866 Sidiq cövhəri formaldehid qətranı butanol ilə qarışıqları	32	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Susuzlaşdırılmış soda*	-	9163	2.1	V, x, kU	9	«Nəmləndikdə aşırdıcıdır»
1993 Maye, tezalışan, fenol-formaldehid qətranı*	-	3353	2.1	V, x, T	3	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Fenoformaldehid qətranının sulu məhlulları	-	9153	2.1	V, x, t	9	«Zəif zəhərlidir»
1327 Preslənmiş saman (bax. b. 2.2.24)	58	4113	2.1; 4	V	4a; 4b	«Tez alışır», «Öz-özünü alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1485 Bertolet duzu	Kalium xlorata bax					
1579 Ortoluidin duzu	4-Xlor-o-Toluidinahidroksidə bax					
1564 Solbar*	-	6163	2.1	V, k	6b	«Zəhərlidir»
3295 Nafta-solvent	3	3212	2.1	V	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1866 Sopolimer 5V	32	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Sopolimer VBM, toluol məhlulu	-	3221	2.1	V	3; 6b	«Tez alışır», «Zəhərlidir»
2810 OQS; -7 tərkibli odsöndürən	-	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1105 Amil spirti	31	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Benzil spirti*	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Aşırdıcıdır»
1120 Butil spirti	31	3212	2.1	V, x, T	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1987 Heksil spirti	-	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 2/0-0-1-0»
1987 Heptil spirti	-	3313	2.1	V, k	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1986 Denaturlaşdırılmış spirt	31	3222	2.1	V, x, T	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»

1105 İzoamil spirti	31	33/3	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1212 İzobutil spirti	31	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1219 İzopropil spirti	31	3212	2.1	V, x, t, iKS	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2675 Naşatır spirti	Suda həll edilmiş ammoniaka bax					
Normal oktil spirti*	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Ališqandır»
1274 H-Propil spirti	31	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2810 Tetrahidrofufuril spirti*	-	6113	2.1	V, x	6a	«Zəhərlidir», «X»
1170 Etil spirti	31	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1944 Təhlükəsiz kibritlər (bax. b. 2.2.22)	59	4113	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Texniki yuyucu vasitə KŞŞ-1	-	9153	2.1	V	9	«Zəif zəhərlidir»
Üçxlorizosionurlu turşu əsasında dezinfeksiyaedici vasitə	-	5151	2.1	V	5; 8	«Oksidləşdirici», «Öz-özünə alışan qarışıqlar yaradır», «Aşındırıcıdır»
Stabilizator VTS-60	-	9123	2.1	V, x, kU	9	«Ališqandır»
Stearoklar	-	9133	2.1	V	9	-
Maye şüşə natrium	Natrium silikata bax					
2055 Stirool-monomer, iñgibirləşdirilmiş	3	3313	2.1, 4	V, x, iKS	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1692 Strixnin** (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2, 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1507 Azotturşulu stronziyum	Stronziyum nitrata bax					
Karbonat stronziyum	-	9153	2.1, 4	V, x, kU, İK	9	«Zəif zəhərlidir»
1507 Nitrat stronziyum	80	5113	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1509 Stronziyum peroksidi	89	5112	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1624 Sülema	Civə dixloridə bax					
1993 Sulfenamid VT	42	3212	2.1	V, x	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1362 Sulfokömür	47	4213	2.1	V, x	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1759 Sulfxlorid*	71	8312	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1834 Sulfurilxlorid	103	8311	2.1	V, x, t	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1732 Beşftorlu sürmə	Sürmə pektofloridə bax					
1732 Sürmə pentoflorid	-	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1331 Termokibritlər	59	4113	2.1	V	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2504 Tetrabrometan*	-	6113	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
2810 Tetraftoridbrometan	-	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1954 Tetraftoretan	18	2312	2.1	V, kU	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1081 Tetraftoretilen	18	2312	2.1	V, kU, t	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2810 Tetraxlorpentan*	122	6113	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir»
2810 Tetraxlorpropan*	122	6113	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir»
1702 Tetraxloreten	-	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir», «X»
1897 Tetraxloretilen*	120	6113	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir»
1836 Tionilxlorid	-	8311	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1838 Dördxlorlu titan	Titan tetraxloridə bax					
1838 Tetraxlorid titan	-	8172	2.1, 4	V, x, t, iKS	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2811 Texniki tiuramlar	-	6162	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1708 Toluidinlər	-	6162	2.1	V, x, t	6a	«Zəhərlidir», «X»

2087 Toluilendiizosinat	-	6112	2.1	V, t	6a	«Zəhərlidir»
1294 Toluol	3	3252	2.1	V, x, t	3; 6b	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1863 Reaktiv mühərriklər üçün yanacaq	30	32	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1993 Etalon yanacaq	-	3111	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2810 Tosollar	116	6162	2.1	V, x	6a	«Zəhərlidir»
3101 Məhlulunun qatılığı 77%-dən artıq olmayan ücdəbirbutilbenzoil peroksidi** (bax. b. 2.2.37. — 2.2.40)	96	5212	2.2; 2.3	V	5; 1a	«Üzvü peroksid», «Partlayışı təhlükəlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2515 Üçbrommetan	Bromforma bax					
2810 Üçbutilfosfat	159	6163	2.1	V, x, t, İKS	6b	«Zəhərlidir»
3051 Üçizobutilalüminium	50	4211	2.1	V	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2574 Üçkrezifosfat	159	6162	2.1	V, t	6a	«Zəhərlidir»
1083 Üçmetilamin susuz	15	2413	2.1	V, kU	2; 3; 6a	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Zəhərlidir», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1297 Üçmetilamin, kütlə payı 50%-dən olmayan su məhlulu	28	3242	2.1	V	3; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1298 Üçmetilxlorasilan	25	3131	2.1	V	3; 8; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3128 Üçpropilbor	67	4221	2.1	V	4b; 6a	«Öz-özünə alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Tris -xlorpropilfosfat	-	9153	2.1	V	9	«Zəif zəhərlidir»
Tris — (2.3. — Dibrompropil) — Fosfat	-	9153	2.1	V	9	«Zəif zəhərlidir»
2987 Üçfenilxlorasilan	124	8342	2.1	V	8; 6a; 3	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2810 Üçfortiüçxloretan	-	6113	2.1, 4	V, x, t, İKS	6b	«Zəhərlidir»
1082 Üçfortiüçxloretilen, inibirləşdirilmiş	14	2313	2.1	V, kU	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2035 Üçforetan, sıxılmış	14	2311	2.1	V, kU, T	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2321 Üçxlorbenzollar*	119	6113	2.1	V, x, t	6b	«Zəhərlidir», «X»
2810 Üçxlorpropan-1, 2, 3*	122	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
Üçxlorpropilfosfat	-	9153	2.1, 4	V, T, İKS	9	«Zəif zəhərlidir»
1710 Üçxloretilen*	120	6113	2.1, 4	V, t, İKS	6b	«Zəhərlidir»
1296 Üçetilamin	28	3252	2.1	V, t	3	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Üçetilbenzol 1, 2, 3*	-	9123	2.1	V, x	9	«Aşıqandır»
2985 Üçetilxlorasilan	25	3142	2.1	V	3; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır»
1300 Uayt-spirit	30	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1864 Yüngül karbohidrogenlər	2	3112	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1013 Karbon qazı	Karbon dioksida bax					
1361 Texniki karbon	47	4213	2.2, 2.3, 4	V, iK	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2516 Dörbromlu karbon	Karbon tetrabromida bax					
1864 Dördxlorlu karbon	Karbon-tetraxlorida bax					
1013 Karbon dioksit	6	2112	2.1	V, x, kU	2	«Mayələşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2516 Karbon tetrabromid*	-	6113	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
1846 Karbon tetraxlorid	120	6112	2.1, 5, 7	V, t	6a	«Zəhərlidir»
1361 Heyvan və bitki mənşəli kömür	47	4213	2.2, 2.3, 4	V, XK	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2070 Ammonium-nitrat gübrələr: tərkibində 70%-dən çox, lakin	-	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdiricidir», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»

90%-dən az miqdarda alüminium nitrat və 0,4%-dən çox olmayaraq oxşar və bölünməz yanan maddələr olan azot-fosfat və ya azot-kalium qarışıqları və ya azot-kalium gübrələri						
2071 Ammonium-nitrat gübrələri: tərkibində 70%-dən çox olmayan miqdarda ammonium-nitrit və 0,4%-dən çox olmayan yanan maddə və ya 4,5%-dən çox olmayan miqdarda nitrat-ammonium və miqdarı məhdudlaşdırmayan oxşar və bölünməz yanan maddə olan azotfosfat və ya azot-kalium qarışıqları və ya mürəkkəb azot-fosfat kalium gübrələr	-	9163	2.1	V	9	«Nəmləndikdə aşındırıcıdır»
2067 Ammonyak nitrat gübrələri: tərkibində 90%-dən az olmayaraq nitrat ammonium və 0,2%-dən çox olmayan yanan oxşar və bölünməz maddələr və ya 90%-dən az, lakin 70%-dən çox ammonium və 0,4%-dən çox yanan maddə olan (karbon çevrilməklə digər üzvi maddələr də daxil olmaqla) nitrat ammonium ilə ona münasibətdə ətalətli olan digər qeyri-üzvü oxşar və bölünməz qarışıqlar	-	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
2068 Ammonyak nitrat gübrələri: tərkibində 80%-dən çox, lakin 90%-dən az ammonium nitrat və 0,4%-dən çox olmayan miqdarda yanan maddə olan nitrat ammoniumla kalsium karbonat və (və ya) dolomitlə oxşar və bölünməz qarışıq	-	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
2069 Ammonyak nitrat gübrələri: ammonium nitratla ammonium sulfatın tərkibində 45%-dən çox, 70%-dən az miqdarda ammonium nitrat və 0,4%-dən çox olmayan miqdarda yanan maddələrin oxşar və bölünməz qarışıqları	-	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Partlayıcı qarışıqlar yaradır»
1328 Urotropin	Heksamitilen tetraminə bax					
Tezləşdirici VNK-2*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
2311 Fenetidinlər*	-	6113	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
Fenilmetiluretan	-	9123	2.1	V	9	«Ališqandır»
1804 Fenilüxlorsilan	124	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
2988 Fenilxlorsilan (bax. b. 2.2.30)	-	4361	2.3	V	4v; 3; 8	«Sudan alışır», «Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2435 Feniletildixlorsilan	124	8362	2.3	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
Fenoksimetanol	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
2312 Fenol, əridilmiş*	113	6142	2.1, 4	V, İKS	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
2821 Fenol məhlulları*	113	6142	2.4; 4	V, x, İKS	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
1671 Fenol bərk*	113	6142	2.1	V, T	6a; 8	«Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır»
1803 Fenolsulfoturşulu maye*	-	8112	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1408 Silisiumun kütlə payı 30%-dən 90%-dək olan ferrosilisium	52	4322	2.1	V	4v; 6a	«Sudan alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
3077 Yandırıcı közərən, fitil (YKF)	-	9133	2.1	V, x	9	«Ališqandır»
1993 Flisid	30	3352	2.1	V, x, T	3	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1992 Maye flyus BM-1	22	3222	2.1	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2209, 1198 Formalin	Formaldehidə bax					
1166 Formalqlikol	1.3 — Dioksolana bax					
2209 Formaldehid məhlulları*	110	9123	2.1	V	9	«Ališqandır»
1198 Tezalışan formaldehid	110	3302	2.1	V	3; 6a; 8	«Tez alışır», «X»,

məhlulları						«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1076 Fosgen** (bax. b. 2.2.29)	-	2232	2.2	V	2; 6a; 8	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-3-1»
Fosfanol	-	8111	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
1338 Amorfli fosfor (qırmızı)*	69	4133	2.1	V, X	4a; 6b	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1381 Fosfor ağ və ya sarı (bax. b. 2.2.27)	40	4221	2.2, 2.3	V, t	4a; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1340 Beşkükdürlü fosfor	Fosfor pentasulfidə bax					
1343 Üçsulfidli fosfor	Fosfor üçsulfidə bax					
1809 Üçxloridli fosfor	Fosfor üçxloridə bax					
1340 Tərkibində ağ və ya sarı fosfor olmayan fosfor pentasulfid	49	4382	2.1, 4	V, İK	4v; 4a	«Sudan alışır», «Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1343 Tərkibində ağ və ya sarı fosfor olmayan fosfor üçsulfid	49	4132	2.1	V, kU	4a; 6b	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1809 Fosfor üçxlorid	-	8112	2.1; 4	VT, İKS	8	«Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1807 Fosfor (V) oksid	-	8182	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1810 Fosfor oksixlorid	-	8162	2.1	V	8; 6a	«Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir»
1810 Xlorlu fosforid	Fosfor oksidxloridə bax					
S ₆ S ₈ - S ₁₀ alfa-olefinlər fraksiyası	-	3212	4	İKS, T	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
S ₁₀ — S ₁₂ alfa-olefinlər fraksiyası	-	3313	4	İKS, T	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
S ₁₂ — S ₁₄ alfa-olefinlər fraksiyası	-	9123	4	İKS, T	9	«Ališqandır»
S ₁₆ — S ₁₈ — S ₂₀ — S ₂₆ alfa-olefinlər fraksiyası	-	9153	4	İKS, T	9	«Zəif zəhərlidir»
1965 Butan-butilen fraksiyası	1	2313	2.1	V, x, kU	2; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1965 Butilen fraksiyası	1	2313	2.1	V, k, kU	2; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Metil naftalin fraksiyası (1 və 2 metilnaftalin fraksiyası)	-	9153	2.1, 5, 7	V, T	9	«Zəif zəhərlidir»
1265 Pentan fraksiyası	5	3111	2.1	V, xT	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2313 Pikolin fraksiyası	39	3353	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1965 Propan-butan fraksiyası	1	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2821 Fenol fraksiyası	113	6112	2.1	V, x, t	6a	«Zəhərlidir»
1993 Efir aldehid fraksiyası	31	3212	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1199 Furfurol*	-	3353	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Zəif zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1656 Xinolin	-	6162	2.1, 4	V, iK	6a	«Zəhərlidir»
Xlodon-11 (ftorüxlorometan)	-	-	2.1, 4	V, x, kU, İK, t	-	-
Xlodon-12 (diftordixlor metan)	8	2113	2.1, 4	V, x, kU, İK, t	2	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1976 Xlodon 318-S	Oktaftorsiklobutana bax					
1956 Xlodon-612	8	2112	2.1	V, xU	2	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1365 Pambıq-xammal (bax. b. 2.2.26)	58	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/3-1-1-1»
1017 Xlor	11	2243	2.1, 4	V, kU, İK, t	2; 6a; 5; 8	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Oksidləşdirici», «Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1749 Üçftoridli xlor	Xlorlu üçftoridə bax					
1749 Xlorlu üçftorid	11	2243	2.1	V, kU	2; 6a; 5; 8	«Mayeləşdirilmiş qaz»,

						«Zəhərlidir», «Oksidləşdirici», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
2075 Susuz, ingibirləşdirilmiş xloral	-	6112	2.1, 4	VT, İKS	6a	«Zəhərlidir»
2673 Fenolxloramin	-	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir»
1134 Xlorbenzol	38	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1916 Xloreks	Efir 2.2 — Dixlordietilə bax					
Mis xloroksidi	Mis (III) xloroksida bax					
1760 Xloroks	-	8313	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır»
1888 Xloroform	120	6112	2.1, 4	V, T, İKS	6a	«Zəhərlidir», «X»
1579 4-xlor-0-Toluidinahidroxlord*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
2021 2-Xlor-fenol*	-	6113	2.1	V	6b	«Zəhərlidir», «X»
1589 Stabilləşdirilmiş xlorian**	-	2232	2.1	V	2; 6a; 8	«Mayələşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-3-1»
2720 Azotturşulu xrom	Xrom (III) nitrat					
1756 Xrom üçflorid	Xrom florid					
2720 Xrom (III) nitrat	82	5113	2.1	V	5	«Oksidləşdirici», «Alışan qarışıq yaradır»
1463 Xromüoksidi, susuz	82	5141	2.1	V	5; 6a; 8	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir», «Aşındırıcıdır», «Öz-özünə alışan qarışıqlar verir»
1756 Xrom florid	-	8112	2.1	V	8	«Aşındırıcıdır»
1407 Seziyum	-	4311	2.1	V, kU	4v	«Sudan alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2000 Selluloid	45	4311	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2002 Selluloid tullantıları	45	4213	2.1	V, x, kU	4b	«Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1588 Sian ərintisi** (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2986 Üçxlorosilan sianetil	124	8242	2.1	V	8; 3	«Aşındırıcıdır», «Tez alışır», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1145 Sikloheksan	2	3112	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1915 Sikloheksanon	26	3313	2.1	V, x, t	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2357 Sikloheksilamin	28	3231	2.1	V	3; 6a; 8	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Siklododekan	-	4112	2.1	V	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1027 Siklopropan, mayələşdirilmiş	1	2313	2.1	V, x, kU	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1436 Sink, toz və ya narin toz şəkilli sink	52	4372	2.1	V, x, kU	4v; 4b	«Sudan alışır», «Öz-özünə alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1514 Sink azotturşulu	Sink nitrata bax					
3087 İki xromatturşulu sink	Sink dixromata bax					
2855 Silisiumftorlu sink	Sink heksaftorsilikata bax					
1515 Marqans turşulu sink	Sink permanqanata bax					
2331 Xlorlu sink	Sink xloridə bax					
2855 Sink heksaftorsilikat	-	6163	2.1	V	6b	«Zəhərlidir»
3087 Sink ikixromat	85	5121	2.1	V, x	5; 6a	«Oksidləşdirici», «Zəhərlidir»
1514 Sink nitrat	83	5112	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1515 Sink permanqanat	84	5112	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1516 Sink peroksid	89	5112	2.1	V, x	5	«Oksidləşdirici», «Alovlanan qarışıqlar yaradır»
1714 Sink fosfid	-	4322	2.1	V	4v; 6a	«Sudan alışır», «Zəhərlidir»,

						«Qoruyucu 0-0-1-0»
2331 Sink xlorid*	-	8173	2.1	V, x, kU, t	8	«Aşındırıcıdır»
1713 Sink sianid** (bax. b. 2.2.45)	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1544 Sinxonin**	-	6161	2.2; 2.3	V	6a	«Zəhərlidir», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2009 Quru sirkonium vərəq, zolaq və ya buxtalardakı məfil şəklində	51	4213	2.1	V, kU	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2008 Sirkonium, quru toz şəklində	52	4212	2.1; 4	V, kU, iK	4b	«Öz-özünə alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1358 Sirkonium nəmlənmiş toz şəklində	52	4112	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3178 Kükürd şaşkaları	56	4113	2.1	X, kU	4a	«Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
3290 Sulfat turşusu istehsalının şlamları	-	6172	2.1	V	6a; 8	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2217 Tərkibində 1,5%-dən çox olmayan yağ və rütubət 11%-dən çox olmayan şrotlar	-	4213	2.1	V	4b	«Öz-özünə alışı», «Aşındırıcıdır»
2272 Ekstralin	N-etilanilinə bax					
1080 Eleqaz	Kükürd Heksaftoridə bax					
2797 Qələvi elektrolit*	127	8212	2.1	V, x	8	«Aşındırıcıdır», «X»
Cərəyanın kimyəvi mənbələri üçün elektrolit	-	3313	2.1	V	3	«Tez alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
Emulqator OP-4	-	9123	2.1	V, x, t	9	«Aşıqandır»
Enit**	-	6161	2.2; 4	V	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2023 Epixlorhidrin	157	6132	2.1	V	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1035 Etan	1	2312	2.3	V, x, kU	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1891 Bromlu etil	Etilbromidə bax					
1037 Xlorlu etil	Etilxloridə bax					
1036 Etilamin, susuz	28	2413	2.1	V, x, kU	2; 6a; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2270 Etilamin, sulu məhlulu	28	3142	2.1	V, t	3; 8	«Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2272 N-Etilanilin*	111	6113	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir», «X»
1173 Etilasetat	33	3212	2.1; 4	V, x, İKS, t	3	«Tez alışı», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1175 Etilbenzol	3	3252	2.1	V, x	3; 6b	«Tez alışı», «Zəif zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1891 Etilbromid	-	6112	2.1	V	6a	«Zəhərlidir», «X», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1183 Etildixlorsilan (bax. b. 2.2.30)	25	4361	2.3	V	4v; 3; 8	«Sudan alışı», «Tez alışı», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1962 Etilen	4	2312	2.1	V, x, kU	2; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1040 Etilen biroksid	Etilen oksidə bax					
1040 Etilen oksid	21	2413	2.1; 4	V, kU, İK	2; 6a; 3	«Mayələşdirilmiş qaz», «Zəhərlidir», «Tez alışı», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2810 Etilenqlikol	116	6162	2.1	V, x, İKS, t	6a	«Zəhərlidir»
1604 Etilendiamin	28	8242	2.1	V, T	8; 3	«Aşındırıcıdır», «Tez alışı», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1605 Etilendibromid	-	6172	2.1	V, x	6a	«Zəhərlidir», «Qoruyucu 0-0-1-0»
1135 Etilenxlorhidrin	157	6132	2.1; 4	V, x, t, iKS	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışı», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2363 Etilmerkaptan (bax. b.	35	3121	2.3	V	3; 6a	«Tez alışı», «Zəhərlidir»,

2.2.12)						«Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1993 Etilsilikat-40	-	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1196 Etilüçxlorosilan	25	3231	2.1	V	3; 8; 6a	«Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1037 Etixlorid	23	2313	2.1; 4	V, x, kU, t, İKS	2; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2988 Etixlorosilan (bax. b. 2.2.30)	25	4361	2.3	V	4v; 3; 8	«Sudan alışır», «Tez alışır», «Aşındırıcıdır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»
1171 Etisellozolu	Etilen qlikolun monoetil efinə bax					
2557 Nitrosellülozlu etrol	45	4111	2.1	V, x, kU	4a	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1033 Dimetil efiri	1	2313	2.1	V, x, kU, t	2; 3	«Mayeləşdirilmiş qaz», «Tez alışır», «Təpədən ehtiyatla buraxılsın», «Qoruyucu 0-0-1-0»
2810 Efir perfloradipin turşusunun dimetili*	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
2810 Perflorprobka turşusunun dimetil efiri	-	6163	2.1	V, x	6b	«Zəhərlidir»
1916 2,2-dixlordietil efiri	-	6132	2.1	V, x	6a; 3	«Zəhərlidir», «Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
2490 Dixlorizopropil efiri	-	6112	2.1	V, x	6a	«Zəhərlidir»
1188 Etilenqlikolun monometil efiri	33	3313	2.1, 4	V, x, İKS	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1171 Etilenqlikolun monoetil efiri	33	3313	2.1	V, x	3	«Tez alışır», «X», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
Perftordibutil efiri*	-	9153	2.1	V, x	9	«Zəif zəhərlidir»
3295 Petroley efiri	2	3212	2.1; 5; 7	V, k, t	3	«Tez alışır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1239 Xlordimetil efiri	38	3122	2.1	V	3; 6a	«Tez alışır», «Zəhərlidir», «Qoruyucu 3/0-0-1-0»
1155 Etil efiri	34	3111	2.1	V, t	3	«Tez alışır», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu 3/1-1*-1-1»

Qeyd.

1. «Yükün BMT adı və nömrəsi» «Sütununda» «*» nişanı ilə qeyd edilən, kiçik, yəni netto çəkisi 1 kq-dan çox olmayan, lakin 11-dən çox olmayan bağlamalarda daşınmaya təqdim olunan yüklər universal konteynerlərdə kiçik göndərmələrlə ümumi əsaslarla təhlükəsiz yüklər kimi daşına bilər; «**» nişanı ilə qeyd edilən yüklərin, yalnız yükəgöndərən (yükalanın) bələdçilərinin müşayiti ilə daşınmasına icazə verilir. 9-cu sinif təhlükəliliyə malik olan bərk yüklərin BMT nömrəsi 3077, maye yüklərin BMT nömrəsi 3082 müəyyən edilmişdir.

2. «Qəza kartoçkasının nömrəsi» sütununda: dəmir yolu ilə təhlükəli yüklər daşınarkən təhlükəsizlik Qaydaları və onlarla əlaqədar yaranan qəza şəraitinin ləğv edilməsi qaydasına daxil edilmiş yüklərin qəza kartoçkalarının nömrələri göstərilmişdir.

3. «Təsnifat şifri» sütununda: 1-ci rəqəm sinifi, 2-ci rəqəm yarım sinifi, 3-cü rəqəm təhlükə kateqoriyasını, 4-cü rəqəm təhlükə dərəcəsinə göstərir.

4. «Vaqonun növü» sütununda: 2.1. — dəmir yolunun ümumi parkının örtülü vaqonlarını; 2.2.-yükəgöndərən (yükalanın) xüsusi örtülü vaqonlarını; 2.3. — dəmir yolu parkının xüsusi ayrılmış yükəgöndərən (yükalan) tərəfindən icarəyə götürülmüş örtülü vaqonları, 4-yarımvaqonları, platformaları göstərir;

5. «Göndərmə növü» sütununda: V — vaqon göndərmələrini; X — xırda göndərmələri; KU — Dəmir yolunun universal konteynerlərini; İK — yük göndərənin (yükalanın) ixtisaslaşdırılmış konteynerlərini; İKS — ixtisaslaşdırılmış konteyner-sisternləri; T — yüklərin daşınma Qaydalarının 41-ci bölməsinə müvafiq olaraq həmçinin tökmə ilə daşımaya yol verilməsini göstərir.

6. «Təhlükə nişanı» sütununda: 6 nömrəli əlavəyə, Ə. 6.1-ci şəkildəki təhlükə nişanlarının nömrələri göstərilmişdir.

7. «Daşınma sənədlərinə vurulan ştempellər» sütununda aşağıda göstərilənlər müəyyən edilmişdir:

«Qoruyucu» - (qoruyucu fiziki vaqonların minimum miqdarı):

- birinci rəqəm-aparıcı lokomotivdən (əgər kəsirdisə, o zaman sürət bərk yanacaq ilə işləyən parovozdan, məxrəs-elektrovostdan, teplovostdan və ya neft yanacağı ilə işləyən parovostdan;
- ikinci rəqəm — bərk yanacaq ilə itələyici lokomotivdən, «*» işarələr—bütün itələyici lokomotivlərdən;
- üçüncü rəqəm — insanlar olan vaqondan;
- dördüncü rəqəm — maneərlər zamanı bərk yanacaq ilə işləyən lokomotivdən;

«O» - işarəsi qoruyucu tələb olunur.

«X» işarəsi — şüşə tarada olan yük daşınarkən «Təpədən ehtiyatla buraxılısın» ştempeli vurulmalıdır.

---

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
3 nömrəli əlavə*

Yeni təhlükəli yüklərin xarakteristikası

(Yükü daşınmaya təqdim edən təşkilatın adı)

1. Yükün texniki, kimyəvi və ticarət adı, onun sinonimləri (əsas adın altından xətt çəkmək)

---

2. Dövlət standartlarının və ya texniki şərtlərin (TŞ üçün nə vaxt və hansı təşkilat təsdiq etmişdir) nömrəsi

---

3. Göndərmə növü (xırda vaqon, konteynerlərdə) _____

---

4. Yükün daşınması ehtimal olunan vaqonun növü (konteynerlərin tipi) _____

---

5. Ay ərzində daşıma həcmi, t. _____

6. Yükün göndərmə stansiyası və yolu _____

7. Yükün təyinat stansiyası və yolu _____

Yükün fiziki xassələri

Ümumi xassələr

8. Dövlət standartı üzrə təhlükəli yüklərin təsnifatına müvafiq olaraq maddənin təsnifat şifri
_____

9. Yükün aqreqat vəziyyəti (sıxılmış, mayeləşdirilmiş, həll edilmiş qazlar, hərəkətli və ya özlü məhlullar, dənəvər maddələr, bərk cisim və s.), rəng, iy, sıxlıq və hansı vəziyyətdə daşınır (quru, nəmlənmiş, ləngidici ilə məhlulda və s.) _____
_____

10. Yüku təşkil edən komponentlər və onların faizlə nisbəti _____
_____

11. Suda həll edilmə qabiliyyəti _____

Qazlar üçün

12. Kritik temperatur, °S _____

13. 50 °S temperaturda buxarların mütləq təzyiqi, Pa _____

14. Havaya görə nisbi kütləsi _____

Mayələr üçün

15. Qaynama temperaturu, °S _____

16. 20 °S-də sıxlıq və doldurma temperaturu, kq/m³ _____

17. Uçuculuq qabiliyyəti mq/m (t vaxtı, °S-də) _____

18. -10 °S +10 °S, +20 °S, +50 °S temperaturda buxarların qüvvətliyi, Pa _____
_____

19. -10 °S, +10 °S, +50 °S temperaturda özlülük, m²/S _____

20. Ərimə temperaturu, °S _____

Təhlükəli xassələr ⁽¹⁾

21. Partlayıcılıq hədləri (həcmi üzrə) _____

22. Yanğın təhlükəliliyi (yanma qabiliyyəti, alışma temperaturu, °S) _____

---

23. Məhlullar üçün alışma temperaturu, °S _____

Qapalı putada _____

Açıq putada _____

24. Bərk maddələr üçün:

alovun yayılma sürəti mm/s _____

parçalanma temperaturu, °S _____

öz-özünə alışma temperaturu, °S _____

induksiya dövrü, saat _____

25. Su ilə qarşılıqlı əlaqəyə girdikdə alışma qabiliyyəti (öz-özünə alışma temperaturu, °S və ya qaz ayrılma intensivliyi dm^3/kq . saat) _____

26. Oksidləşdiricilər üçün:

oksidləşdirici ilə üzvi maddələrin qarışığında alovun yayılma sürəti mm/s. _____

qarışığın öz-özünə alışma temperaturu, °S _____

induksiya dövrü, saat. _____

27. Nəfəs aldıqda, dəriyə düşdükdə, udduqda insan orqanizminə təsiri _____

28. Buxarlar və qazlar üçün, LK_{50} mq/m³, toz və aerosol üçün isə, mq/l _____

Udduqda və dəriyə düşdükdə, LD_{50} mq/kq _____

29. Tənəffüs yolu ilə zəhərlənmənin ehtimal əmsalı (TZ-EƏ) _____

30. Heyvanın dəri toxumasında görünən nekrozun yaranmasının vaxt dövrü, saat. _____

31. Materiallara korroziyaedici təsiri (St3 markalı poladın və ya A6 markalı alüminiumun 55 °S-də korroziya sürəti) mm/il _____

32. Yüke yolverilməz təsirləri (zərbə, qızma və ya soyuma temperaturu, nəmlənmə dərəcəsi və s.) _____

---

33. Aşağıda göstərilənlərlə qarşılıqlı əlaqəyə girdikdə təhlükəli xassələr yaranır:

Hava ilə _____

Su ilə _____

34. Yükün əsas xassələri və daşıma şərtlərinə aid əlavə qeydlər _____

Örtülü vaqonlarda və konteynerlərdə daşıma zamanı nəqliyyat tələbləri

35. Bağlamanın ətraflı xarakteristikası və tara üzərində yazılar (ikiqat bağlama olduqda xarici və daxili yazıları işarə etmək) _____

36. Ayrıca yük yerinin kütləsi, kq; ilkin taranın tutumu və onun doldurulma norması _____

37. Hansı maddələrlə birgə saxlamaq və daşımaq olmaz və bunun səbəbləri _____

38. Boşaltmadan sonra vaqonun (konteynerin) təmizlənmə üsulu, yuyulma və zərərsizləşdirmə zəruriyyəti, yuyulma və zərərsizləşdirmə hansı qüvvələrlə və vəsaitlərlə aparılmalıdır

39. Yükün yüklənməsi, boşaldılması və saxlanması zamanı təhlükəsizlik texnikasının tələbləri _____

Sisternlərdə daşıma zamanı nəqliyyat tələbləri

40. Sisternin qazanı hansı metaldan hazırlanmalıdır və xüsusi örtük tələb edilməsi _____

41. Məhsulun doldurulma temperaturu, °S _____

42. İlin isti və soyuq dövrlərində yükün boşaldılması zamanı qızdırılması tələb edilirmi və qızdırılma üsulları _____

43. Boşaldılmanın təklif olunan üsulu, boşaldılma vaxtı _____

44. Boşaldılmadan sonra sisternlərin təmizlənməsi, zərərsizləşdirilməsi və neytrallaşdırılması üsulları _____

Xarakteristikanın təqdim edilmə tarixi _____

Yükgöndərənin (müəssisə rəhbərinin) imzası _____

(1) Maddələrin və materialların yanğın təhlükəliliyi qüvvədə olan standartlara uyğun müəyyən olunur.

4251	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
4253																				
4311																				
4312																				
4313																				
4321																				
4322																				
4351																				
4372																				
4382																				
4331	Bütün təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir ²																			
4332																				
4341																				
4361																				
4362																				

Təsnifat şifri	6182	8111 8112 8113	8131 8142 8143	8151 8152	8171 8172 8173 8181 8182	8211 8212 8213	8231	8242	8251 8282 8283	8262 8272 8273	8311 8312 8313	8332 8341 8342	8352 8382	8361 8362 8371 8372 8373	9113	9123	9133	9143	9153	9163
3252	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
3313																				
3323																				
3332																				
3333																				
3342																				
3343																				
3353																				
4111	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
4112																				
4113																				
4121																				
4122																				
4131																				
4132																				
4133																				
4141																				
4152	Bütün təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir ²																			
4153																				
4162																				
4172																				
4181																				
4182																				
4211																				
4221																				
4212	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
4213																				
4231																				
4232																				
4242																				
4251	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
4253																				
4311																				
4312																				
4213																				
4321																				
4322																				
4351																				
4372																				
4382																				
4331	Bütün təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir ²																			
4332																				
4341																				
4361																				
4362																				

Təsnifat şifri	2111	2121	2211	2221	2232	2311	2323	2411	3111	3151	3252	4111	4212	4251	5111	6112	6121	6142	6161	6171
2112			2212	2223	2233	2312		2412	3112	3152	3313	4112	4213	4253	5112	6113	6122		6162	6172
2113			2213	2243		2113		2413		3211	3323	4113	4231	4311	5113		6131		6163	
2114			2214			2314		2414		3212	3332	4121	4232	4312	5121		6132			
2116			2216			2316				3213	3333	4122	4242	4313	5122					
										3222	3342	4131		4321	5123					
											3343	4132		4322						
											3353	4133		4351						
												4141		4372						
														4382						
5112	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-

8453	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
8463	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Təsnifat sifri	6182	8111 8112 8113	8131 8142 8143	8151 8152	8171 8172 8173 8181 8182	8211 8212 8213	8231	8242	8251 8282 8283	8262 8272 8273	8311 8312 8313	8332 8341 8342	8352 8382	8361 8362 8371 8372 8373	9113	9123	9133	9143	9153	9163
8151 8152	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
8161 8162	Bütün təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir ²																			
8171 8172 8173 8181 8182	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
8211 8212 8213	+	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	+	+	+	-	+	+
8221	Bütün təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir ²																			
8231	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
8241																				
8242	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
8251 8282 8283	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
8262 8272 8273	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+
8311 8312 8313	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+	+	-	-	+
8321 8323	Bütün təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir ²																			
8332 8341 8342	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+
8352 8382	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+
8361 8362 8371 8372 8373	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+	+	-	+	+
9113	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	+	+
9123	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	+	+	-	+	+
9133																				
9143	-	-	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	+
9153	+	-	+	-	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+	-	+	+
9163	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

¹ sütunun sərlövhesində göstərilməyən qruplara daxil olan yüklərin təhlükəli yüklərlə birgə daşınmasına yol verilmir.

² Həmçinin bir qrupa olan təhlükəli yüklərin birgə daşınmasına yol verilmir.

«-» şərti işarəsi bu yüklərin birgə daşınmasına yol verilmədiyini,

«+» şərti işarəsi bu yüklərin birgə daşınmasının mümkün olduğunu göstərir.

Təhlükəli yüklərin təhlükəsiz yüklərlə birgə daşınmasının mümkünlüyü cədvəli

Təhlükəsiz yüklərin adı	Təhlükəli yüklərin yarımsinifləri																
	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	5.1	5.2	6.1	8.1	8.2	8.3	9.1
Bitki yağları və piylər	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Xəzməmulatları, dəri və digər qiymətli yüklər	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yazı məmulatı və kitablar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elektrotexnika və dəqiq mexanika əşyaları	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+
Kimya-əczaçılıq, dərman, ətriyyat-kosmetika malları	+	-	-	-	-	+	+		-	-	-	-	-	-	-	+	+
Ev əşyaları, oyuncaqlar	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ərzaq və taxıl, yem	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Başqa təhlükəsiz yüklər	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+

«-» şərti işarəsi bu yüklərin birgə daşınmasının yol verilməməsini,

«+» şərti işarəsi isə bu yüklərin birgə daşınmasının mümkün olduğunu göstərir.

Təhlükə nişanları

1. Təhlükəli yüklər olan nəqliyyat qabına və vasitələrinə yükün aid olduğu sinifə və yarımsinifə müvafiq olaraq göstərilən 6.1; 6.2 və 6.3-cü şəkillərə uyğun təhlükə nişanları vurulur. Təhlükəli yüklərin qalıqları olan nəqliyyat qabına və vasitələrinə də həmçinin təhlükə nişanları vurulur.

Əgər yük bir neçə təhlükə növünə malikdirsə, bağlamaya və nəqliyyat vasitələrinə bu təhlükə növlərinə müvafiq olan bütün nişanlar vurulur. Bu zaman 2.2; 2.4-cü yarımsinifə aid qazlar üçün təhlükə nişanlarının üzərində (bax şəkil 6.1) «Zəhər» əvəzinə «Zəhərli qaz» sözləri göstərilir.

2. Nəqliyyat qabına vurulan təhlükə nişanı tərəfi 100 mm-dən az olmayan, bucaq üstündə qoyulmuş və şərti olaraq iki bərabər üçbucağa bölünmüş kvadrat şəkilində olmalıdır.

Əgər qabın ölçüsü göstərilən ölçüdə təhlükə nişanının vurulmasına imkan vermirsə, kvadratın tərəfinin 50 mm-ə qədər azaldılmasına yol verilir.

Yuxarıdakı üçbucağa təhlükə işarəsi vurulur, aşağıdakı üçbucağa yarım sinifin nömrəsi göstərilir. Bir neçə təhlükə nişanı vurulduqda, yarım sinifin nömrəsi yükün aid edildiyi sinifin (yarım sinifin) təhlükə nişanında göstərilir. Haşiyə, işarə və təhlükə nişanının üzərindəki yazılar qara rənglə olmalı və solmaqdan mühafizə edilməlidir. Fonun digər rəngləri atmosfer təsirinə qarşı davamlı olmalıdır.

Haşiyə nişanın kənarından 5 mm məsafədə yerləşdirilir. Alovlanan və zəhərli qazlar üçün 3 və 6 a təhlükə nişanlarının (bax şəkil 6.1) üzərində müvafiq olaraq «Alışan qaz», «Zəhərli qaz», üzvi peroksidlər üçün isə 5 təhlükə nişanının üzərində «Üzvi peroksid» sözləri yazılır.

İşarə ilə yarım sinif nömrəsi arasında yükün təhlükəliliyini xarakterizə edən sözlər, onun altında isə qəza kartoçkasının nömrəsi yazılmalıdır.

Təhlükə nişanları kontrast təşkil edən fonda manipulyasiya nişanının qarşısına vurulur. (bax. şəkil 6.4)

Şəkil 6.1. Nəqliyyat qablarına vurulan təhlükə nişanları

Şəkil 6.2. Nəqliyyat qablarına vurulan təhlükə nişanları

Şəkil 6.3. Nəqliyyat vasitələrinə vurulan təhlükə nişanları

Təhlükə nişanlarının vurulması üçün üsullar və materiallar «Yüklərin markalanması» üzrə Dövlət standartına əsasən seçilir.

3. Nəqliyyat vasitələrinə vurulan təhlükə nişanlarının tərəfi 250 mm olan kvadrat şəkilində olur. Nişanın kənarından 15 mm məsafəyə qara rəngli haşiyə yerləşdirilir. İşarə və sinifin nömrəsi arasında yazının əvəzinə ağ fonda qəza kartoçkasının nömrəsi vurulur (bax şəkil 6.3, 1).

Təhlükə nişanlarındakı işarələr və rəqəmlər qara rəngdə olmalıdır. Təhlükə nişanının altında eni 10 mm olan qara rəngli haşiyədəki narınc rəngli, ölçüsü 120x300 m-dən az olmayan düzbucaqlı lövhəcikdə hündürlüyü 25 mm olan rəqəmlərlə yükün BMT nömrəsi göstərilir (bax şəkil 6.3, 2).

Qəza kartoçkası nömrəsinin rəqəmlərinin hündürlüyü 100 mm, yarım sinif nömrəsinin rəqəmlərinin hündürlüyü 50 mm olmalıdır. Nişanlar plyonka örtülü möhkəm kağızdan hazırlanmalıdır.

Şəkil 6.4. Yükün nəqliyyat təhlükəliliyini xarakterizə edən markalanmaların yerləşdiyi yerlər: 1 — təhlükə nişanları; 2 — dövlət standartı üzrə manipulyasiya nişanları; 3 — BMT nömrəsi; 4 — təsnifat şifri; 5 — təhlükəli yüklərin nəqliyyat adı

Nişanlar Dövlət standartının tələblərinə cavab verən digər materiallardan hazırlana bilərlər. Əgər vaqonun rəngi nişanın rəngi ilə eyni olarsa, o zaman nişan ağ rəngdə zolaqla haşiyələnmişdir (haşiyənin eni 30 mm olmalıdır).

Təhlükə nişanları nəqliyyat vasitələrinə yük göndərən tərəfindən bərkidilir və boşaltmadan sonra yükalanlar tərəfindən çıxarılırlar.

Xüsusi vaqonlara təhlükə nişanları yük göndərən tərəfindən atmosfer təzyiqinə davamlı boya ilə çəkilir. Belə nişan boşaltmadan sonra çıxarılmır. Vaqonlarda və konteynerlərdə təhlükə nişanları elə yerləşdirilməlidir ki, onları qəza-xilasetmə işçiləri görsünlər. Təhlükə nişanları:

- örtülü vaqonlara — vaqonun hər iki tərəfindəki qapıların mərkəzinə;
- konteynerlərdə və konteyner sistemlərdə — dörd tərəfdən və üst tərəfdən;
- universal konteynerlərdə — konteynerin nömrəsi ilə yanaşı vurulur.

---

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
7 nömrəli əlavə*

**Təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqonların və
konteynerlərin seçilməsi və hazırlanması**

1. Yüklərin daşınması üçün ayrılan örtülü vaqonlar və konteynerlər saz, çatları olmayan, saz dam örtüyünə malik olmalıdır. Müvəqqəti soba qoruyucu hörgülərin saz, möhkəm bağlanan qapaqları olmalıdır.

Vaqon və konteynerlər yüklənmə üçün verilməmişdən əvvəl diqqətlə müayinədən keçirilməlidir. Dəmir yolu parkının vaqon və konteynerlərində müayinə zamanı aşkar edilmiş çatlar və kuzadakı boşluqlar, yolun vaqon təsərrüfatının işçiləri tərəfindən aradan qaldırılmalıdır. Vaqonların və konteynerlərin qapı və lyuk yerlərindəki dəşiklərin tutulması yükəgöndərən tərəfindən yerinə yetirilir. Yüklə yolun vasitəsi ilə yüklənərkən dəşiklərin tutulması dəmir yolu tərəfindən həyata keçirilir.

2. Vaqonun və konteynerin bu yükün daşınması üçün kommersiya cəhətdən yararlı olması yükəgöndərən tərəfindən müəyyən edilir. Əgər vaqonun (konteynerdə) yükün daşınması zamanı alışmasına səbəb ola biləcək nasazlıqlar olarsa, yükəgöndərən yükün vaqona (konteynerə) yüklənməsindən imtina etməlidir.

3. Bu əlavənin 7-ci bəndində göstərilən yüklər istisna edilməklə digər yüklər yüklənərkən vaqonların (konteynerlərin) qapı və lyuk yerlərindəki dəşiklərin tutulması üçün toldan, ruberoiddən, möhkəm kartondan və digər analoji materiallardan istifadə edilir. Materialın deşiyə sıx yapışması üçün deşiyin tutulmasına istifadə edilən material taxta tamasalarla bərkidilir. Dəşiklər vaqonun içəri tərəfindən tutulmalıdır. Yükləmə aparılan qapının deşikləri bayır tərəfdən tutulmalıdır.

4. Yonqarlarda və samandan istifadə edilməklə şəbəkəli və ya kağız bağlamada təhlükəsiz yüklər daşınarkən vaqonlar (konteynerlər) bu əlavənin 1-3 bəndlərində müəyyən edilmiş qaydada müayinə edilir və yüklənməyə hazırlanır. Vaqonların və konteynerlərin digər təhlükəsiz yüklərin daşınması üçün yangın əleyhinə münasibətdə seçilməsi və hazırlanması bu yüklərin daşınma qaydalarına müvafiq həyata keçirilir.

5. Daşınmaya möhkəm tarada (taxta, faner, karton) verilmiş yüklər vaqonların (konteynerlərin) qapı və yük yerlərindəki deşikləri və aralıqları tutulmadan yüklənə bilər.

6. Bu əlavənin 4-cü bəndində göstərilmiş yüklərin daşınma qaimələrinin yuxarı hissəsində yükəgöndərən qırmızı rəngdə «Tez alovlanır», «Qoruyucu 3/0-0-1-0» ştempellərini vurmaldır. Vaqon vərəqinə belə ştempelləri göndərmə stansiyası vurur.

7. Pambıq, kətan, pambıq liflər daşınarkən vaqonlar (konteynerlər) bu əlavənin 8 — 24-cü bəndlərində göstərilən qaydada seçilməli və hazırlanmalıdır.

8. Bu əlavənin 7-ci bəndində göstərilən yüklər çeşidləmə platformalarında daşınmaya və ya yükləməyə təqdim edildikdə stansiya növbətçisi, çeşidləmə platformasının böyük yükqəbuledicisinin və ya dispetçer, vaqon təsərrüfatının işçisinə vaqonları yükləmək üçün seçilməsinə sifariş verməlidir.

Sifarişi belə yüklər üçün ayrıca aparılan VU-14 formalı, vaqonların müayinəyə təqdim edilməsi haqqında xüsusi kitaba qeyd edir. Bu kitabın 5-ci sütununda vaqonların nömrəsindən sonra vaqonların hansı yüklərlə yüklənməsi göstərilməlidir.

9. Vaqon təsərrüfatının işçisi (vaqon baxıçısı) sifariş aldıqdan sonra divarların, döşəmənin, damın, lyukların, qapıların və vaqonun soba qoruyucu hörgüsünün saz vəziyyətdə olmasını səylə yoxlamalıdır.

Kuzanın möhkəmliyi qapıların və lyukların bağlı olduğu vəziyyətdə vaqonun içindən yoxlanılır. Günün qaranlıq vaxtında vaqonlar yaxşı işıqlanmış yerlərdə müayinədən keçirilir. Vaqonun kuzasının möhkəmliyi yoxlanılarkən damın taxta bəndinin yan divarların taxta örtüyü ilə tin divarların örtüyünün xəfənglərlə birləşdiyi yerlərə, keçid meydançası olan vaqonlarda isə, həmçinin damın taxtabəndinin tormoz meydançasında çıxan tin divarın örtüyü ilə birləşdiyi yerə xüsusi diqqət yetirilməlidir.

10. Müayinə zamanı aşkar edilmiş dəşiklər təbaşirlə haşiyələnməli, nasazlıqlar vaqon təsərrüfatının işçiləri tərəfindən aradan qaldırılmalı, bundan sonra vaqon baxıcısı vaqonun saz olmasına əmin olduqdan sonra vaqonların müayinəsi kitabının 10-cu sütununda vaqonun bu yüklə yüklənməsi üçün yararlı olması haqqında qeyd edir. Vaqonlar vaqon baxıcısı olmayan dalan yollarına ikiqat əməliyyatlar üçün verildikdə, həmçinin göstərilən yüklər vaqon təsərrüfatının işçisinin olmadığı stansiyalarda yükləndikdə vaqonların müayinəsi və hazırlanması, həmçinin hazırlanmış vaqonların yükləmə məntəqələrinə göndərilməsi qaydası yol rəhbərliyi tərəfindən müəyyən edilir.

11. Yükləmək üçün verilmiş vaqon, əgər yük dəmir yolunun vasitələri ilə yüklənsə dəmir yolunun yükqəbuledicisi tərəfindən əgər yük yükqöndərən vasitələri ilə yüklənsə, yükqöndərən tərəfindən kommersiya cəhətdən sayılmalı müayinə edilməlidir.

12. Vaqonların qapı və lyuk yerlərindəki dəşiklər maye şüşə kraft kağız və ya keçə araqları tətbiq edilməklə taxta tamasalar və yapışqanlı şüşə parça ilə tutulur.

Tutulma üsulları bu Qaydaların 8 nömrəli əlavəsində göstərilmişdir.

13. Qaragül yüklənməmişdən əvvəl yükqöndərən qapı yerlərindəki, lyuklardakı və digər yerlərdəki dəşikləri kraft kağızla maye şüşə ilə olan məhlulu ilə tutmalı, bundan sonra bütün kuzanın içinə azbest kartondan və şüşə — parçadan örtük çəkilməlidir.

14. Stansiya rəisi yükqöndərənə vaqonların daşınmaya hazırlanması üçün, verilən vaqonların sayından asılı olaraq, əlavə vaxt (eyni vaxtda verilmiş vaqon partiyası üçün 1,5 saatdan çox olmaması şərti ilə) verir. Yükqöndərən vaqonların dəşiklərinin tutulması üçün azalmayan material (kağız zolaqları, maye şüşə, keçə araqları ilə hazırlanmış tamasalar, kağız toplar və s.) ehtiyatına malik olmalıdır.

15. Dəşiklər tutulduqdan sonra yükqöndərən (yolun vasitələri ilə yükləndiyi zaman stansiyanın yükqəbuledicisi) tərəfindən qapıları və lyukları bağlanmış halda vaqon içəridən yoxlanılmalıdır.

16. Yükləmə başa çatdıqdan sonra qapı yerlərinin xarici çərçivəsinə daha sıx yapışması üçün vaqonların qapıları bayır tərəfdən qapının aşağı bağlama yeri ilə istiqamətləndirici kronşteynlərin arasına vurulan üç taxta pazla bərkidilir.

17. Bu əlavənin 7-ci bəndində göstərilən yığma yüklər vaqonlarda kiçik göndərmələrlə daşınarkən, onlar divarlardan başqa (imkan olduqda bərk taradakı) yüklərlə ayrılmış şəkildə yığılır. Belə yüklər qapılardakı yerdə yerləşdirilə bilməzlər. Əgər yüklərin belə yığılması mümkün deyildirsə, vaqon bu əlavənin 1 — 6-cı bəndləri ilə müəyyən edilmiş qaydada hazırlanmalıdır.

18. Bu əlavənin 7-ci bəndində adları çəkilən yüklərlə yüklənməyə verilən konteyner texniki cəhətdən saz olmalı, damında, divarlarında, qapılarında, döşəməsində və konteynerin daxili örtüyündə dəşiklər və boşluqlar olmamalıdır. Bağlama qurğuları

qapıların möhkəm bağlanması təmin etməlidir. Konteynerləri konteyner baxıcısı müayinə edir.

19. Stansiyanın konteyner meydanlarından yüklənmək üçün yükqondərənin anbarına verilən boş konteynerlərin əvvəlcədən yaxşı işıqlanmış yerdə bayır tərəfi və qapıları bağlı şəkildə içərisi diqqətlə texniki müayinədən keçirilməlidir.

20. Konteynerlər yüklənmək üçün dalan yoluna verildikdə, konteynerin texniki cəhətdən yararlı olması barədə dəmiryolu və yükqondərən tərəfindən dalan yollarına verilən və qəbuledilən konteynerlərin qeydiyyat kitabında qeyd edilir.

21. Yük yüklənməmişdən əvvəl yükqondərən verilmiş konteyneri həm bayırdan, həm də içəridən (qapıları bağlı şəkildə) diqqətlə müayinədən keçirməlidir və konteynerin bu yükün daşınması üçün kommərsiya cəhətdən yararlı olmasını müəyyən etməlidir. Əgər yükqondərən konteynerin nasaz olduğunu və belə yüklərin daşınması üçün yararlı olmadığını müəyyən edərsə, yükün bu konteynerə yüklənməsindən imtina etməlidir. Müayinə zamanı qapı yelərində və qapı laylarında aşkar edilmiş boşluqlar və deşiklər yükqondərən tərəfindən bu Qaydaların 8 nömrəli əlavəsində göstərilənlərə müvafiq olaraq tutulmalıdır. Boşluqların aradan qaldırılması və konteynerin yüklənməsi üçün hazırlanması, stansiya rəisi yükqondərənə hər konteyner üçün 30 dəqiqəyədək vaxt verir.

22. Yükqondərən KEU-5 və KEU-16 naryadlarını tərtib edərkən KEU-5 naryadının dublikatının və dublikatın surətinin və ya KEU-16 naryadının yuxarı sol hissəsində bu konteynerin daşıma üçün yararlı olması barədə qeyd etməlidir.

23. Yükləmə başa çatdıqdan sonra yükqondərən konteynerin qapılarını bağlamalı, kilid millərinin yuvaya keçməsinə yoxlamalı, buruntaqları burub bağlamalı və konteyneri plomblamalıdır.

24. Konteyner meydançasının yük qəbuledicisi yüklü konteyneri yükqondərəndən və ya sürücü-ekspeditordan qəbul etdikdə konteyneri bayırdan diqqətlə müayinə etməli, qapıların möhkəm bağlandığını, plombların və buruntağın düzgün vurulduğunu, həmçinin KEU-5 və KEU-16 naryadlarının müvafiq nüsxələrində konteynerin bu yükün daşınması üçün yararlı olması haqqında yükqondərənin qeydinin olmasını yoxlamalıdır. Konteynerin texniki və kommərsiya nasazlıqlarını aşkar etdikdə, həmçinin naryadda konteynerin bu yükün daşınması üçün yararlı olması haqqında yükqondərənin qeydi olmadıqda konteyner daşınmaya qəbul edilmir.

---

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
8 nömrəli əlavə*

Təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqon və konteynerlərin yanğından mühafizə cəhətdən hazırlanması üsulları

I. Örtülü vaqonlardakı deşiklərin maye şüşəli kraft-kağızı ilə tutulması qaydası

1. Deşiklərin bu üsulla tutulması üçün Dövlət standartı üzrə kisəlik kağızdan və ya Dövlət standartı üzrə çəkisi 60 q/m-dan az olmayan kraft-sarğıdan istifadə edilir. Yapışqan qismində istifadə edilən və eyni zamanda odadavamlı tərkibli maye şüşə (texniki silikat natrium, Dövlət standartı) fırça ilə yapışdırılan kağızın bir tərəfindən bütün səthinə çəkilir. Vaqonun kuzasının səthinə bilavasitə yapışdırılan maye şüşənin üzərinə «Maye şüşə» yazılmamış kağızın yapışdırılmasına yol verilmir. Kağız yapışdırılan səth əvvəlcədən tozdan təmizlənməlidir.

2. Vaqonların divarlarındakı çatların və damın taxtabəndinin yan divarlarının taxta örtüyü ilə, tin divarlarının örtüyünün xəfənglərlə, əl tormozu olan vaqonlarda isə damın taxtabəndinin tormoz meydançasına çıxan yan divarın taxta örtüyünün birləşdiyi yerlərdəkideşiklər 15 sm eninə, kağız zolaqları yapışdırmaqla tutulur. Zolaqlar deşiyə simmetrik olaraq onun bütün uzunluğu boyu hər iki sonundan 5 sm-dən az olmayaraq çıxmaqla yapışdırılır. Böyük uzunluqlu çatlar tutularkən zolaqlar birləşdiyi yerlərdə onların ucları 5 — 10 sm uzunluqda bir-birinin üzərinə yapışdırılmalıdır.

3. Lyuklardakı boşluqlar aradan qaldırılmamışdan əvvəl lyukun tayı kip bağlanır və məftil ilə bərkidilən cəftələr ilə bağlanılır. Ölçüsü 50 x 80 sm olan kağız vərəqin bir tərəfinə maye şüşə elə çəkilir ki, kağızın bütün sahəsi örtülsün, bundan sonra bu vərəq lyukdeşiklərinin üzərinə qoyulur və divarın örtüyünə yapışdırılır (şəkil 8.1). Lyuk tərəfdən kağızın səthinin maye şüşə çəkilmədən saxlanılmasına yol verilmir.

4. Sobanın qoruyucu hörgüsünün tutulmasından əvvəl qapağın və dəmir bəndin öz yerinə kip yatması yoxlanılır. Ölçüsü 70 x 70 sm olan vərəqin bir tərəfi maye şüşə qatı ilə örtülür və həmin vərəq sobanın qoruyucu hörgüsünün karkasının izolyasiya örtüyünün üzərinə yapışdırılır (şəkil 8.2).

5. Vaqonun qeyri-ışi qapısı aşağıda göstərilən qaydada tutulur: vaqonun qapısı möhkəm bağlanılır, qapı bəndi bağlanılır və bayır tərəfdən taxta laylarla bərkidilir. Qapı ilə qapı yerinin bayır çərçivəsi arxasındakı boşluqlar vaqonun içindən qapı yerinin bütün perimetri boyu 15 sm enlikdə zolaqlarla yapışdırılır.

6. İşçi qapısının qapı aralığında olan boşluqlar (deşiklər) aşağıda göstərilən qaydada tutulur: eni 20 sm olan kağız zolağın bir qırağına uzunluğu 5 sm enində maye şüşə vurulur, sonra həmin zolaq ikiqat şəkildə büküm xətti salmadan qatlanır və qıraqları elə yapışdırılır ki, zolağın orta hissəsi yastıq yaratsın. Belə yapışdırılmış kağız zolaqlar qapı yerinin perimetr üzrə yapışdırılması üçün kifayət qədər hazırlanır. Belə yastıq şəklində hazırlanmış kağız zolaqların yapışdırılmış tərəfinin bir icrasında 5 sm enində maye şüşə vurulur və şaquli qapı dirəklərinə, üst qapı tirinə və vaqonun döşəməsinə elə vurulur ki, bütün eni üzrə valikin zolaqları qapı yerinin bayır çərçivəsinin arasından çıxsın (şəkil 8.3). Yastıqların birləşmə yerləri qırılmamalıdır, bu səbəbdən yastığın ucları bir-birinə 3 — 5 sm ölçüdə taxılır.

Şəkil 8.1. Lyuk deşiyinin kraft-kağızla tutulması: 1 — lyuk atmaları; 2 — halqa; 3 — məftil sarıyıcı; 4 — kraft-kağız; 5 — kağızın yapışdırılma yeri (ştrixlənmişdir).

Şəkil 8.2. Soba qoruyucu hörgüsünün kraft-kağızla örtülməsi: 1 — yapışdırılan yer; 2 — kraft-kağız.

Şəkil 8.3. Vaqonun işçi qapısının qapı yerindəki boşluqlarının tutulması: 1 — yapışdırılan yer; 2 — taxta paz; 3 — kraft-kağızdan olan yastıq

Yastıqlar yapışdırıldıqdan sonra onların üzərinə maye şüşə vurulur.

Yastıqlar vaqonun döşəməsinə yükləmədən sonra yapışdırılır.

Yükləmə başa çatdıqdan sonra qapı səliqə ilə bağlanır ki, qapılara sıx yapışmalı olan və paylarla bərkidilən yastıqlar zədələnməsin (əzilməsin).

II. Örtülü vaqonlardakı deşiklərin neçə qatlar tətbiq edilməklə taxta tamasalar vasitəsi ilə tutulması qaydası

1. Vaqonun kuzasındakı deşiklərin tutulması üçün eni 40 — 50 mm, qalınlığı 10 — 15 mm olan taxta tamasalar tətbiq edilir. Tamasanın uzunluğu deşiyin hər iki tərəfindən 50 mm ölçüdə uzun olmalıdır. Tamasalar uzunluğu 20-dən 50 mm-ə qədər olan mıxlarla mıxlanır. Mıxlar bir-birindən 250 mm-dən çox olmayan məsafədə şahmat qaydasında vurulur. Bu zaman mıxlar vaqonun kuzasının örtüyünü deşib keçməməlidir. Mıx başları taxtanın içinə girənədək vurulmalıdır. Deşiklərin tutulması üçün araqatların qismində Dövlət standartı üzrə keçə işlənilməlidir.

2. Örtük lövhələri arasındakı boşluqlar vaqonun iç tərəfindən mıxlanan taxta plankalarla tutulur. Belə deşiklər faner vasitəsi ilə də tutula bilər, bu zaman mıxların uzunluğu 15 — 20 mm olmalıdır. Əgər vurulan plankalar örtük lövhələrinə sıx yapışarsa örtük lövhələri arasında olan boşluqların tutulması zamanı keçə qatlardan istifadə edilmir.

3. Xəfəngin tin divarlarının örtüyü, taxtabəndin və damın yan divarlarının örtüyü ilə, əl tormozlu vaqonlarda isə həmçinin damın taxtabəndinin tormoz meydançasına çıxan tin divarın örtüyü ilə birləşdiyi yerlərdə deşiklərin tutulması deşik yerlərinə əvvəl keçə qoyulmalı, sonra isə taxta tamasalarla örtülməlidir. (şəkil 8.4. və 8.5.).

4. Lyuklarda olan boşluqlar keçə qatlar və taxta tamasalarla tutulur (şəkil 8.6.). Lyukun tayı kip örtülür və məftillə möhkəmləndirilən cəftələrlə bağlanılır. Lyuklardakı boşluqların tutulması üçün iki taxta planka hazırlanır, biri lyukun cəftəsi üçün, digəri deşiyə keçirmək üçün (kəsiyi olmalıdır). Bu plankalar keçə qatlar ilə lyuk deşiyinin çərçivəsinin şaquli divarlarına kip şəkildə lyukun tayı ilə cəftəsi arasında yerləşdirilir və dəliyin altına keçirilir. Bundan sonra şaquli plankalar iki ədəd dayaqlıq horizontal plankalarla (biri çərçivənin altından, digəri çərçivənin yuxarisından) lyukun tayına kip yerləşdirilərək bərkidilir. Horizontal plankalar şaquli plankalara küncə mıxlanan iki kiçik plankanın köməyi ilə bərkidilir. Bundan sonra çərçivəyə daha kip olması üçün lyukun tayı məftillə əlavə olaraq bərkidilir, həmin məftil hamısından keçirilir və lyukun çərçivəsinin yuxarı plankasına vurulan mıxa dolanılır.

Şəkil 8.4. Xəfəngin tin divarının örtüyü ilə birləşdiyi yerdə (a) və damın taxtabəndinin yan divarının örtüyü ilə birləşdiyi yerdə (b) olan çatların tutulması: 1 — keçə araqatı; 2 — tamasa; 3 — mıxlar.

Şəkil 8.5. Damın taxtabəndi ilə tormoz meydançasına çıxan tin divarının birləşdiyi yerdə olan çatların tutulması: 1 — keçə araqaatı; 2 — tamasa; 3 — mıxlar.

Şəkil 8.6. Lyuk deşiyinin taxta tamasalarla tutulması: 1 — horizontal tamasalar; 2 — kəsik şaquli tamasalar; 3 — keçə qatlar; 4 — birləşdirici tamasalar; 5 — mıxlar; 6 — məftil sarıyıcısı.

5. Soba qoruyucu hörgüsü qoruyucu hörgünün örtüyünün altına keçə qoymaqla, sonra isə boltun bərkidilməsi ilə yerinə yetirilir (şəkil 8.7.).

6. Qeyri-işçi qapıdakı boşluqlar yüklənmədən əvvəl vaqonun iç tərəfindən tutulur (şəkil 8.8.). Vaqonun qapısı kip bağlanır, qapı bəndi ilə qıfillanır və bayır tərəfdən taxta pazlarla möhkəmləndirilir. Şaquli qapı dirəklərinin bütün hündürlüyü boyu keçə qatlı taxta tamasalar vurulur, həmin plankalar qapı yerinin bayır çərçivəsindən 20 — 30 mm irəli (qapı örtüyünə toxunanadək) çıxmalıdır. Metal qapı dirəkli vaqonlarda qapı yerlərində yan boşluqlar kağız yastıqların köməyi ilə tutulur. Aşağı (qapı ilə kandarın arasındakı) boşluğun tutulması üçün qapı yerinin eni boyda uzunluğu olan iki plankadan istifadə edilir, həmin plankaların arasına plankaların tinindən bir tərəfdən 20 — 30 mm kənara çıxan keçə qoyulur. Plankalar mıxla bərkidilir. Bu üsulla hazırlanan qoşalaşmış plankalar vaqonun kandarına qoyulur və üç köməkçi planka ilə bərkidilir, bu plankaların bir ucu uzununa plankalara, digər ucu isə vaqonun armaturlaşdırılmış döşəməsinin döşəkciyinə mıxlanır. Qeyri-işçi qapının yuxarı boşluğu, həmçinin öz aralarında keçə qatlarla birləşdirilmiş iki plankanın köməyi ilə tutulur. Bu plankalar üç qısa kiçik tirin (25 x 50 mm kəsikli) köməkliyi ilə köməkçi planka ilə (köməkçi plankanın uzunluğu qapı yerinin enindən 20 — 30 sm çox olmalıdır) birləşdirilir. Qısa birləşdirici kiçik tirlər bir tərəfdən düzbucaq, digər tərəfdən 45 dərəcə bucaq altında kəsilməlidir. Düz bucaq altında kəsilmiş tərəfdən kiçik tirlərə köməkçi planka, çərçivədən isə keçə qatlı qoşalaşmış plankalar mıxlanır. Bundan sonra köməkçi planka qapı sarğısı səviyyəsində qapı yerlərinin dirəklərinə elə tərzdə vurulur ki, qoşalaşmış plankalar yuxarı qapı tirinə dirənsin, keçə qatının görünən çıxan hissəsi vaqonun qapısına sıx yapışsın. Köməkçi planka qapı yerinin hər dirəyinə dörd tərəfdən az olmayan mıxla mıxlanır. Qoşalaşmış plankalar və yuxarı qapı tiri arasında yaranmış bucağa 3 — 4 sm keçə qatı qoyulur.

Şəkil 8.7. Soba qoruyucu hörgüsünün keçə araqaatları vasitəsilə tutulması: 1 — keçə araqaatı; 2 — soba qoruyucu hörgüsünün qapağı

Şəkil 8.8. Vaqonun qapı yerlərindəki boşluqların ensiz taxta tamasalar vasitəsilə tutulması: 1 — aşağı boşluqların tutulması üçün köməkçi tamasalar; 2 — şaquli ensiz taxta tamasa; 3 — mıxlar; 4 — yuxarı köməkçi planka; 5 — birləşdirici kiçik tirlər; 6 — qoşalaşmış horizontal tamasalar; 7 — taxta paz; 8 — keçə araqaatı.

Şəkil 8.9. Taxta (a) və metal (b) konteynerin qapı yerində boşluqların kraft-kağızla tutulması: 1 — kraft-kağızdan hazırlanmış yastıq; 2 — yapışdırılan yer.

Şəkil 8.10. Taxta (a) və metal (b) konteynerin qapı yerində boşluqların taxta tamasalar ilə tutulması: 1 — taxta tamasalar; 2 — mıxlar.

7. İşçi qapının tutulması qeyri-işçi qapının tutulması qaydasında yerinə yetirilir. Bu zaman işçi qapının yuxarı və aşağı boşluqlarının tutulması vaqon yükləndikdən sonra həyata keçirilir. İşçi qapı keçə qatlarının görünən (çıxan) hissələrinin zədələnməsi üçün ehtiyatla bağlanmalıdır. Qapı bağlandıqdan sonra qapının aşağı sargısı ilə istiqamətləndirici kronşteynlərin arasına vurulan taxta pazlarla bərkidilir.

III. Konteynerlərdəki boşluqların tutulması qaydası

1. Konteynerlərdəki boşluqlar maye şüşə kağızla taxta tamasa və ya fanerlərlə, yapışqan əsaslı şüşə-parça ilə tutula bilər.

2. Konteynerin divarlarındakı boşluqlar kağızla bu əlavənin 1-ci və 2-ci bəndlərində müəyyən edilmiş qaydada tutulur. Qapı yerlərindəki və qapı tayları arasındakı boşluqlar bu əlavənin 6-cı bəndində göstərilən qaydada hazırlanan kağız yastıqlarla tutulur. Qapı yerlərindəki və tayları arasındakı boşluqlar bu əlavənin 6-cı bəndində göstərilən qaydada hazırlanan kağız yastıqlarla tutulur. Valiklər içəridən konteynerə — taxta konteynerdə — sağ və sol qapı dirəklərinə, qapaq çərçivənin yuxarı tirinə və konteynerin döşəməsinə, metal konteynerdə — sağ və sol orta qabaq dirəklərinə, konteynerin tavanına və döşəməsinə yapışdırılır. Bundan başqa yastıqlar konteynerin içində qapının sağ və sol taylarının birləşdiyi yerdə — taxta konteynerdə — qapının sol tayının şaquli dirəyinə metal konteynerdə — sol tayın şaquli kiçik tirinə yapışdırılır. (şəkil 8.3.) Ventilasiya dirəklərə 130 x 130 mm ölçüdə, maye şüşə sürtülmüş kağız vərəq ilə yapışdırılır.

3. Konteynerlərdəki boşluqlar həmçinin taxta tamasalar və fanerlə tutula bilər. Qapı yerlərindəki və qapı tayları arasındakı boşluqlar eni 30 — 40 mm və qalınlığı 10 mm olan taxta tamasalar ilə tutulur. Tamasalar konteynerlərin içində — taxta konteynerdə — sağ və sol qapı dirəklərində, qapaq çərçivənin yuxarı tirinə və konteynerin döşəməsinə, metal konteynerdə — sağ və sol orta qabaq dirəklərində, konteynerin döşəməsinə və tavanına mıxlanır. Taylar arasındakı boşluqları tutmaq üçün taxta tamasalar taxta konteynerdə qapının sol tayının şaquli dirəyinə, metal konteynerdə isə qapının sol tayının şaquli kiçik tirinə mıxlanır. (şəkil 8.10.). Metal konteynerin faner örtüyündəki ventilasiya deşikləri 130 x 130 mm ölçüdə faner təbəqələrlə mıxlanaraq tutulur. Mıxlar başları taxtaya girənədək mıxlanmalıdır.

4. Konteynerlərdəki boşluqlar yapışqan əsaslı parça şüşə ilə bu əlavənin 18-ci bəndində müəyyən edilmiş qaydada tutulur. Konteynerin divarlarındakı boşluqlar bu əlavənin 19-cu və 22-ci bəndlərinə müvafiq qaydada tutulur. Qapı yerlərindəki boşluqlar (çatlar)

yükləmə başa çatdıqdan sonra bu əlavənin 23-cü və 24-cü bəndlərinə müvafiq şəkildə tutulur.

IV. Örtülü vaqonlardakı çatların və boşluqların yapışqan əsaslı parça-şüşə ilə tutulması

1. Çatların tutulması üçün Dövlət standartı üzrə şüşə parçadan (boşaldılmamış strukturlu istənilən markadan olan) və benzollu və K-9 polimerli koaqulyum (20; 80) və polimer K-9 və maye şüşə (70; 30) benzollu K-9 polimerli və maye şüşəli koaqulyun (10; 70; 20) hazırlanmış üç növ yapışqandan istifadə edilir. Maye şüşə Dövlət standartı üzrə, K-9 polimeri TŞ 113-03-17-02-83 üzrə istehsal edilir, koaqulyum — kauçuk istehsalının tullantılarıdır. Yapışqan alınması üçün digər yanğın təhlükəsizliyi təbəqələrinə cavab verən digər bağlayıcılar da tətbiq edilə bilər. Şüşə parça yapışdırılacaq səth əvvəlcədən tozdan təmizlənməlidir.

2. Yan divarın lyukunun tutulması (bax şəkil 8.11) yan lyukun ölçülərindən 10 — 12 sm böyük ölçülü şüşə parça təbəqə ilə aşağıda göstərilən texnologiya üzrə həyata keçirilir: lyukun tayı kip bağlanılır və məftillə bərkidilən cəftə ilə kilidlənir. Bundan sonra müvafiq ölçüdə şüşə-parça kəsilir və lyukun üzərindən divarın örtüyünə yapışdırılır.

3. Sobanın qoruyucu hörgüsünün tutulmasından əvvəl damın və dəmir bəndin kip yapışması yoxlanılır. Sonra sobanın qoruyucu hörgüsünün ölçülərindən 10 — 12 sm böyük ölçüdə şüşə parça kəsilir və sobanın qoruyucu hörgüsünə yapışdırılır (şəkil 8.12).

4. Qapı yerlərinin və qapı yerinin kandarının tutulması aşağıda göstərilən qaydada aparılır: eni 20 — 25 sm olan şüşə parça zolaqlar hazırlanır və onlar dirəyin və tirli qapının, qapının tayı ilə birləşdiyi yerə (şəkil 8.13) döşəmənin qapı tayı ilə qapı yerinin kandarının birləşdiyi yerə (şəkil 8.14) yapışdırılır.

5. Yan divara (şəkil 8.15) 10 — 12 sm enində şüşə parça zolaqları damın tayı ilə və yan divar ilə birləşdiyi yerlərə bütün uzunluğu boyu ucları axırdan ən azı 3 — 5 sm çıxmaqla yapışdırılmaqla tutulur.

Şəkil 8.11. Yan divarın lyukunun tutulması: 1 — yan divarın lyuku; 2 — məftillər; 3 — maye parça şüşə.

Şəkil 8.12. Qoruyucu soba hörgüsünün mərkəzinin (a) və kənarlarının (b) taxta tir ilə tutulması: 1 — lyukun qırağı; 2 — məftil; 3 — parça şüşə; 4 — 40 x 40 x 600 mm ölçüdə taxta tir.

Şəkil 8.13. Qapı yerinin tutulması: 1 — tirli taxta dirək; 2 - tirli qapı; 3 — parça şüşə.

Şəkil 8.14. Qapı yerinin kandarının tutulması: 1 — vaqonun çərçəvəsinin uzununa; 2 — döşəmə; 3 — parça şüşə; 4 — qapı tayı; 5 — qapı yerinin kandarı.

Şəkil 8.15. Yan divarın tutulması: 1 — dam; 2 — tay; 3 — yan divar; 4 — parça şüşə.

Şəkil 8.16. Qapı yerinin yuxarı hissəsinin tutulması: 1 — qapı yeri üstündəki yan divar tiri; 2 — parça şüşə; 3 — damın uzununa sarğısı; 4 — rels; 5 — qapı tayı.

Şəkil 8.17. Qapı tayları arasında qalan boşluqların tutulması: 1 — tirli sol qapı tayı; 2 — sağ qapı tayı; 3 — parça şüşə.

Şəkil 8.18. Damın taxtabəndi ilə tin divar arasındakı boşluğun tutulması: 1 — damın köndələn sarğısı; 2 — tin divarı; 3 — parça şüşə.

6. Qapı yerinin yuxarı hissəsi yükləmə qurtarandan sonra damın sarğısının qapı yerinin üstündəki divarın uzununa tiri ilə və qapı tayının relslə birləşdiyi yerlərə parça şüşəni yapışdırmaqla tutulur. (şəkil 8.16).

7. Qapı taylarının arasının tutulması (şəkil 8.17) araya bütün uzunluğu boyu eni 20 sm-dək olan parça-şüşə zolağının yapışdırılması ilə həyata keçirilir.

8. Damın sarğısı ilə tin divarın arasındakı araların tutulması (şəkil 8.18) araya bütün uzunluğu boyu eni 20 sm-dək olan şüşə-parça zolağının yapışdırılması ilə həyata keçirilir.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
9 nömrəli əlavə*

Bir daşınmaya etibarlıdır

**Təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqonun (konteynerin) texniki
vəziyyətinə dair _____ nömrəli
Şəhadətnamə**

Həqiqətən bu şəhadətnamə _____ nömrəli

vaqonun (konteynerin) _____ istehsal edilmiş

(istehsal yeri və tarixi)

_____ tutumu (qabı) və ya kuzası

(təmirin tarixi, vaqon təmiri müəssisəsinin şərti nömrəsi və ya yeri, vaqon sistemlər üçün
isə bunlardan əlavə texniki müayinənin keçirildiyi yer və tarix də göstərməlidir)

Əsaslı təmirdən və texniki müayinədən keçdiyini, _____
_____ tutumu (qabı) və ya kuzası

(təmirin tarixi, vaqon təmiri müəssisəsinin şərti nömrəsi və ya yeri, vaqon sistemlər üçün
isə bunlardan əlavə texniki müayinənin keçirildiyi yer və tarix göstərməlidir)

Depo təmirindən və texniki müayinədən keçdiyini, kuzasının, tutumunun (qabının) işçi və konstruktiv
avadanlıqları da daxil olmaqla, onların texniki vəziyyətinin sazlığını və dəmir yolu nəqliyyatı ilə təhlükəli
yükünün təhlükəsiz _____

(BMT-nin siyahısı üzrə yükün adı və nömrəsi göstərməlidir)

daşınmasına zəmanət verildiyini təsdiqləyir.

M.Y.

« ____ » _____ 200 ____ il

(tarix)

_____/_____

(imza)/(S.A.A.)

(vaqon və konteynerlərin texniki vəziyyətinə məsul xidmət rəisi)

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
10 nömrəli əlavə*

1-ci sinif təhlükəli yüklərin siyahısı və onların daşınma xüsusiyyətləri

10 nömrəli cədvəl

BMT nömrəsi	Maddə və ya məmulat, yükün adı	Dövlət standartı üzrə təsnifat şifri	Qablaş- dırmanın növu (metodu)	Hərəkət düzümünün növu	Göndərilmə növu	Göstərişlər		Daşınma sənədlərində şteppellər	Təhlükəlilik nişanının nömrəsi (bax. şəkil Ə. 6.1)	Qoza kartoç- kasının nömrəsi	Yükün dərəcə- sinin nömrəsi
						Müşayiət edilmənin zəruriliyi haqqında	Birgə daşınmanın mümkünlüyü haqqında				

0029	Partlayış işləri üçün elektriksiz kapsul-detonator	1.1 V	E 105	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, xüsusi konteynerlə	Tələb olunmur	B, S	Bu qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5 bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	791	23
0030	Partlayış işləri üçün elektrikli kapsul- detonator	1.1 V	E 104	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1a	791	23
0059	Kapsul- detonator sənaye kumulyativ partlayıcı maddələri	1.1 D	E 120	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	792	4
0065	Detonasiya edən elastik qaytanlar	1.1 D	E 124	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	792	23
0099	Neft quyuları üçün detonatorsuz partlayıcı torpedolar	1.1 D	E 134	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	792	4
0124	Neft quyuları üçün kapsul-detonatorsuz perfokatorlu mərmilər	1.1 D	E 138 E 103 (bax şəkil 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Vaqonlarla, xırda partiyalarla	Tələb olunmur	D, C, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM» «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	792	3
0161	Tüstüsüz barıt	1.3 C	E 22b	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, S	Həmçinin	1a	790	6,8
0278	Neft quyuları üçün patronlar	1.4 C	E 113	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1b	790	8, 14
0290	Metal örtüklü detonasiya edən qaytan	1.1 D	E 125	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	792	23
0377	Alışdırıcı kapsullar	1.1 B	E 142	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1a	791	8
0381	Mexanizmləri işə salmaq üçün patronlar	1.2 C	E 114	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, D, S	Həmçinin	1a	789	8
0409	Qoruyucu elementləri olan detonasiya edən borucuqlar	1.2 D	E 137	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	789	11
0439	Kapsul- detonatorsuz sənaye kumulyativ partlayıcı maddələri	1.2 D	E 120	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	789	4
0442	Kapsul- detonatorsuz sənaye partlayıcı maddələri	1.1D	E 156	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D,C, E, S	Həmçinin	1a	792	9

Qeydlər.

1. Bağlamaların nişanlanması BMT rəyinin 2,9,10-cu fəsilərinə əsasən qəbul edilib. Bu fəslin müddəalarına uyğun olmayan, lakin aparılmış sınaqların nəticələrinə görə, istifadə üçün təhlükəsiz sayılmış bağlama komplektlərinə 5 ilə qədər keçid dövrü müddətinə E 103 (9.1.7-ci bəndə bax) işarəsi verilib.

2. Qeyd edilən partlayıcı materiallar daşındıqda vaqonların avtomatik tormozlarının dayandırılması tələb olunmur.

10.2 nömrəli cədvəl

Şərti nömrəsi	Dövlət standartı üzrə təsnifat şifri	Əlavə təhlükəlilik	Xüsusi şərtlər	Bağlamannın növü (metodu)	Hərəkət düzümünün növü	Göndərilmə növü	Göstərişlər		Daşınma sənədlərində ştempellər	Təhlükəlilik nişanının nömrəsi (bax şəkil Ə. 6.1, 6.2)	Qəza kartoçkasının nömrəsi	Yükün dərəcəsinin nömrəsi
							Müşayiət edilmənin zəruriliyi haqqında	Birgə daşınmanın mümkünlüyü haqqında				
101	1.1 D	-	-	E 22b (bax	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Tələb olunmur	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə	1a	707	31,10

				9.1.7-ci bəndə)					əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər			
102	1.1 B	-	-	E 137	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1a	743	11, 16
103	1.1 D	-	-	E 8, E 9 E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D	Həmçinin	1a	714	9
104	1.1 G	-	-	E 139	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	704	8, 10
105	1.1 D	-	-	E 120	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	701	9,4
106	1.1 D	-	-	E 122	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	701	4,23
107	1.1 D	-	-	E 106	Örtülü vaqon	Vaqonla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	733	26
108	1.1 D	-	-	E 121	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	704	23, 25, 4
109	1.1 D	-	-	E 105	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1a	704	23
110	1.1 F	-	-	E 112	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	739	3, 15, 2, 5
112	1.1 B	-	-	E 104	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1a	704	23
113	1.1 D	-	-	E 117 E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D	Həmçinin	1a	701	4, 9, 16, 23
114	1.1 D	-	-	E 106	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	733	3, 25
115	1.1 D	-	-	E 6, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.8-ci bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndə əsasən digər ştempellər	1a	712	13
116	1.1 E	-	-	E 112	Örtülü vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D, C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	739	3
117	1.1 B	-	-	E 128	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1a	743	23
118	1.1 D	-	15	E 2, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	D, S	Həmçinin	1a	711	9
119	1.1 D	-	2	E 6, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», № 119-Xüsusi təhlükəlidir, «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndə əsasən digər ştempellər	1a	712	13
120	1.1 F	-	-	E 106	Örtülü vaqon	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	739	20, 25
121	1.1 D	6.1	178	E 17, E 103 (bax	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaş-	Vaqonla, xırda partiyalarla,	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə	1a 6a	713	13

				9.1.7-ci bəndə)	dırılmış konteyner	ixtisaslaş- dırılmış konteynerlə			əsasən «PM», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər			
122	1.1 C	-	-	E 22b, E 119 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a 6a	707	6
123	1.1 D	-	-	E 106, E 113 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon və ya yükləndərinin göstərişi ilə yarım vaqon, ixtisaslaş- dırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	733	4
124	1.1 Y	-	-	E 106, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	Y, S	Həmçinin	1a, 3	730	17, 26
125	1.1 D	-	-	E 8, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.8-ci bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	717	19
126	1.1 D	-	-	E 6, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.8-ci bəndinə əsasən «Xüsusi təhlükəlidir - PM № 126», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	712	13
127	1.1 D	-	-	E 106	Yükgöndərən in göstərişlə örtülü vaqon və ya yarım vaqon, ixtisaslaş- dırılmış vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D, C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.8-ci bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	752	3, 4, 17, 15
128	1.1 D	-	-	E 156, E 1, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaş- dırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	701	9, 13
129	1.1 C	-	-	E 22b	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, S	Həmçinin	1a	707	6
130	1.1 D	-	-	E 157	Örtülü sarı vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	712	9, 13
131	1.1 D	-	178	E 103	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, S	Bu Qaydaların 3.6.8-ci bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	752	4, 11, 2, 3
132	1.1 D	-	-	E 2	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	711	9
133	1.1 D	-	-	E 4	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D	Həmçinin	1a	707	31,10
134	1.1 D	-	-	E 13, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaş- dırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər	1a	711	9,13

									şteppellər			
137	1.1 D	-	178, 2	E 103, e6, e 26 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «Xüsusən təhlükəlidir- PM № 137», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	716	9, 13
138	1.1 F	-	-	E 146, E 106 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü və ya açıq hərəkət düzümü yükləndərinin göstərişi ilə ixtisaslaş- dırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	739	17, 29, 30
140	1.1 D	-	-	E 125	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	701	23
141	1.1 D	-	2	E 6, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «Xüsusən təhlükəlidir- PM № 141», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	712	13
142	1.1 D	-	-	E 26, E 2, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	711	9
143	1.1 D	-	-	E 13, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxıl- masın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	712	9, 13
144	1.1 D	-	15	E 26, E 11, E 2, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Həmçinin	Həmçinin	D, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	711	9
145	1.1 F	-	-	E 106, E 113, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon və ya yükləndərinin göstərişi ilə yarım vaqon, ixtisaslaş- dırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	733	4, 20
148	1.1 D	-	-	E 124	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaş- dırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	701	13, 23
149	1.1 D	-	-	E 109	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər şteppellər	1a	707	10, 6
151	1.1 D	-	-	E 118, E 106, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon və ya yükləndərinin göstərişi ilə yarım vaqon, ixtisaslaş- dırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	746	4

153	1.1 F	-	-	E 106	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	752	4, 15, 17
154	1.1 D	-	-	E 11, E 8, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	712	13
155	1.1 D	-	-	E 11	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, S	Həmçinin	1a	711	13
156	1.1 D	-	-	E 107, E 1, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	701	4, 9, 13, 23
157	1.1 D	-	-	E 137	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, S	Həmçinin	1a	743	11
158	1.1 F	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	752	11, 17, 23
159	1.1 L	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	1.1 L	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	719	23
161	1.1 D	-	-	E 134	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	733	4
162	1.1 D	-	-	E 106	Həmçinin	Vaqonla	Həmçinin	D, E, C, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	739	20
163	1.1 L	-	178	E 103	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	1.1 L	Həmçinin	1a	737	23, 27
164	1.1 B	-	-	E 142	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	704	8, 23
165	1.1 F	-	-	E 106	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	733	3, 25
166	1.1 D	-	-	E 138	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, E	Həmçinin	1a	733	3, 25
167	1.1 D	-	-	E 11, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	711	13
168	1.1 D	-	-	E 6, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D	Həmçinin	1a	712	13
170	1.1 E	-	-	E 146	Örtülü və ya yükəndərəninin göstərişi ilə açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	E, D, S	Həmçinin	1a	739	15, 17, 29

171	1.1 D	-	-	E 106	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	D, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	752	4
172	1.1 F	-	-	E 106	Örtülü vaqon	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	751	20, 25
173	1.1 C	-	-	E 103, E 106 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	J, S	Həmçinin	1a	748	17, 26
174	1.1 F	-	-	E 146, E 106 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü və ya yükəndərənin göstərişi ilə açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	751	17, 29, 30
175	1.1 E	-	178	E 103	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, D, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	752	4, 9
176	1.1 D	-	131	E 22a, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndində əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	701	13
179	1.1 D		2	E 2, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon, izotermik vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «Xüsusən təhlükəlidir — PM № 179», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	729	13
180	1.1 D	-	-	E 4	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	719	31
181	1.1 D	-	-	E 138, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	701	3
182	1.1 D	-	2	E 6, E 26, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü sarı vaqon	Həmçinin	Həmçinin	D	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «Xüsusən təhlükəlidir — PM № 182», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	712	13
187	1.1 J	-	-	E 103	Açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	J, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştəmpellər	1a	786	30

188	1.1 E	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	E, D, S	Həmçinin	1a	783	29
189	1.1 F	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	781	29
190	1.1 F	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	782	29
191	1.1 F	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	783	29
192	1.1 F	-	-	U 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	784	29
199	-	-	16	E 103	Örtülü sarı vaqon	Xırda partiyalarla	Həmçinin	-	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	712	13
201	1.2 B	-	-	E 137	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	B, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	744	11, 16
202	1.2 D	-	-	E 137	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, S	Həmçinin	1a	744	11, 16
203	1.2 L	-	-	E 106, e 123 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Vaqonla	Həmçinin	1.2 L	Həmçinin	1a	732	1, 26
205	1.2 F	-	-	E 138, e 139 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	740	3
209	1.2 B	-	-	E 128	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1a	744	23
211	1.2 G	-	-	E 139	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	-	Həmçinin	1a	744	8, 10
212	1.2 F	-	-	E 146	Örtülü vaqon və ya yükəndərinin göstərişi ilə açıq hərəkət düzümü	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	740	20, 28, 29, 25
213	1.2 G	8	-	E 102	Örtülü vaqon	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a, 8	756	26
214	1.2 D	-	178	E 103	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, S	Həmçinin	1a	734	11, 16, 23
216	1.2 L	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Tələb olunmur (yükəndərinin rəyinə görə)	1.2 L	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	738	4, 8, 23, 27
217	1.2 D	-	-	E 125	Həmçinin	Həmçinin	Tələb olunmur	D, C, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	705	23
218	1.2 D	-	-	E 106, E 157 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon və ya yükəndərinin göstərişi ilə yarım vaqon, ixtisaslaşdırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	D, E, (C), S	Həmçinin	1a	740	20, 25, 29
219	1.2 D	-	-	E 106	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	D, C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	734	3, 4, 15, 17

220	1.2 D	-	-	E 106	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	740	3, 17
222	1.2 D	-	-	E 107	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1a	744	4, 23
223	1.2 F	-	178	E 107	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	734	4, 11, 16, 23
225	1.2 F	-	-	E 119, E 112 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	740	3, 2
226	1.2 D	-	-	E 120	Örtülü vaqon ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1a	749	4, 25
228	1.2 G	-	-	E 102	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	703	3, 17, 2, 6
229	1.2 F	-	-	E 106	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	734	4
230	1.2 C	-	-	E 114	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, D, s	Həmçinin	1a	705	8
231	1.2 F	-	-	E 106	Həmçinin	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1a	740	3, 15, 17
232	1.2 G	-	-	E 130	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	703	7
233	1.2 G	-	-	E 106	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, S	Həmçinin	1a	703	26
234	1.2 G	-	-	E 22, E 158, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon və ya yükəndərinin göstərişi ilə yarım vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, S, (C)	Həmçinin	1a	708	14, 28
235	1.2 E	-	-	E 112, E 122, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, D, E, S	Həmçinin	1a	740	2, 3, 6
236	1.2 C	-	-	E 146, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Yükəndərinin göstərişi ilə örtülü və ya açıq hərəkət düzümü və ya izotermik vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Tələb edilmir (yükəndərinin rəyi üzrə)	C, S	Həmçinin	1a	708	28
237	1.2 D	-	-	E 106	Örtülü vaqon	Vaqonla	Tələb olunmur	D, E, C, S	Həmçinin	1a	740	3, 20, 29
239	1.2 G	-	-	E 4, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	755	14
240	1.2 G	-	-	E 106	Həmçinin	Vaqonla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	740	3, 6, 17, 26
250	1.2 J	-	-	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	J	Həmçinin	1a	757	14
251	1.2 E	-	178	E 103	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	E, S	Həmçinin	1a, 3	734	4
252	1.2 F	-	-	E 146 (bax 9.6.84.51)	Həmçinin	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə	1a	726	20, 28, 29

									əsasən digər ştempellər			
253	1.2 D	-	-	E 156	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	749	2
254	1.2 G	7	-	E 122, E 119 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a, bağlamanın daxili səthində - 7b	722	3
257	1.2 F	-	-	E 146 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon yükəndərinin göstərişi ilə yarım vaqon və ya izotermik vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	775	29
260	1.2 L	-	-	E 149	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Həmçinin	Həmçinin	L	Həmçinin	1a	785	30
263	1.2 F	-	-	E 112, E 119, E 103	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	759	2
264	1.2 F	2.1	-	E 106 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a, 2	764	17
301	1.3 G	-	-	E 20, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	720	31
302	1.3 C	-	-	E 22, E 158, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Yükəndərinin göstərişi ilə örtülü və ya açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, S	Həmçinin	1a	709	7, 14, 28
303	1.3 G	-	-	E 115	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	724	7
304	1.3 C	-	-	E 21	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, D, E, S	Həmçinin	1a	720	31
305	1.3 C	-	-	E 146	Yükəndərinin göstərişi ilə örtülü və ya açıq hərəkət düzümü və ya izotermik vaqon, ixtisaslaşdırılmış vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış vaqonla, xırda partiyalarla	Tələb olunur (yükəndərinin rəyi ilə)	C, D, E, S	Həmçinin	1a	709	7, 14, 17, 28
306	1.3 H	-	-	E 102	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Tələb olunmur	H, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	731	26
307	1.3 C	-	-	E 119, E	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, S	Həmçinin	1a	709	6

				22b, E 122, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)								
308	1.3 C	-	-	E 22, E 158, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Yükgöndərənin göstərişi ilə örtülü vaqon və ya yarım vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, G, S	Həmçinin	1a	709	14, 28
309	1.3 G	-	-	E 135	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	706	8
310	1.3 G	-	-	E 137	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	706	8
311	1.3 G	-	-	E 134	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	724	7, 8
312	1.3 J	-	-	E 102, E 106 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Vaqonla	Həmçinin	J, S	Həmçinin	1a, 3	742	3, 5, 26
313	1.3 G	-	-	E 156	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	724	7
314	1.3 G	-	-	E 139	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	724	7, 8, 10
316	1.3 G	-	-	E 133	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	735	4
317	1.3 G	-	-	E 133	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	747	32
318	1.3 C	-	-	E 146	Örtülü və ya yükgöndərənin göstərişi ilə açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış vaqon	Vaqonla	Həmçinin	C, D, E, S	Həmçinin	1a	724	7
319	1.3 G	-	-	E 102	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Tələb olunmur	G, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	735	3, 26
320	1.3 C	-	109	E 2	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, D, S	Həmçinin	1a	720	31
321	1.3 L	-	178	E 103, E 102, E 106 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	1.3 L	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	754	17
322	1.3 C	-	-	E 114	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, D, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	706	7, 8
323	1.3 G	-	-	E 150	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	724	7
324	1.3 G	8	-	E 102	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a, 8	725	7, 26
325	1.3 G	-	-	E 143	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	706	8
328	1.3 C	-	105	E 15, E 22b (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	709	9
329	1.3 G	-	-	E 102	Örtülü vaqon	Vaqonla	Həmçinin	G, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	724	7, 28

330	1.3 C	-	-	E 22b	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, S	Həmçinin	1a	709	6, 8
331	1.3 G	-	-	E 130	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	724	7, 8
332	1.3 G		-	E 147	Həmçinin	Vaqonla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a	735	28
333	1.3 G	8	-	E 102, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1a, 8	728	3
337	1.3 C	-	178	E 103, E 158 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, D, S	Həmçinin	1a	709	6, 14
350	1.3 G	-	-	E 146	Yükgöndərənin göstərişi ilə örtülü və ya açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış vaqon	Xüsusi daşınma sistemində nəqliyyat	Tələb olunur	-	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	769	29
351	1.3 G		-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	-	Həmçinin	1a	787	29
352	1.3 G	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	-	Həmçinin	1a	788	29
353	1.3 C	-	-	E 146	Açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Tələb olunmur	C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	777	29
358	1.3 C	-	-	E 146	Həmçinin	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə, xırda partiyalarla	Həmçinin	C, E, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	778	28
359	1.3 G	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, S	Həmçinin	1a	779	28
360	1.3 J	-	-	E 146	Yükgöndərənin göstərişi ilə örtülü və ya açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış vaqon	Xüsusi daşınma sistemində nəqliyyat	Tələb olunur	-	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	768	30
361	1.3 J	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	-	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	767	30
362	1.3 J	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	-	Həmçinin	1a	766	30
363	1.3 J	-	-	E 146	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	-	Həmçinin	1a	771	30
364	1.3 C	-	-	E 146, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Yükgöndərənin göstərişi ilə örtülü vaqon və ya açıq yarımvaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Tələb olunmur	C, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Təpədən buraxılmasın», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1a	762	28, 29
365	1.3 J	-	-	E 146	Yükgöndərənin göstərişi ilə örtülü və ya açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaşdırılmış vaqon	Xüsusi daşınma sistemində nəqliyyat	Tələb olunur	-	Həmçinin	1a	770	30
401	1.4 D	-	-	E 125	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Tələb olunmur	D, C, S	Bu Qaydaların 3.6.6-cı bəndinə əsasən «PM», «Qoruyucu» və 3.3.5-ci bəndinə əsasən digər ştempellər	1b	721	23

402	1.4 S	-	-	E 137	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	8
403	1.4 G	-	-	E 126, E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	710	8
405	1.4 G	-	-	E 102	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	736	3, 26
406	1.4 C	-	-	E 114	Örtülü vaqon, ixtisaslaşdırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaşdırılmış konteynerlə	Həmçinin	C, D, S	Həmçinin	1b	721	8
407	1.4 G	-	-	E 143	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	721	8
408	1.4 S	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	753	8, 23, 16
409	1.4 D	-	-	E121	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1b	721	23, 25
410	1.4 S	-	-	E 142	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	8
411	1.4 G	-	-	E 141	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	753	8, 10
412	1.4 G	8	-	E 102	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b, 8	727	7
413	1.4 S	-	-	E 143	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	8
414	1.4 S	-	-	E 116	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	723	7, 8
415	1.4 G	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	753	8, 3, 23
416	1.4 B	-	-	E 104	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1b	721	23
417	1.4 S	-	-	E 106	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	741	3
418	1.4 D	-	-	E 137	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, S	Həmçinin	1b	745	11
419	1.4 B	-	-	E 142	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1b	721	8
420	1.4 S	-	-	E 141	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	8
421	1.4 B	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1b	753	8, 16, 23
422	1.4 S	-	-	E 114	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	8
424	1.4 C	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, D, S	Həmçinin	1b	753	3, 7, 8, 14, 23
425	1.4 C	-	-	E 113	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, D, S	Həmçinin	1b	721	8, 14
426	1.4 G	-	-	E 102	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	741	3
427	1.4 G	-	-	E 156	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	723	7
428	1.4 G	-	-	E 134	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	723	7
429	1.4 G	-	-	E 135	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	721	8
430	1.4 G	-	-	E 102	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	736	3, 4, 7, 8, 26
431	1.4 S	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	753	8, 10, 23
432	1.4 G	-	-	E 115	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	723	7
433	1.4 S	-	-	E 145	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	23
435	1.4 D	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1b	723	3, 8, 23
437	1.4 S	-	-	E 151	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	723	7
438	1.4 G	-	-	E 137	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	745	8, 16
439	1.4 C	-	-	E 22b, E 116 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	C, D, E, S	Həmçinin	1b	710	6
440	1.4 S	-	-	E 141	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	23
441	1.4 B	-	-	E 128	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	B, S	Həmçinin	1b	753	23
443	1.4 G	-	-	E 150	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	723	7
444	1.4 D	-	-	E 124	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	D, C, S	Həmçinin	1b	721	23
445	1.4 S	-	-	E 104	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	23
446	1.4 S	-	-	E 139	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	710	10
447	1.4 S	-	-	E 105	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	721	23
448	1.4 F	-	178	E 103	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1b	753	3, 11, 16, 23
450	1.4 S	-	-	E 112	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	710	2
451	1.4 F	-	-	E 106	Yükgöndərənin göstəricisi ilə örtülü vaqon və ya yarım vaqon	Vaqonla	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1b	741	20, 23
455	1.4 G	1,6	-	E 134	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b, 6a	727	7

						partiyalarla						
458	1.4 S	-	178	E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	718	6, 7
471	1.4 S	-	-	E 112 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Həmçinin	Həmçinin	Həmçinin	S*	Həmçinin	1b	760	2
476	1.4 S	-	-	E 146	Örtülü vaqon, ixtisaslaş- dırılmış vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaş- dırılmış konteynerlə	Həmçinin	F, S	Həmçinin	1b	780	29
477	1.4 Q	-	-	E 146	Açıq hərəkət düzümü, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Həmçinin	Həmçinin	G, S	Həmçinin	1b	780	28
501	1.5 D	-	-	E 12	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1v	702	9
507	1.5 D	-	-	E 9, E 8	Örtülü vaqon, ixtisaslaş- dırılmış konteyner	Vaqonla, xırda partiyalarla, ixtisaslaş- dırılmış konteynerlə	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1v	715	9
521	1.5 D	-	178	E 103 (bax 9.1.7-ci bəndə)	Örtülü vaqon	Vaqonla, xırda partiyalarla	Həmçinin	D, C, E, S	Həmçinin	1v	715	9, 7

Qeydlər:

1. Əlavə təhlükəlilik BMT-nin tövsiyəsinə əsasən 2-ci hissədə müəyyən edilib.

2. «Xüsusi şərtlər» sütununda aşağıdakı qeydlərdən istifadə edilib:

2 — bu maddədə, BMT-nin tövsiyələrinin 2-ci hissəsində göstərilənlərdən spirt, su və fleqmatizator az olarsa, *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* razılığı olmadan nəql edilməməlidir;

15 — qablaşdırılmasından asılı olaraq az miqdarda tərkibində 10%-dən çox su olan çəkisi 500 qramdan çox olmayan maddələr 4.1 yarımsinifə aid edilə bilər;

16 — PM-ın yeni növlərinin nümunələri nəmləndirilməmiş və ya desensibilizasiya edilməmiş halda *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* razılığına əsasən xırda bağlamalarda, hər bir bağlamanın çəkisi 10 kq-dan çox olmamaqla ümumi çəkiləri göndərmədə 25 kq ola bilər;

105 — tərkibində 25% spirt, 18% plastik maddəsi və 12,6% azot olan nitroselyuloza tutumlarda yerləşdirilmiş qablar elə hazırlanmalıdır ki, daxildə təzyiq yüksək olduqda partlayışa səbəb olmasın, belə yüklər 4.1 yarımsinifə aid edilə bilər;

109 — belə PM tərkibləri *Fövqəladə Hallar Nazirliyi* və yaxud yükəndərən tərəfindən öyrənildikdən sonra müəyyən olunmuş təsnifata aid edilə bilər;

131 — fleqmatik maddələr quru PETN-lərə nisbətən az təsiredici qabiliyyətə malik olmalıdır;

178 — göstərilən adlar başqa siyahılarda olmadığı halda yalnız *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* razılığı ilə göndərilə bilər.

3. Bağlamaların nişanlanması BMT tövsiyəsinin 2, 9, 10-cu hissəsinə əsasən qəbul edilib. Qablaşdırılması həmin başlıqlarda göstərilmədən sınaqdan keçirilmiş maddələr üçün 5 il müddətinə E-103 (bax bənd 9.1.7) işarəsi verilir.

4. Əgər PM bağlamalarda daşınırsa, məhdudlaşdırılmış halda uyğunlaşma qrupu S olan maddələrlə daşına bilər (məhdudlaşdırılmış daşınmalar mətərizədə göstəriləlidir);

5. S* işarəsi göstərir ki, S qrupu A və L işarəli yüklərdən başqa bütün yüklərlə daşına bilər.

6. Göstərilən partlayıcı materiallar daşınan zaman vaqonun avtomatik tormozunun söndürülməsi tələb olunmur.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
11 nömrəli əlavə*

Partlayıcı maddələrin qabları

Qablaşdırma metodu	Daxili bağlama komplektləri	Xarici bağlama komplektləri	Bağlamaya qoyulan xüsusi tələblər və ya istisnalar
E 2	Metal, kağız, plastmas tutumlar. Polimer təbəqələr	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaqdan hazırlanmış (4Q) yeşiklər. Fibradan hazırlanmış (1G) barabanlar, əlavə olaraq 0219-T trinitrorezersin üçün çıxan dibli plastmas barabanlar (1N2)	1 bütün rubrikalar üçün, 2-0004, 00076, 0077, 0078, 0132, 0154, 0216, 0219, 0236, 0386, 0394 üçün
E 4	Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, kağız, plastmas, toxuma parçadan hazırlanmış, rezinləşdirilmiş tutumlar	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2), fibra-kartondan (4G), (4C2) təbii ağacdən hazırlanmış və divarları kip geyindirilmiş çəlləklər, faner (4D), oduncaq materialdan (4Q) hazırlanmış yeşiklər	
	Ehtiyac yoxdur	Çıxarılan dibli alüminium (1B2), fibradan hazırlanmış (4G) çıxarılan dibli metal (1A2), tozburaxmayan barabanlar	
Nəmləndirilmiş maddələr			
E 6	Polimer, toxuma parçalardan hazırlanan, rezinlənmiş kislələr	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2), fibra-kartondan hazırlanmış karton (1G), təbii ağacdən hazırlanmış adi (4C1), faner (4D), oduncaqdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Çıxarılan dibli polad barabanlar (1A2), fibradan hazırlanmış barabanlar (1G).	
	Rezindən, toxuma parçadan, rezinlənmiş toxuma parçalardan	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Çıxarılan dibli polad barabanlar (1A2), fibradan hazırlanmış barabanlar (1G).	

	hazırlanan kisələr.		
	Aralıq: rezin, toxuma parçadan hazırlanmış və rezinlənmiş kisələr	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Çıxarılan dibli polad barabanlar (1A2), fibradan hazırlanmış barabanlar (1G)	
Desensibilizasiya edilmiş maddələr			
Fibradan hazırlanmış istənilən karton yeşiklər daxili bağlama komplekti qismində, toxuma parçadan olan kisələrin isə aralıq bağlama qismində işlədilə bilməsi istisna olmaqla nəmləndirilmiş maddələr üçün nəzərdə tutulmuş bağlamalar			
E 8	Suburaxmayan materialdan hazırlanmış qutular. Suburaxmayan təbəqələr.	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2), fibra-kartondan hazırlanmış yeşiklər (4G), təbii ağacdan hazırlanmış adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan (4F) hazırlanmış yeşiklər. Fibradan hazırlanmış barabanlar (1G).	
E 9	Yağadavamlı polimer kisələr. Polimer təbəqələr. Metal bankalar.	Kağız, çox qatlı, suya davamlı (5M2), toxuma parçadan hazırlanmış möhkəmləndirilmiş (5L2), toxuma parçadan hazırlanmış suya davamlı (5L3), polimer parçadan hazırlanmış (5N1, 5N2 və ya 5N3), polimer plyonkadan hazırlanmış (5N4) ⁽¹⁾ kisələr. Fibradan hazırlanmış karton (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan (4F) hazırlanmış yeşiklər. Fibradan hazırlanmış (1G), çıxarılan dibli polad (1A2) çəlləklər.	
E 10	Parafinlənmiş kağız, polimer-toxuma parçadan hazırlanmış, rezinlənmiş kisələr. Parafinlənmiş kağız, polimer-toxuma parçadan hazırlanmış, rezinlənmiş təbəqələr.	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 11	Parafinlənmiş kağız, polimer, toxuma parçadan hazırlanmış, rezinlənmiş kisələr. Parafinlənmiş kağız, polimer-toxuma parçadan hazırlanmış, toxuma parçadan hazırlanmış rezinlənmiş təbəqələr.	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Fibradan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibradan hazırlanmış çəlləklər (1G).	
E 12	Yağadavamlı kisələr. Polimer təbəqələr.	Kağız, çoxqatlı, suya davamlı (5M2), polimer parçadan hazırlanmış (5N1, 5N2 və ya 5N3), polimer plyonkadan hazırlanmış (5N4), toxuma parçadan hazırlanmış, bərkidirilmiş suya davamlı (5L3) ⁽²⁾ kisələr. Fibradan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibradan hazırlanmış (1G), polad, çıxarılan dibli (1A2), barabanlar.	

Nömləndirilmiş maddələr			
E 13	Polimer kisələr. Polimer təbəqələr.	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Fibrə-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), fanerdən (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibrədən hazırlanmış barabanlar (1G).	
Quru maddələr			
	Kağız, polimer kisələr. Fibrə-kartondan hazırlanmış yeşiklər. Polimer təbəqələr.	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Fibrə-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan (4F) hazırlanmış yeşiklər. Fibrədən hazırlanmış barabanlar (1G).	
E 15	Ehtiyac yoxdur.	Çıxarılan dibli alüminium (1B2), çıxarılan dibli polad (1A2) barabanlar.	
	Suburaxmayan kağızdan, polimer, toxuma parçadan hazırlanmış, rezinlənmiş kisələr	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4S1), fibrə-kartondan hazırlanmış (4G), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibrədən hazırlanmış barabanlar (1G).	
	Toxuma parçadan hazırlanmış, polimer, rezinlənmiş təbəqələr		
E 17	Metal bankalar. Şüşə, plastmas qablar.	Təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	47
E 20	Metal, plastmas, taxta tutumlar.	Alüminium (4B), fibrə-kartondan hazırlanmış (4G), adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər Fibrədən hazırlanmış barabanlar (1G)..	55 57
E 21	Fibrə-kartondan hazırlanmış yeşiklər, Kağız-suburaxmayan, plastmas, onlarda olan maddələrlə statistik elektrik generasiyasına, məruz qalmayan plastmas tutumlar.	Möhkəm quraşdırılmış divarlı taxta (4C2), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 22 E 22 a b c	Kraft-kağız, polimer-toxuma parçadan hazırlanmış, toxuma parçadan, rezinlənmiş parçadan hazırlanmış kisələr.	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Fibrə-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4S1), möhkəm quraşdırılmış divarlı, təbii ağacdən hazırlanmış (4C2), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Faner (1D), fibrədən hazırlanmış (1G) barabanlar.	0411 üçün 11
	Fibrə-kartondan hazırlanmış, metal, plastmas tutumlar	Fibrə-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış adi (4S1), möhkəm quraşdırılmış divarlı, təbii ağacdən hazırlanmış (4C2), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	10
	Ehtiyac yoxdur	Çıxarılan dibli polad (1A2), fibrədən hazırlanmış (1G), faner (1D) barabanlar.Çıxarılmayan dibli plastmas (3A1), çıxarılan dibli polad (3A2) kanistrələr	8, 9, 10

E 26	Metal, kağız, plastmas tutumlar. Polimer təbəqələr. Polimer kisələr.	Çıxarılan dibli taxta çəlləklər (2C2). Fibrakartondan (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4S1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibradan hazırlanmış barabanlar (1G). Möhkəm kisələr (5N2).	53
E 102	<i>Fövqəladə Hallar Nazirliyinin göstərişi üzrə</i>	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), içlikli faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A), fibrakartondan hazırlanmış (4G), bərk plastik (4N2) yeşiklər. Çıxarılan dibli polad (1A2), fibradan hazırlanmış (1G) barabanlar.	
E 103	Səlahiyyətli milli orqanın göstərişi üzrə. Beynəlxalq daşıma zamanı avtonəqliyyət vasitələri üçün adından səlahiyyətli orqanın çıxış etdiyi dövlətin fərqlənmə nişanı daşıma sənədinə daxil edilməlidir və «Bağlama dəstinə səlahiyyətli orqan icazə vermişdir...» sözlərini əks etdirilməlidir.		
E 104	Fibrakartondan hazırlanmış, metal, kağız tutumlar.	Alüminium (4B), fibrakartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.	57
E 105	Fibrakartondan hazırlanmış, metal tutumlar. Aralıq: fibrakartondan hazırlanmış, taxta yeşiklər	Alüminium (4B), fibrakartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.	57, 21, 22, 24
E 106	Ehtiyac yoxdur	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A), bərk plastik (4N2) yeşiklər.	0434, 0435:49 nömrələr istisna olmaqla
E 107	Hazır məmulat olan və metaldan, plastmastan və ya tərkibində brizant PM və ya brizant VV ilə plastikləndirici əlavələrin qarışığı olan kartondan hazırlanmış qapalı borucuqlardan ibarət ikinci detonatorlar.		
	Ehtiyac yoxdur	Fibrakartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
Borucuqlardan və ya kapsullarda ştampllanmış və preslənmiş, ucları bağlı olmayan ikinci detonatorlar			
	Fibrakartondan hazırlanmış, karton, metal, plastmas tutumlar, polimer, kağız təbəqələr.	Fibrakartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 108	Xarici bağlama komplektində bölücü arakəsmələr. Metal, plastmas, taxta tutumlar.	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	23
E 109	Metal, plastmas, taxta tutumlar.	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.	28,57
E 112	Ehtiyac yoxdur	Alüminium (4B), fibrakartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A), bərk plastik (4N2) yeşiklər. Çıxarılan dibli polad barabanlar (1A2).	13
E 113	Fibrakartondan hazırlanmış, plastmas, metal tutumlar.	Fibrakartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 114	Fibrakartondan hazırlanmış, metal, plastmas,	Alüminium (4B), fibrakartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.	57

	taxta tutumlar.		
E 115	Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, kraft-kağız (1, 46 və 1,4S yarımsınıflarından olan patronlar üçün), plastmas, taxta tutumlar.	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), bərk, plastıkdən hazırlanmış (4N2), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), metal (4A) yeşiklər.	57
E 116	Polimer, toxuma parçadan olan (kiçik qutular üçün) kisələr. Fibra-kartondan hazırlanmış, plastmas, taxta yeşiklər. Xarici bağlama komplektində bölücü arakəsmələr.	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 117	Ehtiyac yoxdur	Alüminium (4B), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	57, 14
E 119	Ehtiyac yoxdur	Alüminium (4B), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (yalnız qutulardakı güllələr üçün) (4C2), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), metal (4A), bərk plastıkdən hazırlanmış (4N2) yeşiklər. Çıxarılan dibli polad barabanlar (1A2).	
E 120	Xarici bağlama komplektində bölücü arakəsmələr. Fibra-kartondan ekvivalent materialdan hazırlanmış borular.	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	30, 31
E 121	Ehtiyac yoxdur	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), yeşiklər.	
E 122	Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, plastmas, taxta yeşiklər.	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), yeşiklər.	57
E 123	Xarici bağlama komplektində bölücü arakəsmələr. Fibra-kartondan hazırlanmış, metal yeşiklər.	Alüminium (4B), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), metal içlikli, faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), metal içlikli, polad (4A) yeşiklər.	29, 35, 49
E 124	Bobinalar	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibradan hazırlanmış barabanlar (1G).	33
E 125	Polimer kisələr. Bobinalar. Kraft kağız, polimer	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	34

	təbəqələr.		
E 126	Bobinalar. Fibra-kartondan hazırlanmış tutumlar	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 128	Bölücü arakəsməli, fibradan hazırlanmış, plastmas, taxta yeşiklər. Bölücü arakəsməli, fibradan hazırlanmış, plastmas, taxta altlıqlar. Bölücü arakəsməli metal bankalar.	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.	23, 56
E 130	Fibra-kartondan hazırlanmış, plastmas tutumlar. Kağız təbəqələr.	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibradan hazırlanmış (1G), çıxarılan dibli plastmas (1N2) barabanlar.	37
E 133	Xarici bağlama komplektində bölücü arakəsmələr. Metal, plastmas, fibra-kartondan hazırlanmış tutumlar. Kraft-kağız təbəqələr.	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A), bərk plastmasdan hazırlanmış (2N2) yeşiklər. Fibradan hazırlanmış (1G), çıxarılan dibli plastmas (1N2) barabanlar.	
E 134	Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, plastmas, taxta tutumlar.	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), yeşiklər.	
E 135	Polimer kisələr. Bobinalar, kraft-kağız, polimer təbəqələr.	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 137	Xarici bağlama komplektində bölücü arakəsmələr, fibra-kartondan hazırlanmış, metal, plastmas, taxta tutumlar. Plastmas, taxta altlıqlar.	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), fibra-karton (4C), bərk plastikdən hazırlanmış (4N2) yeşiklər.	38 yalnız, 0106, 0107, 0257, 0367, 0408, 0409, 0410 üçün, 56.
E 138	<i>Fövqəladə Hallar Nazirliyinin göstərişi üzrə</i>	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), yeşiklər.	
E 139	Metal, plastmas, taxta tutumlar.	Alüminium (4B), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.	28 yalnız 0121 üçün
E140	Suyadavamlı kisələr	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) polad (4A) yeşiklər.	57
E 141	Fibra-kartondan	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii	57

	<p>hazırlanmış, metal, taxta tutumlar. Kağız təbəqələr. Plastik altlıqlar</p>	<p>ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.</p>	
E 142	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, plastik, taxta yeşiklər. Metal bankalar. Fibra-kartondan hazırlanmış, plastik altlıqlar. Aralıq fibra-kartondan hazırlanmış yeşiklər (əgər daxili tara yeşikdirsə, ehtiyac yoxdur, altlıqdırsa olmağı məcburidir).</p>	<p>Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.</p>	44, 57
E 143	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, taxta yeşiklər. Fibra-kartondan hazırlanmış borular. Plastik altlıqlar</p>	<p>Alüminium (4B), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.</p>	
E 145	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, partlayıcı pərçimlər üçün plastik, taxta tutumlar.</p>	<p>Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər.</p>	57
E 146	Ehtiyac yoxdur	Səlahiyyətli orqanın göstərişi üzrə	
E 147	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış, metal tutumlar</p>	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Fibradən hazırlanmış barabanlar (1G).</p>	
E 150	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış yeşiklər. Metal, plastik tutumlar. Kraft-kağız təbəqələr.</p>	<p>Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A), bərk, plastikdən hazırlanmış (4N2) yeşiklər. Fibradən hazırlanmış barabanlar (1G).</p>	12, 52
E 151	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış, metal, plastik, taxta tutumlar.</p>	<p>Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4C), təbii ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F), polad (4A) yeşiklər. Fibradən hazırlanmış barabanlar (1G).</p>	43, 44, 45
E 153	<p>Fibra-kartondan hazırlanmış, büzməli təbəqələr. Fibra-kartondan hazırlanmış borular. Aralıq — fibra-kartondan hazırlanmış, metal, plastik</p>	<p>Alüminium (4B), ağacdən hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.</p>	46

	tutumlar.		
E 156	Xarici komplektdə bölücü arakəsmələr. Polimer kisələr. Fibra kartondan hazırlanmış yeşiklər və borular. Plastik, metal borular.	Alüminium (4B), fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 157	Ehtiyac yoxdur	Alüminium (4B), taxtdan hazırlanmış adi (4C1), polad (4A), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər.	
E 158	Kraft-kağız, polimer, toxuma parçadan hazırlanmış, toxuma parçadan hazırlanmış rezinlənmiş kisələr	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), təbii ağacdan hazırlanmış, divarları möhkəm quraşdırılmış (4C2), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Çıxarılan dibli polad (1A2) fibradan hazırlanmış (1G), faner (1D), barabanlar.	8, 10
	Fibra-kartondan hazırlanmış, metal tutumlar	Fibra-kartondan hazırlanmış (4G), təbii ağacdan hazırlanmış, adi (4C1), divarları möhkəm quraşdırılmış (4C2), faner (4D), oduncaq materialdan hazırlanmış (4F) yeşiklər. Quraşdırılmış bağlama komplektləri, bərk plastikdən hazırlanmış polimer qab (tutum) (6NN2).	

(1) Əgər 5N2, 5N3 və ya 5N4 kisələri istifadə edilirsə, daxili bağlama komplekti məcburi deyildir.

(2) 5N2 və ya 5N3 kisələrindən istifadə edilirsə, daxili bağlama komplekti məcburi deyildir.

Qeyd: «Bağlamaya qoyulan xüsusi tələblər və istisnalar» sütununda aşağıda göstərilən işarələr verilmişdir:

1 — Suda həll olunan maddələr qablaşdırılarkən suburaxmayan qablara yerləşdirilməlidir;

2 — Qabların tərkibində qurğuşun olmamalıdır;

8 — Metal bağlama komplektlərinin daxili səthi sinklənməli, rənglənməli və ya digər vasitələrlə mühafizə edilməlidir, təmiz polad atıcı, partlayıcı maddələrlə təmasda olmamalıdır;

9 — Polad barabanlar və kanistrlər elə quraşdırılmalıdır ki, onlarda tüstüsüz barıtın düşə və qala biləcəyi yarıqlar və oyuqlar olmasın;

10 — Metal tutumlar elə quraşdırılmalıdır ki, xarici və ya daxili səbəblərdən daxili təzyiqin artması nəticəsində partlayış təhlükəsinin azalmasını təmin etsinlər;

- 11 — Daxili bağlama komplektləri kip bağlanmalıdır;
- 12 — Xarici taxta yeşiklər ağ dəmir içliyə və kip bağlanan qapaqlara malik ola bilər;
- 13 — Daxili bağlama komplektlərinin açıq ucları yumşaq qatlı qapaqlarla örtülməli və ya xarici bağlama komplekti yumşaq araqaclarına malik olmalıdır;
- 21 — Aralıq bağlama komplektinə 10 ədəddən çox olmayan sayda daxili bağlama komplektləri yerləşdirilməlidir;
- 22 — Daxili və ya aralıq bağlama komplektləri xarici bağlama komplektlərindən kiçik dayaqlar (plankalar) və ya taxta kəpəklər kimi aralıq materialları vasitəsilə ən azı 25 mm aralıqda yerləşdirilir;
- 23 — Daxili bağlama komplekti xarici sahədən aralıq materialı — oduncaq yonqarları, taxta kəpək və s. vasitəsilə doldurulmuş ən azı 25 mm boşluq ilə ayrılmalıdır;
- 24 — Xarici metal bağlama komplektlərindəki kapsul-detonatorlar hər iki tərəfdən aralıq materiallar ilə möhkəmləndirilir;
- 28 — Xarici metal bağlama komplektləri aralıq materialı ilə mühafizə edilməlidir;
- 30 — Kumulyativ güllələr elə qablaşdırılmalıdır ki, bir-birlərinə toxunmasın;
- 31 — Kumulyativ güllələrin konussəkilli oyunqları təsadüfi təhrikəmə zamanı güllənin kumulyativ təsirinin minimuma endirilməsi üçün cüt-cüt və ya qruplarla içəri istiqamətlənməlidir;
- 32 — Məmulatların ucları izolyasiya edilməli və ya daxili bağlama dəstləri qismində polimer kisələrdən istifadə edilməlidir;
- 33 — Detonasiyaedici qaytanın ucları izolyasiya edilməli və möhkəm bağlanmalıdır;
- 34 — Detonasiyaedici qaytanın ucları izolyasiya edilməlidir. Boş yerlər bağlama materialı ilə doldurulmalıdır;
- 35 — Suyun daxil olmaması üçün bağlama komplektləri germetik bağlanmalıdır;
- 36 — Məmulatların bir-birlərinə toxunmalarının qarşısının alınması üçün aralıq qatları olmalıdır;
- 37 — Raketlərin (pirotexnik vasitələrin) borucuqları kip bağlanmalı, alovlanma vasitələri tam mühafizə edilməlidir;
- 38 — Partlayıcılar bağlama komplektlərində bir-birindən daxili ayrılmalıdır;
- 41 — Kapsullar zərbənin enerjisini udan və xarici bağlama komplektində dağılmanın qarşısını alan fetr, kağız və ya plastmas qatlar vasitəsilə qablaşdırılmalıdır;

- 43 — İşarə vasitələri (petardalar) bir-birlərindən və xarici bağlama komplektlərinin dibindən, divarlarından və qapağından aralıq materialları ilə ayrılmalıdır;
- 44 — Əgər petardalar avtomatik qurğulara qoyulmaq üçün maqazinlərə düzülmüşlərsə, bu maqazinlər aralıq materiallarından istifadə edilərsə, daxili bağlama komplektini əvəz edə bilər;
- 45 — Tənəkədən hazırlanmış daxili bağlama komplekti lehimlənməlidir;
- 46 — Səs qurğuları bir-bir büzməli karton vəərəqlərə bükülməli və ya fibra-kartondan hazırlanmış borulara yerləşdirilməlidir;
- 47 — Uducu aralıq material tətbiq edilməlidir;
- 48 — Tuşlayıcı yüksüz və alovlandırıcı və ya inisiaredici vəsaitlərsiz böyük məmulatlar qablaşdırılmadan daşına bilər;
- 49 — Təhrikedici vasitələrsiz və ya təhrikedici vasitəli, iki ədəddən az olmayaraq effektiv qoruyucu qurğulara malik böyük məmulatlar qablaşdırılmamış daşına bilər;
- 52 — Suaktivləşdirici məmulatlara münasibətdə E 123 metoduna bax;
- 53 — Möhkəm kisələr (5N2) yalnız xırda lövhəşəkilli kristallar şəklində olan və ya dənə şəklində maksimum netto çəkisi 30 kq olan quru trinitroluol daşınması zamanı istifadə edilir;
- 55 — Daxili bağlama komplektinə çəkisi 50 qramdan artıq olmayan maddələr yerləşdirilir;
- 56 — Fibra-kartondan hazırlanmış yeşiklər (46) 0106 və ya 0107 nömrələri üçün xarici bağlama komplekti qismində istifadə edilməməlidir;
- 57 — Örtük qatının və ya daxili örtüyün olması zəruridir.

---

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
12 nömrəli əlavə*

Stansiyaların xüsusi ayrılmış yerlərində partlayıcı maddələrlə yükləmə-boşaltma əməliyyatlarına ümumi tələblər

1. Stansiyaların PM-in yüklənməsi, boşaldılması və yenidən yüklənməsi üçün ayrılmış yerləri, həmçinin belə yüklü vaqonların qatarlardan və ya tərtib edilmiş düzümlərdən kənardə dayanması üçün ayrılmış yerlər (PM yüklü vaqonların yığılma üçün dayana bildiyi çeşidləmə yolları istisna olmaqla) yaşayış və istehsalat tikililərindən, dartı

yarımstansiyaların ərazisindən, yük anbarlarından, ümumi yükləmə, boşaltma və saxlama yerlərindən, təhlükəli maye yüklərin doldurulması və boşaldılması yerlərindən, baş stansiya yollarından ən azı 125 m məsafədən aralıda yerləşməlidir.

2. Elektrikləşdirilmiş sahələrdə bu məqsədlər üçün, bir qayda olaraq, elektrikləşdirilməmiş yollar ayrılır. Belə yolların ayrılması mümkün olmayanda, elektrikləşdirilmiş yollardan istifadə edilə bilər. Bu yolların kontakt şəbəkəsi, əlavə torpaqlama bıçağı ilə təchiz edilmiş ayrıca seksiya ayırıcısı vasitəsi ilə müstəqil elektrikle qidalanma qrupuna ayrılmalıdır.

Elektrikləşdirilmiş yollarda elektrodetektorların yüklənməsi və boşaldılması, həmçinin qaldırıcı mexanizmlərdən və qurğulardan istifadə edilməklə bu yollarda bütün yükləmə-boşaltma işləri; insanların, yüklərin, mexanizmlərin, qurğuların kontakt şəbəkəsinə 2 metrədən az məsafəyə yaxınlaşması ilə görülən işlər yalnız kontakt şəbəkəsində gərginlik söndürüldükdən sonra həyata keçirilir. Belə hallarda yükləmə və ya boşaltma işlərinə rəhbərlik edən şəxslərə gərginliyin söndürülməsi və naqilin torpaqlanması haqqında stansiya rəisindən və ya stansiya növbətçisindən bildiriş almadan işlərə başlanılması qadağan edilir.

PM-in yüklənməsi-boşaldılması işlərinin yerinə yetirilməsi üçün ayrılmış yerlərdə lazımı yanğınsöndürmə vasitələri və armaturlu və yanğın təhlükəsizliyinə cavab verməklə düzəldilmiş çiraqlı stasionar və daşınan elektrik işıqlandırıcısı olmalıdır. Müstəsna hallarda PM sistemə gəndərilməyən və ya qəbul edilməyən məntəqələrdə belə yüklərin yükləmə, boşaldılma və yığılma yerlərindən ən azı 10 m məsafədə yerləşdirilə və açıq düzəldilmiş çiraqlarla təchiz edilə bilər.

Stasionar və ya daşınan elektrik işıqlandırılması Texniki İstismar Qaydalarının (TİQ-ın) tələblərinə və aidiyyəti müəssisələrin, idarələrin, təşkilatların müəyyən etdikləri təhlükəsizlik tədbirlərinə müvafiq olaraq icra edilməlidir.

Yükləmə və boşaltma yerlərinə avtomobil nəqliyyatının yaxınlaşması üçün əlverişli giriş yolları olmalıdır.

3. Stansiyalarda göstərilən yerlərin seçilməsi və onların istismara verilməsi tərkibinə stansiya rəisi, dəmir yolu sahəsinin və stansiyanın hərbi komendantı, stansiyanın sanitariya-epidemiologiya nümayəndələri, yolun yanğın mühafizə dəstəsinin, DİN XDŞ-nin, *Fövqəladə Hallar Nazirliyinin* nümayəndəsi olan komissiya tərəfindən yerinə yetirilir və yerli hakimiyyət orqanları ilə razılaşdırılır.

4. 1—3-cü bəndlərin tələblərinə cavab verən yerlər olmadıqda komissiya göstərilən tələblərdən kənara çıxmaqla bu məqsədlər üçün ən əlverişli yeri müəyyən edə bilər.

Bu halda komissiya yerli şəraitdən asılı olaraq əlavə təhlükəsizlik tədbirləri müəyyən edə bilər.

Yerin müəyyən edilməsi aktla rəsmiləşdirilir və bu akt komissiya üzvləri tərəfindən imzalanır.

Bu Qaydaların 3.6.14-cü bəndinə əsasən müəyyən edilmiş yerlər, həmçinin təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonların dayanması üçün yollar stansiyanın texniki-sərəncam aktında göstərilir.

5. Müəssisələrin, idarələrin, təşkilatların dalan yollarında, həmçinin stansiyanın xüsusi ayrılmış yerlərində (əgər bu yerlər lazımi qaydada zəruri işıqlandırılırsa) PM gecə-gündüz yüklənir və boşaldılır.

Əgər stansiyanın xüsusi ayrılmış yerlərində yükün yüklənməsi və boşaldılması yeri kifayət qədər işıqlandırılmırsa, PM yalnız günün işıqlı vaxtı yüklənir və boşaldılır. Qaranlıq düşükdə bu işlər dayandırılır.

Qəzaya uğramış vaqonlar və ya vaqonlarda yükün yerləşdirilməsinin pozulmasının aşkar əlamətləri olduqda PM yalnız günün işıqlı vaxtında yüklənir, boşaldılır və yenidən yüklənir. Yükləmə, boşaltma, yenidən yükləmə və təmir yerlərindəki işıqlandırılma səviyyəsi İnşaat norma və qaydalarına (İN və Q), eləcə də dövlət standartına uyğun olmalıdır.

Vaqonların yalnız işıqlı vaxtda boşaldılmasının zəruri olması haqqında stansiya rəisi yükü müşayiət edən mütəxəssisin və ya keşik dəstəsinin rəisinin, yükalanın nümayəndəsinin iştirakı ilə, MN-nin yükləri haqqında isə — bu dəmir yolu sahəsinin və əgər bu stansiya da varsa stansiyanın hərbi komendantının, DİN və Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin yükləri üzrə isə DİN, DSX, XDŞ-nin dəmir yolundakı nümayəndəsinin iştirakı ilə akt tərtib edir.

6. PM ilə işlər görülən zaman istifadə edilən bütün növlərdən olan yükləmə və yükqaldırma vasitələri (arabalar, arabacıqlar, transportyorlar, kranlar, akkumlyator yükvuranlar və s.) tamamilə saz olmalıdır və yükün düşməsinin qarşısını alan qurğulara və ləvazimatlara malik olmalıdır.

PM-in yüklənməsi və boşaldılması ştatda olan və belə yüklərlə iş üçün xüsusi ayrılmış və zərbə olduqda qığılcım verməyən qaldırıcı takelajlarla və ləvazimatlara həyata keçirilir.

Əgər PM-in yüklənməsi və boşaldılması zamanı dəmir və polad stroplardan və digər tutucu alətlərdən istifadə edilməsi zəruri olarsa, belə yüklərlə işləmək üçün texniki sənədlərlə nəzərdə tutulmuş və lazımi izolyasiyası olan qurğulardan (mexanizmlərdən) istifadə edilir.

PM ilə yükləmə-boşaltma işlərində istifadə edilməsi olan yükqaldırma və yükvurma vasitələrinin yararlılığı və sazlığı bu işlərdən əvvəl yükqöndərənin (yükalanın) xüsusi ayrılmış və göstərilən işləri yerinə yetirən məsul işçisi tərəfindən yoxlanılır.

7. PM ilə yükləmə-boşaltma işləri çox ehtiyatla aparılır. Yük yerlərini zərbəyə, silkələnməyə, təkanlara məruz qoymaq olmaz. Onların qaldırılması və endirilməsi yavaş-yavaş və səlis yerinə yetirilməlidir.

Yüklər əl ilə və son dərəcə ehtiyatla daşınmalıdır.

Yalnız istisna hallarda ağır yük yerlərinin çox böyük ehtiyatla, hamar taxta döşəmə üzərində sürüdülməsinə yol verilir.

Yerin buz bağlaması zamanı fəhlələrin sürüşməsinin qarşısını almaq üçün PM-in yükləmə, boşaldılma yerlərinin ərazisinə mütləq qum və kül səpilməlidir.

PM yüklü vaqonların yükləmə-boşaltma cəbhəsi boyu və ya dayanma yollarında yerinin əl ilə dəyişdirilməsi qadağandır.

PM yüklü vaqonların stansiyalarda və dalan yollarında kabestanlar, elektrik şpilləri və digər mexaniki vasitələrlə hərəkət qaydası Dəmir yolunun hissə və Daşıma Birliyinin rəisləri və ya tabeliyində dalan yolu olan müəssisənin, idarənin, təşkilatın rəhbəri tərəfindən təsdiq edilmiş xüsusi təlimatlarla müəyyən edilir.

8. Təyinat məntəqəsinə gəlmiş PM yüklü vaqonlar yükəyə təhvil verildikdə yükəyə təhvil verən tərəfindən, yük dəmir yolunun hərbişdirilmiş mühafizəsi ilə müşayiət edildikdə isə həmçinin stansiyanın qəbul-təhvilçisi tərəfindən kuzanın, qapıların, kilidlərin və plombların saz olmasının müəyyən edilməsi üçün yoxlanılmalıdır.

Vaqona girdikdə yükəyə onun içinə baxmalı və taranın toxunulmazlığına və dağılmış (axmış) PM-in olmadığına əmin olmalıdır.

9. Əgər yükləmə-boşaltma işləri aparılarkən PM-in bir hissəsinin dağılması (bağlamadan çıxması) və ya axması aşkar edilərsə, bu işlərin rəhbəri bu yükün qəza kartoçkasına müvafiq olaraq təhlükəsizlik tədbirlərini rəhbər tutmalıdır.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
13 nömrəli əlavə*

Qəza kartoçkasının forması

Qəza kartoçkası ⁽¹⁾ _____

Partlayıcı maddələrin siyahısı

Təhlükəli yükün şerti nömrəsi (BMT nömrəsi)	Yükün adı	Təhlükəlilik dərəcəsi	
		Dövlət standartı üzrə «Təhlükəli yüklər. Təsnifat və markalanma»	Dövlət standartı üzrə «Zəhərli maddələr. Təsnifat və ümumi təhlükəsizlik tələbləri»

Partlayıcı maddə _____

Əsas xassələri və təhlükə növləri: _____

Əsas xassələri:

Partlayış və yanğın təhlükəsi _____

İnsan üçün təhlükə _____

Fərdi mühafizə vasitələri:

Qəza kartoçkasının arxa tərəfi

Qəza vəziyyətlərində zəruri hərəkətlər:

Ümumi xarakterli qəza vəziyyətlərində _____

Dağılma və səpələnmə (tökülmə zamanı) _____

Yanğın və alışma zamanı _____

Təcili tibbi yardım tədbirləri:

_____

_____

(1) Qəza kartoçkalarının tərtib edilməsi və doldurulma qaydası 386 nömrəli Dəmiryolu nəqliyyatında daşıma qaydaları və tariflər toplusunda göstərilmişdir.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
14 nömrəli əlavə*

Yeni partlayıcı materialın xarakteristikası

(yüki daşımaya təqdim edən təşkilatın adı)

1. Yükün texniki, kimyəvi adı, onun sinonimləri (əsas adın altından xətt çəkilsin), BMT nömrəsi

_____

2. Dövlət standartının və ya texniki şərtlərin (TŞ nə vaxt və hansı təşkilat tərəfindən təsdiq olunmuşdur) nömrəsi _____

3. Göndərmə növü (vaqonla, xırda partiyalarla, konteynerlə) _____

4. Yükün daşınması üçün təklif olunan örtülü vaqonun (xüsusi, dəmir yolu parkından olan ixtisaslaşdırılmış), xüsusi konteynerin növü _____

_____

5. Ay ərzində daşınmanın həcmi, t _____

6. Yükün göndərilmə stansiyası və yolu _____

7. Yükün təyinat stansiyası və yolu _____

Əsas xassələri

8. Dövlət standartı üzrə təhlükəli yüklərin təsnifatına müvafiq olaraq maddənin (məmulatın) aid olduğu sinifin, yarım sinifin, uyğunluq qrupunun nömrəsi, Dövlət standartı üzrə təhlükəlilik sinfi

_____

---

9. Maddənin aqrekat vəziyyəti (maye, dənəvər maddə, bərk cisim və s.) və hansı vəziyyətdə daşınır (quru, nəmləndirilmiş), sıxlığı, rəngi, iyi _____

---

10. Məmulatın xarici görünüşü (üst örtükdə və s.) _____

11. Maddənin, buxarın, yanma, partlama məhsullarının Dövlət standartı üzrə zəhərliliyi _____

---

12. Suda həll ola bilmə _____

13. Su ilə qarşılıqlı təsiri _____

14. Qaynama temperaturu, °S _____

15. 20°S temperaturda sıxlığı, kq/m³ _____

16. -10°S, +10°S, +20°S, +50°S temperaturalarda buxarın elastikliyi, PA _____

---

17. Ərimə temperaturu, °S _____

Yanğın təhlükəsi və partlayıcı xassələri

18. Dövlət standartı üzrə alışma temperaturu, °S _____

19. Mexaniki təsirlərə həssaslığı: 1-ci cihaza zərbə _____ mm, 2-ci cihaza zərbə _____ mm, K-44-Ş cihazında sürtünməyə _____

BMT 4 (V) metodu üzrə 12 m. hündürlükdən atılma ilə sınağı _____

---

20. Dövlət standartı üzrə termodayanıqlıq _____

21. Alova qarşı həssaslıq (BMT metodu üzrə, sınaq seriyası 3) _____

---

22. Dövlət standartı üzrə yanmadan partlayışa, detonasiyaya keçid (1.3-cü yarımşinifə aid olan PM üçün) _____

23. Dövlət standartı üzrə elektrik boşalmasına qarşı həssaslıq (1.3-cü yarımşinifinə aid olan PM üçün) (minimum alışma enerjisi), mq. _____

---

24. Vaqon tam yükləndikdə (normativ sənədlər üzrə) PM kütləsi ilə detonasiyası və ya qəlpələrin uçması zamanı 1.1, 1.2, 1.5-ci yarımşinif, aid maddələr üçün, (1.3-cü yarımşinifə aid maddələr yandıqda) təhlükə zonasının radiusu, m. _____

---

25. Bu Qaydaların 11 nömrəli əlavəsinə və NS-ə müvafiq olaraq bağlamanın növü

---

26. Dövlət standartı (1.2-ci yarımşinifə aid olan PM üçün) üzrə nəql edilmənin imitasiyası zamanı təhlükəsizliyin qiymətləndirilməsi _____

---

27. PR-in yarımşinifinə olan münasibətdə sınağın nəticələri (BMT materialları üzrə sınaq seriyaları 5, 6, 7) _____

---

28. Yanğınsöndürmə vasitələri _____

Nəql edilmə, daşınmaya olan tələblər

29. Ayrıca yük yerinin kütləsi, kq; ilkin taranın tutumu və onun doldurulma norması

---

30. Birgə daşınmanın mümkünlüyü _____

31. Boşaltdıqdan sonra vaqonun (konteynerin) təmizləmə üsulu, yuyulma və zərərsizləşdirmə zəruriliyi, bu hansı qüvvələrlə və vasitələrlə həyata keçirilməlidir

---

32. Fərdi mühafizə vasitələri _____

33. Yükün yüklənməsi, boşaldılması və saxlanması zamanı təhlükəsizlik texnikasının tələbləri

---

Xarakteristikanın təqdim edilmə tarixi _____

Yükgöndərən — müəssisənin rəhbərinin imzası _____

M.Y.

---

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
15 nömrəli əlavə*

Dekada sifarişinin forması

Yolun _____

hissəsinin rəisinə

_____ stansiyasının rəisi

vasitəsi ilə

_____ d.y.

(sahəsinin, stansiyasının)

hərbi komendantına

_____ d.y.-da
DİN XDŞ rəisinə

Dekada sifarişi

_____ plan üzrə yükləmə üçün 20 _____-ci ilin

(əsas və ya əlavə)

_____ ayının _____ dekadasının _____ dövrü üçün

Ayın tarixi	Hərbi transportyorların nömrəsi	Şərti nömrəsi (BMT nömrəsi)	Vaqonların sayı					
			İnsanlar üçün nəzərdə tutulan vaqonlar	Örtülü vaqonlar	Platformalar	Yarım vaqonlar	Yük göndərən vaqonları	Cəmi

Yük _____

(Müdafiə Nazirliyinin, Daxili İşlər Nazirliyinin təhlükəsizlik keşikçi dəstəsinin, təhlükəsizlik xidmətinin keşikçi dəstəsinin, mütəxəssislərin)

müşayiəti ilə daşınır (gedir).

«Mənə, bir yük göndərən kimi və həmçinin yükü müşayiət edən şəxslərə dəmir yolu ilə partlayıcı maddələrinin daşınma qaydası məlumdur. Bu sifarişdə adı çəkilən yüklər keyfiyyətinə və bağlamasının növünə görə standartın (texniki şərtlərin) tələblərinə müvafiqdir».

Yük göndərəninin imzası _____

M.Y.

Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
16 nömrəli əlavə

Müdafiə Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin və Dövlət Sərhəd Xidmətinin PM ilə yük əməliyyatları aparılması üçün xüsusi ayrılmış yerləri olan Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu stansiyalarının Siyahısı

- Zazalı
- Şahtaxtı
- Səngəçal

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
17 nömrəli əlavə*

A tipli bağlama komplekti ilə daşıma üçün yüklənən radioaktiv maddələrin və təhlükəsiz yüklər şərtləri ilə nəql edilən radioaktiv maddələrin son yolverilən aktivliyi

İzotop	Yarıparçalanma dövrü	A tipli bağlama komplektində radioaktiv maddənin son yolverilən aktivliyi, Bk (kürü)		Təhlükəsiz yüklər şərtləri ilə nəql edilən radioaktiv maddələrin son yolverilən aktivliyi, mBk (mk kürü)
		Xüsusi növ	Qeyri-xüsusi növ	
Tritium	12,34 il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^2(1000)$
Berillium-7	53,3 gün	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,1 \times 10^{13}(800)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Karbon-14	5730 il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Ftor-18	1,87 saat	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Natrium-22	2,6 il	$2,9 \times 10^{11}(8)$	$2,9 \times 10^{11}(8)$	3,7 (100)
Natrium-24	14,9 saat	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^{11}(5)$	3,7 (100)
Maqnezium-28	21,4 saat	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^2(6000)$
Silisium-31	2,62 saat	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Fosfor-32	14,3 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3,7 (100)
Kükürd-35	87,1 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$1,1 \times 10^{13}(300)$	3,7 (100)
Xlor-36	$3,03 \times 10^5$ il	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3,7 (100)
Xlor-38	37,7 dəq.	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Arqon-37	34 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Kalium-42	12,36 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3,7 (100)
Kalsium-45	163 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$1,5 \times 10^{12}(40)$	3,7 (100)
Kalsium-47	4,55 gün	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3,7 (100)
Skandium-46	83,8 gün	$2,9 \times 10^{11}(8)$	$2,8 \times 10^{11}(8)$	3,7 (100)
Skandium-47	3,4 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	3,7 (100)
Skandium-48	1,83 gün	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^{11}(5)$	3,7 (100)
Vanadium-48	16,2 gün	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^{11}(6)$	3,7 (100)
Xrom-51	27,8 gün	$2,2 \times 10^{13}(600)$	$2,2 \times 10^{13}(600)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Manqan-52	5,7 gün	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^{11}(5)$	3,7 (100)
Manqan-54	312,3 gün	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3,7 (100)
Manqan-56	2,6 saat	$1,8 \times 10^{11}(15)$	$1,8 \times 10^{11}(15)$	33,7 (100)
Dəmir-55	2,72 il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Dəmir-59	45 gün	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3,7 (100)
Kobalt-56	77 gün	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^1(500)$
Kobalt-57	270 gün	$3,3 \times 10^{12}(90)$	$3,3 \times 10^{12}(90)$	3,7 (100)
Kobalt-58	71,3 gün	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3,7 (100)
Kobalt-60	5,25 il	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$2,5 \times 10^{11}(7)$	3,7 (100)
Nikel-59	$7,5 \times 10^4$ il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,3 \times 10^{13}(900)$	3,7 (100)
Nikel-63	100,1 il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	3,7 (100)
Nikel-65	2,52 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3,7 (100)
Mis-64	12,8 saat	$2,9 \times 10^{12}(80)$	$2,9 \times 10^{12}(80)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Sink-65	245 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3,7 (100)
Sink-69t	14,0 saat	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,1 \times 10^{13}(300)$	3,7 (100)
Sink-69	55,6 dəq.	$1,5 \times 10^{12}(40)$	$1,5 \times 10^{12}(40)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Germanium-71	11,8 saat	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Qallium-72	14 saat	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Arsen-73	80,3 gün	$3,5 \times 10^{13}(1000)$	$1,5 \times 10^{13}(400)$	3,7 (100)
Arsen-74	17,78 gün	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3,7 (100)
Arsen-76	26,75 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3,7 (100)
Arsen-77	39 saat	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,1 \times 10^{13}(300)$	3,7 (100)
Selen-75	118,45 gün	$1,5 \times 10^{12}(40)$	$1,5 \times 10^{12}(40)$	3,7 (100)

Brom-82	35,30 saat	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^{11}(6)$	3, 7 (100)
Rubidium-86	18,66 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Stronsium-85t	67,7 dəq.	$2,9 \times 10^{13}(80)$	$2,9 \times 10^{12}(80)$	3, 7 (100)
Stronsium-85	65 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Stronsium-88	51 gün	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$1,5 \times 10^{12}(40)$	3, 7 (100)
Kobalt-58	9,1 saat	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	3, 7 (100)
Stronsium-90	28,6 il	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$1,5 \times 10^{10}(0,4)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Stronsium-91	9,7 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
Stronsium-92	2,71 saat	$3,7 \times 10^{13}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
İtrium-90	2,68 gün	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
İtrium-91t	50,3 dəq.	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
İtrium-91	58,5 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
İtrium-92	3,54 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
İtrium-93	10,1 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
Sirkonium-93	$1,5 \times 10^6$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	3, 7 (100)
Sirkonium-95	65 gün	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3, 7 (100)
Sirkonium-97	17 saat	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Niobium-93t	13,6 il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	3, 7 (100)
Niobium-95	35 gün	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3, 7 (100)
Niobium-97	72,1 dəq.	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Molibden-99	67 saat	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	3, 7 (100)
Texnisium-96t	52 dəq.	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Texnisium-96	4,2 gün	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^{11}(6)$	3, 7 (100)
Texnisium-97t	87 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	3, 7 (100)
Texnisium-97	$2,6 \times 10^6$ il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$1,5 \times 10^{12}(400)$	3, 7 (100)
Texnisium-99t	6,0 saat	$3,7 \times 10^{12}(1000)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Texnisium-99	$2,12 \times 10^5$ il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$2,9 \times 10^{12}(80)$	3, 7 (100)
Rutenium-97	2,89 gün	$2,9 \times 10^{12}(800)$	$2,9 \times 10^{12}(80)$	3, 7 (100)
Rutenium-103	39,35 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Rutenium-105	4,4 saat	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3, 7 (100)
Rutenium-106	1 il	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$3,7 \times 10^{-1}(10)$
Rodium-103t	56 dəq.	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Rodium-105	35,36 saat	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	3, 7 (100)
Palladium-103	17 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$2,5 \times 10^{13}(700)$	3, 7 (100)
Palladium-109	13,46 saat	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	3, 7 (100)
Gümüş-105	41,29	$1,5 \times 10^{12}(40)$	$1,5 \times 10^{12}(40)$	3, 7 (100)
Gümüş-110t	250 gün	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$2,5 \times 10^{11}(7)$	3, 7 (100)
Gümüş-111	7,45 gün	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	3, 7 (100)
Karmium-108	453 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$2,5 \times 10^{12}(70)$	3, 7 (100)
Karmium-115t	44,6 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Karmium-115	2,3 gün	$2,9 \times 10^{12}(80)$	$1,1 \times 10^{11}(30)$	3, 7 (100)
İndium-113t	224 dəq.	$2,2 \times 10^{12}(60)$	$2,2 \times 10^{12}(60)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
İndium-114t	49 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$7,4 \times 10^{11}(20)$	3, 7 (100)
İndium-115t	4,5 saat	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^1(1000)$
Qalay-113	115,2 gün	$2,2 \times 10^{12}(60)$	$2,2 \times 10^{12}(60)$	3, 7 (100)
Qalay-125	9,4 gün	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
Antimon-122	2,75 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Antimon-124	60,1 gün	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$3,7 \times 10^{-1}(10)$
Antimon-125	2,77 il	$1,4 \times 10^{12}(40)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Tellur-127t	58 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	3, 7 (100)
Tellur-127	109 gün	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,4 \times 10^{12}(40)$	3, 7 (100)
Tellur-129t	9,35 saat	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,1 \times 10^{13}(300)$	3, 7 (100)
Tellur-129	33,0 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Tellur-131t	69,6 dəq.	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{-1}(1000)$
Tellur-131	30 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
Tellur-132	3,2 gün	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$2,5 \times 10^{11}(7)$	3, 7 (100)
Yod-125	60 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$2,5 \times 10^{12}(70)$	3, 7 (100)
Yod-126	12,93 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{-1}(10)$

Yod-129	1,57x10 ⁷ il	3,7x10 ¹³ (1000)	7,4x10 ¹⁰ (2)	3,7x10 ⁻¹ (10)
Yod-131	8,06 gün	1,5x10 ¹² (40)	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7x10 ⁻¹ (10)
Yod-132	2,3 saat	2,5x10 ¹¹ (7)	2,5x10 ¹¹ (7)	3,7 (100)
Yod-133	20,9 saat	1,1x10 ¹² (30)	1,1x10 ¹² (30)	3,7 (100)
Yod-134	54 dəq.	2,9x10 ¹¹ (8)	2,9x10 ¹³ (8)	3,7 (100)
Yod-15	6,61 saat	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7 (100)
Seziyum-131	9,69 gün	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹ (1000)
Ksenon-133	5,27 gün	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹ (1000)
Seziyum-134t	2,91 gün	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹ (1000)
Seziyum-134	2,07 il	3,7x10 ¹¹ (10)	2,5x10 ¹¹ (7)	3,7 (100)
Seziyum-135	2,3x10 ⁶ il	3,7x10 ¹³ (1000)	2,2x10 ¹² (60)	3,7 (100)
Seziyum-136	12,98 gün	2,5x10 ¹¹ (7)	2,5x10 ¹¹ (7)	3,7x10 ¹ (1000)
Seziyum-137	30 il	1,1x10 ¹² (30)	3,3x10 ¹¹ (9)	3,7 (100)
Barium-131	11,8 gün	1,5x10 ¹² (40)	1,5x10 ¹² (40)	3,7 (100)
Barium-133	10 il	1,5x10 ¹² (40)	3,7x10 ¹¹ (40)	3,7 (100)
Barium-140	13 gün	7,4x10 ¹¹ (20)	7,4x10 ¹¹ (20)	3,7 (100)
Serium-139	140 gün	3,7x10 ¹² (100)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
Lantan-140	40,3 saat	1,1x10 ¹² (30)	1,1x10 ¹² (30)	3,7 (100)
Serium-141	32,5 gün	1,1x10 ¹³ (300)	7,4x10 ¹² (200)	3,7 (100)
Serium-149	33,4 saat	2,2x10 ¹² (60)	2,2x10 ¹² (60)	3,7 (100)
Serium-144	284; 5 gün	3,7x10 ¹¹ (10)	2,5x10 ¹¹ (7)	3,7x10 ⁻¹ (10)
Prazeodin-142	19,2 saat	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7 (100)
Prazeodin-143	13,58 gün	1,1x10 ¹³ (300)	7,4x10 ¹² (200)	3,7 (100)
Neodim-147	10,98 gün	3,7x10 ¹² (100)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
Neodim-149	1,73 saat	1,1x10 ¹² (100)	1,1x10 ¹² (100)	3,7x10 ¹ (1000)
Prometium-147	2,6 il	3,7x10 ¹² (100)	2,9x10 ¹² (80)	3,7 (100)
Prometium-149	2,2 gün	3,7x10 ¹² (100)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
Samarium-151	90 il	3,7x10 ¹³ (1000)	3,3x10 ¹² (90)	3,7 (100)
Samarium-153	47 saat	1,1x10 ¹² (300)	1,1x10 ¹³ (300)	3,7 (100)
Avropium-52t	8,3 saat	1,1x10 ¹³ (30)	1,1x10 ¹³ (30)	3,7 (100)
Avropium-152	13,2 il	7,4x10 ¹¹ (20)	7,4x10 ¹¹ (20)	3,7x10 ⁻¹ (10)
Avropium-154	8,5 il	3,7x10 ¹¹ (10)	1,8x10 ¹¹ (5)	3,7x10 ⁻¹ (10)
Avropium-155	4,96 il	1,5x10 ¹³ (400)	3,3x10 ¹² (90)	3,7 (100)
Qadolinium-158	241,6 gün	7,4x10 ¹² (200)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
Qadolinium-159	18,6 saat	1,1x10 ¹³ (300)	1,1x10 ¹³ (300)	3,7 (100)
Terbium-160	72,3 gün	7,4x10 ¹¹ (20)	7,4x10 ¹¹ (20)	3,7 (100)
Disproziyum-165	2,34 saat	3,7x10 ¹² (100)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
Disproziyum-166	3,4 gün	3,7x10 ¹³ (1000)	7,4x10 ¹² (200)	3,7 (100)
Qallium-166	27,3 saat	1,1x10 ¹² (30)	1,1x10 ¹² (30)	3,7 (100)
Erbium-169	9,3 gün	3,7x10 ¹³ (1000)	1,1x10 ¹³ (300)	3,7 (100)
Erbium-171	7,52 saat	1,8x10 ¹² (50)	1,8x10 ¹² (50)	3,7 (100)
Tulium-170	128,6 gün	1,1x10 ¹³ (300)	1,5x10 ¹² (40)	3,7x10 ⁻¹ (10)
Tulium-171	680 gün	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
İtterbium-175	4,2 gün	1,5x10 ¹³ (300)	1,5x10 ¹³ (300)	3,7 (100)
Lütesium-177	6,71 gün	1,1x10 ¹³ (300)	1,1x10 ¹² (300)	3,7 (100)
Qafnium-181	42,4 gün	1,1x10 ¹² (30)	1,1x10 ¹² (30)	3,7 (100)
Taktal-182	115 gün	7,4x10 ¹¹ (20)	7,4x10 ¹¹ (20)	3,7 (100)
Volfram-181	121 gün	7,4x10 ¹² (200)	7,4x10 ¹² (200)	3,7 (100)
Volfram-185	75,1 gün	3,7x10 ¹³ (1000)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
Volfram-187	24 saat	1,5x10 ¹² (40)	1,5x10 ¹² (40)	3,7 (100)
Renium-186	3,8 gün	3,7x10 ¹² (100)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
Renium-188	16,98 saat	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7 (100)
Osminium-185	94,3 gün	7,4x10 ¹¹ (20)	7,4x10 ¹¹ (20)	3,7 (100)
Osminium-191t	13 saat	7,4x10 ¹² (200)	7,4x10 ¹² (200)	3,7 (100)
Osminium-191	15,4 gün	2,2x10 ¹³ (600)	1,5x10 ¹² (400)	3,7 (100)
Osminium-193	31,5 saat	3,7x10 ¹² (100)	3,7x10 ¹² (100)	3,7 (100)
İridium-190	12,1 gün	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7x10 ¹¹ (10)	3,7 (100)
İridium-192	74 gün	7,4x10 ¹¹ (20)	7,4x10 ¹¹ (20)	3,7 (100)

Iridium-194	18 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
Platin-191	3 gün	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	3, 7 (100)
Platin-193	50 il	$7,4 \times 10^{13}(200)$	$7,4 \times 10^{13}(200)$	$3,7 \times 10^4(1000)$
Platin-197t	94,4 dəq.	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$3,7 \times 10^4(1000)$
Platin-197	183 saat	$1,1 \times 10^{12}(300)$	$1,1 \times 10^{12}(300)$	$3,7 \times 10^4(100)$
Qızıl-193	17,44 saat	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	3, 7 (100)
Qızıl-196	6,18 gün	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,5 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Qızıl-198	2,69 gün	$1,5 \times 10^{12}(40)$	$1,5 \times 10^{12}(40)$	3, 7 (100)
Qızıl-199	3,13 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^{13}(200)$	3, 7 (100)
Platin-193t	4,33 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$1,1 \times 10^{12}(300)$	3, 7 (100)
Civə-197t	23,8 saat	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$3,7 \times 10^4(1000)$
Civə-197	2,7 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$3,7 \times 10^4(1000)$
Civə-203	46,8 gün	$2,9 \times 10^{12}(80)$	$2,9 \times 10^{12}(80)$	3, 7 (100)
Qallium-200	26,1 saat	$7,4 \times 10^{12}(20)$	$7,4 \times 10^{12}(20)$	$3,7 \times 10^4(1000)$
Qallium-201	3 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$1,4 \times 10^{12}(200)$	$3,7 \times 10^4(100)$
Qallium-202	12,2 gün	$1,4 \times 10^{13}(40)$	$1,4 \times 10^{12}(40)$	3, 7 (100)
Qallium-204	3,78 il	$1,1 \times 10^{13}(300)$	$1,1 \times 10^{12}(30)$	3, 7 (100)
Qurğuşun-203	2,17 gün			3, 7 (100)
Qurğuşun-210	22,3 il	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$7,4 \times 10^3(0,2)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Qurğuşun-212	10,64 saat	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$1,8 \times 10^{11}(5)$	3, 7 (100)
Vismut-206	6,24 gün	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^{11}(15)$	3, 7 (100)
Vismut-207	38 il	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	3, 7 (100)
Vismut-210	5 gün	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$1,4 \times 10^{11}(4)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Vismut-212	60,5 dəq.	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^{11}(6)$	3, 7 (100)
Polonium-210	138,4 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^3(0,2)$	$3,7 \times 10^2(100)$
Astat-211	7,2 saat	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Radium-223	11,43 gün	$1,8 \times 10^{12}(50)$	$7,4 \times 10^3(0,2)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Radium-224	3,66 gün	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$1,8 \times 10^{10}(0,5)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Radium-226	1600 il	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,3 \times 10^3(0,05)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Aktinium-227	21,77 il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$1,1 \times 10^8(0,003)$	$3,7 \times 10^2(100)$
Aktinium-228	6,13 saat	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$1,4 \times 10^{11}(4)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Torium-227	18,7 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^3(0,2)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Torium-228	1,9 il	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,9 \times 10^8(0,008)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Torium-230	$7,7 \times 10^4$ il	$1,1 \times 10^{11}(3)$	$1,1 \times 10^8(0,003)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Torium-231	25,52 saat	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	3, 7 (100)
Radium-228	5,75 il	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$1,8 \times 10^{13}(0,05)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Torium-232 təbii	$1,4 \times 10^{10}$ il	Məhdud deyil	Məhdud deyil	$3,7 \times 10^2(1)$
Torium-234	24 gün	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Protaktinium-230	17,4 gün	$7,4 \times 10^{11}(20)$	$2,9 \times 10^{10}(0,8)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Protaktinium-231	$3,25 \times 10^4$ il	$7,4 \times 10^{10}(2)$	$7,4 \times 10^7(0,002)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Protaktinium-233	27 gün	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^{12}(100)$	3, 7 (100)
Uran-230	20,8 gün	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$7,4 \times 10^9(0,1)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Uran-232	74 il	$1,1 \times 10^{12}(30)$	$1,1 \times 10^{13}(0,03)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Uran-233	$1,62 \times 10^5$ il	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^9(0,1)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Uran-234	$2,5 \times 10^5$ il	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$3,7 \times 10^9(0,1)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Uran-235	$7,1 \times 10^8$ il	$3,7 \times 10^{12}(100)$	$7,4 \times 10^9(0,2)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Uran-236	$2,39 \times 10^7$ il	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^9(0,2)$	-
Uran-238	$4,5 \times 10^9$	Məhdud deyil	Məhdud deyil	-
Təbii uran	-	həmçinin	həmçinin	-
Neptinium-237	$2,14 \times 10^6$ il	$1,8 \times 10^{11}(5)$	$1,8 \times 10^8(0,005)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Neptinium-239	2,35 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^{12}(200)$	3, 7 (100)
Plutinium-238	87,7 il	$1,1 \times 10^{11}(3)$	$1,1 \times 10^{18}(0,003)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Plutinium-239	$2,44 \times 10^4$ il	$7,4 \times 10^{10}(2)$	$7,4 \times 10^7(0,002)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Plutinium-240	6537 il	$7,4 \times 10^{10}(2)$	$7,4 \times 10^7(0,002)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Plutinium-241	15,16 il	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^9(0,1)$	$3,7 \times 10^4(10)$
Plutinium-242	$3,76 \times 10^5$ il	$1,1 \times 10^{11}(3)$	$1,1 \times 10^8(0,003)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Amerisium-241	433 il	$2,9 \times 10^{11}(8)$	$2,9 \times 10^8(0,008)$	$3,7 \times 10^2(1)$
Amerisium-243	$7,38 \times 10^3$ il	$2,9 \times 10^{11}(8)$	$2,9 \times 10^8(0,008)$	$3,7 \times 10^2(1)$

Gümüş-242	163 gün	$7,4 \times 10^{12}(200)$	$7,4 \times 10^9(0,2)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$
Gümüş-243	35 il	$3,3 \times 10^{11}(9)$	$3,3 \times 10^8(0,009)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$
Gümüş-244	18 il	$3,7 \times 10^{11}(10)$	$3,7 \times 10^8(0,01)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$
Gümüş-245	8500 il	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^8(0,006)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$
Gümüş-246	4730 il	$2,2 \times 10^{11}(6)$	$2,2 \times 10^8(0,008)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$
Berklum-243	320 gün	$3,7 \times 10^{13}(1000)$	$3,7 \times 10^{10}(1)$	$3,7 \times 10^{-1}(10)$
Kalifornium-249	351 il	$7,4 \times 10^{10}(2)$	$7,4 \times 10^7(0,002)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$
Kalifornium-250	13,2 il	$2,5 \times 10^{11}(7)$	$2,5 \times 10^8(0,007)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$
Kalifornium-252	2,64 il (parçalanma), 85 il (öz-özünə parçalanma)	$7,4 \times 10^{10}(2)$	$7,4 \times 10^7(0,002)$	$3,7 \times 10^{-2}(1)$

Qeyd: Radioaktiv maddələrdən monolit və ya radioaktiv maddəli qapalı (lehimlənmiş quruluşlu) hazırlanmış kapsullar şəklində qapalı radioizotop şüalanma mənbələri — xüsusi növ radioaktiv maddələr adlanır. Monolit və ya kapsul müvafiq TŞ və DÜST-lərin tələbləri ilə xüsusi növ radioaktiv maddələr üçün nəzərdə tutulmuş sınaqların tələblərinə cavab verməlidir.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
18 nömrəli əlavə*

Radiasiya təhlükəli bağlamanın saxlandığı yerdən fotohəssas materiallara qədər yol verilən məsafənin son həddi

Nəqliyyat indeksi	Saxlama vaxtı (saat), son yol verilən məsafəyə (metr)										
	1	2	3	4	5	8	10	12	15	20	24
1	-	0,4	0,5	0,6	0,7	0,9	1,0	1,1	1,2	1,4	1,5
2	0,5	0,6	0,8	0,9	1,0	1,2	1,4	1,5	1,7	2,0	2,2
5	0,7	1,0	1,2	1,4	1,6	2,0	2,2	2,4	2,8	3,2	3,5
10	1,0	1,4	1,7	2,0	2,2	2,8	3,2	3,5	3,9	4,5	4,9
20	1,4	2,0	2,4	2,8	3,2	4,0	4,5	4,9	5,5	6,3	6,9
30	1,7	2,4	3,0	3,5	3,9	4,9	5,5	6,0	6,7	7,7	8,5
40	2,0	2,8	3,5	4,0	4,5	5,7	6,3	6,9	7,7	8,9	10,0
50	2,2	3,2	3,9	4,5	5,0	6,3	7,0	7,7	8,7	10,0	11,0

Qeyd: Yol verilən məsafə müəyyən edilərkən, nəzərə almaq lazımdır ki, orta sıxlığı suyun sıxlığına yaxın olan adi yüklərlə ekranlaşdırma yükün qalınlığı 0,7 m olduqda şüalanmanı 10 dəfə, yükün qalınlığı 1,15 m olduqda şüalanmanı 100 dəfə zəiflədir.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə
daşınması Qaydalarına
19 nömrəli əlavə*

Təhlükəli yüklər üçün vaqon sisternlərin parametrləri Neft-benzin və spirt vaqon-sisternlərinin parametrləri*

1 nömrəli cədvəl

Parametrlərin adı	Vaqon-sistem modelinin parametrləri										
	15-Ü863	15- Ü 864	15-869	15-871	15-1427	15-1428	15-1443	15-1500	15-1547	15- Ü 859	15-1454
Təyinatı (əsas yük)	Benzin neft	Benzin neft	Benzin, açıq rəngli neft məhsul-ları	Neft	Benzin	Benzin, açıq rəngli neft məhsul-ları	Benzin, açıq rəngli neft məhsul-ları	Açıq rəngli neft məhsul-ları	Benzin	Spirt	Spirt
Vaqon-sisternin növü	712 (720)	713 (721)	732	794	731	730	730	798	747	770	770
Yükötürmə qabiliyyəti, t	60	60	62	120	60	60	60	125	68/60	50	59
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	23,1	23,9	25,3	48,8	23,4	24,7	23,2	51,0	24,8	22,83	23,2
Ağırlıq:											
Təkər cütü oxundan rəlsə düşən, kN (tq)	204 (20,8)	-206 (21,0)	216 (22,0)	207 (21,1)	205 (20,9)	207 (21,2)	204 (20,8)	216 (22)	228 (23,2) 208 (21,2)	178 (18,2)	201 (20,6)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	68 (6,9)	66 (6,7)	63 (6,4)	78 (8)	66 (6,7)	69 (7,0)	68 (6,9)	81 (8,3)	76 (7,7) 69 (7,1)	59,4 (6,06)	67,01 (6,84)
Oxların sayı	4	4	4	8	4	4	4	8	4	4	4
Qabariti*	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	1-T	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	1-T	1-BM (0-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)
Vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü: Boş halda, mm	-	-	1557	1445	1462	1434	1462	1542	1570	-	1462
Yüklənmiş halda, mm	-	-	2416	1407	2415	2387	2415	2418	2530	-	2415
Qazanın parametrləri:											
Tam həcmi, m ³	61,2	61,2	88,6	140,0	73,1	73,1	73,1	161,6	85,6	61,2	73,1
Yararlı həcmi, m ³	60,0	60,0	86,8	137,2	71,7	71,7	71,7	156,3	83,9	60	71,7
Xüsusi həcmi, m ³ /t	1,0	1,0	1,4	1,14	1,195	1,195	1,195	1,25	1,23/1,4	1,2	1,215
Daxili diametri, mm	2800	2800	3000	3000	3000	3000	3000	3200	3200	2800	3000
Xarici uzunluğu, mm	10300	10300	12950	20226	10770	10770	10770	20650	11194	10300	10770
Gövda təbəqələrinin qalınlığı:											
Üst, mm	-	-	9	9	9	9	9	9	9	-	9
Orta, mm	-	-	9	9	9	9	9	9	10	-	9
Aşağı, mm	-	-	11	12	11	11	11	12	11	-	11
Dibinin qalınlığı, mm	-	-	10	10	10	10	10	12	12	-	10
Qazanın materialı*	BSt.3	BSt.3	09Q2 09Q2S 09Q2D 09Q2SD	St09Q2 09Q2S 09Q2D 09Q2SD	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD-12	St09Q2 09Q2S 09Q2D 09Q2SD	St09Q2 09Q2S 09Q2D-84 09Q2SD	St09Q2 09Q2S 09Q2D 09Q2SD	BSt.3	St09Q2
Seriya istehsalın başlanğıc ili	-	-	1978	1974	1984	1984	1972	1988	1988	-	1972
İstehsaldan çıxarıma ili	-	-	1980	1988	-	-	-	-	-	-	-

Kriogen vaqon-sisternlərin parametrləri*

2 nömrəli cədvəl

Parametrlərin adı	Vaqon-sistern modelinin parametrləri					
	8Q513	8Q513M	15-55S	15-147	CVÜ100M	CVÜ100M2
Təyinatı (əsas yük)	Oksigen azot	Oksigen azot arqon	Oksigen azot arqon	Etilen	Vinil	Vinil
Yükötürmə qabiliyyəti, t	36	36	55	31,3	7,35	7,35
Vaqon-sisternin kütləsi, t	35,3	35,3	36,6	41,9	88,0	76,6

Ağırliq % təkər cütü oxundan relsə düşən, kN/(tq)	174,7 (17,82)	174,7 (17,82)	224,4 (22,9)	179,3 (18,3)	156,5 (15,96)	208,0 (21,21)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	55,6 (5,67)	55,6 (5,67)	60,9 (6,22)	48,7 (4,97)	36,3 (3,70)	32,0 (3,26)
Oxların sayı	4	4	4	4	6	4
Qabarit [*]	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	0-BM (01-T)	1-T	1-T
Relsin başlığında vaqon-sisternin ağırliq mərkəzinin hündürlüyü:						
boş halda, mm	1803	1803	1867	1956	2048	2266
Yüklənmiş halda, mm	2207	2207	2473	2276	2078	2317
Tutumun parametrləri:						
tam həcmi, m ³	33,75	33,75	44	65	119	119
daxili diametri, mm	2200	2200	2200	2600	2600	2600
xüsusi həcmi, m ³ /t	0,94	0,94	0,8	2,08	16,2	16,2
Divarının qalınlığı, mm	18	18	18	18	18	18
Materialı	AMu	Amu	AMrS	AMrS	AMrS	AMrS
Gövdəsinin parametrləri:						
daxili diametri, mm	2800	2800	2800	3000	3150	3150
xarici uzunluğu, mm	10417	10417	12584	13216	23600	23600
Divarının qalınlığı, mm	10	10	10	12	12	12
Materialı [*]	St15	St15	St09Q2S	St09Q2S	St09Q2S	St09Q2S
Doldurulan mayenin kütləsi, t	36 (oksigen) 25,5 (azot)	36 (oksigen və arqon) 25,5 (azot)	47 (oksigen) 34 (azot) 55 (arqon)	31,3	7,35	7,35
Tutumda işi təzyiq Mpa (kqq/sm ²)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)	0,5 (5)	0,5 (5)	0,6 (6)	0,6 (6)
Öz-özünə buxarlanmadan məhsulun itkisi sutkada	0,3 oksigen üzrə	0,3 oksigen üzrə	0,26 oksigen üzrə	0,26	1,0	0,8 — 1,0
Boşaldılma tempi m ³ /dəq	0,7 — 1,0	0,7 — 1,0	0,5 — 0,8	-	-	-
İzolyasiya növü	Vakuüm-toz	Vakuüm-toz	Vakuüm-toz	Vakuüm-toz	Birləşdirilmə	Birləşdirilmə

Maye qazları daşımaq üçün vaqon-sisternlərin parametrləri^{*}

3 nömrəli cədvəl

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri						
	15-1408	15-1440	15-1597	15-1619	15-1409	15-1556	15-1421
	1	2	3	4	5	6	7
Təyinatı (əsas yük)	Ammiak	Ammiak	Ammiak	Ammiak	Xlor	Xlor	Vinil-xlorid
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	30,7	30,7	43,0	49,09	47,6	57,5	58,4
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	35,7	33,5	36,8	40,0	29,8	28,1	28,9
Ağırliq:							
Təkər cütü oxundan relsə düşən, kN/(tq)	163 (16,6)	158 (16,1)	196 (20)	219 (22,4)	189 (19,3)	210 (21,4)	214 (21,8)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	54 (5,5)	52 (5,3)	65 (6,6)	73 (7,4)	63 (6,4)	70 (7,1)	71 (7,3)
Qabariti [*]	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	1-T	1-T	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	1-T
Qazanın parametrləri:							
Tam həcmi, m ³	54	54	75,5	87	38	46	73
Yararlı həcmi, m ³	-	-	-	-	-	-	58
Xüsusi həcmi, m ³ /t	1,76	1,76	1,76	1,76	0,80	0,80	1,25
Daxili diametri, mm	2600	2600	3000	3200	2200	2400	3000
Xarici uzunluğu, mm	10680	10680	11270	11358	10456	10616	10759

Təbəqələrin qalınlığı:							
Silindrik hissəsinin, mm	26	24	24	24	-	20	16
Dibinin, mm	32	26	25	25(+12)	-	22	16
Materialı ⁽¹⁾	St09Q2S	St18G2A (Polşa norması üzrə) 72/H-89018	St09Q2S-12	St09Q2S-12	St20K	St09Q2S-12	St09Q2S-12
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	2,0 (20)	2,0 (20)	-	2,0 (20)	1,5 (15)	1,5 (15)	0,8 (8,0)
Sınaq təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	3,0 (30)	3,0 (30)	-	3,0 (30)	2,3 (23)	2,25 (22,5)	1,2 (12)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:							
boş halda, mm	1793	1787	1978	-	-	1563	1717
Yüklənmiş halda, mm	2161	2171	2407	-	-	2165	2381
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	1964	1978	1978	1990	1964	1975	1984
İstehsaldan çıxarılma ili	1979	1983	-	-	1976	-	-

(1) 1984-cü ildə 19 ədəd hazırlanıb, bir daha buraxılmayıb.

3 nömrəli cədvəlin ardı

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri								
	15-1407	15-1519	15-1520	15-1602	15-1569	901P	902P	903P	908P
	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Təyinatı (əsas yük)	Propan	Propan	Propan	Propan	Propan	Propan	Propan	Propan	Propan
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	22,9	43,0	40,0	30,7	44,9	22	22	32,1	43,75
Vaqon-12-sisternin kütləsi (çəkisi), t	35,7	36,8	23,4	31,7	36,5	38	38	31	37
Ağırlıq:									
Təkər cütü oxundan relsə düşən, kN/(tq)	144 (14,7)	196 (20)	155 (15,8)	153 (15,6)	200 (20,4)	147 (15)	147 (15)	154,6 (15,8)	197,8 (20,19)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	48 (4,9)	65 (6,6)	52 (5,3)	51 (5,2)	66 (6,8)	48,9 (4,99)	48,9 (4,99)	51,45 (5,25)	69,95 (6,73)
Qabariti*	02-BM (02-T)	1-T	1-T	02-BM (02-T)	1-T	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	1-T
Qazanın parametrləri:									
Tam həcmi, m ³	54	75,5	73,3	54,0	75,5	51	51	54	73,6
Yararlı həcmi, m ³	45	64,2	62,3	45,8	64,2	41,87	41,87	45,2	62,3
Xüsusi həcmi, m ³ /t	2,36	1,76	1,83	1,76	1,68	1,9	1,9	1,4	1,4
Daxili diametri, mm	2600	3000	3000	2600	3000	2600	2600	2600	3000
Xarici uzunluğu, mm	10648	11258	10790	10650	11258	10650	10650	10650	10980
Təbəqələrin qalınlığı ⁽¹⁾									
Silindrik hissəsinin, mm	26	24	9/11 ²	22	23	28	28	24	24
Dibinin, mm	32	25	10	22	24	30	30	26	26
Materialı*	St09Q2S	St09Q2S-12	St09Q2S-12	St18G2A	SLA33MOD	18G2S	18G2S	18Q2A	18Q2A

İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	2,0 (20)	2,0 (20)	0,3 (3,0)	2,0 (20)	2,0 (20)	2,0 (20)	2 (20)	2 (20)	2 (20)
Sınaq təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	3,0 (30)	3,0 (30)	0,55 (5,5)	0,3 (30)	0,3 (30)	3 (30)	3 (30)	3 (30)	3 (30)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:									
boş halda, mm	-	1978	1448	1760	-	-	-	-	-
Yüklənmiş halda, mm	-	2407	2244	2170	-	-	-	-	-
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	1963	1981	1982	1983	1983	1961	1961	1965	1985
İstehsaldan çıxarılma ili	1972	-	-	1985	1984	1965	1965	1985	-

(1) Qəzanın gövdə səthinin üst və orta hissələrinin qalınlığı — 9 mm, aşağı hissəsininki isə 11 mm-dir.

Buxarla qızdırılan qapaqla (köynəklə) vaqon-sisternlərin parametrləri*

4 nömrəli cədvəl

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri						
	15-Ü856*	15- Ü 856*	15- Ü 857* tormoz meydançası ilə	15-897	15-1402	15-1424	15-1432
	1	2	3	4	5	6	7
Təyinatı (əsas yük)	Oleum	Oleum	Oleum	Özlü neft məhsulları	Oleum	Oleum Qəzanın gövdə səthinin üst və orta hissələrinin qalınlığı — 9 mm, aşağı hissəsininki isə 11 mm-dir.	Zəhərli kimyəvi preparatlar
Vaqon-sisternin növü	-	-	-	704	-	-	-
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	56	50	50	61	60	66/70	63
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	23,84	24	24,7	23,3	21,7	21,4/21,6	24,8
Ağırlıq:							
Təkar cütü oxundan relsə düşən, kN/(tq)	195,8(19,96)	181,5(18,5)	183,4(18,7)	204(20,8)	200,17(20,425)	214,3(21,85) 224,6 (22,9)	215 (22)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	65,14(6,64)	60,4(6,16)	58,8(6)	67,7(6,9)	66,64(6,8)	71,3 (7,27) 74,75 (7,62)	71,54(7,3)
Oxların sayı	4	4	4	4	4	4	4
Qabariti*	0-BM (01-T)	0-BM (01-T)	0-BM (01-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:							
boş halda, mm	-	-	-	1438	1202	1021	1385

Yüklənmiş halda, mm	-	-	-	2307	2000	1746	2168
Qazanın parametrləri:							
Tam həcmi, m ³	29,0	26,0	26,0	62,2	32,68	38,5	47,59
Yararlı həcmi, m ³	-	-	-	61,1	32,0	35,18	44,54
Daxili diametri, mm	2000	1890	1890	2800	2000	2200	2400
Xarici uzunluğu, mm	9380	10000	10000	10520	10562	10508	11400
Təbəqələrin qalınlığı:							
üst				8	9	8	10
orta (yan)				8	9	8	10
alt				11	11	11	10
dibi				10	12	10	10
Materialı*	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD-12	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD-12	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD-12	St09Q2S	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD-12	St GP-567 (OX15N-65M16V)
Xüsusi həcmi, m ³ /t	0,52	0,52	0,52	1	0,533	0,533/0,50	0,71
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)	0,15 (1,5)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)	0,15 (1,5)
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	-	-	-	1964	1968	1981	1979
İstehsaldan çıxarılma ili	-	-	-	1976	1979	-	-

Buxarla qızdırılan qapaqla (köynəklə) vaqon-sisternlərin parametrləri

4 nömrəli cədvəlin ardı

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri					
	15-1568	15-1608	15-1525	15-1412	15-1413	15-898
	8	9	10	11	12	13
Təyinatı (əsas yük)	Özlü neft məhsulları	Sirkə turşusu	Sarı fosfor	Sarı fosfor	Patka	Fenol
Vaqon-sisternin növü	-	-	-	-	778	-
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	67	68,5	70	59,0	62	62
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	24,47	24,5	22	21,4	21,42	23,2
Ağırlıq:						
Təkər cütü oxundan relsə düşən, kN/(tq)	224(22,9)	228(23,25)	225,6(23)	197,2(20,1)	204,6(20,86)	209(21,3)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	74,6(7,61)	75,9(7,74)	75(7,65)	65,6(6,69)	68,18(6,95)	69,5(7,09)
Oxların sayı	4	4	4	4	4	4
Qabariti*	02-BM(02-T)	1-BM(0-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:						
boş halda, mm	1525	1573	1310	1235	1356	1443
Yüklənmiş halda, mm	2378	2477	2134	1972	2176	2319

Qazanın parametrləri:						
Tam həcmi, m ³	73,1	73,1	46	38,7	46,11	69,4
Yararlı həcmi, m ³	70	65,2	41,4	34,83	43,8	57,8
Daxili diametri, mm	3000	3000	2400	2200	2400	2800
Xarici uzunluğu, mm	10770	10850	10590	10494	10510	10520
Təbəqələrin qalınlığı:						
Üst	9	8	8	8	9	8
orta (yan)	9	8	8	8	9	8
alt	11	11	10	10	11	11
dibi	10	11	10	10	10	10
Materialı*	St09Q2S	VSt3sp2+12x18N10T	VSt3sp2 (09Q2S)+12x18N10T	VSt3sp2+12x18N10T	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD-12	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD- 12
Xüsusi həcmi, m ³ /t	1,04	0,95	0,59	0,59	0,76	0,932
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,147 (1,5)	0,2 (2)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)	0,147 (1,5)	0,15 (1,5)
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	1976	1988	1984	1969	1963	1964
İstehsaldan çıxarılma ili	-	-	-	1984	1987	1986

İstilikdən izolyasiya edilən vaqon-sisternlərin parametrləri

5 nömrəli cədvəl

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri				
	15-1532	15-480	15-1482	15-1417	15-1565
	1	2	3	4	5
Təyinatı (əsas yük)	Pek	Kükürd	Kükürd	Sulfanol pastası	Sulfanol
Vaqon-sisternin növü	-	-	-	-	-
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	63	56,6	67	53,7	62
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	24,5	24,7	25,8	27,2	26
Ağırlıq:					
Təkər cütü oxudan relsə düşən, kN/(tq)	221,7(22,62)	199,23(20,35)	227,4(23,2)	198,16(20,22)	215,8(22,0)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	73,8(7,53)	66,25(6,76)	75,6(7,72)	65,95(6,73)	71,8(7,32)
Oxların sayı	4	4	4	4	4
Qabariti*	1-BM(0-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	1-T	1-BM(0-T)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:					
boş halda, mm	1654	1363	1459	-	1562
Yüklənmiş halda, mm	2404	-	2134	-	2626
Qazanın parametrləri:					
Tam həcmi, m ³	54,4	31,8	38,5	61,7	55,2
Yararlı həcmi, m ³	51,7	-	37,6	59,67	55
Daxili diametri, mm	2600	2000	2200	2800	2600
Xarici uzunluğu, mm	11300	-	11030	10300	11300

Təbəqələrin qalınlığı:					
Üst	9	8	8	8	8
orta (yan)	9	8	8	8	8
alt	11	11	11	11	10
dibi	10	11	10	11	10
Materialı*	St09Q2 09Q2D 09Q2S 09Q2SD-12	St09Q2+12x18N10T və ya VSt3sp2+12x18N10T	VSt3sp2+12x18N10T	Vst3sp5	St308x22N6T
Xüsusi həcmi, m ³ /t	0,82	-	0,56	1,11	0,89
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,2 (2) nəql vaxtı	0,2 (2) nəql vaxtı	-	0,06 (0,6) nəql vaxtı	0,07 (0,7) nəql vaxtı
Yüklənən məhsulun icazə verilən maksimal temperaturu °S	+300 - +250	+135 - +150	+135 - +150	-	-50
Qazanda işçi temperatur	-50 - +300	-50 - +50	-50 - +50	-	+20 - +50
İzolənin qalınlığı, mm	190	200	-	100	-
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	1973	1971	1980	1965	1980
İstehsaldan çıxarılma ili	-	1980	-	1078	-

5 nömrəli cədvəlin ardı

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri				
	15-1527	15-1552	15-1576	15-889	15-1578
	6	7	8	9	10
Təyinatı (əsas yük)	Benzol	Kaprolak-tam	Amil	Superfosfat turşusu	Superfosfat turşusu
Vaqon-sisternin növü	-	-	-	-	-
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	62,3	50	53,5	120	120
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	26,4	26	26,7	53	53
Ağırlıq:					
Təkrar cütü oxundan rəlsə düşən, kN/(tq)	217,6 (22,18)	188,2 (19,2)	196,5 (20,05)	212 (21,63)	212 (21,63)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	72,4 (7,38)	62,6 (6,39)	65,4 (6,67)	87 (8,87)	87 (8,87)
Oxların sayı	4	4	4	4	4
Qabariti*	1-T	1-BM (0-T)	02-BM (02-T)	1-T	1-T
Relsin başlığında vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:					
boş halda, mm	1620	1679	-	1446	1446
Yüklənmiş halda, mm	2430	2313	-	2270	2270
Qazanın parametrləri:					
Tam həcmi, m ³	72,76	55,2	44,35	63	63,1
Yararlı həcmi, m ³	7134	49,5	36,0	62,9	
Daxili diametri, mm	3000	2600	2417	2300	2300
Xarici uzunluğu, mm	11060	11300	10010	16100	16100
Təbəqələrin qalınlığı:					
Üst	9	8	8	7	8
orta (yan)	9	8	8	7	8
alt	11	10	10	7	8
dibi	10	10	11	7	9

Materialı*	St09Q2Ç-12	St08X22N6T	St08X18N10T	StTTST52	StZİNÇDU25-20 (URANUSĞ)
Xüsusi həcmi, m ³ /t	1,15	0,99	0,673	0,524	0,526
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,06 (0,6)	0,2 (2) nəql vaxtı	0,35 (3,5)	0,065 (0,65)	0,065 (0,65)
Yüklənən məhsulun icazə verilən maksimal temperaturu °S	+10—+20	+95	-	+85	+85
Qazanda işçi temperatur	-	+40—+100			
İzolənin qalınlığı, mm	-	150—190	190—200	180—200	200
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	1986	1973		1977	1963
İstehsaldan çıxarılma ili				1978	1984

Turşuların və duru kimyəvi məhsulların daşınması üçün vaqon-sisternlərin parametrləri

6 nömrəli cədvəl

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri				
	15-1401	15-1548	15-1601	15-1403	15-1554
	1	2	3	4	5
Təyinatı (əsas yük)	Kükürd turşusu	Yaxşılaşdırılmış kükürd turşusu	Yaxşılaşdırılmış kükürd turşusu	Xlorid turşusu	Xlorid turşusu
Vaqon-sisternin növü	760	762	762	-	-
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	60	67	77	52,2	62,0
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	20,9	20,3	22,2	22,4	21,7
Ağırlıq:					
Təkər cütü oxundan rəlsə düşən, kN/(tq)	198 (20,2)	214 (21,8)	243 (24,8)	183 (18,7)	205 (20,5)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	66 (6,7)	71 (7,3)	81 (8,3)	61 (6,2)	68 (7,0)
Qabariti*	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)	02-BM (02-T)
Qazanın parametrləri:					
Tam həcmi, m ³	32,7	38,5	46,0	46,0	54,1
Yararlı həcmi, m ³	32,0	37,0	42,5	44,8	52,8
Xüsusi həcmi, m ³ /t	0,53	0,55	0,55	0,86	0,85
Daxili diametri, mm	2000	2200	2400	2410	2600
Xarici uzunluğu, mm	10484	10410	10510	10430	10610
Təbəqələrin qalınlığı:	10/10/12	8/8/10	-	-	9/9/11
Üst orta (yan) alt dibi	12	10	-	-	11
Materialı*	VSt3sp5	St12X18N10T20K+10X17N13M2T 10X17N13M2T	St09Q2+06X17N M2 DZR N7M2DZR	VSt3SP5	St09Q2 09Q2D 09Q2S, 09Q2SD
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)	0,3 (3,0)	0,2 (2,0)
Sınaq təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,4 (4,0)	0,4 (4,0)	0,55 (5,5)	0,4 (4,0)	0,55 (5,5)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:					
boş halda, mm	1163	1140	1181	-	1338

Yüklənmiş halda, mm	1998	2045	2170	-	2222
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	1963	1971	-	1964	1975
İstehsaldan çıxarılma ili	1978	-	-	-	-

6 nömrəli cədvəlin ardı

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri				
	15-1404	15-1426	15-1487	15-1406 (CKÜ-39)*	15-1514
	6	7	8	9	10
Təyinatı (əsas yük)	Zəif azot turşusu	Zəif azot turşusu	Zəif azot turşusu	Turşulu melanc	Melanc
Vaqon-sisternin növü	-	-	-	-	-
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	61,5	64,5	66,5	57,3	62,0
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	21,0	22,3	21,5	22,4	21,9
Ağırlıq:					
Təkrar cütü oxundan rəlsə düşən, kN/(tq)	202 (20,6)	216 (22,0)	216 (22,0)	195 (19,92)	201 (20,5)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	67 (6,9)	72 (7,3)	72 (7,3)	66 (6,8)	67 (6,8)
Qabariti*	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)
Qazanın parametrləri:					
Tam həcmi, m ³	46,9	48,8	51,9	39,5	44,8
Yararlı həcmi, m ³	44,5	46,6	48,1	37,3	40,0
Xüsusi həcmi, m ³ /t	0,72	0,72	0,72	0,65	0,65
Daxili diametri, mm	2500	2400	2600	2214	2417
Xarici uzunluğu, mm	10560	11120	10140	10686	10110
Təbəqələrin qalınlığı:	8/9/11	8/8/11	8/8/10	25/25/25	9/9/11
Üst orta (yan) alt dibi	11	11	10	28	12
Materialı*	St12X18N10T 08X18N10T	St12X18N10T	St12X18N10T 08X18N10T	Alüminium ADO	St0X18Q8N12T
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,15 (1,5)	0,2 (2,0)	0,2 (2,0)	0,2 (2,0)	0,2 (2,0)
Sınaq təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,68 (6,8)	-	0,45 (4,5)	0,5 (5,0)	0,9 (9,0)
Relsin başlığında vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:					
boş halda, mm	1288	-	1289	-	-
Yüklənmiş halda, mm	2072	-	2254	-	-
Seriyalı istehsalın başlanğıc ili	1963	1980	1983	1963	1971
İstehsaldan çıxarılma ili	1983	-	-	-	1976

6 nömrəli cədvəlin ardı

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri				
	15-859	15-1569	15-1414	15-1572	15-Ü854
	11	12	13	14	15
Təyinatı (əsas yük)	Asetaldehid	Asetaldehid	Etil mayesi	Metanol	Kükürd turşusu
Vaqon-sisternin növü	-	-	-	766	760
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	46,1	53,2	60,7	57,0	60,0
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	23,9	25,9	22,7	23,5	21,9
Ağırlıq:					

Təkər cütü oxundan rəlsə düşən, kN/(tq)	172 (17,5)	194 (19,8)	203 (20,7)	197 (20,1)	201 (20,5)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	57 (5,8)	65 (6,6)	68 (6,9)	66 (6,7)	67 (6,8)
Qabariti*	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	1-T	02-BM(02-T)
Qazanın parametrləri:					
Tam həcmi, m ³	63,4	73,2	38,7	73,2	32
Yararlı həcmi, m ³	57,1	65,8	36,8	71,7	-
Xüsusi həcmi, m ³ /t	1,24	1,24	0,61	1,26	0,50
Daxili diametri, mm	2800	3000	2200	3000	2000
Xarici uzunluğu, mm	10690	10770	10490	10770	10550
Təbəqələrin qalınlığı:					
Üst orta (yan) alt dibi	10	10	10	10	-
Materialı*	St09Q2S	St09Q2 09Q2D, 09Q2S, 09Q2SD-12	St09Q2S 09Q2SD, 09Q2S-12, 09Q2SD	St09Q2D 09Q2, 09Q2S, 09Q2SD-12	Vst3sp5
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,3 (3,0)	0,3 (3,0)	0,35 (3,5)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)
Sınaq təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,87 (8,7)	0,85 (8,5)	0,9 (9,0)	0,55 (5,5)	0,4 (4,0)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:					
boş halda, mm	-	1570	1261	1474	-
Yüklənmiş halda, mm	-	2375	2051	2385	-
Seriya istehsalın başlanğıc ili	1963	1976	1972	1984	-
İstehsaldan çıxarılma ili	1975	-	-	-	-

6 nömrəli cədvəlin ardı

Parametrin adı	Vaqon-sisternin modelinin parametrləri				
	CKÜ-34*	CKÜ-35(1)*	CKÜ-35 (11)*	15-1416 (CKÜ-60)*	15-1570 (CKÜ-73)*
	16	17	18	19	20
Təyinatı (əsas yük)	Tünd azot turşusu	Tünd azot turşusu	Tünd azot turşusu	Qeptil	Qeptil
Vaqon-sisternin növü	-	-	-	-	-
Yükgötürmə qabiliyyəti, t	50	50	50	45,6	54,4
Vaqon-sisternin kütləsi (çəkisi), t	21	21,8	20,7	25,5	25,05
Ağırlıq:	174	176	173,4	173,4	194,9
Təkər cütü oxundan rəlsə düşən, kN/(tq)	(17,75)	(17,95)	(17,67)	(17,7)	(19,9)
Bir p/metr yola düşən kN/m (tq/m)	57,9 (5,9)	58,5 (6,0)	57,7 (5,9)	57,7 (5,9)	64,8 (6,6)
Qabariti*	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)	02-BM(02-T)
Qazanın parametrləri:					
Tam həcmi, m ³	34,5	34,5	34,5	61,2	73,2
Yararlı həcmi, m ³	33	33	33	57,0	68,0
Xüsusi həcmi, m ³ /t	0,66	0,66	0,66	1,25	1,25
Daxili diametri, mm	2200	2200	2200	2800	3000
Xarici uzunluğu, mm	9410	9410	9410	10334	10770
Təbəqələrin qalınlığı:					
Üst/orta/alt	18/18/22	20/20/20	18/18/22	9/9/11	9/9/11

dibi	20	20	20	10	10
Materialı*	Alüminium A1	Alüminium AD1	Alüminium AD1	VSt3sp	St09Q2S
İşçi təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)	0,2 (2)	0,2 (2)	0,2 (2)	0,25 (2,5)	0,25 (2,5)
Sınaq təzyiqi, Mpa (kqq/sm ²)					0,6 (6)
Relsin başlığından vaqon-sisternin ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü:					
boş halda, mm	-	-	-	-	-
Yüklənmiş halda, mm	-	-	-	-	-
Seriya istehsalın başlanğıc ili	-	-	-	-	-
İstehsaldan çıxarılma ili	-	-	-	-	-

* Cədvəldə Kiril əlifbası ilə göstərilmiş işarələr, Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolunda istifadə edilən və Rusiya Federasiyasından alınan nəqliyyat vasitələrinin standartlarına uyğun olaraq verilir.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması
Qaydalarına
20 nömrəli əlavə (forma)*

Tam hüquqi adını və poçt ünvanını göstərməklə
müəssisənin, təşkilatın künc şampının yeri

**Təhlükəli yüklər üçün vaqonun (konteynerin) qazanının
(gövdəsinin) işçi və konstruktiv qurğuların əsaslı və depo təmiri,
texniki yoxlanılması haqqında
Vəsiqə № _____**

Bu vəsiqə verilib _____

(müəssisənin, təşkilatın adı göstərilir)

_____ daşınması üçün istifadə olunan

(təhlükəli yükün adı)

_____ №-li vaqonla _____

(ADDYI-nə görə vaqonun, konteynerin nömrəsi, hazırlanma ili və yeri)

vaqonun, konteynerin növü _____

modelin nömrəsi _____ - _____

vaqonun (konteynerin) qazanın (çənin) və ya gövdəsinin əsaslı təmiri və _____

(tarixdə)

(texniki yoxlamanın növünü və möhkəmliyə sınaq təzyiqini göstərməli)

keçirilmişdir. _____ vaqonun (konteynerin) qazanın (çənin) və ya
(tarixdə)

gövdəsinin depo təmiri və _____
(texniki yoxlanılmanın növünü və kipliyə sınaq təzyiqini göstərməli)

texniki yoxlama keçirilmişdir.

İşçi və konstruktiv qurğular daxil olmaqla, vaqonun (konteynerin) gövdəsinin, qazanının təmiri tam həcmdə yerinə yetirilmişdir və normativ-texniki sənədlərin tələblərinə cavab verir.

Möhür yeri

Tarix

« _____ » _____ il.

_____

_____

(*təmir aparən, vaqon təmiri müəssisəsinin xidmətinin, sexin rəhbəri*)

Qeyd. Vəsiqə, təmir edən müəssisə tərəfindən 2 nüsxədə tərtib olunur, biri vaqon (konteyner) sahibinə və ya vaqon təmiri müəssisəsinə (ekipaj hissəsinin təmirini aparən), başqası təmir edən müəssisədə (təşkilatda) qalır.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması
Qaydalarına
21 nömrəli əlavə (forma)*

Təhlükəli yüklər üçün yeni vaqonun texniki ekspertiza

Aktı № _____

_____ d.y. _____

(*dəmir yolunun və vaqon təmiri müəssisəsinin adı*)

_____ tərtib olunmuşdur.

(*tarix, ay, il*)

Vaqon, zavod nömrəsi _____

Hazırlayan zavod _____

Vaqonun adı, hansı təhlükəli yük üçün müəyyən olunmuşdur _____

Layihənin nömrəsi _____

Texniki şərtlər _____

Vaqonun növü _____

Vaqonun modeli _____

Yükqaldırma qabiliyyəti, t _____

Vaqonun kütləsi (qab), t _____

Ağırlıq:

təkər cütündən rəlsə düşən, kN (tq) _____

bir metr yolun uzununa düşən, kN/m (tq/m) _____

Konstruktiv sürət, km/saat _____

Qabariti _____

Vaqonun bazası, mm _____

Uzunluğu, mm: _____

avtoqoşqunun qoşma oxu üzrə _____

çərçivənin kənar tirinin oxu üzrə _____

Relsin başlığının üstü səviyyəsindən maksimal hündürlük, mm _____

Oxların sayı, dənə _____

4 oxlu arabacığın modeli _____

Avtoqoşqunun növü və metalın markası _____

Keçid meydançasının olması _____

Əl tormozunun olması _____

Dayanacaq tormozunun olması _____

Hava bölüşdürücüsünün növü _____

Ling ötürücüsü tənzimləyicisinin növü _____

Avtorejimin növü _____

Hopdurucu aparatın növü _____

Qazanın (gövdənin) həcmi, m^3 , tam _____

sərfəli _____

Qazanın daxili diametri, mm _____

Qazanın xarici uzunluğu, mm _____

Qazanın divarının qalınlığı (yan tərəfi və dibi) _____

Gövdənin qabarit ölçüləri (xarici, daxili) _____

Vaqonun ağırlıq mərkəzinin hündürlüyü, mm:

boş halda _____

yüklənmiş halda _____

Xüsusi həcmi, m^3/t _____

Üst lyukların sayı (dənə) _____

Qazanın aşağı boşaltma cihazına mailliyinin olması _____

Qazanda şərti işçi təzyiq (qoruyucu klapanın nizamlayıcısı ilə) Mpa (kqq/sm^2) _____

Sıxılmış hava ilə kipliyə sınaq vaxtı

qazanda yaradılan təzyiq Mpa (kqq/sm^2) _____

Hidravlik sınaq vaxtı qazanda yaradılan təzyiq, Mpa (kqq/sm^2) _____

Qazanın (gövdənin) materialı _____

sertifikat № _____, kim tərəfindən, nə vaxt _____

Qazanın bölmələrinin sayı, dənə _____

Buxarqızdırıcı köynəyin olması _____

İzolyasiya qatı, mm _____

Gölgə örtüyünün olması _____

Qoruyucu klapanın olması, zavod nömrəsi, modeli, tənzimləyici təzyiqi, onun sınaq tarixi və yeri, təsdiqləyici sənədinin nömrəsi _____

Qoruyucu-xaric etmə klapanı, modeli, zavod nömrəsi, tənzimləyici təzyiqi, sınağın tarixi və yeri, təsdiqləyici sənədin nömrəsi _____

Tökmə və boşaltma üsulu (yükləmə, boşaltma) _____

Nərdivanların sayı, ədəd: xarici _____

Daxili _____

Kalibr növü _____

Yüklənmiş məhsulun mümkün maksimal temperaturu, °S _____

Xarici və (və ya) daxili qoruyucu örtüyünün çəkilməsi tarixi və yeri, qoruyucu örtüyünün materialı, örtüyün keyfiyyətini təsdiqləyən sənədin nömrəsi _____

Qazanın möhkəmliyə hidravlik sınağının tarixi, yeri və möhkəmlik xüsusiyyətlərini təsdiqləyən sənədin nömrəsi _____

Dəstləşdirmə yoxlanılıb

(Dəstə, vaqonun müvafiq növünün texniki şərtləri üzrə fərdi E.A.C. (ZIP)lər daxildir)

(dəstləşməni sazlamaq)

Dəstə istismar sənədləri əlavə olunur:

Texniki pasport _____

(nömrəsi)

Vaqonun texniki təsviri və istismarı üzrə təlimatlar _____

Vaqon-sisternin, qazanın ümumi görünüşünün cizgiləri və möhkəmliyə görə hesablamalar əlavə olmaqla, təzyiq altında işləyən tutumun pasportu (№) _____

Qoruyucu klapanın pasportu, texniki təsviri və istismarı üzrə təlimat (və ya başqa təhlükəsizlik qurğuları), № _____

Normativ-texniki sənədlərin əsasında texniki ekspertiza müəyyən edib: vaqon DÜİST-in tələblərinə, müəyyən növ vaqonun texniki şərtlərinə və müəyyən qayda üzrə təsdiqlənmiş işçi cizgilərə uyğun gəlir.

Möhür yeri

imza

(S. A. A.)

Vaqon təmiri zavodunun, deposunun rəisi

imza

(S. A. A.)

Vaqonları qəbul edən

imza

(S. A. A.)

Vaqon sahibi

Qeyd: Akt üç nüsxədə tərtib olunur: birinci texniki ekspertizanı keçirən müəssisədə (təşkilatda) qalır, ikinci və üçüncü vaqon sahibinə verilir; ikinci nüsxə vaqonun pasportunda saxlanılır, üçüncü nüsxə vaqonun ümumi istifadə yollarında işləməyə icazə almaq üçün ADDYİ-nə verilir.

*Təhlükəl yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması
Qaydalarına
22 nömrəli əlavə (forma)*

Təhlükəli yüklərin daşınması üçün vaqonun (konteynerin) texniki vəziyyəti haqqında Şəhadətnamə № _____

Bu şəhadətnamə təsdiq edir ki, _____ №-li vaqon (konteyner) _____ hazırlanmışdır.

(tarixi və hazırlanma yeri)

Qazanın (tutumun) və ya gövdənin əsaslı təmiri və texniki yoxlanılması _____

(tarixi, yeri və ya vaqon təmiri müəssisəsinin şərti nömrəsi, vaqon-sisternlər üçün isə, bundan əlavə qazanın texniki yoxlanılmasının aparılma tarixini və yerini göstərməli)

Qazanın (tutumun) və ya gövdənin depo təmiri və texniki yoxlanılması _____

(tarixi, yeri və ya vaqon təmiri müəssisəsinin şərti nömrəsi, vaqon-sisternlər üçün isə, bundan əlavə qazanın texniki yoxlanılmasının aparılma tarixini və yerini göstərməli)

İşçi və konstruktiv qurğuları daxil etməklə gövdənin, qazanın (tutumun) texniki vəziyyəti sazdır və _____

(təhlükəli yükün adı və BMT-nin siyahısına görə nömrəsi)

dəmir yolu nəqliyyatında təhlükəsiz daşınmasına təminat verir.

Möhür yeri

« _____ » _____ il tarix

imza

(S. A. A.)

(vaqon və ya konteynerin texniki vəziyyətinə məsul olan, xidmətin, sexin, məntəqənin rəhbəri)

Bir daşınmaya etibarlıdır.

*Təhlükəli yüklərin
dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınması
Qaydalarına
23 nömrəli əlavə (forma)*

**Azərbaycan Dövlət Dəmir Yolu üzrə təhlükəli yüklərin
daşınmasında baş vermiş qəza hadisələri haqqında
Fövqəladə Hallar Nazirliyinə Məlumat**

Sıra	Tarix, Vaxt (saat, dəq.)	ADDY, d/y şöbəsi, məntəqə, stansiya <i>Fövqəladə Hallar Nazirliyinin müfəttişliyi və qəza və ya münaqişə baş verən ərazi dairəsi</i>	Təhlükəli yüklərlə baş verən qəzaların, münaqişələrin şəraiti (qatarın hərəkət sürəti, qatarın hərəkət rejimi, lokomotiv briqadası haqqında məlumat, ekoloji şəraiti göstərməklə hadisənin təsviri və s.)	Qatarın nömrəsi, onun indeksi, çəkisi, şərti uzunluğu, qatarda TY və ya MY-li vaqonun yerləşdiyi yer, MY-ə əmrin olması və onun nömrəsi	Vaqonun(ların) və konteynerin(lərin) nömrəsi, yükün növü, TY və MY-in qəza vərəqəsinin nömrəsi, müdafiə şifri, müştəriyətin olması, vaqonun məxsusluğu (müəssisə, təşkilat)	Göndərilən dəmir yolu, göndərən stansiya yükəndərən və onun məxsusluğu	Qəbul edən dəmir yolu, qəbul etmə stansiyası yükü qəbul edən	Nəticələri: a) yükün itkisi və onun həcmi (çəkisi) b) çirklənmə və ya zədələnmə sahəsi (m ²) c) hərəkətdə fasilə (saat, dəq.) ç) ləngidilmiş qatarların sayı (saat) d) ziyan çəkənlərin sayı: həlak olub _____ yaralanıb _____ (onlardan iş yerində dəmiryolçular)
1	2	3	4	5	6	7	8	9

23 nömrəli əlavənin ardı

**Hadisənin şəraitindən asılı olaraq əlavə müxtəlif
təsərrüfatlar üzrə məlumatları göstərmək**

Vaqon təsərrüfatı			Yol təsərrüfatı		Başqa təsərrüfatlar
Vaqon haqqında məlumatlar (əgər TY-lü vaqon qəza və ya hadisəyə səbəb olubsa)	Qatarın zədələnməsinin dərəcəsi və sayı		Zədələnilib	Yollar yoldəyişdiricilər	Zədələnilib
Hazırlanma tarixi və yeri,	Parkdan kənar edilib (vaq. və kont)	Cəmi, o cümlədən TY-lə və MY-lə birlikdə	Texniki xüsusiyyətlər (relslər, şpallar, çınqıllar)		Kontakt şəbəkəsi (m)
Axırncı planlı təmirin tarixi, yeri və onun növü			Plan: Düz, əyri (radius, yüksəklik, keçid əyrisinin uzunluğu)		Dayaqların sayı (dənə)
Qeydiyyat stansiyası					

HD-nin sahibi və icarədarı		Əsaslı təmir olunmalıdır (vaq. və kont)	Cəmi, o cümlədən TY-lə və MY-lə birlikdə	Kəşik; yoxuş, eniş (maillik %-lə)		
İxtisas. Qatar üzərində təhlükəlilik işarələrinin daşınan yükün növünə uyğun gəlməsi				Yük gərginliyi		
				İcazə verilən tonnac		
				Axırncı təmir növü və onun aparılma tarixi		Rabitə və MBS-i qurğusu
Axırncı texniki yoxlanma, təmiri TMM-i və ona qədər olan məsafə (km)		Depo təmiri (vaq. və kont.)	Cəmi, o cümlədən TY-lə və MY-lə birlikdə	Texniki vasitələrlə axırncı yoxlama	Yolölçən	Dəmir yolu nəqliyyatı və başqa obyektlərin bina və qurğuları (mülkiyyətin bütün növləri)
Axırncı nəzarət məntəqəsinin «Disk», BQNAC-dan (Buksanın qəza nasazlığını aşkar edən cihaz) məsafəsi, km-lə					qüsurtapan	
TY və ya MY daşıyan vaqonların (qəzanın, gövdəsinin) yoxlanılması (harada, nə vaxt, hansı müəssisədə)		Cari təmirə	Cəmi, o cümlədən TY-lə və MY-lə birlikdə	Dalan yolunun sahibi		Yaranan qəza və münaqişədən dəymiş maddi ziyan (manatla)
				IV və V dərəcə nasazlıqlar		
Əlavə 2-nin məlumatına uyğun		Cari təmirə	Cəmi, o cümlədən TY-lə və MY-lə birlikdə	Yolun bal ilə qiyməti		
				Xəbərdarlığın olması və onların fəaliyyət vaxtı		

Dəmir yolu nəqliyyatında nəzarət üzrə müfəttişliyin rəisi:

(imza)

S. A. A.

Qeyd:

1. TY — təhlükəli yük, MY — 1-ci sinifli təhlükəli yük.
2. Əgər təhlükəli yüklə yüklənmiş vaqonlarla qəza hadisəsinin səbəbi, ekipaj hissəsinin və ya qəzanın, onun işçi və ya konstruktiv qurğularının nasazlığından baş veribsə, onda vaqonun hadisəyə səbəb olan hissəsinin konkret adı, onun hazırlanma yeri və tarixi, axırncı planlı təmir növünün yeri və tarixi, (texniki yoxlanmanın növü) və qəza hadisəsinin səbəblərini aydınlaşdırmaq üçün vacib olan digər məlumatlar.
3. Məlumatlar 2 nüsxədə tərtib olunur: biri *Fövqəladə Hallar Nazirliyinə* göndərilir, o biri onun ərazi müfəttişliyində qalır.